

ספר

אורחות צדיקים

החיבור הקטן הזה מעט הכמות ורב
האיכות הוא ספר אורחות צדיקים
ומידות הנפש

המיוסד להורות ולהשביל את לב האבן
והטפש ולהוציאן מדרך טיט ורפש

ולהוליכן בדרך הטוב אשר הוא בלא כשלון
ולא יהיה תאדם לחטאת לבו ודקלון

וישן וישר אינו ויזון טענינו כי לא נדעם ביונינו
אכן עזתה ברוחנינו להשתדל בו ולהדפיסו כדי לזכור
בו הרבים לקרות ולחוד בו עד שיהא מורגל לו בפה
והלימוד חביב לו לדין מעשה ואין טוב לו ויזכה לחיי
נצח ורוב טוב העמון גם חלקת הנוחוקק
שם יהיה ספון אב יר

נדפס כה ק"ק פראג האבולר' תחת ממשלת אדמונדו הקיסר
דולבוס יר"ה והדרו

למען תלך בדרך טובים
הטוב וגאון לרהורות

ואורחות צדיקים תשמור
ינהיגו דרך המדות

א	שער הראשון מידת הגאון	טו	שער	הזריזות
ב	שער הענוה	טז	שער	העצלות
ג	שער הברשת	יז	שער	הבריכות
ד	שער הענות	יח	שער	הציקנות
ה	שער האהבת	יט	שער	הזכירה
ו	שער השנאה	כ	שער	השכחה
ז	שער הרחמים	כא	שער	השתיקה
ח	שער האכזריות	כב	שער	השקר
ט	שער השמחה	כג	שער	האמת
י	שער הראגה	כד	שער	החניפות
יא	שער החרטה	כה	שער	לשון הרע
יב	שער הבעס	כו	שער	התשובה
יג	שער הרצון	כז	שער	התורה
יד	שער הקנאה	כח	שער	ידאה שמים

מליך

חסימים

סוף דבר

הכל נשמע את האלהים
 ירא ואת מנותיו פמור
 כי זה כל האדם . שלמה חכם גדול היה מכל
 האדם והיה מלך על התחתונים וכל העליונים
 ואחר שראה כל המעשים ונסה כל הדברים
 והודיע חכמות סתם כל דבריו ואמר סוף של כל
 דבר הוא יראת השם . וכן התחיל במשלי
 ראשית חכמה יראת יי' ומסיים אשה יראת יי'
 היא תתהלל . ושלמה היה עשיר מכל האדם
 דכתיב ויתן שלמה את הכסף בירושלים כאבנים
 לו כאה לומר הכל הכלים . ואין לעסוק אלא
 ביראת שמים . וכן משה רבינו ע"ה ועתה מה
 יי' אליהו שואל מעמך כי אם ליראה וגו' . וכן
 דוד המלך ע"ה אומר תחלת חכמה יראת יי' .
 ומכאן שאנו רואין האדם מזהר בראי הדורא
 צעולם התחתון פי הוא מתוקן בנפשו ויש בו
 הנשמה המתכוננת כוד העליונים והתחתונים
 וכל זה שהוא ענין כל הכוונות מזה העולם .
 וכל מה שנברא צעולם הזה הכל לנרכו . ועל
 זה נתנה לאדם תורת אמת להודיא דרך הישרה
 כי האדם הוא חביב מאוד לפני השם כי אנו
 רואים שהמלאכים משתמשים בנרבי אדם נדון
 כמו שמינו באלהיהם ארבו וינחק ויעקב .
 המלאך הגואל איהו וגו' וישר אל מלאך ויוכל .
 ועוד מנינו שאל מלאך לעזרתם דכתיב ויהי
 צלילה ההוא וינא מלאך יי' ויד במחכה אשור
 ורבים כאלה . וכבר ידענו כי יש אדם שיש לו
 גבורה הרבה על שאר בני אדם אף על פי שהם
 צדמות אחד ויסוד אחד להם אלא שנכסו של זה
 עלתה אל מעלות העליונות כי המשיל חכמתו
 על תאותו וזה המשיל תאותו על חכמתו והולך
 כל ימיו במחשכים ומשש כעיוור באפילה .
 חמשה . כחות יש באדם . האחד הוא כח
 השמיע . השני הוא כח הראות . השלישי הוא

כח ההיח . הרביעי הוא כח השעש . החמישי
 האל כח המישוש שאדם מכניס שהוא מממש דבר
 חמשה כחות הללו כולם מעשה האדם .
 ואין פעולה בעשים בלא אחר מחמשה . וזה
 והלב כועל על ידיהם . כי חמשה כחות האל
 מביאים ללב כל הענין . וכל מעשה ומהשגה
 כמשכח אחריהם . הלב יש בו דעות רבות לבין
 הגאולה והעבודה הזכרון והשכחה היגון והשמחה
 הדעות והעוונות . וכאלו יש עוד רבות . וכל
 אלו הדיעות מתחזקות מן החמשה כחות . יש
 הסומא לא יוכל להתגאות כאילו היה רואה
 לכן כל אדם הנלכב ישתדל בכל כחו להגיע
 תכלית הטובה שאם הגיע אדם למעלה טובה
 לעולם יחמוד לעלות אל מעלה שהיא למעלה
 ממנה עד שיגיע לתכלית הטובה בזה יגיע
 לעולם הגמול שהוא עולם הבא . וכבר כתא
 דוד להגיע טוב העולם הבא באמרו מה רב
 טובך אשר נפנת ליראיך . ואומר ירוון מרשן
 בתיך וגו' . והמעלה הזאת לא יגיע אלא אל
 הראוי לה כמו שאמ' מי יגור באהלך ומי ישכון
 בזה קדשך הולך תמי' ובעל נדק' ושאר הענין
 שנאמר שם וכיון שהזכרנו יתרון מעלות האדם
 ראוי לנו לבאר חשיבותו וגבורתו . טובו ורעתו
 עד שהיה לפני המשכיל דרך הישר ויגיע לחכמה
 המלך כי יבצר כפשו בכל כחו צדקות הטובות
 כיון שיש לו ברירה יורוק הפסולת ויקח סולת .
 ציגד יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד .
 ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל
 כי אם מצט' לכמה שנים . ויש אדם שהוא גרש
 לב ביותר . ויש שהוא שפר דוח מאד . ויש שהוא
 צעל תאווה ולא תשבע כפשו מהלך צתאותו .
 ויש שהוא טהור גוף ביותר ולא יתאווה אכילה
 לדברים מועטים שהגוף צריך . ויש בעל כפס
 רחנה לא תשבע כפשו מכל מאון שבעול מכאן
 אה

אזהב כסף לא ישבע כסף • ויש קונד רוח שדי
 לו אכיל' בדבר מועט • ולא ירדוף להשיג כל ש
 נדכיו • ויש שהוא מסגף עצמו ברעב וקוצב על
 יד ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בנער גדול •
 ויש שהוא מאבד ממוכו בידים לדעתו • ועל
 דרכים האילו שאר הדיעות כגון מהילל ואוכן
 נר עין וכדי • אכזר ורחמן • כך לבד ואמין לב
 וכל כוונת בהן • וכל הדיעות יש מהן שהיו
 לאדם מתחילת ברייתו לפי טבע גופו • ויש
 מהן דיעות שטבעו של אדם זה מכוון ועתיד
 לקבל אותם מהרה יותר משאר דיעות • ויש
 שאינם לאדם מתחילת ברייתו אלא למד • אותם
 מאחרים או שפוכה לבו מעצמו לפי מחשבה ש
 שגלה בלבו • יש מדה שנריך להשתמש בה
 ברוב המקומות • ויש מידה שנריך להשתמש בה
 מעט • ויש דומה לעושה תבטיל ונריך ירק
 ובשר ומים ומלח ופלפליון וכל אילו המינים נרי'
 ליקח מכל אחד כשיעור מזה מעט ונזה הרב •
 אם ימעט הבשר יהיה רזה • ואם ירבה מלח לא
 יהיה באכל מחמת מלחו • וכן כולם • אם ימעט
 צמי שנריך הרבה • וירבה צמי שנריך מעט •
 יהא המאכל מקולקל • אבל הבקי אשר יקח מכל
 אחד משקל הראוי או יהא המאכל ערב ומתוק
 לאוכלו • ובענין הזה המדו' יש מידות שנריך
 ליקח מהן מרובה כגון הענוה והבישת ודומיהן
 ויש מידות שנריך ליקח מהן מעט כגון הגאווה
 והעזות נאכזריות • לכן בהיות האדם שוקל
 בפלס המאכל ליקח מכל מיד' שיעורה לא יכח'
 ולא יוסף דזה יגיע לתכלית העושה • תדע
 ותבין מי שטבעו כוטה למידה רעה או שהורגל
 במידה דעה ולא יתן אל לבו לשוב ממנה אך
 תמיד יתגבר בה זה מביא אותו שימאס ויגעל
 במידות טובות • וכמו שרוב הבאבה נער
 והייסורין הוא חולי הגוף • כן רוב מידות רעות

הם חולי הנפש וכמו שחולי הגוף פועמי המר
 מתוק והמתוק מר • ויש מן החולאים שמתאיים
 למאכל שאינו טוב לו ושוכא מאכל הטוב הכל ל
 לפי רוב החולי • כך יש בני אדם שנפשותיהם
 חולות ואוהבים הרעות ושונאים דרך העושה
 ומתעגלים ללכת בה והיא כדדה עליהן מאד מ
 לפי חוליים • וכן ישעיה אומ' כאכסים הללו
 הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חושך
 לאור ואור לחושך מר למתוק ומתוק למר •
 ועליהם כאשר העוזבים דרך ישר ללכת בדרכי
 חושך • וכינר היא ומה מתקנת חולי הנפש
 ילכו אל החכמים שהם רופאי הנפשו' שמלמדין
 עד שיחזירו לדרך טובה • והמכירים דיעות
 רעות שלהם ואינם הולכי' אל חכם לרפא אותם
 עליהם אמר שלמה מוסר אוילים בוי • יש כמה
 בני אדם אשר תאותם לתפוש דרך הטוב ואינם
 יודעים מה טוב להם וחושבים בכל יום להשיג
 מעלה העליונה ואינם משיגים כל ימיהם וזה
 העכיון מחמת שבי דברים הוא • האחד שאינן
 מכיר חסרונם ואינן מבחין בדרכיו המגוונים •
 והוא דומה לראובן המחפש שמעון ואינו מכיר
 אפי' יחפש אותו כל היום לא ימצאו • כי כמה
 פעמים יבא אלנו ולא יכירהו • כן האדם הזה
 איש' שהוא חושב תמיד מה יעשה ומחפש ש
 מעשה הטוב לא ישיג כיון שאינו מכיר חסרונם
 • ויש אדם שהוא יודע מדות הרעות שיש בו
 וחושב לנאת מהם ולאחוז במדות טובות וגם הוא
 לא ישיג כל ימיו דרך הישר מחמת שמתעגל מ
 לחפש המידות הטובות כראוי • והוא דומה
 לראובן שמחפש שמעון ומכירו וא' עכ' כן אינו
 מוצא מחמת שאינו מחפש אותו כראוי • ועל זה
 באמר כסף נבחר לשון נדיק מי שנוטה בחבירו
 ובא לשלם לו כסף במשקל אם אינו מכיר ש
 באמיתת המשקל נדק המאזנים • או מכיר

הכל אך שאינו צדיק צדיקת הכסף זה האיש קרוב
להיות כיון בענין המשקל והכסף כי לפעמים
ימאן בכסף ויקח הסיגים וגם יקח פחות מה
ממשקל הראוי לו כי שם יקח משקל הקל או
ישים הכסף בכף הכבד שצמאונים מכל אלו יבא
לידי טעות או אכילו אם הוא צדיק בכסף
ובמשקל אם אינו מהתכל בו כראוי איפשר ש
עית ערב בכספו סיגים אבל אם הוא צדיק בכל
במשקל ובכסף ומסתכל בו כראוי אז הוא משתל
כראוי כסף נקי ושלם במשקל לכן דימה לשון
נדיק לכסף נבחר כי הנדיק נרדף להכיר הטוב
והרע וכל מידות ונרדף להסתכל ולהתבונן בהן
כראוי ולהיות טורח בגובו ובחכמתו לעזוב
הטפשות וללחוץ בתבונה ולהכיר תערוכות ש
הסיגים ממנו ואז תהיה נשמתו נרופה ומוזקק
לאלהים כדכתיב המסיגים מכסף ויבא לנרדף
כלי כשקירו הסיגים אז יהיה הכלי נרדף
אם אדם המשתנה במנהגים ואינו קבוע זמן
אחד ואחר במנהג זה וזמן אחד מסתלק מאותו
מנהג ואחר מנהג אחר וככה יעשה לעולם
והוא דומה לאדם שהכין ללכת אל עיר ואינו
יודע דרכה ולא יכיר העצלים המוליכים אותו
אלה לכן הוא משתנה בעת אחת ילך דרך
אחד ויתעה ויחזור בדרך אחר וכן נשלים ורן
ברדעני ועל כוננו בו אמר החכם עמל קצילים
תועבו אשר לא ידע ללכת אל עיר לדרך יש
לחמול על האכסים העצובים בהכלל השואל מ
ללמד נדק המשקל ויפטר המאזנים וההודיעם
בחינת הכסף וההודות להם דרכים הישרים
למען שיכדור האדם בתהלת ההכנתו מסילה
אשר תצוהו למקום רענן ורשו אשר שם כל
הטובה והוא יראת שמים אשר הוא סוף כל
המעשים והיא השאלה אשר השם ית' שואל
מכל אדם כדכתיב מה י' שואל מעמך כי אם

ליראה ואין שום מעשה כחשך בלתי היראה
הטהורה לכן יש להודיע לכל כי כל איש
הרונה להציל כפשו לידי מידות הטובות נרדף
לערב יראת שמים עם כל מידה ומדה כי יראת
השם הוא קשר המחזקת כל המדות ודומה לחוט
שהלכיסו תוך חורי המרגלות וקשרו קשר צ
בתחתיתו להחזיק כל המרגלות אין ספק בהצתק
הקשר יכלו כל המרגלות כך היראה היא
מחזקת כל המידות ואם תתיר קשר היראה
יבדלו ממך כל מידות טובות וכשאיין בדרך
מידות טובות אין בדרך תורה ומצות כי כל
התורה תלויה בתקון המידות כל המדות טובות
ורעות החכם יכול לעשות הרעות לעובדות
והכסיל יעשה מידות טובות רעות מי שהולך
בחושך ואינו מתבונן בתקון המידות איפשר
שיהא מידה המאבדת כל זכויותיו לבזז התנאה
במעשיו ומתפאר ומיפה עיניו תמוד בגנות של
הביר ומתכבד בקלונו והאיש ההוא דומה למי
שמלא חכית יין משוכח ויש בתחתית החכית
כקק קטן אין ספק שיאבד כל היין המשובד כקק
הקטן אם לא יסתום אותו כך המתנאה הזה
א"ע שי שהוא מלא תורה יאבד הכל ע"י המידה
הרעה הזאת אם לא יחם לתקנה ומעט הא
בעול המכיר האמת יש שאין חכמי להכיר וכמו
שאין הקטוע שתי רגליו יכול לעלות הסולם כך
לא יעלה צמחית החבמה מי שאין צו תבין
יש שהוא הכס וכתב בתאות העולם מנעוריו
עד שישם כל חכמתו להשיג תאותו ולעשות
רצון יצרו הרעה כי הורג! מנעוריו צמחים
הרעים עד שהם קבועים בכפשו וקשה לו מאד
להמלט מבח יקוש העונות ויש שישיבו חבמה
להכיר רגש הכן לילך במרכי' עינים אך לא היה
אבל החכמים לשמוע מהם החבמה והדרכים
הישרים וחתך כך הולך צמחים ודומה למי
ש

שֵׁשׁ לוֹמְטִמוֹן בְּבִיתוֹ וְאִיכּוּ יוֹדֵעַ הַמַּטְמוֹן וּמוֹכֵר
 חֲבִית לְאַחֵר * הַתְּכוּכִן כִּי הָאֵדָם בְּרוֹב מִיּוֹדוֹתָיו
 אוּ מִשׁוֹכָה מִזֶּה וְכָל מִידָה וּמִידָה טוֹרֶפֶת דַּעַת
 הָאֵדָם וּמוֹשְׁכָתוֹ לִכְאֵן וְזוֹ מוֹשְׁכָתוֹ לִכְאֵן וְיִכָּר
 הָדָע מִסִּייעַ לְכָל מִידָה שִׁנְחָר הַכֹּחֹת שָׂבָה *
 וְהוּא דוֹמָה לְאֵדָם שֶׁהוּלֵךְ בְּמִדְבָּר וּפּוֹגְעִים בּוֹ
 דּוֹבִים וְאֲרִיּוֹת וּנְמָרִים וְזֵאֵנִים וְהַכְּבָה מִשְׁחָתִים
 הָאֵשׁ הַזֶּה נִרְיָךְ לִפְקוֹחַ עֵינָיו וְלִהְלֹחַשׁ עִם כָּל
 אֲחֵד וְאֵשׁ יַעֲלִים עֵינָיו דָּבַע אֶחָד יַעֲרֹפוּהוּ הֵא
 הַמּוֹיָקִים * כִּךְ הָאֵדָם מִיּוֹדוֹתָיו הָרַעוֹת כְּגוֹן
 הַתְּאוֹה וְהַגְּאוֹה וְהַשְּׁנֵאָה וְהַכְּעַם וְהַיּוֹנָא בְּהֵם
 מִתְּגַלְגְּלוֹת בְּלִבּוֹ תַמְדָּה וְאֵשׁ יַתְעַלֵּם וְלֹא יִתְקַנֵּס
 יַעֲקוֹר מִלְּבַב אֹרֶךְ הָאֵמֶת וַיִּמַּשׁ חֲנֹשֶׁךְ וַעַז זֶה הָאֵשׁ
 שׁוֹתֵי יוֹי לְגַדִּי תַמִּיד * הָאֵדָם בַּשַּׁעַת
 פְּכוּלָה הוּא בְּגוֹפוֹ וּבְחֻמָּתוֹ חֲלָשׁ מִשְׁאֵר כָּל מַה
 הַכְּרִימָה כִּי כָל הַכְּרִימָה בְּמֵם הוֹלֵדֶם הֵם הוֹלְכִים
 נְאוֹלְכִים וּמִסִּייעִים לַעֲנָמָם אֲבָל הָאֵדָם נִרְיָךְ
 טוֹרֶחַ גְּדוֹל בְּגוֹפוֹ * כִּן גַּם נִרְיָךְ יוֹתֵר תִּיקוֹן
 לַעֲשִׂמָתוֹ לַתְּקֵן הַחֲכָמָה וְלִהְבִּין דְּרָכִים טוֹבִים כִּי
 הָאֵדָם מִתְּחִילָתוֹ בָּלֹא מִלְּמַד כּוֹהֵג כְּזֵהָמָה אֵךְ
 לָבוֹ דוֹמָה לְלוֹחַ שֶׁהוּא מוֹכֵחַ לִכְתוֹב עָלָיו אֵשׁ
 הַלּוֹחַ הַזֶּה בִּיד מִיכָשׁ וּפְרַטָּע עֲלִיּוֹ שְׂרָטוֹת וְ
 הַנִּלְיָם עַד שִׁיתְקַלְקַל וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ תוֹשֵׁלֶת עוֹר
 אֲבָל הַחֲכָם יִכְתוֹב עָלָיו סֵדֶר עֵינָיו וְנִרְכִּיו
 וְחֻבּוֹתָיו וּמִתּוֹךְ הַלּוֹחַ יִכְלֹכַל וַיִּפְרֹכֶם בָּנָיו וַיִּגִּיעַ
 לַתּוֹשֵׁלֶת גְּדוֹלָה * כִּךְ לִבְהָאֵדָם הַכְּסִילִי יִפְיִידוּ
 בּוֹ בִּיּוֹרֵי הַבֶּל וְשָׁקֶר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו חֻקֵּי הַבֶּל וְאוֹן
 וּמַלְאוּ לִבָּם מִהַשְׁבּוֹת הַבֶּל וְרִיק וְהַמִּשְׁכִּילִים
 יִכְתְּבוּ עַל לִבָּם מִכְתָּב אֱלֹהִים שֶׁהוּא יִסּוֹד הַתּוֹרָה
 וְהַמִּצְוֹת וְחֻמּוֹת הַמִּיּוֹדוֹת עַד אֲשֶׁר יוֹהִיבוּ שֶׁ
 כִּפְשָׁתָם כּוֹהֵב הַרְקִיעַ וְלִזָּה הֵייתָה כּוֹחַת
 שְׁלֵמָה בְּאֵמָתוֹ קִשְׁיָם עַל אֲנַעְוֹתֶיךָ כִּתְבָם עַל
 לּוֹחַ לִבָּךְ * עוֹד אֵמַר שְׁלֵמָה גַּם בְּמַעֲלָיו
 יִתְכַבֵּר כִּסֵּר אֵשׁ זֶה אֵשׁ יֵשֶׁר קַעֲלֹ זֶה הַכְּסוּסָה

דף ספר

כְּאֵמַר עַל הַבְּחִינָה הַנֶּעְרִים כִּי מִנְּפִירוֹהֶם נִכְרָה
 מְדוּתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁתִּרְאֶה מִקְנֵת הַנֶּעְרִים נִרְאֶה
 בְּהֵם מִדַּת בּוֹשֶׁת וּמִקְנֵתָם הַעֲוֹת וּמִקְנֵתָם כִּי
 כּוֹעִים אֵל הַתְּאוֹה וּמִקְנֵתָם כּוֹעִים אֵל מַעֲלוֹת
 טוֹבוֹת * וְדַע כִּי כָל מְדוּת הָאֵדָם אֲשֶׁר תִּרְאֶה
 בּוֹ בִּימֵי הַנְּחֻרוֹת וְהַזְקָנוֹת הֵם הֵיוּ בִּימֵי הִילָדוֹת
 וְהַשְּׁחָרוֹת אֵךְ בּוֹמֵן הֵהוּא לֹא הִיָּה בּוֹ כַּח לְהִרְאוֹת
 וְלִהְבִּיאָה לִידֵי הַמַּעֲשֶׂה וְהַנֶּעְרִים אֲשֶׁר גְּדֻלָּה
 עָלֵיהֶם כְּנֻלּוֹת אֲפָאָר שִׁיכּוֹל הָאֵדָם לְהַעֲתִיקֵם
 עַל דְּרָךְ הַטּוֹבָה כִּי כּוֹחַ לִקְבֹּל לָהֶם וְאִין בְּהֵם
 כַּח וְחֻכְמָה לִנְאֻת וּלְבִירוֹת מִתַּחַת יַד הַמִּיּוֹסֵר וְהֵם
 נִרְיָכִים לִסְכּוֹל * אֲבָל בִּימֵי הַזְקָנָה אִיכֵם
 כַּעֲתִיקִים כָּקַל מִמָּה שֶׁהִיָּה בּוֹ בִּימֵי הַנְּחֻרוֹת וְהֵם
 דּוֹמִים לְטַם כֶּסֶף שֶׁהִיָּה טַמּוֹן בְּקַרְקַע וְהַעֲלָה
 חִלּוּדָה עֲבָה בְּאוֹרֶךְ הַטְּמָכָתוֹ נִרְיָךְ אוֹתוֹ הַכֶּסֶף
 מִרְיָקָה אֲחֵר מִרְיָקָה עַד שִׁשׁוֹב הַכֶּסֶף לְמִרְאֵהוּ
 הַכֹּהֵל * כִּךְ הָאֵדָם אֲשֶׁר הֵלֵךְ לְפִי דִרְכּוֹ וּמִכֵּהֲגוֹ
 וּכְשָׁקַע בְּעַמְקֵי מְדוּת הַגְּרוּעוֹת נִרְיָךְ לִלְעוֹשׁ
 שְׂכָלוֹ לְהַבְדִּיל בֵּין הַטֶּמֶא וּבֵין הַטָּהוֹר וְלִהְרַגִּיל
 בַּעֲבוּרָה עַד שִׁיָּהוּ הַמְרוֹ טוֹבָעוֹ וְקַשּׁוּרוֹת בְּלָבוֹ *

מִיּוֹדוֹת כִּכְתָּב וְנִחְתָּם
 בַּעֲבֹת הַחֲכָם לְלִמּוֹד

לְאֵדָם דַּעַת לְהִיָּת סֵפֶר זֶה בִּיד כָּל אִישׁ לְכָל
 אוֹמְנוֹת לַתְּקֵן מִתּוֹכוֹ מְדוּתָיו וּמַעֲשָׂיו כִּי שֶׁ
 הָאוֹמֵן אֲשֶׁר בִּידוֹ כָּלִי אוֹמְכָתוֹ יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת
 מִלֵּאכְתּוֹ אֲבָל כְּשֶׁאֵין בִּידוֹ כָּלִי אוֹמְכָתוֹ לֹא יוֹכֵל
 לַעֲשׂוֹת מִאוֹמָה לִכֵּן שָׁמַע מוֹסֵד וְקַח כָּלִי
 אוֹמְכָתְךָ בִּידְךָ לַתְּקֵן מְדוּתֶיךָ הֵלֹא תִרְאֶה מִי
 שֵׁשׁ לוֹ הִרְבָּה מִיָּה מִטְּבַעוֹת קְטָנוֹת וְגִדּוּלוֹת
 וְאִיכּוּ יוֹדֵעַ עֲרֹכֶם וּשְׁוִיָּים לֹא יוֹדֵעַ מַה לִּקְנוֹת
 בְּכָל אֶחָד עַד שִׁדְעַת עֶרֶךְ שֶׁל כָּל מִטְבֵּעַ וְגַם
 נִרְיָךְ לִידֵעַ אִיזָה מִטְבֵּעַ כֶּסֶל הַמֶּלֶךְ וְנִזְרַע עָלָיו
 עֵלֶּה לְהוֹנִיחָה אֲחֵר שִׁשְׁקוֹל כָּל מִטְבֵּעַ וּמַעֲבֵעַ
 וַיַּעֲרֹכֶם

ויערכם או ידע ליקח בכל אחת נרכיו בערך
 פוה ובמטבע שגור המלך שלא גהוציאה יזהר
 שלא יוציאה אלא בעניין שלא יקנס כמנא שזה
 שאים מניע בכל מטבע ומטבע לטובה ולשמח
 אבל העיפם אשר לא יסקול ולא יעריך ויוציא
 מה שבסל המלך אין ספק שגייע זה להיוק
 גדול * ואתה בני קח המטל הזה כמטל
 על רוב מדות שכן גדולות וקטנות ותסקול כל
 מדה ומדה כמלפס חכמותך עד שתדע ערך כל
 מדה ומדה ותרע המדות אשר בסל המלך ה

הגדול להזהר בהם שלא יראה כך ילא ימנא כך
 אלא במקום שלא תקבל היוק ועוכס וזזה תגייע
 אל הסלימות ותהיה אומן וכלי אומנתך בידך *
 עתה כרנה להודיע פרשי המדות
 ועכפיהם ותועלתם וכזקם * וכוונתו להשיב
 טבעי האדם מעניין הסבלות אל אהבת המוסר
 ושישתדלו הפתאים לרעת טבעי החכמים *
 ומהסס יתעלה זכרו כשאל עד שיודיע בדרכים
 הישרים ונתיבות הנדק להורות שבשיטות
 עדת החסד * סליק ההקדמה *

שער הראשון כדבר על מידות הגאווה * ומה טוב
 שכודמן תחילה לכל השערים מפני חיוס
 שאדם להכדל ממנה כי היא פתח לרעות רעות ולא ראינו כזאת
 לרעה בכל המידות לכן נריך האדם להתחכם להכנהיגה אל
 ענה הראוי ולדחות אותם במקום שאינה ראוי בה

הגאווה שער

הגאווה היא המטבע אשר בסל המלך
 הגדול בה והזהירו עליה
 בתורתו כמו שכאמר השמר לך פן תשכח וי'
 אלהיך אשר הוציאך מארץ מצרים * כי הגאווה
 יפסח יוצרו כדכתיב באכך ובקרך ירביין וכסף
 וזהב ירבה לך ורם לבבך ושכחת את יי' אלהיך
 כי הוא הכותן לך כח לעשות חיל * ובמלך כאמור
 לבתי רום לבבו מאחיו * אם הזהירה תורה
 אפי' במלך כ"ס בהדיוטות שלא ישתדרו זה על
 זה * הגאווה מתחלקת לשתי חלקים * האחד
 גאות האדם בגופו וחלק השני גאות האדם
 במעלות החכמה ובמעשיו * גאות האדם
 בגופו יש בו שני חלקים האחד טוב והוא רעי
 חלק היא גאות האדם בגופו הרעה בעת

שתתגבר הגאווה בלב האדם או תמשול על האדם
 מקדקדו עד כך רגלו בראשו ובגרונו כדכתיב
 יען כי גבהו בנות כיון ותלכנה כעויות גרון *
 בידיו וצרגליו דכתי אלא תביאיו דגל גאווה ויד
 רשעים אל תמידני * ועל רגל גאווה כעכשה
 בת ר' חכיה ב"ר שנגור עליה לישב בקובה של
 זוכית * כי פעם אחת הלכה לפני גדולי רומי
 ושמה שאלמה כמה כאש פסיונותיה של ריבה
 זו ואז דקדקה יותר * דעייס כדכתי עייס
 דמות * אזכיס לא ישמע דברי העניים שם
 האומללים * דריח אפיו בעומדו אצל עניים
 או כשכנסם לבתיהם הם מרוחס דעייס *
 ואף כד בריו ידבר על נדק עתק בגאווה *
 וגם נכרת בענין מאכל ומשקה וצמלצושי

צדדי גאולה מלבושי כוכבי ועל זה הורה לנו
בתורת משה שנאמר לא תלכו בחוקות הגוים ו
וכתוב בחוקותיהם לא תלכו וכו' והקמנו פן
תבקש אחריה הכל נעניין אחד הוא מזהיר
שהוא ישראל מובדל במלבושיו ובדבריו ובכל
מנהגו מן הגוים וכן הוא אימ' ואנריל אתכם
מן העמים דעלי הגאולה הם מתועבים
בעיני השם שכאמר תועבת כל גבה לב
והוא כמסר ביד יגרו כי אין עוד השם עמו אחרי
אשר הוא תועבת השם ואפילו לא כתגאה
על שום אדם לא בדבור ולא במעשה אך בלב
לבד הוא מתגאה בקרא תועבה שכאמר תועב
כל גבה לב אפילו אם אין לו גבהות אלא
בלב בקרא תועבה אמרו רבותינו כל
מגיש בן גסות הרוח כאילו עובד ע"ז כתיב
הכא תועבת כל גבה לב וכתיב התם לא
תביא תועבת אל ביתך ויש אומרים כאילו בא
על עריות דכתיב כי אית כל התועבות האל
עשו וגו' וי"א כאילו בכה בנה ואמרו כל
אדם שיש בו גסות הרוח מתמעט שכאמר רמו
מעט ואיכנו וראוי לגדעו כאסירה שכאמר
וכמי הקמה תגדענו ואין אכרו כנער והשכים
מיללת עליו אמר הקדו ב"ה אין אנו יכולין
לדון בעולם אחת שכא גבה לב לא אוכל
ואמרו האי מאן דיהיר אפי' מאיכשי ביתיה
לא מתקבל שכאמר גבר יהיר לא יכזה אפילו
בכזה שלו הגאולה מביאה לידי רדיפת
ממון להשתרר על בני אדם וכבר ידעתה מה
אירע לקרא ועדתו מחמת גאותו שבקש להתגדל
וליקח גדולה שלא כתנה לו מן השמים ומתוך
כך נכנס למחלוקת ומן המחלוקת יבאה קבאה
ושנאה וכל אילו מידות פחותות מאד כאשר
יתבאר בע"זה סוף דבר כל המקשט את
גופו כדי להתגאות הרי זה שוכת השם ב"ה ולא

יחזק על המנות ולא ירדוף אחר מעשים עושים
כי כל כוונתו על עצמו לקשט גופו הכלה אשר
אחריתו רימה והמקשט גופו הוא קרוב לזמה
כי יתרא לבני נשים לישא חן בעיניהם ומתוך
כך יתקרב אלם ויבא לירש חוק וקלות ראש
וגם האשה המתקשטת לבני האנשים בזה היא
מזלזלת להם ומלכתת הרעורר בלבוש ובוש עובד
גדול מאד שהיא כותנת מכשול לבני רבים
הלא אנו חכמים להסתכל בצדדי נבעונים על
נשים המעוהים בכותל אפילו כשאני מלובשת
בהן כ"ש שיש עובד גדול לאשה המתקשטת לבני
אנשים המתכתלים בה ועוד הגאולה
מביא לידי תאוה כי המתגאה לבו רחב ומתאוה
לכל דבר והתאוה היא המודה הרעה שבכל
המדות כי יתאוה מחמת גאותו להפליא שם
בגדים יקרים ולבנות כלטרין גדולים ולאכול
מאכלים טובים כי המתגאה לעולם לרדריס
בבוהים יחמד ואולי אינו משיג ידו לרדריס חילו
ומתוך כך יבא לידי גניבה וגזל כי המתגאה
לבו חומר ורחב כיוס להתעשר ולא יהיה שמח
בחלקו כי ימעט בעיניו מה שיש לו לכך רוב מ
הנאות תאות גאותו ועוד הגאולה
גורמת שלא יהא סביל לסבול עול הנדיות ואין
לורך להאריך בפחיתת מי שאינו סבילן כי ידוע
הוא לכל וזאת היא גאות הגוף שהיא טובה
שמה יאמר אדם היאיל והגאולה היא מידה ש
רעה כל כך אפרוש ממנה ביותר עד שלא יאכל
בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא יבא בדירה
כאה ולא ילבוש מלבוש כאה אלא שק והנמר שם
וקרועים ומלוכלכים ומשתמש בכלים מלוכלכים
ומאוסים ולא ירחץ פניו ורגליו עד שיסחית
תיארו משאר אנשים וכל זה כדי שיתרחק מן
הגאולה עד שלא יוכל להתרחק יותר המהלך
בדרך זה נקרא קוטל הרי הוא אומד צניע
וכפר

שער דמאות

יצטרך מעל אשר העא על הנפש אמרו חכמי
ומה אם הנזיר שלא פירש אלא מן היקן כקרא
חוטא המוכנע ענמו מכל דבר על אחת כמה
וכמה . אמרו חכמים לא דייק מה שאמר
תורה אלא שאתה אוסר עלך דברים אחרים .
על ענין זה וכיוצא בזה אמר שלמה אל תהא
נדיק הרבה ואל תתחבס יותר למה תשומם .
דרכ הישר באדם שיהא נקי בכל עניניו כי
הנקיות הוא גדר של מעשים טובים . כינר
ילבש בגדים צינכיים ולא מלבושי יקרים וכאים
מאד שהכל מסתכלים בהם ולא מלבושים עניים
המצוי לנכסיו אלא בגדים צינכיים כאים וכקוי
העני לפי עניו ועשיר לפי עושרו ואסור שימנא
בתם או שמכונות על בגדיו ולא יהא קרועים
ולא יהיו מתוקנים כבגדי גמי הרוח . גם
מאכלו יהא נקי ולא יאכל מעדני מלך אך מאכל
צנוכי ומשקה צנוכי לפי השגת ידו . ולא ישתה
ולא יאכל בכלים מאוסים כן יעביר כל תשקנו
אח כפשותיכם אלא הכל יהא צניקות . גם
שליחיו גם מעות תהיה בקיה . וכל עניניו יהיו
צניקים . גם גופו יהא נקי ולא מזוהם אך
מהר לרחוץ פניו ידיו ורגליו גם כל גופו לעתים
כאשר מניחו להלל הזקן בשעה שהיה נפטר מן
מתלמידיו אמרו לו להיכן אתה הולך אמר לעשו
מנוה אמרו לו מה היא המנוה אשר להם לרחוץ
במרחת אמרו לו וכינוי היא מנוה אשר להן אם
איקונו של מלכים שמעמידים אותם צנתי ש
טרעיות וצנתי קרסיות מי שהוא ממונה
עליהן מורקן ושופץ . אנו שגבראו בלס ונדמו
סכא בלס אל הים עשה את האדם על אחת
כמה וכמה . ועוד כתו כל פעל ילמעבהו .
וכל הכוזה בדברים האילו לשם מנוה ולא כדי
להתקטט ולהתגאות אע"פ שאילו דברי נראים
בנו גאון כיון שכוונתו לשם שמי יס בו מנו .

גאות חכמה ומעשים טובים יס בה חלקים .
האחר טוב והאחר רע הגאון הרע והאשר
יבזה בו אדם בלבו ובפיו וכל קטנים ופחותים
בעיניו ומהלל ומשבח ענמו שהוא גדול בחכמ
ומתוך כך לא יודה על האמת פרו גאותו .
ולעולם נראה בעיניו חכמתו וענתו ודבריו
ומעשיו הם משפטים ממעשה וחכמתו ענת כ
חזריו ומתפאר תמיד מחכמתו ומעשיו כיחפץ
לקבל שבח וכבוד על דבריו הישרים ועל זה אמר
שלמה יהלך זר ולא פקד . הגאון לעולם
יחזיק טובה לעצמו ומתוך כך לא ישריח על ה
התורה כי לא יחוש על כבוד שמים רק שיודו לו
העולם שהוא אדם טוב וחכם ובה יס לו די .
ותמיד הוא שמח במכשול חזריו ובמיעוט ש
יריעתם ומתכבד בקלון חביריו . וזה אחד
מעשרים וארבע דברים המעכבים את התשובה
אדם שכל מעשיו טובים ומתהלל בהם להתכבד
דומה לתבטיל חסוב מאד בכל אדם רובל ואשי
בשמים ועומד אלל האש עד שיהא מקריח ש
ומסריח עד שלא שיה לאכול מחמת מרירות
שריפת האש כך האדם המתפאר במעשים
מקריח ומסריח במהללו במעשיו טובים .
והמתפאר מחכמתו וממעשיו שאין בו חן מזה
רע כמוהו ואין דוגמתו והלא אמרו חכמים אדם
מכבדים את האר מחמת שסבורים שהוא יודע
במסכתות ואינו יודע רק אחת יאמר להן שאינו
יודע כ"ס וכ"ס שלא יטעה את העול שיחזיקוהו
בחזקה גדולה שאינו בו . ודע שאנחנו מחוייבי
שיהיו כל מעשינו מיוחדים לשם הבורא יתעלה
בגלוי ובסתר . וכל מעשה שבזאת אלהים יפיה
להגיע אל רנוט בלבד בלתי רנון בכו אדם לקות
שבח אל מעשיהו ולקבל כבוד אך יעשה הכל
לשם האל המשקיף אל הלב כמו שאמר הכתוב
אבי י חוקר לב ובוחן כליו . ואמר הכסתר ליי
אלהינו ב ז

שער הגאולה

אלהינו • לכן אם לא יזהר בחכמה ונזירות
להכניח מן הגאולה אע"פ שיש בידו תורה ומעשי
עונני הוא יורש גיהנם כי היצר אורב לו ומביא
טענות וראיות להביא האדם לידי גאולה ותהיה
חכמתו לטורדו מן העול • לכן אל יתעצל מלכנס
ענה הרע יום יום וזה כקרא מלחמה גדולה •
כמו שמניחו בלחך מן החסידים שפגע באנשים
הבאים מן המלחמה ושללו כלל גדול אמר להם
שבתם מן המלחמה הקטנה ועדיין אתם עתידים
למלחמה גדולה • אמרו לו מה היא המלחמה
אמר להן היצר וחילותיו כי כל אויב שיש לך ש
שתכנח אותו כעם אחת או שתיס או שלש או
יכניח אותך אבל היצר אינו פוסק ממך אף אם
יהיה כמות מזה פעמים כמו שאמרו רבותינו
אל תאמץ בענמך עד יום מותך כי כל ימך
יארוך לך אולי תעלים עיניך ממנו ואם יצאך
בקל שבקלות סוף יכנחך בחמור שבחמורות •
ועבור שהגאולה שורש להרבה מדות פחותות
וגם היצר משתתף ומתערב בלב האדם וכל
ענין היצר היא להכניס האמת ולאמת השקר •
והוא מלמד את האדם להתגאו' ומביא לו ראיות
לכן כריך אתה להתחכם כנגדו • תחילת
החבילותיו של היצר הוא מקשה לבו ומגביהו •
וממתיק לו הגאולה ושאמר מדות רעות ואף כ
יודע אדם בודאי שיש פשע ועון בגאותו אי
אפילו הכי עובר צמוד ומתגאה כי היצר
מבעיר את לבו אחר הכבוד עד שלא יחוש על מ
העבירה • אבל האדם שהוא זך במעשיו ולא
יתגאה ולא יתהלל ענמו כשודע ביש עבירה
בדבר או יבא היצר הרע ויערוך עד מות להפיל
וללכדי ברשתו ויורה היתר ומסביר לו סדרות
שים לו מנוח ושכר על מה שמתהלל ומתפאר
וכך יאמר לו היצר כצר הגעת לתעלת חכמה
וצמדות וראוי לך להתרנות ולהשתדל למנח

חן בעיני העולם ולהחכיף להם לגלות להם ש
חכמתך ונדקתך כדי שיאהבוך ויביא לך ראיות
מדברי רבותינו כל מי שרוח הכריז' כוחה הימנה
רוח המקום כוחה הימנו וכל זה ראיות שקר כי
אותה הסברה היא עכף מן הגאולה • אבל
הענין הזה הוא כמו שאמר הכתוב בראות יי'
דרכי איש גם אייביו יטלים אותו • וכך פירש
הענין אם האדם לא יתהלל לפני בני אדם ולא
ישתדל למנוחא'ן בעיניהם בעשותו מעשיו ה
העושים ואף על פי כן אזהבין אותו והו' ראיות
גדול' שהק' זה אזהב אותו וזרע לו אהבה בלבבות
בני אדם ושם לו שם טוב על לשונם ואמת הוא
שים כמה בני אדם הנאמנים לבדיות והק' זה
שונאם כשאדם מקיימן את המצו' כי אין הקדו'
צ'ה אזהב אלא לומר תורה ומקיימים אותה •
אחר כך יסיתך היצר לגלות חבירותיך ומעשיך
העושים לפני העם ומביא ראיות אולי יעשו גם
הם כמוך וגם זה נמשך מן הגבחות אף על פי
שמניחו כמה גדולים שנשתבחו לא עשו אלא
לפני תלמידיהם וחביריהם כדי שגמשו אחריה'
ותופשים מעשיהם ודאי זה מנוח כדי לחנך
להם מעשים טובים ואפילו בפני אילו לא יהיה
צלצו באמרו זה איני יודע או זה איני עושה אבל
לפני העולם באמת אסור לגלות להם • •
גם אם תלך בענוה ותעמוד להתפלל באריכות
ותלמוד בקביעות יפתוך היצר להתגאו' ויאמר
לך עתה הרואים אותך ב'א ויחשבוך ויכבדוך
עבור דרכיך הטובים ויש רוח גדול בזה מתוך
שאתה חשוב בעיניהם יקבלו מוסרך ותוכחתך
כל זה הכל כי בעשותך מעשה הטוב לשם הבור'
צ'ה לבד דברי תוכחתך יתקבלו בפני העולם •
גם אם לא תחשוב כך כי אין קבלת התוכח' תלוי
במחשבותיך • ואחרי שתסתלק מכל זה יסיתך
היצר ויאמר לך לא יתכן שתהיה עבודתך בלא
שלש

שער הראשון

שלא עוד שתרחק מהן לגמרי כגון שתכסה מעשיך העובים ולהורות היפוך ממה שהיה כבד בלבך תתפלל קנר וכשתרצה ללמוד שום חכמה תת"חד ולא ידע שום אדם זולת הכורא ב"ה ולא תתראה שום מדה עונה אך להראות הענולות במעשה העבודה כדי שלא ינא לך שם ותפסיד שכרך ולא תנוה על הטוב ולא תזהיר מן הרע ואיך תודיע חכמתך ולא לאיש זולתך ולא תראה סימן ירא שמי' ולא אית כגון תפילין ומזוזה וניצית אלא תתנהג במנהגם ותלך שם בדרכיהם ויהיה מעורב עמהם במאכל במשת ובהורה וצריב השחוק כל זה מעבייכי היצר ללכוד ב"ה ברשתו והעושה עניין זה לשם מנוה הפסידו אלף אל פים יותר משכרו ודומ' לבורח מאש קטנה לאש גדולה * אך הישר הוא שיתפלל בכוונה באריכות וינוה על הטוב ויזהיר מהרע ויעשה כל הטובות בגלוי ובסתרי ובגדוהו על זה ויסבחינו אין מוזק לו בשבח א אחרי שלא כיון לזה בשעת המעשה * לכן בעת אשר תעשה מעשה הטוב תבחי' בעצמך ממי אתה מקוה הגמול אשר מהאל הוא * אבל אם מאחרים אינו שלם וגם תבחי' אם זה המעשה אשר תעשה לפני העולם אם היית עושה ביחוד בחדרי חדרים בזה העניין אשר אתה עושה בדברים * ואם יתברר לך זה אז מעשיך שלם * כל מה שסיפרנו כגד יצר הרע אינו כי אם טיפ' ציס כגד שהוא חייב להזהר בו כי בכל יצר ובכל מעשה ובכל מידה בא היצר לשחת ולקלקל שם ופתחו פתח להודיע עניין היצר למי שלא ידע תקוה דרכיו * והחכם יבין וימהר לסלקהו מתוכו ועהיר ידים יוסף אומן :

הגאולה במעלת החכמה המשכת שכלומר אך צואת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ויוסיף הורא' לבורא ב"ה וגם ריעה והשכל ומדו' טובו' לפני

בתפילת החכמה : מורה אני לפניך שנתת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קדושות וכמו אשר ינו מה טוב חלקי ומה נעים גוי לינו ועל זה כאמר ויגבה לבו בדרכי יי' כי יהיה אדם יקר רוח וגבה לב בענייני העולם הנא שלא יפסיק לו כמו שיודמן לו ולא יאמר די במה שא שימנא דיו מהם אלא ימנע בעיניו כל מעשיהו ותגבה כפשו למעלה תמיד ויתרעם בנפשו כמו שמקנר מעבודת הכורא ב"ה וזאת הגאולה אינה מוקת לענוה אך מסייעו וגורמת לו לשמחה לו לשמחה במעלת הטובות ולשמחה בכבוד חבירו ולחוש על כבודם * והגאולה כגד הרשעים היא משוכחת מאד להוכיחם ולהכלים אותם ולא יכנע להם וינוה על הטוב ויזהיר מהרע כפי יכולתו אע"פ שזה דומה בע"כ העול' במשתורר וכמתגאה אחרי שלבו לשם שמים הרי זה משובח * ולא יכנע לרשעים כמו מרדכי שלא ככנע להמן וכל מקום שיש מנוה עליו לעשות שלא יכנע כלל לרשעים לעזוב הטוב מפני השפלתו לפניהם וזה נדב' חכמה מתי ישתרר כגדם שם בדבר מנוה כי פנעם אינו שוה שיעמוד כגדם שאם יעיוז פניו כגדם עבוד מנוה אחת יפסיד אותם מאה מנות * לכך נדב' החכם להתבונן לפי השעה והעניין ולפי זה יסדר מעשיו בי יסדר שגריך לעזוב בשבילם ויש דבר שלא יכח בשבילם בשום עניין ונריך צנופו ובמאודו לעמוד כגדם ולא יכנע להם וכל זה בדבר מנוה אבל בעניין משא ומתן יכנע לפניהם ויעשה עמהם לפנים משורת הדין בכל דבר והוא מנוה גדולה * ומי שיש בו מדת הגאולה נריך להשתדל ולשוב ממנה כי היא מנוה מאד ת וההיזק שלה רב ומנו' תמיד והתועלת שיש בה מעט לפיכך נריך להתרחק ממנה מאד * כי הגאולה מביא האדם לשכר ושפלות כמו שכלאמר לפני

שער הגאולה

לפני שג' גאון ובאמר גאולה אדם תשפילנה .
 וכבר ידעת מה א"ר כפרעה באמרו מי יי' וגו'
 לגליות הפלעתי שאמ' איני חרפתי את מערכו'
 אלהי ישראל . ולסכאריז שאמר מי בכל אלהי
 הארצות אשר יניל את עמו מידי . וכנפוד כנר
 באמרו מי אלהא דסוכון מידי . והדומה להן
 אשר אמרו כדנריהם . ואחריתם היה בוז וקלון
 ומי שהוא צמדה זו אינו כינוי מחטא ועון
 כמו שאמר החכם ז' יהי לך שמו עושה בעצרת
 זרין . וכיון שהגיע דברינו עד הכה לדבר
 על הגאולה שמע דברי חכמים חכם אחד אמר
 מי הוא אשר לא תפרד ממנו הדאגה המצקס
 לעלות מעלה שהיא למעלה ממכה . ואמרו מי
 שמחויק ענמו בחזקת דעת מחויקין אותו פ"א
 שוטה . ואמרו סמוד לגאולה מעללים רעים .
 ומי שיש בו מעללים רעים תהיה שנאת הדבריות
 והנפשות כוונות מעליו . ואמר חכם אחד
 כאשר נעימות הנורה אור הגוף כך נעימות
 התורות אור הנפש . ואמר עוד איך החשיבות
 הנפש שהיה המלך מתגאה כל שכן כני אדם א'
 אחרים זה אל זה . ואמר שהיה מלך אחד יושב
 על כסא מלכות ולפניו היה כסאו וזו למעלה מזו
 ואמר להן המלך איך ישבתם זה למעלה מזה
 בלא רשותי והשיב העליון גדול יחוס משפחתי
 הושבתי על רישי . ואמר השיבי עליתי על אשר
 תחתי מפני רוב חכמתי . וענה השלישי שכלות
 כפטי נדכאות לבי הוסיפתי תחתיהם והעלהו
 המלך וגדלו . ועל זה באמר כי עובד אמר לך
 עלה הכה מהשפילך לקני מדי . צעת שרואה
 אדם שמדת הגאולה מתגברת עליו נריך לחשוב
 דברים המנהילים את לבו שצא מעיפה פרוחה
 וישוב לעפר ורימה ויתן דין וחשבון לפני מלך
 מלכי המלכים הק"ה . ויחשוב כמה גאולה ש'
 שנתגאו ועבדו מן העולם נשתכחו כלא היו

מעולם ומה הועיל להם גאותם .
 להתרחק מן הגאולה ומשאר מדות רעו' הנונה
 לעקור הנסות שלבו מכל וכל לא יוכל לעשות
 זה במחשבה לבד אלא בתחילה נריך להתרחק מן
 הגבהות עד קנה האחרון . כינר
 אדם שהיה רגיל להלבי' בגדים קשודי ומתוקני'
 כמלצוס גסי הרוח ורונה לשוב מזה אם ילכס
 בגדים עובים ויתקן אותם צמדה בינוכית בזה
 לא יעקור מלבו הגסות או אם היה מכהו ש'
 להתכנר ולהשתד' בדבריו או בשאר מעשיו איך
 תקנה לתקן עד שינהיג ענמי כדיון הרצה פ'
 ויטב למטה מן הכל וילכס כליו הסחודו המבזין
 את לובסיהן וכיונא בדברים אלו עד שיעקור
 גובה הלב ממנו . וכן מי שהוא בעל הומה
 וכעס הרצה תחילה יכהיג ענמו שאם הכה אותו
 או קללו אותו לא ירגיש כלל וילך בדרך זו מרוב'
 עד שיעקור שורש הגאולה ממנו ולא יחזור וילך
 בדרך האמנעי וילך בה כל ימיו ועל דרך זה
 יעשה בכל הדיעות הרעים מתחלה יתרחק
 ממכה על שלא יוכל להתרחק יותר ויכה כזה
 זמן מרובה . ולא יחזור ויתפוס הדרך הבינוכי
 . ועכ"ן זה הוא רפואה שלמה לכל מדות רעו'
 ומי שרעתו נמשכת לעצור הצורא ברוך הוא
 בכל חלק וחלק צמדה המובחר ישים זה הדרך
 לפניו ולפני חבירו ועל זה באמר ושם דרך
 אראכו בישע אלהים . בליק

ב שער הענוה

הענוה היא מדה טובה והיא היפוך
 הגאולה ומי שיש בו מדה הזאת
 פנר השיב כפשו מחמה מיני רעות . ומי שהגיע
 אל מעל' זאת הנכבדת עושה מנוה ומקבל שכר
 לפי גודל ענותכותו כי הענוה שורש הצדקה
 ומעטק

שער הענוה

ומעשה קטן של הענוה מתקבל לפני השם ב"ה
אלף ידות יותר ממעשה גדול של הגאווה וכן
אמרו רבותינו אחד המרבי ואחד הממעי' וכלבד
שיכוין לבו לאביו שבשמים אבל מעשה של
הגאווה אינו מתקבל לפני השם ב"ה כי הוא
תעבת נפשי שנאמר תועבת כל גוצה לב
ועבור זה נועק ואינו נענה שנא' גם כי תדברו
תפלה אינני שומע ועושים מנוה ועורפים
אותם בפניו שנאמר מי גם כפס יסגור דלת
ומביא קרען ואינו מתקבל שנא' מי בקש זאת
מידכם רמוס חניני' ונאמר עולתיכם ספו על
זנחיה ואכלו בשר אבל צמדת הענוה והשפלות
מגיע לכל שוב כי לענוים יתן חן וכיון שיש לו
חן בעיני הק' נועק ונענה מיד שנא' טרם
יקראו ואני אענה ועושה מנוה ומקבלי אותם
בנחת ובשמחה שנא' כי רנה אלהים את מעשיך
ולא עוד אלא שמתאוה להם שנא' וערצה ליי'
מנחת יודא וגו' ומה היא הענוה היא
הכנעה ושפלות הנפש וחושב עצמו כאין
והאדם חייב בה בכל עת ובכל זמן להיות כצוה
בעיניו ושפל רוח ורך הלצב ורוח נשברה
שורש הענוה שיחשוב מעלמו בעוד שהוא שליו
ושקוע וצריא ועשור אשר הצורא ב"ה העניו ע
עמו טובה ושהוא אינו ראוי לה ושיקשוב גדולת
האל ורוממות הפארתו ויחשוב מה אני הלא
אני צריה שפלה מאד ואני בעולם השפל והכלה
ויחשוב כל מעשים טובים שאוכל לעשות אינו כי
אם טיפה מן הים נגד מה שאני חייב לעשות
ויעשה כל מעשיו נגד כבוד שמים ולא להחכיף
לשום אדם ולא לשום הנאה אך יעשה הכל מ
לשמו הגדול זה שורש הענוה אבל הנכנע
לפני הצורא ברוך הוא כשיחלה גופו או אחד
מאיבריו או בעת שמתיס בניו ואוהביו או בעת
ורידת מעשקרו וגדולתו או כשיזקין באמת

לעולם הענוה והשפלות מקובל לפני השם ב"ה
אך לא הגיע בזה לעקר הענוה חייב
להתנהג בענוה במשא ובמתן עם ב"ה שייכו
הממוק לפנים משורת הדין עם כל אדם וכל
הנהגתו עם העולם הכל יהא בשפלות ונחת
ועיקר הענוה שיכנע לאותה שהם תחתיו
כגון לעבדיו ולבני ביתו ולאותם שבנים שהם
מתכרכסין ופהכין ממנו והוא אינו נרץ להם
ואינו ירא מהם והנכנע לאלמנות ולגרים
וסובל טורחם ומשאם והשומ' חרפתו ואינו משיב
מחמת גודל ענות נותן זו היא ענוה ושהה מאד
יש עוד ענוה גוזה מאד כגון מי שכנע
לפני רבו ולפני חכמים ולפני נדיקים והאלוהים
בדרכי ישרים וחושב בלבו אילו הם עבדי השם
ב"ה ומסרתיו ואוהביו ובעבור זה ישפיל עצמו
לפניהם ומכבד גם זה ענוה טובה שיחשוב
אכנע לפני חבמים כדי שיקרבוני וילמדונו
ויוכיחוני ויוליכוני דרכי השם ב"ה
ויש עוד ענוה טובה מאד שיכנע לפני תלמידיו
ויפרש להם כל סתום לגדול לפי גדלו וזקנו
לפי קטנו ויפרוש ויחזיר ויפרש בצבר פנים
יפות עד שיבינו ולא יאמר איך אשיב ענין עד
שיבין הלא לבו קשה כאבן ויסדר העניין הנחת
כמה פעמים וכבר ידעת שכרו של ר' פרידא
שחזר לתלמיד אחד ארבע מאות פעמים
ועוד יש ענוה גדולה ללמוד לפני הקטנים
ולדרוש מהם מה שנעלם ממנו ולא יאמר איך
אלמוד לפני זה ואיך אדרוש ממנו הלא הוא קטן
ממני ועל זה נאמר מכל חלמרי השכלתי
ועוד אמרו רבותינו מאד מאד הוי שפל רוח ב
בפני כל אדם לא צפני הגדולים לבד נרין להיות
שפל רוח אלא אף לפני הקטנים וההולך בדרך
זה יזכה את הרבים כי הוא נושא חן בעיני כל
ראוי וכל מעשיו וסדרי ענייניו מקובל להם
ותמיד

שער הענוה

ותמיד הם משבחים אותי ומתוך כך הם חומדי' לעשות כמוהו . וכל אדם יבדק את בנו שיהיה כמו פלגיו וזה הוא מקדש השם ב'ה' . אבל המתגאה הוא מחלל השם ב'ה' ומחטיא את שם הרבים . הוא דומה לנבילה שהי' מושלכת בשוק וכל עובר ושכ מכיחידו על חוטמו עד שיפוצר כך המתגאה הוא מגנה את התורה ולומדיה ומרחיק בן אדם מן התורה כי אימרים מה ת תועלת יש בתור אחרי אשר לומדיה רע ומתוך כך פורשים הם מן התורה .

הענוה נכרת באלהם נשמה דברים . הראשון בחזק בעשו של אדם כגון שבוהו אדם מאד בדברים או במעשה ויש לו להנכס ממנו ומושל ברוחו ומוחל לו בעבור הכורא ב'ה' זה סימן ענוה . ולפעמים אסור למחול כגון ת"ח שבוהו דברים שיפייסוהו . השיני בש"א הפסד גדול אי שימותו בניו וקרוביו ומנדיק דין הכורא ב'ה' עליו ומקבל מאהבה כמו שכל יודע אהרן וזה יורה מאד על הענוה . השלישי אם ישמע שהעולם משבחים אותו על חכמתו ועל מעשיו הטובי' לא ישמח בלבו על זה אלא יחשוב ומעשיו הטובים הם מופעי' כגד מה שהוא חייב לעשות ואיכר'אלא כעופה בים . וכ"ש אם יאמרו עליו מעשים טובי' שלא עשה שלא ישמח אלא ינטער בלבו על ש"א לו שם בדבר שאין בו . ואם אחד סיפר עליו מעשים רעים אם אמת הדבר לא יחפז לעוות האמת לכנות עצמו כמו שאמר יהודא נדקה ממני ואל ישתדל להכחיש אותו האיש שסיפר עליו ואל יפארהו על שגילה הדב' אך יכנע לבדא ב'ה' אשר גילה מעט מהרבה ליקרו ולהוכיחו כדי שישוב אליו . ואם מה ש סיפר עליו הוא שקר אל יכלים המספר ולא יכעסו עצמו . כי כבר היה אחד מן החכמים שסיפר עליו רע וכבוד הדב' לחסיד שלא לאותו

שסיפר עליו דורון וכת' לו אתה שלחת לי דורון מזכוותיך ואני גמלתיו לך בדורון זה ששלחתי לך כי ליום הדין מראים מנות להרבה ב"א שלא עשו אותם מנות ויאמרו הלא לא עשינו זה שם ושינו להם אותם שסיפרו עליכם . רע הם עשו אילו מנות וכוטלים אותם מהם ונותנים לכם . וכן לרשעים מראים עבירו' שלא עשו וכשיאמרו הלא לא עשינו ושינו להם אילו העבירות עשו א אותם שסיפרת עליהם לשון הרע ובעלו מהם וכתוספו עליכם . וזהו שנאמר השב לשכביו שבתיים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך . כי כל המחנך הנדיק כאלו מחנך השם ב'ה' . כי איבי ישראל הם כקראים איבי השם בכמה מן מקומו . ועל זה הזהירו בתורה וזכור אשר עשה יי' למרים . לפיכך מי שסובל בזיונו ושותק כיכר שהוא עניו . וכן מנינו בהלל הנשיא באחד שבזה שאמר לו אל ירבו כמותך בישראל ולא הקפיד . ויש במדרש אין עכיו אלא השומע חרפתו ואינו משיב דכתיב וידברו אהרן ומרים במשה וכתוב והאיש משה עכיו מאד . ועליה נאמר ואזהביו כנאת השמש בגבורתו .

הרביעי אם הכורא ב'ה' מטיב לו בעושר ובצני' ונותן לו חכמ' יתירה ותבוא' וכבוד וסוף ענוה וספלות לפני הכורא ב'ה' ויכבד בני אדם ויטיב להם יותר מבתחילה . כמו באברה' בשעה שאמ' לו הק"ה המכם אני מאברהם אמ' אנכי עפר ואפר . רוב חכמה ורוב ממון הכפול בעולם הזה יהיה מחמת אחד משלשה דברים . האחד לטובה מאת הק"ה . השני לכסיון . השלישי לכקמה . סימן אם העשיר הזה לא יעשה היוק לשום אדם בממונו או החכם לא יתחכם לשום אדם להרע בחכמתו אך זה בחכמתו וזה בעשרו מוסיפין עבודת הק"ה לפי עניינם או באמת חכמה או העושר ההם מאת הק"ה .

שער העבודה

ומימון הנסיון הוא שיהיה בעל הממון טרוד על
שמירת ממון וירא שחא יפסיד ממון ואינו
נהנה לפי הממון לשלש בו ולאכול ממנו וגם
אינו מריע לאדם בעושרו וגם לא יתגאה אך
טורח תמיד לקבץ הון ודואג בשמירתו וגם
אינו עושה כדנה ואינו מרחם על העניים לא
מאכיל ולא מלביש וכן החכם אם משיג רוב
חכמתו על עול' הזה לתקן נרכיו ואינו מתחכם
לא לרעה ולא לעושה אילו ודאי לנסיון הם
וכימון הנקמה שיהיה בעל הממון מוסיף לאחרים
בממון ומתגאה בו ואינו עושה בו נדקה
וטרוד בו להתענג כמו שאמר הכתוב ששון כ
ושמחה הרוב בקר ושחור נאן ואומר והיה
כיכור קול תוף וחליל ויין משתיהם ולא ישלם
ממנו חוק הק' זה על זה כאמר עושה שומר כש
לבעלו לרעתו וכן אם החכם יעמיד לעשות
רעות ולא יעשה טוב כמו שאמר חכמים הם
גהרע ולהטיב לא ידעו אז חכמתו לו למכשול
לכן המשכיל יעשה בממון ובהכמתו הטוב
לפי רוב ממון והכמתו יוסיף הכנעה ושכלו
ולא יגבה לבו ולעולם ידאג שחא העושר
הזה הוא שכרו והוא מאותם שאמר עליהם
ומשלם לשוכליו אל פכיו להאבדו וגם ידאג
החכם שחא הוא מאותם שאמר עליהם חכמים
המה להרע ולהטיב לא ידעו כל אדם חייב
להתחכם ולהתבונן להגיע בחכמתו למעשים
טובים עד שאין כח בחכמתו להשיג יותר
החמישי כשמוכיח את עצמו בזה שעשה רעה
לאדם במעשים אנדרגרים ואינו נריך לאותו
אדם לשום דבר ואינו מקוה לקבל טובה ממנו
ולך מעצמו בלתי הפגרת אחרים ומבקש ממנו
מחילה ומכניע עצמו מלפניו ומתקן את שעות
ומדבר לו תחנונים גם זה סימן לענוה
בשישי שיבה בענוה בדברים רבים כמו שאמר
העניו

מענה דך משיב חמה ובקול נמוך כי זה מדבר
השפלות כמו שאמר ושפלות מארץ תדנה ש
ומעפר תשחא מרתך ולא יתעסק בנתיבות
ותכשטים כמו שאמר ואח עינים יושיע ולא
יתעסק בתענוגים כענין שאמר נדיק אוכל
לשוב נפשו כל אילו הם סימני הענוה
הענוה היא סולם לעלות לדרגיה הק' זה שאמר
ידרך רשעים במשפט וילמד עניים דרכו
וממנו יגיע להשיג יראת השם זה שאמר צוה
יראת יי' השכינה שורה על העניים שאמר
אשכון את דכא ושכל רוח הק' זה היטה
שכינתו על הר סיני וירד למטה והניח כל הרים
הגבוהות וכתוב הקינו ורכנו שוכני עפר
כי טל אורות עליך מי שנעשה ככן לעפר
צחיו בעולם הזה יחיה לעולם הבא וכתוב
כי רם יי' ושכל יראה ומוי שמשים לבו כש
תפלתו בשמעת דכתיב יבואו כל בשר ש
להשתחות לפניך וי' וכת' שומע תפלה עדיך
כל בשר יבואו אמר ר' יוסי בן לוי
כמה גדולים נמוכי רוח לפני הק' זה שדומן ש
שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכה
עולה בירו ומכה עכה מכה בירו אבל מי
שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב
כל הקרובות שאמר וזחי אלהים רוח נשברה
ולא עוד אלא שאין תפלתו נאמרת שאמר לב
נשבר וכדכא אלהים לא תבזה
הרבה עכפים טובים נומחים משורש
הענוה העניו הוא סבלן ומהסבלו יצא שלום
ובענוה ישקוט כעם של אדם הכועס עליו כמו
שאמר מענה דך משיב חמה והשלום היא
מדה טובה מאד העניו יש לו חן שאמר ונענוי
יתן חן העניו תפלתו מקובלת לפני הקדוש
ב' כי הוא מעדי על מדתו ונגלל זה כלל
תפלתו של ר' עקיבא בשאמר אינו מלכיו
העניו

שער העבודה

ה ענינו זוכה להתחכם בו יכנע לפני חכמים ומתאמץ בעפר רגליהם. וכאמר הולך את חכמים יחכם. הענינו מרחמין עלינו מן השמי' שנאמר מודה ועוזב ירוחם. הענינו צירח מן הגדולה. ומן הכבד וזוה תלוי זה הנביעות. שנאמר הנכע לבת עם יי' אלהיו. הענינו שמח בחלקו שחלק לו הק"ה הן רב הן מעט. שכל טוב מעט לנדיק וזוה תשקוע לבו מערדת העולם הזה. ומתוך כך לנרפנו לתור בחכמה ובעבודת הק"ה. הענינו ידן כל אדם לכף זכות. משל כי שאלו אחד מן האסירים כמה היית זוכה להיות אדון לבני דודך מפני שכל אדם שראיתי החזקתי יותר טוב ממני. אם היה חכם יותר ממני אמרתי גם הוא ירא אלהים יותר ממני משה' רוב חכמתו ואם היה קטן בחכמה ממני אמרתי הוא שוגג ואני מודד. ואם הייתי זקן ממני אמרתי עש' עול תיר' מועטים מעוונותי. ואם כמוני בחכמ' נבימים. אמרתי לבי טוב לאלהים יותר מלבי לפי שאני יודע העצירות שעשיתי ואני יודע העצירות שעשה. ואם היה פטיר ממני אמרתי שהוא עושה נדקות יותר ממני. ומאלי' הוא העומי' הייתי מכבד ב"ה הייתי כפכע לכפיה' גמלי' הענינו כשכחים מחמת שהעיל' רונים בכבודו וגם פדוריו רבים. משל אמרו עלינו על אחד מן המלכים שהיו טובים בלילה אכס' הדבה וקם הוא בעצמו ותיקן הכר שלא כיבה אמרו לי למה לא צויתנו אמר להם ימלך קמתי ומלך שבת. ואמרו כל מפלה מקנאים צו חן מן העלוה. ואמרו מי שה' כזוה בעיני עצמי גדל דעתי אחרים. אך מה שנרדף לא להרחק במדה זאת שלא יהא ענינו וככנע לפני הרשעים. ועל זה אמר הכתוב מעיין כרעם מקור משחת נדיק עט לפני רשע. ואם יש

יכולת בידו ינקום מן הרשעים לכבוד השם ויחזק מוכחו בגדים. וישמח עליהם כארי כוהם להגיל הנגזל מיד הגזול ויורה בני אדם עבודת הק' בהויכוחם בכל כחו כפי חכמתו בתחלה צנחת ואם לא יעיל יכלימם ויזהר על העוב ש ויזהירם מן הרע צפיו ובלשונו כפי חכמתו. וימחר לקחת דיני אלהים ממנו שחייב בהם ולא יכניע ולא יסכל זוה. יש שהיא ענוה רעה כמו הגאון כענין שערובי שקר שהיו לרש' בגדים כמו כדאי האמ' שקבלו כזביהם ושקריה' כמו שנאמר ולא ילכו אדרת שער למען כחם לכך אותם ההולכים בענוה בענין המלצושים ומדברין צנחת ומכניגם ענמם בחזקת חסידים ונדליקים למען יאמינו להם ויסמכו על דבריהם ויחשבו למי שאין להחכיף ועושים רמאות צפתר ואין רשע' לקיים המצות דק צדדים וגל' כשהם ביחוד וגופלים דעת הצדיות אילו הם מחללים השה ב"ה יותר מכל האדם וגורמ' שאין העולם מאמינים לעובדים והם לחשדים מדכי אדם שם שיאמרו שמה אילו הם כאילו. והמכיר בהם חייב לפרסם להודיע לכל כאשר אמרו רבותינו מברסמים החכימים. לכן הקיפו ואל תתעלם לרפות הגבהות והרמאות ממך ואל תמנע ש פבור שתראה הרבה מדני גילך עושים כן שליכ' מסירים הגבהות והרמאות ואמרים למי כיחיס מיהאיש שאין לו גאון ומי האיש שיכול להזהר היות ישר צמחא וצמתן ושלא לרמאות בני אדם ולעשות כל מעשיו בהפסד הלא יש כמה בני אדם טובים וגדולים ממני העושים כך וכך על כן אעשה כמותם ומה שיהיה להם בעול' הצא יהיה גם לי המחכים כך הוא שטית שאין הא דוגמתו. משל כי מי שעיניו כואבים יש לו כהיל שהוא מומחה לרפאות העין וכבר נודע לכל אחימת הרפואה חן זה חכמה לומר לא אעשה

שער הבושת

אעשה שום רפואה ואם אהיה עיור מה נכך
כמה עיורים בעולם ומה שיהיה להם יהיה גם
לי הלא זה לעג ושטות לפני לכן עיין על כפסך
והשתדל בכל כחך ואל תתן עיכך במי שלמטה
ממך במעלת החכמה ובעבודת הק"ה כי בזה
תקצר בעבודה ובחכמה אך תתן עיכך ולבך
במי שהוא למעלה ממך והשתדל לרדוף אחריו
ולהשיגו כפי יכולתך במעלת החכמה ובעבודת
הק"ה ועל זה כאמר וכדעה וכדרכה לדעת
את העם כשחר נכון מונאו ויבא כגשם לנו
וכמלקוט ירוה ארץ *

ג שער הבושת

הבושת

אמרו חכמים השכל הוא
הנושט והבושת הוא השכל
כי על אדם וחוה כאמר ויהיו שניהם ערומים
האדם ואשתו ולא יתבוששו ולא היו יודעים
הנכיעות ולהבחין בין טוב ובין רע ולאחר
שאלו עץ הדעת כאמר ותפקחנה עיני שניהם
וכן כל בעלי חיים וזלתי האדם אין להם בושת
הואיל ואין להם חכמה וכל חכם לב יודע מעל
השכל והחכמה כי זה יגיע אל אמיתת הדברים
וגם זה יגיע אל יחוד בוראו כ"ה לעבודתו
וכן יכול להדמות למלאכי וכוון שמעל החכמה
גדולה כל כך נריכס שתהא חזירת הדומה לה
שהיא מדת הנושט קרובה לה וראייה שלא
ראית ביישן חסר דעת ולא דעתן בלי בושת
על כן ראוי לכל אדם להשתדל ולהתנהג במדה
החשובה הזאת להתחכם לה עד שיהא קבועה
בנפשו ויגבור אותה על כל טבעו ותהיה צד
בעיניו חשובה משאר מדותיו כי זה יגיע אל רוב
המעלות וימנע מעבירו ומכל מדות מגובות
מדת הנושט היא גדר ומחנת הברזל לפני כל

עצירות כי אדם עובר כמה עצירות בסתר מה
שיתבייש לפני ז"א * משל וכן אמרו חכמי
בשעת כעירת בן זכאי אמרו לו תלמידיו רבינו
ברכינו אמר להן יהי רצון שתהא מזרח שמים
עליכם כמורא בער ודם אמרו לו עד כאן
ותו לא אמר הלואי תדע שהרי אד' עובד עביר
בסתר ואמר לא יראני האדם וכל זה שיכא שובא
לידי בושת וישוּב מן העצירות מחמ' שיתבייש
מז"א כי מתוך שלא לשמה בא לשמה אבל
המעלה העליונה מדת בושת הוא שיתבייש לפני
הק"ה כענין שנאמר אלהי בושתי וככלמתי
להרים אלהי פני אליו ואם תחשוב אך
אתבייש ממי שאינו רואה ציכי צלמות אתה נהי
לדעת את פ' שהק"ה בעלם מעיני כל חי הוא
כמא' בלבבות ונגלה במחשבו וישע המדקדק
ס' הנושט בהתבודדו לחשוב בגדולת השם ב"ה
וזכרו תמיד הק"ה שרואה מפעיו ובוהן כליו
ונופה מחשבותיו * משל אחד מן החכמים
אמר אם נזהרת כל ימך שלא תטאף אל תחזיק
עובד לעצמך כי תחלת עובדת העבירי מחמת
שמתבייש מז"א לכן נריך אדם להזהר מאד
בזה להעלות על לבו בעוזבו העצירות שלא ש
יעזב מפני הבושת של ז"א כי היצר ממשיך
לבו לענין זה אם תעשה כך יכלימוך בני אדם
לכן נריך האדם לעשות ראשון לכל ראשונים
שירע את יצרו ויכיר כחו ויתן את לבו למי יעבד
ומי הוא ירא למנות מי יעשה ומי הזהירו כמנ
שאמר דוד לשלמה בכו דע את אלהי אבך ש
ועבדיהו וזוה הענין יגיע שיתבייש לפני
הק"ה בלבד דבר ידוע וברור אשר כל
העולם עושים עניינים רבים בסתר וכן מדברי
דברים רבים בסתר וחושנים מחשבת רבות
ואין ראשון כלל רק שלא כודע העניינים
ואם היו כל מעשיהם פעשו מנעוריהם וכל ה
הדברים ג

שער הבושת

הדברים שדברו וכל המחשבות שחשבו גלוים ויודעי לכל אדם היו מתביישין בושת גדול מאד כל שכן וכ"ש שנריך להתבייש לפני הקדוש ב"ה המשקיף אל הלבבות ורואה המחשבות ויודע כל המעשים והדברים והמחשבות שעשה האדם כל ימיו . ואין לכנוי שכחה שנריך להתבייש לפני ולהכלים . **ארבע** מדרגות יש בבושה . האחד המתבייש לעשות עבירות בגלוי ועשה עבירה בסתר הרי זה גונב דעת עליון שמתבייש לפני העולם ולא לפני השם ב"ה ורעתו רבה מאד . השני שמתבייש לפני העולם וגם בסתר ומכע מן העבירות כי ירא שמא יודיע לב"ה ויתבייש לפני השם ב"ה על זה אמרו מתוך שלא לשמה בא לשמה . השלישי אם יחשוב איך עשה בסתר הרע הזאת אשר מתבייש לפני העבד יותר מלפני הארון ואגב דעת העליונה ומתוך כך ימנע מן העבירה מעלה טובה היא זאת . הרביעי אם יתבייש האדם בגלוי ובסתר לפני השם ב"ה לבד אין מעלה למעלה הזאת . אמרו חכמים כל העושה דבר ומתבייש בו מוחלין לו כל עונותיו . ועוד אמ' בושת כמים לבן עדן ואמרו חכמי הבושת והאמו' מחוברו זו למעלה מזו . כי הביישן מחזיק באמונה עם כל אדם ומי שאינו כאמן אין לו בושת . אמר החכם כשאין מתבייש עשה כל רנוכך . ירגיל אדם ענמו שלא יעשה דבר שחבירו מתבייש לומר לו . כגון אדם שיש לו סתר וככנס אגלו וסבירו מתבייש לומר לו לנאת . או אדם אם יתאכסן בבית חבירו והוא מנסע ומתבייש לומר לו לנאת . או שיקרא כתבים של חבירו וסבירו מתבייש לומר לו שלא יקרא . וכל כיוצא בזה ידקדק מאד בדבר שלא יכבד ענמו בשום דבר ושלא ישאל דבר ממנו שום מתנה או להשאיל

כליו או מעותיו במקום שיודע שאינו עושה ברכון ומתבייש להשיב פניו רקס . ומי שיש לו מדת הבושת קשה לו שחבירו מתבייש ממנו ועל זה אמר החכם אל תאהב מבני אדם אלא מי שמראה ענמו שאינו יכול לעמוד בלתי עצרתך . ואע"פ שאתה נריך לעזרתו יותר ממה שנריך לעזרתך . ואם תחטא לו הוא ימחול לך ויראה ענמו כאילו הוא החוטא . וישאל ממך דברים שאינו נריך כדי שלא תתבייש לשאל ממנו . והרובה להרגיל עצמו בבושת ישב תמיד לפני מי שמתבייש ממנו . ואל יחלל הדר לכנוי לשאל מבני אדם כי כיון שתחלל והדר פניך אי אתה מונא מי שמתחדשו לך . יש מבייש חבירו ולא בשביל שהוא שיכיל לו אלא בשביל לסלק שם בושתו כגון שהוא עושה דבר בושת . והוא אומ' מה עשיתי והלא פלוני ופלוני עשו כמוני וכו' הוא מקיל בושתו ממנו . ויש בזה רעות גדול' האחד שהוא מבייש אחרים בשביל הכאתו והשיני שהוא מתקשה בזה לשון כי יחשוב מה עשיתי הלא פלוני ופלוני עשו כך . והשלישי שהוא מחציא את הרצים כי מתוך כך יהיה לו אותן החטא קל בעיניו כיון שהסיר הבושת מאותו חטא . ואם הוא אומר שקר על אחרים כדי להקל בושתו או עונשו גדול מאד ושהוא כותן דופי בכשרים . ועוד הרבה רעות תלוי' בזה . יש מתבייש אם ימנע מן העבירות כגון שכהגו אכסי עירו בעבירות ידועים כגון להסתכל בנשים וכיוצא בזה משאר העבירות . ומתבייש את הכתוב מזה ומתלוצץ מי שאינו הולך בדרכיהם . בזה נריך להתחזק לסבול הבושת . ונריך למנוע מן העבירות . אף אם יבטיחו עבוד מכיעתו . וכן יש מתבייש אם מקיים מצות שלא כהגו העול' לקיימם והמקיים מצות שלא כהגו העולם כל זה נריך לסבול ולקיי

שער חבושת

המנות ואין להניח שום נדאה מזה עבוד הבוש' כי נריך להמבייש לכפי הנורא ית' שנייה על המנות כי זה דבר ברור שעבד המלך לא יעזוב מנות המלך גם אם יפסול בושט גדול מן העול' המשחקין עליו בעשותו מה שניוהו אדוכו . ומי שאיכו סובל הבושט במקום המנוה ומתבי' לעשות המנוה ועוזב דרך הטוב עבוד הבושט זה הבושט רע מאד . וכן אם יתבייש להודות על האמת גם זה חולי רע מאד . וכן אם יתבייש להוכיח בדי אדם ולנות להם על השבוב וכן אם ישב לפני רבו ומתבי' לשאול מה שאיכו יודע הן קטן הן גדול זה מגוכה מאד ועל זה אמר הכתוב אם כבלת' בהתכשא ואם זמות יד לפה . ואמרו חכמים לא הביישן למד . 'אלא דרך הישר הוא שלא יתבייש לשאול מה שאיכו ש יודע הן קטן הן גדול . הלא תראה דוד מלך ישראל שאמר אדבר בעידותיך נגד מלכים ולא איבוש . חסיד נקרא על שם הבושט . כי חסיד לשון לבן הוא כי תרגומה של החסידה הוי' חיות' וכן עתה לא פניו יחורו /תרגו' של חרפה הוי' חסודא' וכל זה למה כי החסיד נריך לסבול בושט כדי לקיים את התורה . ונריך להעביר מעל פניו הבושט במקום מנוה . ואלו נקרא חסיד ובו יגיע לבבואה דכתיב' או דברת שם בחזון לחסידך . ויגיע בבושטו לידי יראת שמי' כדכתיב' למפן תהיה יראתו על פניכם וגומרן' אזהו יראה שהיא כיכרת על הפנים אומר זה הבושט . ויזהר מאד שלא לבייש שום אדם כי אמרו חכמים המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא . אבק הרניחה היא הלכות פנים כי אולי סומקא ואתי חסודא' ודומ' לרניח' וכן אמרו חכמים ועוד נער ההלכה מר ממות על כן יפיל אדם את עצמו לתוך כבשון האש ואל ילכין פני חבירו ברבים ולמדו מתמר אע"פ כמו

סהויא'ה לישרף לא רנתה להלכין פני יהודא' . ואפילו במקום תוכחה אמר' תורה לא תשא עליו חטא . כינר תוכיח מתחילה בסתר ובנחת אבל אם תוכיחו מתחילה ברבים ותביישו או תקבל עליו חטא . מכל שכן המבייש חבירו שלא במקום תוכחה . וחורבן ירושלים כתגלגל ע"י בושט דבר קמנא . לכן נריך האדם לזהר מאד שלא יעשה דבר שלא יגיע בו לשום אדם בעול' בושט . גם בדבר התורה אם ישא ויתן עם חבירו ושמצ שחבירו עשה לא יאמר לו עשית או איך מבין או כינא זה שלא יתבייש . אך יעשה עצמו כאילו לא הבין שטעה . וכן לא יכנה שם לחבירו שלא יתבייש אלא אם יחפון מ למדבר פס מי שיש לו כינו גם שלא בפניו יאמר פלוני ממקום פלוני או בכו של פלוני או יאמר סימנים עד שיהא כיכר זולת כינוי . ולא יאמר אדם ברבים או ביחידים פלוני רנה ליתן ל' בתו ואני לא רניתי אותה כי בזה הוא כותן כבוד ת לעצמו ובושט לחבירו . וכן ידקדק בכל ענין שלא יגיע בושט לחבירו מתוך דבריו . לעולם יהיה אדם מן הנעלבים ולא מן העולבים . ומן השומעין את חרפתם ואינם משיבים . ועליהם כאמר ואוהביו כנאת השמש בגבורתו . מדה כנגד מדה . יען אשר שמע חרפתו ונהפכו פניו לירקון ובהיקס הק' בה יותר מאור השמש כפכין שאלמר וכבוד יי' עליך זרח . ממדת הבושט יגיע לעכוה כי יכנע לב' א מחמ' בושטו ויגיע למדת הנכיעות כי הביישן יתבייש לעשו מעשיו בגלוי . אמרו חכמים הנכים הכשרים הבושט כראה על פניהם כי מי שהיה ביישן הוא סימן שהוא מזרע אברהם ינחק ויעקב . אמרו חכמים הבושט נודעת בעת הכעס . ואמרו טוב שאלה הביישן מאהבת הכבול . נריך אדם להתבייש מכל אדם ולשום על פניו מסייה הבוש' כמו

שער העצות

כמו שאתה יודע בפניין שאלו זהתחבאו כמו
 שכאמר והנה הוא נחבא אל הכלים והאל נחרו
 למלכותו כמו שכאמר הראותם אשר נחר יי
 אמרו חכמים המדה הזאת היא ממעללי
 כפש היקרה והיא לעומת השלמת הגוף ומי
 צמתניש תגדל מעלתו ויותר תבחין ותתבונן
 בליק שער הכושת

ד שער העצות

העצות היא מדה גרוע' צרוב פעולותיה
 והיא הפוך ממדת הכושת כי
 הניסן מעביר על מדותיו וחומל וסולח ומוחל
 אבל מי שהוא עז פנים לא יתדיש לפני איש אך
 עומד בעזות ועם כל אדם עושה כל מעשה רע
 ולא יתביש אך מתחזק ברעתו ומתקשה
 בעבירה ועל זה כאמר חזקו פניה' מסלע
 וכאמר בנכים קשה עורף וחזקי לב וכל המעלל
 הטובות הנאמרות על הכושת הם היפוך בעזות
 כאשר מתגבר האדם במדה הזאת היא מאד
 נבזה בעיני צ"א ואכילו הוא חכם והרצ' רעות
 גדרות אחר העזות שהוא מעין פכו עם בני
 אדם לא ימלט מן המחלוקת ושכחה וקבחה ומי
 שהוא מעין פנים הוא מכחש יחודו והוא לא
 ישא פני גדול וכפי זקן לא יחון וכל עבירות
 שבתורה הם קלות בעיניו לעבור עליהם הכל
 לפי רוב העזות שבו ועליו נאמ' ועו פני לגיהנם
 העו כקרא רשע שכל העין אשר רשע בפניו
 והרשעים מנוסים ומאומים לפני השם ית'
 שם הרשעים מגונה כדכתיב שם רשעי ירקב
 על הכושת כאמר וילמד עבדים דרכו ועל
 העו הרשע כאמר ודרך רשעים ימות מי שיש
 צו מדת העזות עושה עבירות חבילות חבילות
 וחושב פניו נדיק ועל דרך זה אנו מתורין

אין אנו עזי פנים וקשה עורף לומר לענין יי
 אלהינו נדיקים אנחנו וכו' וזו היא מדה רעה
 חולה מי שהוא רשע ויאמר לא חטאתי ועל
 זה הק"ה שופט ואינו מרחם עליו כדכתיב
 מודה ועוזב ירוחם וזה הדרך העו הוא רחוק
 מאד מדרך התשובה על הזוכה כאמר
 קעיה פניה ואמר המדה הזאת היא רעה
 מאד כי מניחה האדם לביש חבירו ואת העניי
 בפניין שכאמר תחנונים ידבר רש ועשיר יענה
 עזות וכ"ש אם מבייש את רבותיו ומעז פניו
 כגדס ומקשה ערפו כגד מוכחיו מרוב עזות
 או המדה מוניחתי מן העולם וכאוי
 להרחיק מנכסיו אך המד הזאת משובחת מאד
 בעזות התורה והעבור להעין פכיו כגד הרשע
 ולהקשות עורף כגדס שלא לשמוע לעצתם
 ושלא להודות על שקריהם ותועבותיהם ושלא
 להחניף להם ונריך להעין פכיו אך בקיום
 המכות אם ישחקו צו בני אדם ונריך למשי
 פכיו כגד רבותיו לשאל מה שאינו יודע ולא ש
 יתביש בזה ונריך להעין פכיו להוכיח בני אר'
 לגלות להם חטאתיהם ונריך האדם להחזיק
 על המד הזאת להכניע במקו' הגבאי ולהתגב'
 עליה כפי כחו כי קשה מאד להמלט מן המדה
 הרעה הזאת אם לא שיש חזק כחו ועונס ש
 גבורתו לכחקה ולהעבירה מפכיו במקו' החטא
 ולהעמידה נקדו ועל פכיו במקום אשר מקבל
 שבר על קטיות ערכו בליק

ה שער האהבה

האהבה כוללת מעשים רבים יותר
 מכל המדות ובעת שישים
 האדם אהבתו לרעה אין מדה רעה בכל המדות
 כמות וכשישים האד אהבתו לטוב היא למעלה
 מכל

שער האהבה

מכל המידה כרתי' ואהבת את יי' ללהק ואין
מעלה בעבוד' הדורא יותר ממי שעובד מאהב'
ועתה שמע איך האהבה מקלקלת המעשים
צעת שיגביר אהבתו על חכמתו כי כמה מיני
אהבות זו משונה מזו . האהבה האחת דאדם
אוהב את בניו ומרוב האהבה אינו מייסרם
ומדריכס לדרך טובה ומכסה ללכת בשרירות
לכס הרע ומה יבא היק גדול
האהבה השנייה אהבת ממון ומרוב תשוקתו
אל הממון לא יהיה מנא ומתן שלו באמונה
וחומר ועושק וגחול כדי להרבות הון ומרוב
חמדות העושר יקפון ידו מן הנדקה ויהיה נר
עין . האהבה השלישית אהבת כשים
ואם יהיה לו אשה רעה בצלת גאולה היא תכיר
מלבו כל המנות , והיא תאשכיהו אחריה ומרוב
האהבה אינו מעיז פניו כנדה ישומע לענתה
והיא תביאהו לירי מעללים רעים . וגם מרוב
אהבתו בנשים יסתכל בהן תדיר וידבר כבלות
ויבא לירי נואף . האהבה הרביעית
היא אהבת קרוביו אחיו ואחיותיו ואביו ואמו
ושאר קרוביו ורעייו וחביריו ומתוך אהבתם מ
יטיע להם במחלוקתם ולא יקוש ולא ידקדק אם
הם פשעו בבעלי מחלוקתם אך לעולם יעזור
ומגין ומכסה עליהן ואף אם פרטו פרצות רבו'
יגן עליהם וגם שומע לענתם ואף אם העיזה
ההיא איכה טובה לא יסור מדבריהם . וגם
יזנה להעלותם למעלה שאינן ראויות להן כגון
לעשותם מושלים ברכסו הדור ולהיות רודים
צעם . ואכילן אם הם רשעים לא יקוש בזה .
והנה האהבה מענוורת עיניו ומחרשת אזניו ויש
בזה קלקול גדול כי הם ייעשו את העולם ש
להבליהם . האהבה החמישית הוא
אהבת אורח ימים ומרוב שהוא אוהב את החיות
לא יעמוד בנסיגן . האהבה השישית הוא

אהבת הכבוד והאוהב את הכבוד לא יהיו
מעשו לשם שמים כי בכל המנות שיטעה או
יתן נדקה או עושק בתורה או בשאר המנות
תהיה מחשבתו וכוונתו אחר השבח והכבוד
וחסן שתי לו כתר וגדולה וזה הפסד גדול
במעשה העבודה . אכילן שיש בו תור' ומעשי'
טובים הכבוד מוטיאו מן העולם כ"ש מי שאין
בו תורה ומעשים טובים ירודף אחר הכבוד
שכמה מעשו מגונים . ועוד יש אהבת
השמיים שהיא רעה על כל האהבת והיא אהבת
תענוגים ותכוכים כגון אכילה ושתיה ושאר
הנאות כגון זכות ועיולים ואין נדך להאריך
בזה העניין כי האוהב יין ועשתפר ואוכל תמיד
מעדנים והולך לבית המסכה תדיר חוא יפגח
בזראו , כדכתיב ואכלת ושבעת השמר לך פן
תשכח את יי' ואכלת ושבעת השמרו לכם פן
יפתה לבדכם וגו' . וכתיב וישמן יסורן ויזעט .
הרונה להמלט מפח יקוש כל האהבות האלה
נריך חכמה גדולה ואמון רב פן ילכד ש
בשחיתותם כי כל האהבות האלה מקיפות את
לב האדם . ואם ידחה אהבה אחת או שתים
מקרבו עדיין האהבות הנשארות ירדפוהו מאד
אל חושך . על כן יש ללמד שיהיה
זהיר וזריז להשתמש בכל האהבות האלה ש
לדעת בהם דרכי השם ברוך הוא כעניין
שנאמר בכל דרכיך דעהו .

אהבתו . תהיה על דרך זה שיחשוב
להדריך בניו בדרכי המשפט וללמדם מעשה
עבודת השם ברוך הוא ולנוות אחריו לעבוד
את השם ב"ה כעניין שנאמר אב לבנים יודיע
את אמתך . וכתיב והודעת לבניך וגומר .
וכמו שנאמר בצנחם כי ידעתיו למשן אשר
יזנה את בניו ואת ביתו אחרי . ואהבת
הממון תהיה על דרך זה יאהב ממון ע"ד ש
למשן

ספר האהבה

למען אשר לא יחמוד ממון אחרים ולא יטעך לגנוב ולגזול ולא יטעך לקבל נדקה אך משלו יפרכם אחרים וילבש עניים ויאכילם ויחזיק בממונו לומדי תורה יראה השם וגם מחמת צדקתו יפכה עמו מעסקי העולם הזה ויקבע עתים לתורה ולקיים המצוות האלו ויש סיפק ב צידו ולא יצטח ברוב חילו להתגאות אך יאנה בממונו הכלה חי העולם הזה ועל זה הדרך יאהב ממונו ואהבת נשים על דרך זה שיחשוב היא מניחתו מן החטא ומרחקו מן הכיבוד וזה מקיים מצוה ורביה והיא מגדלת את בניו והיא עובדת לו כל ימיה ומכינה לו מאכליו ושאר נורכי הדת ומתוך כך יהיה עניו למצד תורה ולעסוק במצוות והיא עוזרת לו לעצרת הדורא ית"ש ואהבת אביו והוא תהיה על דרך זה שיחשוב שגדלוהו וערח בו ללמדו דרכי השם ית' והורוהו ונחכוהו לתורה ולמצוות ובהם יקיים מצוות הדורא ית' כדכתיב כבד את אביו ואת אמו ואחיו ואחיותו ושאר קרוביו יאהב על דרך זה שהם עוסקין בו להביאו למעלות שהם לעצרת הדורא ית' והוא יעסוק בהם ללמדם ולהוכיחם ולא ישא להם פנים וזהו לו שכר רב והוא מדה גדולה בדכתיב וחרפה לא כשא על קרובו והרבה יעלית יש לו לארץ בקרוביו כדרך שמניחו בלוע שהנילו אברהם מן המלכים ונלחם בצור וגם בצדק נטל בזכות אברהם ויאהב ריעיו ושאר כל ישראל אהבת שלמה לקיים מה שכתב ואהבת לריעך כמוך וזהו כלל גדול בתורה דעלך סני לחצרך לא תעבד גדול מזה כי כללם אלהים שפה את האדם ויש תועלת גדול למי שכוהג בחבה ובריעות עם כ"א תועלת האחד בעול הזה כשמתנהג באהבה עם כל אדם יעזרוהו ש הכל אם יכול ירבו עזריו וסומכו דאם יעמוד

אדם כגדו לריב עמו רבים ושתיקו את המדבריו הרעה ומכלימים אותם אס תבא נרה עליו הכל מטעמים עליו ונותנים לו יד ואם יבא לירי דוחק ועוני רבי ירחמנו בנתיב מתניתוה תועלת עולם הבא מחמת שהוא כאהב לכל או דבריו נשמעים ויהיה יכולת בידו להוכיח כ"א שיעיבו מעשיהם וגם מתוך האהבה יעמוד בשלום עם הכל ומתוך האהבה הוא שקט ושלם ופנוי ללמוד ולעשות מעשים טובים וגם מתוך האהבה יעזרוהו ויעשה מלאכתו ויגנו בעדו וימלא הרווחה ויתירה לעבוד הדורא ית' בצורה שלימה ומחמת האהבה הוא נושא חן בעיני כל רואיו ומעשיו הטובים יהיו מקובלי לכל וכל אחד יחמוד לעשות כמעשהו ובאזה דרך יגיע האדם לאהבת כל אדם אשכילך ואורך הדרך הוא שיעזור בנפשו ובממונו כפי יכולתו העזר בנפשו הוא שיעזר לכל אדם הן עני הן ששיר ויטרח עבורם העזר בממונו הוא שילוו לעצור בעת הצרכו למעות וכן לעני ילוה בעת דוחקו וכן יפקידהו במתנת כפי חנו ולקנות עתים יפאח מצות ודורות גם לעשירי ויהא ותרן בשלו אס יהיה לו עסק עם בני אדם יהיה כל משא ומתן שלו בכאמות ואל ש יספיד בדבר מועט על חבירו לעולם יהיה חסן שחבירו יהנה ממנו ואל ישתדל הוא ליהנו מחבירו ויהיו דבריו נחת עם כ"א בישוהו אל יבישוהו השעהו אדם אל יעשהו יסבול על נוארו עול העולם והוא אל יכבד עליהם ולא יתקוטע עם כ"א ויקבל כל אדם בשמחה ובסדר פנים יפות כי העצרת כנים תחזק האהבה וישא ויתן עם חבירו בשוועתו וינחם כל אדם מעוננו ומדאגתו אס גילה לו אדם פוד אל יגלהו אף אס יכעסהו ולא ידבר על אדם רע ולא ישמע שידברו רעות על אדם ולפול' ששתדל למנוא

שער האהבה

למנוח זכות על צ"א צמקו' שאפשר להיות ויותר
 מזה יזהר ולא יהיה אהוב לכל , ויכבד כל אדם
 צמקו' ודבריו , ולא יתגאה על שום אדם ,
 אך יכנע תחת כל אדם , וכל יכוין לשם שמים ,
 ונריך מאד להזהר מחיבור צ"א שאינם מהוגני'
 כדי שלא ילמוד ממעשיהם , ולהתרחק ממושג'
 לזים , ואמר ההכס לזנו כי יעלה בלכבד
 להתחזק עם צ"א התחבר עם חכם כדכתיב
 הולך את חכמים יחכם , וכאמר תן לחכם
 ויחכם גבור , שאם תחכם יכאריך ולא יחלוק על
 חכמתך , ולא תדע שתוכל לסמוך על חכמתך ,
 אם יכבדוך וכדוהו יהרדוך יהדרוהו , אם את
 תצערך לעזרתו יעזורך ומה שתאמר ודריקך אם
 תכעוס וסבכל ותלמוד ממעשיו העובים ,
 והתחבר עם כל אדם שתלמוד ממנו דברי' אשר
 יביאוך לעבודת הבורא ית' , ואמרו חכמים
 כשתרצה לחבר עם אדם הכעוסהו ואם יודה
 לך האמת בשעת כעסו התחבר לו , ואם לאו
 צוץ אותו , אלא תנחר לחנך מי שיכיר ערך
 עצמו ומי שאינו מכיר את עצמו אין פוט ב
 בחמתו , קנה לך חנך המוכיח אותך בעשותך
 שלא כהוגן והמלמדך לשם העוה והעוז אותך
 בנכסך ובממונו וזהו חנך החאמן , אבל חנך
 המחכיף והמיישר לך טעותך ושגגתך והמנחם
 אותך על מעשים הרעים הסתלק מעליו , וכן
 חנך שיקח ממך נורכו ויזיקך היזק גדול עבור
 הכאה מועטת מהר וסור מעליו , ואל תתחבר
 למסכמים על העולם שנאמר לא תאמרו קשר
 לכל אשר יאמר העם הזה קשר , ואסור
 להתחבר עם רשע בעסקי העול' שנא' בהתחברך
 לרשע פרץ יי' מפריך ואכילו לרבר מנוה אסור
 להתחבר לרשע , שנאמר אל תקנא באיש חסם
 ואל תתחבר בכל דרכיו , ואמרו חכמי' בלבות
 דר' נתן אל תהי חבר לרשע אפי' לרבר מנוה ,

ורבו דרפי מות הנמנאים בחדרת הרשעים ,
 ואם תדקדק אדם על עצמו , והיו דבריו בלתי
 עם הצריות ודעתו מפורצות עמהם , נעלב
 ואינו עולבן מכבד להם ואף למקילין בו וכושא
 וכותן באמונה ולא ירבה באריחת עם הארץ
 וישיבתו , ולא כראה תמיד אלא עוסק בתורה
 ועטוף בצניות ומוכתר בתפילין ועושה לבכים
 משורת הדין , והוא שלא יתרחק הרבה , ולא
 ישתומם עד שימנא הכל מקלסון אותו ואידידין
 אותו ומתאווין למעשיו , הוא זה קידש את השם
 ועליו הכתוב אומר ואמר לי עבדי אלה ישראל
 אשר כך יתפאר , **ואהבה** אורך
 ימים תהיה על דרך זה שיאהב ימי חייו לא עבור
 שיאכל ושתה ויהנה בימי חייהו , אך יחשוב
 מלאכת בתורה והמנות מדובה , ואם הייתי חי
 ככליים וכפלי ככליים לא הייתי יכול להשלים
 חוק התורה ולהשיג מעלות התורה , אשר צהם
 יתרה עבד אל אדונו ועל דרך זה יאהב ימי
 חייו כי בהם יקנה עבודת הבורא ב'ה וידאיתו
 העבודה ואהבתו ויקנה נידה בעולם הזה אשר
 יביא אותו לעולם הבא ויקנה בעולם זבמים
 הכלים עולם הקיים תעבדו אשר לא יפחוק ש
 לעולם ולעולמי עולמים , ותמיד ירא מן המות
 כי שם עדיין לא הגיע לתכלית השלימות אשר
 צחי להגיע , וכל יום ויום יוסף אהבה ויראה
 למקום , אבל חיים שאין בהם יראת השם אין
 זה נקרא חיות , ויקון וימאם בחיים שהם נגד
 הצירא ית' כענין שנאמר צרכקה קנתי צחיי
 מפני צכות חת אם נצח יעקב אשה מצכות חת
 כאלה מצכות הארץ למה לי חיים , לכך במקום
 שיש חילול השם לא יחוש על חייו , ותמיד ירא
 לזו כבון למסור עצמו על קידוש השם בכל
 המנות צקלות ובחמורות , ואהבת הכבוד
 היא רעה מאד לכן יתרחק מן הכבוד בכל
 יכולתו

שער האהבה

יכלתו • ואם אדם מתרחק משני דברים זהם
כבוד והכאת אחרים או הוא קרוב לכל המעלות
בעוונות כי הכבוד מקלקל כל המעשים כי
זכר המעשים מעשה יחשוב להתכבד • ואפילו
לא יקום על הכבוד אם הוא רודף ליהנות מ
מאחרים או כל מעשיו מקולקלים כי תדיר יענו
לבו אחר הבגש • לכן יתן אל לבו להתרחק
מן הכבוד וגם מליהנות מאחרים • ולפעמים
יש מצוה ברדיפת כבוד כמו אם הוא איש צדיק
זחם והעולם מולזלים בו ומפחקים עליו עבוד
מעשיו הטובים ומתוך כך דבריו בוזים ואינם
בשמעם • ואם היה צדק לכופ בני אדם
שיכבדוהו ושמעו תוכחותיו ודבריו כזה יש לו
לרדוף אחר הכבוד כדי להוכיח בני אדם כגון
אם צוהו דברים אין לו למחול עד שיפיוסו •
אלב רוב פעמים יבתלקמן הכבוד ויצרח ממנו
הלא אמרו חכמים הקבאל והתאווה והכבוד מ
מזגין את האדם מן העולם ולא ילמוד ולא
יעשה כום מעשה טוב כדי שיתכבד אך יעשה
מעשה הטוב לשם הכבוד ית' וכוף הכבוד לבא
• ואהבת תעבוגים כגון אכילה ושתיה
ושפיה דע שגריך האדם שיכין מעשיו כלם
כדי לירצ את השם רת' הוא ויהיה שנתו וקומו
ודבריו הכל לעמת זה הדבר כשישא ויתן או
יעשה שום מעשה או מלאכה לא יהיה בלבו
קרון ממון לבד • אלא יעשה דבריו האילו כדי
שימלא דברים שהגוף צריך בהם מאכל ושתיה
וישיצ צית וכפואת אשה וכשיאכל ושתה ש
ויבעול לא ישים אל לבו דבריו האילו כדי להנות
עצ' שזמנא שאבו אילל ושתיה אלא המתוק לחיך
ויבעול כדי להנות • אלא שישים אל לבו שיאכל
כדי להברות גופו ואז ריו לפיכך לא יאכל כל
סהר מתאווה כמו הכלב והחמור • אלא יאכל
דברים המצויים לגוף אם מרים אם מתוקים •

ולא יאכל דברים הרעים לגוף א"עפי שהם
מתוקים לחיך • בזה המנהג יבהי ענמו
וישים אל לבו שיהיה שלם נחזק כדי שיהיה
נפשו ישרה לרצות את השם ית' • כי אי אפשר
שיכין ויתחכם בתורה וכמוות והוא חולה או
אחר מאבריו כגון • לפיכך אין טוב להתענות
תמיד כן יחלש כחו ויתמעט שכלו • לכן צריך
לתקן כל ענייניו לעבודת הבורא ית' • אם ימלא
בריו או יכבד גופו • ואם ימצא מונח או
יחלש • וזה טוב לך אשר תמעיט צמינו הלפתן
ותסמוך על לפתן אחד בעוד שתוכל ויהיה רי
לך מונח מצא כפי מה שתוכל והתכוין בו מ
להגיע הלחם אל בטןך ולא להתעבב והרגל
בפסך קצת בעתים מבלי לפתן כדי להנהיג
עצמך עד שיקל עליך בעת המנעו ואם תוכל
תעזוב הלפתן אשר יש בו יגיע ועורר • ושים
אכילתך ביום קלה מאכילתך בלילה • ותתנהג
לאכול פעמים ביום כדי שתא תנועת איברך
קלה ביום ומתוך כך קלו עליך ענייני תורתך
ותתנהג לשתות מים אלא אם כן תהיה
בוונתך צפזיית היין לתועלת גופך או להעביר
דאגה • והזהר מאד מהרצות ממנו כי הוא
מרה ומרחיק לתורה • זה הכלל לעול' צורך •
אל ימלא אדם כל תאיתו מאכילה ושתיה • אך
כשיאכל ושתה להעמיד גופו על צוריו וימסוך
ידיו מן המותר ואל יאהב אדם את העולם כדי
שיאכל ושתה ויהנה • מלל וכן אמר אחר
מן החכמים אוכל אילי אחיה • ומאמר הכטיל
אחיה אילי אוכל • זעל זה באמר צדיק אוכל
לשוב כפשו וצטן רשעים תחמר • וכן
הכושא אשה יחשוב לשם שמים שיקיים פריה
ורביה ויהיה לו זרע עובדי השם ית' וירא שמים
או יחשוב שימלא תאוותיו ויכלה יצרו באשתו כדי
שלא יתאוה לנשים אחרים או כדי לבקור את
אשתו

שער האהבה

אשתו כמכאול יורע שהיא מתאוה לו כדי שלא
תתאוה ללשים אחרים או יכוין להברות גופו
בניקית הזרע ממנו הוא בריאת הגוף. אבל
המרכה לשמש יותר מדאי יבואו עליו חולאים
רבים והמהלך צריך זה כל ימיו כולו עובד הוא
השם ית' תמיד אפילו בשעה שבושא וכוהו ואפי'
בשעה שבושל מפני שמחשבתו בכל כדי שימנע
צרכיו בלבד עד שיהא גופו שלם לעבוד את ה'
השם ב'ה ואפילו בשעה שיטן אס יטן לדעת כדי
שתכוח כפשו עליו ויוצח גופו שלא יחלה כי לא
יוכל לעבוד את השם ב'ה והוא חולה וכמנח
טיבה שלו עבודה למקום ב'ה ועל עניין זה
זו חכמים ואמרו כל מעשך יהיו לשם שמים *
והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו
* יעזוב אדם כל האהבות וידבק באהבת
הבורא ב'ה ואהבת השם ב'ה היא תכלית כל
התבוננות וסוף כל המעלות והיא מדריגות כל
פניני העבודה והיא כדרכי הכפשות מאנשי
חסד והנדימים והכרושים פוכס אין למעלה
הימנה והרבה פעמים מקדים הספר יראת
האלהים על ישראל שנאמר ועתה ישראל מה
י' אלהיך שואל מעמד כי אס ליראה אותו *
ומפני שהאהבה היא תכלית הפרישות וסופה
וקרוב שבמדריגות אל עדרגות האלהים ואי
אפשר שיגיע האדם אליה אלא שתקיים יראתו
ופחדו מהאלהים ועל כן היראה קודמת
לאהבה ומה היא האהבה היא אהבת הנפש
ובעותה מעצמה אל הבורא יתע' כדי שתדבק
צאורו העליון הנפש הזאת היא מקור הדעת
והיא טהורה ובה והבורא קושרה בגוף אבר
חשקו רב לכסיתה אס היא תלך בדרכי השם *
ומפני שהאדם מלוכל בגוף הנברא ברוח
בהמות אין כח בנשמה הנברא מהלכים לחשוב
אחר בוראו כי מעורבת היא בתאות הגוף וכל

מי קטנות האדם אינו מזהק ואינו שואל אלא
תאותיו ותעבוניו כי מרוב תאות הגוף חפילה
ופתייה ועידוני העולם הזה שהוא עולם שוא
ושקר ומושג לאסוף הון רב אין כח הנשמה
לחשוב אחר הבורא ית' כי היא מלוכנת בהכל
שוא * ואחר שתרגיש הכפס במה שיש לה
תועלת לעצמה בלתי שיהיה הגוף או היא ת
תתאוה לבקש מכותה ממדת הגוף כאשר יתאוה
כחולה לרופא וכשתתרפא הנפש מתחלואיה או
יהיה לה אור בעצמה וכח בנפשה *
וכיכר היא האהבה שיאהב את השם אהבה גדול'
ויתירה רבה מאד עד שתהא כפשו קשורה ש
באהבת השם ית' * והנפש הלא מלאה אהבה
ואותה אהבה היא קשורה בשמחה ואותה שמחה
מברחת מעל לבבו כעימת הגוף ותעטג הכפס
ואותה שמחה עזה ומתגברת על לבבו וכל
הנאות שצטולס הם כאין סכרד תוקף שמחת
השם ב'ה * וכל חיבת שעשוע ילדיו בלא היו
כגוד שעשוע הלצ' * האהבה את השם ב'ה
בכל לבבו ובכל הרהוריו איך לעשות רצון הבור'
ולאבות הרבים ולעשות קידוש השם ולמסור
עצמו באהבת השם ב'ה והוא יראת השם ב'ה
שבתוב צתורה כגון פכחם שמסר עצמו בשביל
הבורא ית' * ואברהם אבינו הרימותי יד
אל השם אס מהוט ועד סרוך כעל * ואלישע
שלא רנה לקחת מנעמן ומלבעל מדברי תורה
בשביל תשכובים ושעשועי ילדיו וקנת ראייה
ורצור וגס לעזוב טיולס ומכעים ומירות כדי
למלאות לבבו שמחה באהבת השם ב'ה *
העובד מאהבה עובד צתורה ובמנות והולך
בנתיבות החכמה הראויים איך יעשו כל המנות
מאהבה * והיאך יאהב את השם ית' יאהבוהו
גדולה לא מפני דבר שצטולס לא מפני יראת
הרעה ולא כדי לקבל הטובה אלא עושה האמת
מפני ד'

שער האהבה

שכני שהוא אמת • וסוף הטובה לבא ומעלה
 זו מעלה גדולה עד מאד • ואין כל אדם
 זוכה לה • והיא מעלת אנדרהס לבינו שקוראו
 הק"צ אהבי לבי שלא עבד אלא מאהב • והוא
 שנייה הקנה על ידי משה רבינו צ"ה שכתב
 ואהבת את יי אלהיך ככל לבבך וככל נפשך
 וככל מאודך • וזוהי שיאהב את השם צ"ה
 אהבה הפאיה מיד יעשה כל המצות מאהבה
 דבר ידוע וברור שאין אהבת הק"צ כקצרת
 בלבו כל אדם שיטעה בה תמיד בין בשנאו בין ב
 בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה יותר
 מהיה אהבת השם צ"ה בלב אהביו הוא ששלמה
 אמר על דרך משל כי חולת אהבה אני • וכל
 שיר השירים משל הוא לזה הענין לפיכך נדון
 אדם להבין ולהשכיל בחכמה ובתבונה ההודיעו
 לו את קוני כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג
 האל הנכבד והנורא מנוה לאהבה אותו ולירא
 ממנו שכתב ואהבת את יי אלהיך וזה הדרך
 להשיג צו אהבת השם צ"ה בשעה שיתבונן
 באדם במעשיו ובראיו הנפלאים הגדולים •
 ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד
 הוא אוהב את המקום צ"ה ומשבח ומבאר מ
 ומתאהב גדולה לידע את השם הגדול כמו
 שכתב דוד נמאה כפסי לאל חי • וכשמחשיב
 בדברים כמו שאמרו מיד הוא נרתע לאחוריו
 ויראה ויפחד • וידע שהוא צריה קטנה שפלה
 עומד בדעת קלה מעוטה לכני תמים דיעות •
 כמו שאמרו כי ארצה שמך מעש' אלהותיך
 • וסמך ליה מה אמר כי תזכרנו • וזוהי
 שאדם מתכוין בדברים הגדולים ומכבד ממלאך
 זגל ויראה חכמתו של הק"צ בלב היצורים
 ובכל הברואים מוסיף אהבה למקום צ"ה •
 ונמא כפשו ויכמה בצרו לאהוב את המקום
 צ"ה ויראה ויפחד משפלתו ודלותו וקלותו •

שער השנאה

השנאה צמדה הזאת יש בה לאו
 דכתיב לא תשנא את אחיך
 בלבבך וזה הוזהרנו להפיר מנפשינו מדת ה
 השנאה • והיא מדה הגורמת עוונות הרבה
 כמו לשון הרע • כו השיבא חבירו מספר לעול
 בשנאתו וקובל עליו ותמיד דורס דעה עליו ש
 ושמח לאידו • וגורמת כיוון שיוק לו בשיוכל
 להזיק לו נזק ונוטר עליו • לא ירחם עליו
 אפילו הוא דחוק מאד • ומחמת השנאה
 יבכה במעשיו הטובים וישכאס בעינו ובעיני
 אחרים ומונע טוב מבטליו ולא יודו לו על
 פאמת ואס חייב לו הוא כוגפו •

שער השנאה

הישרה כענין שנאמר שכלו בפער מוריה
 ויש שנאה רעה ממנה כגון בני אדם השוכלים
 עושה עושה ורודפי נדק כענין שכל ישיאיוני
 תחת רודפי עוב , וההולכים בדרך זה הם
 שוכלים את השם כי הם שוכלים את אלהיהם
 שוכלים התורה והמצות , אחרי שהם גועלים
 ומאוסים ושוכלים המקיימין אותה אם תדנה
 שישכאך חנך דקר תמיד , ואם תדנה שישכאך
 דקר לעתים רחוקים , ועל זה נאמר הוקר
 דגלך וגו' , ודרך גתדע כי יש שנאה ד'א
 גם הם ישנאוהו והגדיר השנאה דלבו הוא
 מביא על ענינו רעה , וכשיש אהבה שלא לשם
 פנים תשוב לשנאה גדולה וקטנה כמו שנאמר
 באמנון וישנאיה שנאה גדולה , אל תאמן בעצת
 השוכל והאויב שנאמר , וכעתידת כשיקנת שוכל
 ודע כי הרבה ד'א מראים את האהבה בדבריה
 ואיבסר שהם שוכלים גמירש כלבנס ונריך שלא
 תאמין בהם כמו שנאמר בשפתיו יכבר שוכל ,
 ואף על פי שמחליק לה לשוכל ומדבר לך רכות
 אל יטה לבך אליו כמו שנאמר כי יחנן קולו אל
 תאמן בו , כי שדע תועבות דלבו , וזה כמו
 שהראה יואב לאכנר ולעמשאי בן יתר השלום
 והאהבה עד שהרגם , וכמו ישמעאל עם
 גדליה בן אהיקם עד שהרגו , אמר אחד מן
 החכמים הטוב שכל מה שתשוב על שוכאך
 שתושינהו אל אהבתך אם תוכל , יש
 שנאה שהיא מנוה כגון אדם רשע שאינו מקבל
 תוכחה שנאמר יראת יי' שנאת רע , ואימה
 הלא זה משכאך יי' אשכא וכתקוממך אתקועט
 תכלית שנאה שנאתים ואויבים היו לי
 וישנא סקר ודבר כוז סוף דבר ישנא כל דבר
 המרחק אותו והמוכעו מאהב יונר הכל כענין
 שנאמר כל אורס סקר שנאתי , וזה כלל גדול
 שישנא אדם כל דבר סקר , וכל מה שיוסיף
 שנאה

כמה מיני שנאה , יש שוכל חניו
 עבור שהיוק לו בממונו או שהכירו או
 עבור שניסוהו או שהניא עליו שם רע , על
 כל אינו וכיוצא בהן לא ישנא חניו ויסתוק כמו
 שנאמר ברשעים ולא דבר אצלם עם אמנון ,
 אלא מנוה להודיעו ולומר למה עשית לי כך
 וכך שנאמר הוכיח תוכיח את עמיתך , ואם
 חזר ודקס למחול לו , נריך למחול לו , ולא יהיה
 המותל אכזרי , ואף אם לא ידקס ממנו למחול
 לו לא ישנאהו אלא יתנהג עמו באהבה ולבסוף
 יבא לירי כן שיתקן לו מה שעוית , יש רעה
 והיא שנאת חנם והיא החריצה בית שינו ושנאה
 מחמת קטלה היא רעה ממנה , וראוי לאדם
 ליסר את נפשו להתרחק מהן , ויש שנאה
 חניו עבור שאינו גומל לו חסד , או שאינו
 כותן לו מתנה כפי חכנו , או שאינו מלנה לו
 בשעת רחוק , כל זה ראוי לאדם להתרחק
 מכיוצא בזה , אך יקבל מאהבה כל מה שיגזל
 לו הכורא ד'ה ולא יבטח באדם ויהסוד אילו
 הייתי זוכה מאת המקוס ד'ה היה כותן לירי מ
 זולתי מתנת בשר ודם והלואתם , ואם הוא
 עומד בעוכרי וברושק או שהוא חולי ומיוהר
 ציסורין יחשוב אשר הכורא לטובתו גר עליו
 כל זה לקבל מאהבה , ואין ספק בעשותו זה
 אין תסתלק מלבו כל שנאה , חס יסוד גדול
 ועמוד חזק לתורה ולמצות ולקבל מאהבה כל
 דבר , והמכהיג ענינו בזה ולומר על כל
 פגעיו גם זו לעוב ומתכוון בלבו ושמח צנוע
 המורא יי' ליבול משנאה ואיבה וקטלה וגם
 אומן שוכל בני אומנתו , הכל הכל ורעה רעה
 כי יחשוב כל אדם לא יוכל להרויח יותר ממה
 פגור עליו לו הכורא , והרעה שבמיני
 השנאה והקשה שבה כגון בני אדם השוכלים
 מוכחותם והמייפרין אותם להורומם דרך ה

שער הרחמים

שאלה לדרכי השקר ו יוסיף אהבה לתורה
כדכתיב סקר שאלתי ואתעצב ותורתך אהבתי
ויאהב אמת ושלום כדכתיב האמת והשלום
אהבו להק צה סליק

ז שער הרחמים

הרחמים זאת המדה היא משוכחת
מאד והיא אחת מ"ג מדת
המיוחדות בדכתיב רחום וחנון וכל מה שיוכל
האדם להתכסה בה יתכסה ויסתדרל וכמו שהאדם
יונה שירחמו עליו בשעת צרכו כן ראוי לו ש
שירחם על מי שיצטרך כמו שאמ' הכת' ואהבת
לרעך כמוך הכוונ' ית' חלק זאת המדה
לנדיקים ולעבדיו להכירם בה כאשר ידעת ש
ביוסף כי נכמרו רחמיו וראוי למשכיל שתהיה
מדת ההקמים והחכימה תקופה וכחצא בלבו כל
הימים ויש כמה מיני רחמנות והם רחוקי'
זה מזה רחמי האב על הבן זהו רחמנות הבא
מטבע כל הימים כדרך הכלבים והבהמות ש
רחמנות מעולה ואם ימכר שבט מוסר מוכני
כי יכמרו רחמיו עליו להכותו ומכיוצו לילך מ
בשריות לבו הרע הנה זה הרחמנות עורר
ומאכזר' את הבן מחיי עולם הבא הנה הארון
מרחם על עבדו ואדם המרחם על אביו
במקום שמקוה ממנו תועלת הכל הוא עולה
מאד שיתפוש בלבו מדת הרחמנות אבל
הטוב והמעולה שבמדת הרחמנות שירחם על
צנו להביאו לעבודת הבורא ית' כדכתיב אב
לנכים יודיע את אמונתו וירחם על נשמתו
יותר ממה שמרחם על גופו ונריך להכותו
בשבט מוסר להדריכו בדרך ישרה אפי' באכזריו'
כי זה האכזריות הוא רחמנות ואף המגדל
יתום שאלמר עליו כל יתום ואלמנה לא תענוק

מנוה להלקותו לישרו לדרך ישרה אף על פי כן
נריך לנהל על היתומים ברחמים יותר משאר
כל אדם אך לא יכיוו לילך בשרירות לבו
וגם נריך שלא ירחם על ענמו יותר מדאי
אלא נריך לייסר ענמו ולכוף יצר הרע וכן
ירחם על קרוביו העניים כדכתיב מצטרף אל
תתעלם וגם על העניים ירחם וביותר ירחם
על יראי השם והבו עיקר הרחמנות החובין הו
והמרחם עבדי השם והעושים מצויו אבל יש
רחמנות שהוא רע יותר מאכזריות כגון ה
המרחם על הרשעים והמחויק אותם ויש
מכשול גדול לאיש המגביה רשעים והכותן להם
יד ומשפיל הטובים ומואס בהם ועל זה כאמר
בתורה לא תחמול עליו ולא תקחם עיניך לא
ירחם על עני דרין כדכתיב ודל לא תהדר ב
דריבו שלא יטה משפט עניו דחקו של
עני ויש רחמנות שהוא אכזריו' כגון הכותן
נדקה לעני ואחכך מכביד על אותו עני ואומ'
נתתי לך כך וכך נריך אתה לערוח לי ולעבוד
אותי בכל אשר עשיתי עליך ועל זה כאמר
ורחמי רשעים אכזרי וגם על הנהמות
נריך לרחם כי אסור לנער בעלי חיים ועל זה
אמרה תורה הקים תקים עמו ונריך
להאכיל בהמתו קודם שיאכל מדת
הרחמנות הוא סימן לזרע אברהם אבינו זרע
ישראל כדכתיב וכתן לך רחמים ורחמך והרבה
לכן כל אדם ירגיל עצמו לדבר כל דבריו
בלשון תחנון ורחמנות גם בעת התכללו
יעשה תפילתי תחנונים ומאד יקבל אדם שבר
גדול מדבריו רחמנות בדברו על לב עני ורבי'
יודעים מנות הדברים הלא תראה כי אמרו
רבותיכו הכותן פרוט' לפני מתדרך בשם ברכות
והמפייסו מתדרך באמת עשרה ברכות לכן
בדיבור שפתי ילגש נדקה לדבר על לב עני
ועי

שער האבזריות

ויהיו דבריו נכחת לאביון ויבאמו ממעשה מן
ומעצבין ידיו ויכבדהו ויכשאהו . ואתה בן
אדם תרחם על נשמתך המתקיימת לעדי עד
לכניאה אל תיכבד מופלא אשר לא דלתה עין
ולא יביאך רוב תאותך לחטא ותהיה כדח'מאור
אל חושך . חמול על עצמך וחוס על כפסך ואל
תחלל הוד כשמתך בהבלי התענוגים אמר
החכם מן הנריפות יעמוד אדם במד'הרחמים
וגדנרי שלמה מנוה על הרחמים ועל החכימה
באמרו הגל לקוחים למות . ומעלת המדה
הזאת תבחין ותשכיל אשר הנורא מתנהג בה
עם כל הנפשות שאמרו ורחמיו על כל
מעשיו . עליך

ח שער האבזריות

האבזריות היא היסוד הרחמנות
כדכתיב אבזריות המה
לא ירחמו . ואין המדה הזאת כמנחת נדריקים
אך היא כנפש הרשעים כדכתיב ורחמי רשעים
אבזריות . וגם המדה הזאת כמנחת נדרי פני'
כדכתיב עני פנים אשר לא ישא פנים לזקן
וכער לא יחון . וכנרי דעת רפה מדה העזות
נא ולאמר רוע האבזריות כי לעניין תשלומי
איש רע המורד והממרה כאמר אך מרי יבקש
רע ומלאך אבזריות יסולח בו . כל האבזריות
אין בוגמילות חסדים כדכתיב גומל נפשו איש
חסיד ועובר שאירו אבזריות האבזריות רחוק
מאד מן המדות הטובות כי לא ירחם על העביו'
לא ילוה להם נשעת דחקם ולא יתן להם
וכתיב מלוה יי הוכן דל . וכאמר טוב איש
מוכן ומלוה יכלכל דבריו במשכט . ואומר
אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו י'
וכל אלה הם היסוד האבזריות גם הוא לא ינער

כל נרות חזיריו . כאשר תראה צדור המלך
שאמר אני נחליתם לבושי שק עוביתי בנזם ש
כפשי וגו' . ובאיוב כתיב אם לא בכיתי לקסה
יום עגומה כפשי לאביון . וכל זה רחוק מן
האבזריות ואין המדה הזאת כמנחת אלא באבזר'
אשר טבעם כטבע האבזריות כטורפים וחומסים
ובעת אשר תחזק הנפש הכעבנית על האדם
או בורח מדת הרחמנות . והאבזריות מתגבר
להרוס ולנתון כדכתיב אבזריות חימה וזעף
אף אין חימה כחימה של אבזריות . אבל במד'
הצורא ית' תמנח בדגו רחם תזכור . אבל זה
רחוק מן האדם לרחם צעת הכעס
ועוד המדה הזאת כנפשו של אדם להשיג נקמה
באויביו כדכתיב לא יחמול ביום נקם . כי ש
כשיש נקמה אין חמולה אלא אבזריות . והכתיב
אומר לא תקום ולא תטור . אפילו לעור בלב
הזהרנו . כל שכן שלא לעשות מעשה בידים ל
להכות חזירו . הלא אף אם כפל בלא פשיעתו
לא ישמח כדכתיב כפול אויבי אל חשמח ובהכשלו
אל יגל לבד . והנזק והכבוד אינו מעביר
על מדותיו ואינו מוחל לחזירו הפושעים עליו
וזה גורר ומושך המחלוקת והשכאה וכבר
ידעת מה עוב ומה נעים מדת השלום וכלל
האבזריות הגזול חזירו מאומה משלו בזה מן
מנטער אותו ועוכש גדול יש לגזול עני וחייבין
עליה מיתה כדכתיב אל תגזל דל כי דל הוא .
וכתיב כי יי יריב ריבם וקובע את קובעיהם
נפש . ואע"פ שיש עבירות גדולות חמירות
מן הגזל עוכש הגזל המור מאד כדכתיב צדור
המבול קן כל בשר בא לפני בי מלאה הארץ חמם
מפניהם . אמרו רבותינו מלאה עונות אין
מקטרג בכולן כמו הגזל . ומי שמנער יתום
ואלמנה בגזל או בהבלמה ובכל מיני נער מכ
מתחייב מיתה בידי שמים . וכן הדיונים
פנימ

שער האכזריות

שכידם להגיל מעד עושקיהם ואינם דנים דין
יתום ואלמנה כפי מות הם . כדכתיב יתום
ואלמנה לא תעכון . וכתיב אם ענה תענה
אותה והיא כי ינעק אלי וגו' . וכתיב וחרה
אפי בכס והרגתי אתכם בחרב והיו כשיכם א
אלמנות וזניכם יתומים מדה כנגד מדה .
אלמנות כנגד עיכוי אלמנות . וזניכם יתומים
כנגד עיכוי יתומים . והמצער כל איש מישראל
עובר בלא תעשה שאל לא תוכו איש את עמיתו
וזה לא תוכו רנה לומר באונאת דברים אמור .
ואמרו רבותינו ל' כל השערים כנעלו חוץ מ
משערי אונאה . לכן יזהר כל אדם שלא יטעור
חירו בשום דבר לא במעשה ולא בדברים .
אגודל חירו כאלו כועל בשמתו ואפי' לו אש גול
ממנו דבר מועט כגון פרוטה מתחיל צמיתה
גם זה ממדת אכזריות המוניח פס רע על
חירו וזוה גורם נער ודושת . והמוציא שם
רע בפגם המפחה אין לו כפרה עולמית . לא
תהיה לו פנושה שלא נטער הלוה ולא יעבור ה
המלוה לפניו ויודע שאין לו צמח לפחש כי הוא
מניק לו . והזהרנו להסיר מנפשותינו מדת
האכזריות דכתיב כל אלמנה ויתום לא תעכון .
לא תוכי איש את עמיתו ויראת מאלהים . גם
להשיב להעני הצנוע כדכתיב אם חבול תחבול
ש'מת רעך עד דא השמש תשיבנו לו . וכאמר
כי ינעק אלי ושמעתי כי יחנן אני . ונאמר וגר
לא תוכו ולא תלחננו . גם מן הכהמה ירחיק
אכזריות כדכתיב נדיק יודע כפש צהמתו שלא
להעריח יותר מדאי ופלא ירעיב אותה וכן כתי'
כי תראה חמור שוכך רובן תחת משאו וגומר .
עונב תעונב עמו . ואומ' רבות' נער צפלי
ח'ם ראוריתא ועל זה כאמר צתורה ובאחיהם
בני ישראל לא תרדה בו בדרך וזוה הוזהרנו
שלא יתעבד אדם בחירו עבודה קשה . ולא

ינה עליו אלא דבר שפועל צדונו מדעתו .
ואם אתה איש ירא ואימתך מוטלת על הצריות
ומה שתנוה עליהם יריאים להשיב פניך .
הזהר כך פאר שלא להכביר עליה' המשא ואפי'
להחס נפאת המים או לנאת בשליחתו אל רחוב
העיר לקנות רק ככר לחם ועד' ככעכ' מותר
לעצור בהם בדרך . אפי' ככ מרת חסידות הוא
להיות רחמן ולא יכביר עול עליו ולא יזוהו לא
ביר ולא בדברים לעבודה מסרו הכתוב ולא מ
לבושת . וידבר עמו בנחת אף בשעת מדינה
וישמע בטענותיו . וכן אמר ליוצ' אש אמאם
מאכט עברי ואמתי צריב שמדי הלא צדטן ע
עושני עושהי ויכונני ברחם אחר . חכמים
הראשונים היו גותי' לעבד מכל תבטיל ותבטיל
שהיו איכלין ומקדימין מוון הכהמות והעבדי'
לסעודת עממן . שהרי הוא אומ' כעייני עבדי'
אל יד אדוניהם וכעייני שפחה אל יד גברת וגו'
והחסיד הקד' וכתן לעבדו מכל תבטיל ותבטיל'
קודם שאלל הוא . ובזכות זה הקדים אליהו
לדבר עמו . התורה אמרה ואהבת לריעך
כמוך . זכל שיש בו מדת האכזריות מאד רחוק
מזה . האכזרי אין רוח הצריות כוחה הימכו .
ואן חכו כעוי בעיני העולם . ואפילו במקום
תוכחה הוזהרנו שלא להוכיח חבירו באכזריות
כדכתיב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא פניו
חטא . כירש אל תוכיחו בחוקה ובאכזריות
לביישו ותקבל עליו חטא . עד פתה סיפרנו
דעת האכזריות . אך יש מקומות שצריך לנהג
באכזריות כנגד הרשעים בדרך שאמר ליוצ'
ואשצרה מתלבות עול ומשיכיו אשליך ערף .
וכמו שאמרה התורה להמית הרשע' ולה'קות'
וכן אמר רבותינו מי שאינו רונה לעשות
סוכה ונינית לעלייתו ומוזהר לפתחו מכין אותו
עד כתנא כפשו . וכל זה צריך אכזריות לרדוף
הרשעים

שער האכזריות

דרשעים ולהכניד עליהם להחזירם למוטב .
ונריך להיות אכזרי ברין שלא ירחם על קרוביו
ואוהביו ועל הדלים אך נריך לססוק עליהם
הדין . ועוד אמרו רבותינו צמי אתה מונא
זכרי תורה צמי שמסים ענמו אכזרי על בניו כ
בעורב כמו רב אדא בר כהנא שהיה הולך לבית
המדרש ואמרה לו אשתו ילדיך מה אעשה להם
והשיב לה איכא קורמזי בלגמא . כי זה דבר
צדור המרחם על בניו יותר מדאי מתוך כך
יחוסב להריות ממון ולא יחוש היאך יבא לו ממון
באיסור או בהיתר . כי האהבה מקלקלת הסורה
וגם מתוך העירדה שהוא טורח וימס וילילה ע
להמציא מזונותיהם ונורכס בריוח ומתוך כך הוא
צטל מדברי תורה כי יעשה פסקיו עיקר ומתו'
כך כל מעשיו מזולבלים . ונריך להיות אכזרי
על הרשעים שלא לרחם עליהם . ואמרו
רבותינו כל המרחם על האכזרי לסוף כעשה
אכזרי על הרחמני . וכן תמצא בשאל המל'
בשביל שריחם על אג ינא ממנו המן שכעשה
מכר לישראל . גם יהיה אדם אכזר על גופו
לעורר תמיד לעשות רעון הדורא ית' ולא ירחם
על גופו לעדן אותו ולילך בשרירות לבו . אך
יתאכזר על ענמו לכיף את יצרו הרע לחיות
חיי נער ולעסוק בתורה ולקיים המצות אף אם
הדבר כבד עליו מאד ולא יהיה אכזרי על ענמו
יותר מדאי לקלקל גופו אך יתפוש מדה צינוכית
ואתה בן אדם עיין על ענמך ותתרחק מן
האכזריות אך תרחם על עניים ואצוניים .
ויהיו עניים בני ביתך ונתן לך רחמים ורחמך .
כל המרחם על הצדיות מרחמין עליו מן השמי
לכן אל תסתלק מעליך רחמים . אך השמר
צמדת אכזריות . ואמר שלמה פן תתן לאחר'
הורך ושנותיד לאכזרי . והזהר מן הנקמה
היונא מן האכזריות . אך אם תרנה להנקם

מאויבך תיסיף מעלות ואלס ותלך צדרכו
ישרים וזוה תנקם משכאך . כי הוא מוטער
על מדותיך ויתאבל בשמעו שמעך הטוב ועל
שמך הטוב . אבל אם תעשה מפשי מכוערי
אוישמח סוכאך על קלונך והרפותך . והמה
הוא מתנקם צך . ואם תרנה לרחם על בניך
ועל קרוביך ולכבדם כבוד גדול תעסוק בתורה
וצעעשים טובים ובגמילות חסדים וזה הדבר
טוב להם מאד שיתכבדו ויגדלו יסא עליך ח
חרפה ואין לך בוסת גדול מזה מעי שא ותיו
וקרוביו רשעים בוש שאציו גנב וגולן אושאר
מעשים מפורעם המנוכות צעיני העולם
כל זרעו מגונה אחריו לדורי דורות ביאמרו א
אילו הן זרעו של אותו רשע . גם צעון
אבות בניס מתים כדקתיב עוקד עון אבות על
בנים וגו' . ראה והבן יש יותר אכזרי ממי
שצניו מתים בשביל חטאו ואין לך מרחם על
צניו ייהר מן הנדח כי זכיתו פומד לאלף דור
. אצרהם עקד את צנו וכשצב הקדוש צה
לזכור הזכות ההוא לצניו לדורי דורות וכפעיה
שחטאו ישראל צעגל עמד משה רבנו ע"ה
בתכלה ואומר זכור לאצרהם וגומר . וכן
שלמה זכרה לחסדי דוד הנאמנים וכעכו .
וכן אנו מזכירין בכל יום זכות אבות לכו תדע
פאין אכזרים כבעלי עצירות כי צעון שנאת ש
חנם כחרצ בית סיני . וכל פורענות
צאות לעולם בשביל עצירות

כמו שאמרו רצו ע"ה צעון חלה אין צרכה .
צעון תרומה ומעשרות השמים כעננים צעון
ענוי הדין ועיות הדין וצעון צטל תורה
חרב וביזה רצה ודבי צאה לעלס וכן הרבה
צאמת אילו המרמות הפורענות המה אכזרים
על עצמ' ועל צניהם ועל אכסי דורות והנדיקים
הם רחמני עליהם ועל בנים ועל דורם כראמ'

שער השמחה

שכל העולם כחזון נזכות ר' חנינא בן דוסא גם
זה תפונה לעניים האחרים כמה נעשה טובה
הלא אין בידנו מאומה ליתן נדקה לעניים
ואילו נזרים של הכל הם כי יכול ליתן נדקה
במכשירי הטובים ונקיים המצות אשר יזהר
זהר בעצרת הנזירית בכל יכלתו ונזכית
הטובים והנדיקים הקדוש ב"ה מעיב לעולם
ומכרם . היש נדקה גדולה מזה גם העני
יתן נדקה מעט ואפילו הוא מתכרם מן הנדק
ויהי שכרו כפול ומכופל כי המעט משלו יחשוב
כמו הרבה של העשיר . וכן אמרו רבותינו
אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו
למצו ששמים . סליק

ט שער השמחה

השמחה המדה הזאת באה לאדם
מחמת רוב שלום בלבו
כלי פגע רע . ואדם המשיג תאוות ולא יארה
לדבר המעניצ אותו בזה יהיה שמחה תדיר
ויאורו כניו וזיוו מזהיק וגופו בריא ואין זקנה
ממהרת כמו שכאמר שמח יופי גיהה ומן
השמחה יבא שחוק לאדם . ואין ראוי לאיש
משכיל להבנות השחוק כי השחוק משתתף דעת
קלה כמו שכאמר כקול הסרים תחת הסיר כן
שחוק הפסיל . וכבר באיר מאיתות השועה
ששחוק במקום שאין ראוי בו השחוק . ואין ראוי
למי שיש לו מוסר להתבזה בשחוק במוסבות
ובמצמדו מכבי שאמרו מי שרצ שחוק מתמעט
מודאו כי נשעת השחוק אין יכול לחשוב שיש
יראת שמים עליו . לכן ייסר אדם את עצמו
לא ישחוק ולא יקנה לו רב או חבר משחק שכ'
שלא ישתה בסוד משחקים ומעלות . וכתוב בכל
ענני יהיה מותר . הרבה רעות יש בשמחה

ובשחוק כמו השומח במכשול חזירו צעת שמניע
לי פגע רע מכנגד העולם ועל זה כאמר בכתוב
אויבך אל דלת שמחה וגו' . ועוד יש שמחה
רעה מזהת כמו השומח כשחזירו בכשל בעבוד'
הנזירית' או שומח במיעוט ידיעתו מ'אל
נריך שתבין ענן המשרת למלך באמונה שיש לו
להנציח בראותו אכסים המורדים באדונו הם
והמחריפים אותו אבל בהיות הענן שמח
בראותו קלקול אדונו וחרפתו אין זה ענן כאמן
. והנה הכתוב אומר רובה י' יראיו . ומי
שמח במכשול אין רעונו כרעון הנזירית' על
כן כתפלל ר' נחמיה בן הקנה אל יכשלו חברי
בדבר הלכה ואשמח בהן ולא אכשול ויטמחו בן
וגל כן נתפלל ר' נחמיה בן הקנה על זה כי
ראה שזה דבר מנוי שאחר שמח בטעות חזירו
כדי שיהיה הוא כונן את חזירו ויהיה לו שם
ואף כמה בני אדם חשובים אינם נזהרין בזה .
לכן כל איש אשר רעונו רעון האלהים ינטער
על מאין נעשה רעון השם ואפילו על פוכא
יתפלל אדם שיעבוד לנזירית' . ויכוין ב
בתפלתו בדרכת אלה חוכן ובדרכת השיבון .
ובדרכת שלח לבו על כל ישראל אוהבי וסוכאי
וכן בכל הנדבות כי אין יתכן שיתפלל דוסא
חולה ושאר הנדבות והוא לא הפך שחזירו
יתרפא או יתחכם . ועבור שזה היצר הוא
רגיל מאד בלצנות בני אדם ואין מרגיש בעכיון
הזה . לכן ככתב להזהר ירא השם להכין
לבס האלהים בכוננה שלימה אמתית לשפוך
כתסס נזכר בני השם על כל ישראל אוהביו
וסוכאיו וצוה יתקיים ואהבת לרפך כמוך
ועהור יריש יוסף אומן . יש עוד שמחה
והשוק רע מאוד כגון מי שמשחק במי שזהיר
בעבודת השם ית' והמקיים מצותיו . ויש
בזה ארבע רעות . האחד שהוא מחשיך
נפשו

שער השמיחה

צמחו מאור המנוח כשהוא נאחם ומשחק צמקיימי
 המנות או יתגבו המנות בעיניו . השיכי כי
 אולי מתוך הקדק ימנע הנדיק מנרקותיו כי
 לא יוכל לסבול השחק . השלישי כי אנשים
 רבים אשר לא ניסו ללכת בדרכי השם ית' לא
 יוכלו לעשות תשובה מכני השחק וילכו בחושך
 כל ימיהם וכמנח סזה המשחק לא די שמונע מ
 מחברו רב טוב הנפון לנדיקם אלא שמודיר
 אותם לשאול תחתית . והנה המשחק הזה בכלל
 עונש הממטיא את הרבים . הרביעי שדומה
 לליסטים העומק על פרשת דרכים וקוץ רגלי
 המביאין דורון למלך הלא זה שוכחו וארבו על
 מלך ורעפו רבה מאור . יש עוד שמחה
 מרה כלענה כגון רודפי כיאוף וגל . ושאר עש
 עד רות ושמחים בהשיגם תאות הרעות ועל
 אילו כאמר השמחי לעשית רע וגילו בתהפוכו
 רע . ועונשם גדול עד שאול תחתית .
 ויש עוד שמחה מעורבבת המעלה עשן לכל ה
 המנות והמפכחם יראת השם יתצרך מלכות דני
 אדם כגון אילו המפתכרים ושמחים בבית מ
 המשתה ואחרי השמחה הוצת תונה כי הרבה
 קילקילים באים מתוך המשתה ומוי צחכמה
 הכס בשלמה בן דוד אשר אמר למי אוי למי אוי
 למי מדנים למי שיח למי פננים חכם למי ה
 חכלילי עינים למאחרים על היין לבאים לחקור
 ממך . גם הנביא אמר הוי משכמי צנוקר
 שכר ירדכו בנשף יין וליקס . ואמר והיה
 כיכור וככל ותוף וחליל וין משתיהם ואת כופל
 יי' לא הביטו . ומעפה יריו לא ראו . ואמר
 לכן גלה עמי מבלי דעת וכבודו מחי רעב
 והמוכו ניהה ונמא . ואמר לכן הרחיבה
 שאול כפשה וגו' . וכאמר גם אלה ביון שגו
 יכשכר תעו כהן ונביא שגו בשכר ככלעו מן ה
 היין וגו' . ראה מה קלקול בא מן היין .

וכתוב לן היין פוגה הומה שכר כל פוגה צו לא
 יחכם . הנה היין גורם להיית התלונן ולהיין
 הומה ובעלי דגרים וכל פוגה לא ירצה חכמה
 . כתב רבינו משה המייסני הקיבון על
 הפתייה המשתכרת ראוי שיהיה אנלך יותר חס
 חרפה מהתקנן אנשים ערומים מנלים העריות
 והשכרות הוא ממעסה הרעה כי הוא מכבוד
 השכל אשר כפח השם ית' באפיו . אמנם
 שתיית היין טוב מאור בזמן שתשתה על מבה
 המאכלים בדרך שאמר שלמה תכו שכר לאונד
 ויין למרי כפס ושתה וישכח רישו ועמלו לא יזכור
 עוד . ועוד כאמר על היין המשמח אלהים
 ואנשים . וכתוב ויין יפמח לבב אנוש . וגם
 אמר הכתוב כי טובים דודך מיין . וכאמ' כיין
 הטוב . מכל אלה כדע שבח היין כשהוא
 במשפט החכמים והשותים כשיעור שיגבר
 השכל על היין ולא יגבר היין על השכל . והשותי
 בזמן הקבועים עם אוהבים וירועים ועם ש
 חסידים ונדיקים ולא עם צרעלאים ורקים כי
 היין יוכיף חכמה פמוקים . ועץ החי' למחויקי
 . ועוד הי' יוסף חכמת המשכיל ויכפול שעות
 האויל . ויחדש אהבת אוהב . ויעורר אויבת
 האויב ויפתח יד הנדיב ויחוק לב הכילי . וזאת
 ימדת שותה יין ישים היין רשאה לדאגתו ויתקן
 צורה וללמודה בשמחה כי כל ימן שאדם שרוי
 בצער לא יוכל ללמוד . וגם צית דין שצערין
 לא יוכלו לצרר המשכע . גם הצער מצטל
 כוחות לב צתפילה גם כשאדם שרוי בצער מי
 שמדבר אליו או מי שמבקש ממנו לעשות עמו
 חסד אין לו כח לעשות נקמתו . וכתב צעת
 רנן עיניתיך . לכן על דרך זה יכוין המשכיל
 לשתות יין ויזהר שלא ירצה בשתייה שיכחד מ
 לבטל מלאכתו ועסקיו ועל הכל ישתמר מלשתו
 כל כך עד שיבטל מתורתו ומתפילתו . או עד
 שירבה ה

שער השמחה

שילבה מחוק וקלות ראש ולא יפתה עד שיגלה סודותיו או סודות של אחרים • ואם תשתה צמד הזאת לא יהיה לך היין לזרה • גם במועדי וברגלים אשר כתוב בהן ושמהתה לכני יי' אלהיך לא ימשוך פנמו ציץ יותר מן הראוי שכל תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך בשמחה ונענוג לבב האלמדת שלא נכטונו על שמחה שיטבה נה יגד הכל • ואי אפשר לעבוד השם ית' לא מתוך קלות ראש ולא מתוך מחוק ולא מתוך שכרות • צמדת השמחה תלוי מזה עשה שיזרק כל מאורעותיו שכלמר וידעת עם לבדך כי כאשר יסר איש את לבו יי' אלהיך מייסרך • ואם אחר פאדם עוש' תשובה לא עניינו בשוב כמו בתחיל • מזה שישוב בלבו כי לעובתו כהפך עניינו לרע • כי קודם שעשה אדם תשוב' היה הקדו' ב"ה משלם לג' שכל המצות שעשה כדי לערו ליעולם הבא שכלמר ומשלם לשוכאיו על פניו מ להאזינו • וכדרך שהוא עוש' לשוכאיו כך משלם לאורכו עובד העבדות שעשה בעולם הזה כדי שיפיו זכאין ונקיים לעולם הבא • וכל זה תלוי צמדת השמחה מי שהוא שמח בחלקו שחלק לו האל ית' • אך הדרך שישמח האדם בחלקו שיקבל בשמחה הרע כמו הטוב • הדרך שזה מתחלק לכמה דרכים • האחד נריך גדר גדול שיצטח באלהים • השני האמונה • השלישי השכל • הרביעי ההסתפקות • אמר כל אדם נריך גדר וסער וסוף כדי שיתקיימו מעשיו העינים • ומהו הגדר זהו הצטחון שצוטח תמיד באלהים ית' כמו שכלמר השלך על יי' והבך והוא יכלכלך • ומהו הגדר הצטחון איזה דבר מביא שיצטח האדם באלהים זה האמונה מתוך שמאמין בצורא שכל הצלחתו בעולם הזה ובעולם הבא הכל הוא ממנו ואין אחר וולתו גותן לבו לאהבה אותו בכל לבו •

ומהו גדר האמונה איזה דבר מביא אדם לדי האמונה שלימה והוא שלא יתכוז מדבר רע שיקבל כל הבא עליו בשמחה וזה דומה לעבד שמכיר אדונו שהוא כדיו ורחמן ומשלם לעושה כדונו וסליחותו שכל גדול ונער שיכניד על משרתו עבודה קשה הוא מטיב להם טובות גדולות • שם ומגדלם ומכשאלם אות' ויהיו אנשי ענתו ואוכלי על סולחם ומרכבת צמרכבת המסכה אשר לו ומפקיד על ארנו • אין ספק שזה העבד הידוע ומכיר זה בידונו שיעזב כל מה שבעול ויעשה דיון אדונו בשמחה ואף אם העבודה קשה עליו מאד בזכרו הטוב אשר תגיע אליו בגלל העבוד' הזאת • אבל העבד הרוא' שאדונו מקפח שכל עבדיו וידוע בלבו שאדונו כילי וטרחו יותר מ גדול משכרו אין זה העבד טורח לאדונו כי אם בעצבו • כן הוא הענין הזה המאמין האמונה שלימה ביוצרו שהוא מטיב ומרחם יותר מכל מרח' ושהוא די' אמת וכל מה שעוש' לו הכל הוא לטובתו וליתן לו שכר גדול על כל מה שסודל לשמו הגדול ועל כל העבודה והשירות שעשה לפס שמים ושיב לו נעימות גדול בעולם הבאים כענין שמנינו בנביכר כנר עבד שפסע שלם פסיונות לבדו האל ית' וזה לגדולה גדולה • וכענין שמנינו בצטחון שיהיה כזה בצבור אצלו וזה לגדולה בעולם הזה הוא וזרעו אחריו וכן רבים • אין ספק בהיות אדם מאמין כל זה בלב שלם ודאי ישמח בכל דיני השם ית' כי מי לא ישמח כשכונאין ממנו פרומות כאוש' וכיתכן לו תמורתן שכר זה • מי שמאמין באלהי' בלב שלם וצוטח צו בצטחון חזק יביא אותו הצטחון שלא יפחד אדם מדבר רע ולא יעבוד לאדם וולתו להתרנות אליו ולא יקוה לאיש ולא יסכים עמהם בדבר שהוא כנגד עבודת הצורא ית' • ולא יפחדו פכייניהם ולא יראו ממזלפתם • ואם

שער השמיחה

יתעלה יעשה לו צדק שיהיה צדקו כדרכו
 רבותיו עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך
 רצונו • בעל רצונך מפני רצונו כדי שיעשה
 רצונו אחרים מפני רצונך • אבל מי שרצונו
 כפי יתע' ואינו מקיים מה שניוהו כמה שיהיה
 חוטא וכסיל • ועל זה נאמר מה תקות חסד
 כי יכנע כי יפל אלה נפשו הנעקמת ישמע אל •
 ואומר הגבול ורצונו וגומר • ונאותו עוונות
 לפני הבית הזה אשר בקרא שמי עליו •
 ואומר המערת הפרנס הבית הזה וגומר •
 הנביעים שידע כי הנדבא
 ברוך הוא ברא את האדם למלאכות רבות וצדק
 לו מוזנו על ידי טורח גדול ועבודה ואם היו
 כל העבדים והמוזכות והגדלים מוכים שם
 לאדם בלא טורח או לא היה לכמה מנות • כגון
 הנדקא הגולה הנכונה והחמרה ורבות מנות
 באלה • גם לא היה אדם צדק באלהים •
 ועל זה נאמר חזקיה מלך יהודה ספר
 הכפואות כדי שיבטח החולה באלהים יתעלה
 ולא נרכויות • גם אם היה האדם בעל מנ
 ממלאכה ולא היה טורח אחר ממוכותיו היה
 צועט ורודף אחר הפצירות כדכתיב וישמן
 ישורון ויבטח • ואמר רבותיו וזל יפה
 תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיע שניהם מ
 משכחת עון • אך עתה מסר השם
 יתעלה שתי עבודות ביד האדם האחד עבודתו
 והשנית עבודת התורה • ונריך
 האדם להיות ממוצע בין שתי העבודות וליחד
 שעות מיוחדות לעבודת התורה ולעבודת ע
 עולם זה • ונריך שתחזק שתי
 עבודות שניהם לעולם לעובד לך לאחריתך •
 ולא יהיה אחד מפחיד לחידו כמו שכתב הלא
 אביך אבל ושתה ועשה משכט ונדקא או טוב לך
 ואומ' טוב שתאחז בזה וגם מזה אל תכח ידך •
 ונריך

אדם יוכיח אותם לא יזהר בכבודם ואם יכלימם
 לא יבז מהם ולא ייפה להם השקר כגון שאמר
 הכניא וי' אלהים יאמר לי וגו' • הדומה
 באלהי' ביאמו הכעסן לפנו' לנו מענייני העול'
 לייחד לענייני התור' והפבור' ונריך אדם להקור
 הרעתי המוזיקות את לנו להיות צדקתו שלם
 באלהים • מחשבה ראשונה שידע בידע צדק
 כי האלהים מרחם על האדם יותר מכל מרחם
 זה א' עליו באתר ובגלוי ובעת שהוא אינו שומר
 עצמו כראוי האלהי' מרחם בננו ושומר אותו מן
 הפגעים כענין שכתב שומר פתאים יי' •
 המחשבה השני' אשר כל העובדות המגיעו אליו
 מאביו ומאמו ואחים וקרוביו וריעיו הכל מאת
 השם ית' הוא ואילו הם של חי המקום ב"ה •
 השלישית שידע כל הטובי' וטובי' האלהי' לא פה'
 ראוי לכך ואין הק"ה מטיב לו מוכי' שהוא נריך
 לי אך כדבא וחסד • הרביעית שידע אשר
 לכל ענייניו יש גבול וקץ ואין שום אדם יכול מ
 להוסיף ולברוע על מה שגזר הבורא יתע' • ומה
 שגזר הק"ה שיהיה לו מעט אין אדם יכול ל
 להרבית או למעט הרבוי • ומה שגזר לאהר אין
 שום אדם יכול להקדים • ולא לאחר מה שגזר
 להקדים • אך הכל הוא בצורת העליון ונרצונו
 החמישית שידע שהבורא ית' רואה את לנו
 אש צדקתנו צדקתו שלם בלא מראה כי עבד
 המשרת לאדון צדק ודב יכול העבד לגנוב לב
 אדונו סיהי' האדון סובר שהעבד אהבו בכל לב
 אש"פ שהוא שוכא והאדון יעשה לו טובה בחזקת
 שהוא אהבו • וכל זה לא יתכן בבורא יתע' כי
 הוא יודע יתר הלב והמחשבה שבה והוא יודע
 עליונו ותחתונו אמונתו ובכירתו • לכן אין
 ללך לפניו ברמאות • השישית שיקח
 ח' לבו לקיים מה שניוהו ולהמניע מכל מה
 שהזכירו שלא לעשות כאשר הוא ספן שהבורא

שער השמיחה

אך הוא כענין המנהיג עיור חזירו בעזרת
המנהיג הראשון שהוא הרואה ועל זה נאמר
והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו' . ואומר
והעורים הביטו לראות ואומר מי העיור כי אם
עבדיו וגו' . והנה כל הדברים שבטעמים בו
בהק"ה הם שמונה חלקים . האחד ענין
הגוף האדם בלבד . השני ענין פרכסתו .
השלישי ענין אשתו . הרביעי חובב הוצאות
והאיברים שהוא מתייחד בתועלתם וכזקם .
החמישי חובת האיברים אשר תועלתם וכזקם
לאחרים . השישי גמול עולם הזה . השביעי
גמול עולם הבא הנפון לנדיקים . השמיני
גמול ימות המשיח . השמיני הראשון ענין
גוף האדם הוא שישליך נפשו וימסור עצמו על
רחמי הגדולים וידע שאין לו ענה והנהגה
אלא ברשותו ובגזירתו ואע"פ שכל בריאת איבריו
ומדת ימיו קשורים בגזירת הבורא ית' מ"מ יש
לאדם להתגבגב להרויח כל נרכיו ולהטיל נפשו
ולתקן לו הרפואות ויבטח באלהים שירפאהו מ
והרופא והרפואה באים לו מאת השם יתברך
לרפאהו ולא יביח ענין זה אלא על האלהים
לברו ויתן לו היכולת והכח ואל יאמ' אדם הואיל
ואני קשור בגזירת הבורא ית' אלך בדרך הסככ'
ואשתה סם המות הלא מנינו בשמואל באומרו
איך אלך ושמע שאל והרגיבו ואע"פ שאמר כן
לא נחשבו כמי שממעע בנפשו והק"ה השיב
עגלת בקר תקח בידך . ועל המכנים עצמו
בסכנה ואומר אבו בטוחים בשם ית' עליה' באמ'
וכסיל מתעבר וצומח . והתורה הזהירנו על
זה כמו שכת' לא תכבד את יי' אלהיך והמכנים
עצמו לידי סכנה וממית עצמו עכשוגדול ממי
שממית אחרים . השמיני השני ענין
הפרכסה תהיה בטחון שלו על השם ב"ה שזימן
לו נרכיו ומזונו כדי סיפוקו ולא ירחוק הפעם
לרדוף

ונרדף שיבטח בשם ית' שילחמו בעסקיו ולא
יבטח על מלאכתו ועסקיו אך יחשוב אשר מ
מלאכתו ועסקיו הם דרך לפרכסתו מאת השם
ית' כמו אדם הבוקע ענים בגרון אף על פי
שהגרון חיתך העץ אין הכח בא מן הברזל אלא
מן האיש הבוקע אך הברזל לחתוך בו העץ .
ואדם שיש לו מלאכה או איזה עסק שיהיה
שמכרנס בו בני ביתו לא יחשוב לולי המלאכה
ההיא היה הולך לאברון אך יבטח בבורא יתעל'
ויחשיב אם לא היה ענין זה העסק שעוסק בו
הבוראית ממנו לו פרכסתו בענין אחר כי כל
מעשה ידיו ונרכיו ביד האל הוא והרבה פלוהים
למקום כמו שאמ' הכתו אין מעצר ליי' להושיע
ברב או במצט . ואומר כי הוא הכותן לך
כח לעשות חיל . ואומר לא בחיל ולא בכח כי
אם נרוחי אמר יי' צבאות . וכן האדם אשר
כל חייתו ונרכיו תלויין באדם אחר לא ישים מ
בטחונו בלבו על האדם ההוא אך ישים טורף
בטחונו מעומק הלב בבורא ית' ואין דימה ש
שומר בן בלבו אלא יתן שבת והודייה להבור' ית'
על זה אשר לא עזב חסדו מאתו וקח בידך
משל באה על ענין זה והוא כמו מאה עורים
ההולכים זה אחד זה וכל אחד סס ירו על כתף
חבירו ובראש כולם יש איש הרואה והוא מנהיג
כולם אחריו הנה כל אחד יודע אע"פ ששם ירו
על חבירו והוא מנהיגו שאין זאת ההנהגה באה
מכחו אך כולם כמסכים אחד איש הרואה שם
הראשון ואם יהיה כשמע מהם יכשילן כולם ויפלי
זה ישים האדם בלבו ויחשוב שהק"ה הוא
המנהיג וכולנו כעורים וכל אחד ממנו מסתייע
וכעזר בעזר חבירו . אך אין כח בחבירו לולי
המנהיג העליון הכותן כל דרכיו ישרים ואין
לבררה אחריו וכמו שאין המתכנס לא יחשוב
אלא בהק"ה כן המכנס לא יתגאה שהו' מפרנס

שיעור השמיחה

ויחשוב שהוא שלוחו של מקום ללמוד לקרוביו ולא להכניז ולא יחזיק טובה לעצמו ולא יגבה לבו עליהם . ואם ינטרף מקרוביו וימלאו חסרונו יחשוב שהן שלוחו של מקום ב"ה למלאות חסרונו ולא ינטה בהן כלל . ואם יבקש מהן דבר וישיבו פניו רקס אל ישים עליהם חטאת . אך יחשוב כי הרבה שלוחים למקום למלאות חסרונו הנטחון הרביעי . בענין חוב הלכ שהאד"מ יחד לבו בתפלות ובתפלה ונשאר המנות כלם הם והמכע מן העבירות ונריך שילך בכל כחו לקיים המנות ויתפלל בלבב כאמז ובמחשבת כקיה ובכוונת לשמו הגדול . בזה חנו חייבים לבטוח עליו גם ולתחבגו אליו לעצור אותנו ולהורות בדרכים הישרים כמו שאמר דוד ע"ה הדריכני באמתך ולמדני ואומר הדריכני בנתיב מנתיבך ואומר דרך אמונה בחרתי . וכל זה ראיה שהיה צורך במעשה העבודה . ויתפלל על שני דברים האחד לחזק לבו ביחודו באלהים ושירחיק מלבו טיבדת העולם הזה . והשני לחזק בגופו ואיבריו שיכול להתחזק במעשים הטובים וזה מה שאמר שיכליחוהו בגופו וביחוד לבו לאלהים . הנטחון החמישי היא חובות האיברים אשר הוא עוסק להטיב לאחרים כגון הצדקה וללמוד החכמה לתלמידים ולנות על הטוב מ ולהרחיק מן הרע ולהשיב רשעים אל האלהים ולסבול חרפתם בעת שהוא מזהירם על העבירה ומאיימם בגמול ועוכש ויטרח בכל כחו לדבריו האלה לעשות וינטח באלהים שיצדיקו וישלם חבטו להתקרב בזה אל האלהים בלבד . ולא לקנות שם עליהם וכבוד ביניהם ולא לנפות הגמול מהן ולא להשתדר עליהם ויזהר כפי יכולתו להסתיר ואם לא יכול להסתיר יזכור כל התועלת והכזק לא יחא מן הכרואי' כ"א דרשות הכורא ית' ובכל זה ישים בעמלנו נשם ית' . ובאשר

לרדוף אחר כמה עניינים המעררים אותו מ מהתעסק בתורה כאשר ינטח באלהים ימנא מנוחת לבו וסלות כפשו ולא ירדוף יותר מדאי אך יהיה די לו כמה שיכול למנא בשעה מיוחדת והשעות הכשאלות יטרח בהם לקנות חיי עולם הנא . וכן אמר תרבה ציטבה ותמעט צעמך עשה דברי תורה עיקר ועסקך תפל ועניין זה הוא הגדול שבנסיון האדם שלא יעריך אותו רוב טרדות של עולם זה ויטבח אחריתו . לכן ינטח באל שיספיקהו נרכיו וסיפוקו ויהיו לו שעות פנויות לפנות לבו לאלהים . הנטחון השלישי בענין אשתו ובניו וקרוביו ואוהביו אם בנוטח הזה ככרי וגר בלא אשה וקרובים וחברי יקח האלהים לקרוב ולחבר . דכתיב זה דודי זה רעי . ויחשוב כל מי שיש לו קרובים לאחר זמן מועט ישוב לחבר ככרי ובדר ישב ולא יועיל אותו לא קרוב ולא בן ולא חבר ולא יתחבר עמו אחד מהן ויחשוב אחר כך עירדת מקרובים ת המוטלים עליו ויחשוב זה לטובה שאם היה לו עסק בעניני העולם הזה יהיה עורחו מרובה ולא יהיה לו מנוחה . ואם הוא עובד בעניני אחריתו . ובעניני המצות ויחוד לבו לאלהים יהיה לבו יותר פנוי ומיוחד בעת שהוא לבדו בלא קרובו אין ספק . ועל כן היה הכרושים המיוחדים האל בלבד בדרת מצותיה ומקרוביה אל ההרים כדי שיפכו לבדם אל האלהים ואם היה בנוטח בעל אשה ובנים וקרובים ואוהבים ינטח באלהים שיתן לו כח לשלם להם מה שהייב להם ולעשות חפניהן וינטח שיהא לבו שלם ע עממה ויורה אותם דרכים בעניני התורה ולעבודת הצורא ולא בשביל שהוא מנפה שיבא לו ריוח מחמת זה מהם ולא שיכבדוהו עבור ש שהוא מראה להן דרך הישר ולא להשתרר עליהן אלא יעשה כדי לקיים מנות הצורא ב"ה לבד

שער השמיחה

וכאשר יתגלגל השם יתע' מצוה על ידו יחשוב
עלנו כי הוא טובה מאת הזורח יתע' שהעב
אליו ולא יסמח במצותיו אותנו ב"א *
הנענוח השמיני בעו'ם הזה שיצטח באלהו' שלא
יחליהו בעולם הזה חלק הראוי לו בעול הנאי
ויצטח בו שיפמרהו מכנע העולם ומתחלואים
ומדבר ומחדש ומרעב ומסאר הרעו' המתרגשו'
לצא בעולם וכפיצטח לא יצטח בשגיל מעשיו
העובים אך יצפה כל מעשיו בשגיל האל יתע' *
אשר גדלו וכסאו בעולם הזה והעני' לו אין רגע
כל וימחיו שאין טובות הכור' עליו ומשוב שאם
היו מעשיו כפלי כפ'ים לא היה אחד מריבוא
ממה שיש עליו לעשות מחמת טובות האל יתע'
שהם עליו בכל רגע * ואחר שיחשוב כל זה
יצטח על חסדי השם ב"ה שהוא הגומל חסד הוא
המרחם יותר ממעשיו של אדם כי ברחמיו כותן
לחס לשרנים ולבהמות ולחיות ולעופות והוא זון
מקרני ראמים ועד ביצי כינים וכאשר מרחם
על אלו לא בשגיל מעשה העובים כך ירחם
עליו * הנענוח העשירי שיצטח על המלך
המושל על כל ב"ה שיביא בימי תשובה לישראל
ויבנה ירושלים ויבנה בית המקדש בימיו * ולא
תהיה כוונתו בעמלו כדי להיות בשלוח גדולה
כאשר תהיה בימים ההם ולאכול הפירו' העובות
ולשתות יין עבים אך תהיה כוונתו בעמלו ש
שהיה בימיו ההם כדי לעבוד הזורח ית' כי
בימים ההם יסיר יצר הרע מלב עמו וכלם קצ'
קטנים וגדולים ידעו את השם ולא יהיה להם
מונע לא דבר ולא רעב ולא מלחמה ולא טירדה
אך כולם יהיו פנוים וכלם יגיגו השגה גדולה
עירעת הזר ראת' ובימים ההם תרצה הדעת
בהכתיב כי מלאה הארץ לדעת את יי' כמים לים
מבסיס * הנענוח השמיני על עשיין עולם
הנא אשר בו נעיימות לאין קץ ואין חקר ואין

יכול לספר יוקי העולם ההוא ואין העין יכול
לראות ז' הדת קנדיקים * ואין שם לא אכילה
ושתייה אם כן מה תענוג יש שם לכך נרץ
שתנין ותדע כי כאשר לא ידע העוף תענוג
הדג קשט במים כי התולדה שלהם הם היכך זון
מזו כי העוף ימות במים יהרג ימות ביבשה *
כך מי שהוא בעולם הזה הנשמה מעורבת בגוף
לא תוכל לדעת תענוג הנשמות כי אין לכו אלא
תענוג הגוף אבל תענוג מתענוגים העליונים
לא יכול להשיגם ולא נוכל להכיר אותם אלא
אחרי רוב המחשבה והו' מחמת שאנו בעולם
הגופים ועל כן לא נכיר כי אם תענוג האידרי'
והפסיק' אבל תענוגים הנשמה הם תמוד בלי
הפסק ואין בין אותם תענוגים יבין אלו הם
התענוגים חיבור ושינוף ולא קורנה נסוס ענין
ומי שיזכה כל מעלה ההיא אחרי מותו לא יאהב
אלו התענוגים כאשר לא יאהב המ'ך להלן
מעל' יקר תפארתו ולשחק בחיות עם הנעדר
ולפעמים יהיה שהמ'ך קטן בשמים ויגדיר עליו
טעות הקטנים ויחקק עם הנערים יוכיח יקר
המלכות * והו' מחמת שאין לו דעת לבהון בין
שני הדרכים כאשר אלכסי מגדירים תענוג ע'
עולם זה על תתניג עולם הנא מחמת החרון
דעתו ומישיג הדעתו עולם הנשמות מ
מתעב ג' יבעולם הזה תוכל להכיר קצת עולם
הנשמות מתעב ג' הנשמות בלא אכול' ושתי' בגוף
ב"א המתנקמים בשוכאיהם וכגון הכנור בעת
שתכבדן ב"א וכסאדם כוזה דברים יכיס או
כשרואה אדם כמו ההציב שלא ראה תוך זמן מ
מרוצה או כששומע בשורות טובות וכל אלה
יש תענוג גדול בלא אכילה ושתייה * ואם זה
בעולם גופים שאכאכו רואים שהנשמות נהנות
מזה חבין תענוג הנשמות כשתעלה לשמיה ש
הנשמות יתהנה מנוח העולם העליון ומנוח
השכינה

שער השמיחה

השמיחה ואין לתענוג ההוא סיפור ולא תואר
ולא תכל לדרמותו לשום תענוג בעול' הזה אלא
כמו שאמר הכנ"א שהיה תמיה ונכלא על יקר
עולם הבא מה רב ענין אשר נפנת ליריאך
ועל עולם הבא אשר הוא סוף כל אדם יסוף
בעהובו על שיגיעהו לעול' העליון ואל יסליכהו
מלכיו ואין לו בעמון בלא מעשים טובים אך
אחר שיעסוק בכל יכולתו יעלה אל מדרגות
החסידות הראויות לענין זה והוא שיוציא אל
אהבת עולם הזה מלכו ויכניס במקום ההוא
אהבת הכורא ב"ה וימבור ענינו על קדושת
הש"ת ואם יעשה כך וינעם בבורא ית' שיחסד
עמו כמו שהתחמד עם כל הכנאים והחסידים
הנוטח בשם ית' מרה עובד גדולה היא מאד
ונרי' האר' תיקון גדול טרם יבא בעומק הבעמון
סבוע' באלהי' מזומן לקב' חסד בדכתי' הנוט' ביי'
חסד יסודצנהו ולא אמר יסודצנהו אלא בשביל
אשר הנוטח נריך לפרוך כמה כריזות שאינם
טובים לו בעולם הזה נריך להוכיח את הרבוס
ואף על פי שנריך לירא מהם כן חיקוהו בגופו
ובמומו וגם נריך להתייחס מקרוביו ומאחוריו
שלא ישתתף עמהם כשאינם הולכים בדרכי'
עובד ושלל יחכיף להם גם נריך לעזוב
הרצה עסקים בעולם הזה ולפנות לבו מהצלי
העולם ולעסוק בתורה וזה נריך בעמון גדול
ועבור כן אמר הכתוב חסד יסודצנהו
והבעמון אי אפשר בלא אמה דכתיב ויבעמו
בך יודעי שמך כי היודעים שמו הגדול ומכירו'
גדולתו וגבורתו והמאמינים בכל לב אותם
יכולים לבעמו כן כי הבעמון והאמונה שותפין
אם אין אמונה אין בעמון והאמונה הוא ראש
הקורה דכתיב אנכי יי' אלהיך לא יהא לך א
אלהים אחרים ואם לא מאמין מה יועיל תורתו
ובזמן שאדם מאמין מעומק הלב שהבורא יקיים

כל מה שכתוב בתורה לעשות פירענות לחוטא
ומשלם סכר טוב למקיימם אותה או פומר
התורה כי אף שם גנב וגולן אם יודעים בודאי
שהיו נהרגים על גניבתם וגזילתם ולא היו ש
יכולים להמלט היו מונעים וכל הגנבים מ
והגזלנים הם צוענים להכניל לעולם ועל כן
עושים גם כן החוטא אם היה האמין
בדאי גדול עונשו לא היה חוטא לכן כל
התורה כולה כלולה באמונה בדכתיב נריך
באמונתו יחיה ועל אצדהס כאמר והאמין ביי'
ויחשבה לו נדקה ועל כל הטובות לא ככתב
סן ועל משה ככתב כי בכל ביתי נאמן הוא
ואמרין במדרש גדולה האמונה לפני
הק"ה שזכות האמונה שהאמינו אבותינו ש
שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה שנאמר
ויאמינו ביי' ובמשה עבדו אין יסיר משה ובני
ישראל ונבחרו בזכות האמונה שהאמינו דכתי'
ויאמן העם ואמר שם כל המקבל מנוח ארת
באמונה כדי הוא שתשרה תכינה רוח הקודש
והגלויות מתכנכו' בזכות האמונה שכל תשובה
מראש אמה ואומר ואירשתיך לב' באמונה
ועתה נחוו' לענין השמח' כי המאמין בלצ' שם
והנוטח בעזר הנור הוא שמח לעול' אלו כוכל כל
דבר כמו ההול' שאוכל סמי' המרי' בשביל הרבוא'
והכוכל הוא חפני מדאג' העול' גם הכוב' מהתפ'
צמיע שיש לו כי ואמ' לי כמה שגוד ליהנור'
ועת' הצט' ורא' כי השמח' כוללת הכל כי כל אדם
הרואה על העול' הזה אין לו מנוחה ותמיד הוא
מחשב להרגיה ממון ולא ישתפק צמה שחלק לו
האל לכן השומ בחלקו הוא עשיר אף אם היה עני
כי ישמח ביי' שהוא חלקו ונחלתו וכן כתי' חלקי
יי' אמרתי וכן הוא אומ' ישמח לצ' מבקשי יי'
ומרה הזאת נכפשות הנדיקו' שהם נכועים שלם
בעביו' פנדות' ונשמח' גדול בפרישות כמו שנאמ'

שער השמחה

שמחה ציו זגילו נדיקים והרכיבו כל ישרי לב
וכן הוא אומר אור זרוע לנדיק ולישרי לב שמחה
לכן גסים כל אדם שמחתו על התורה ובעת
שיעשה המצות ישמח בלבו על שזכה להיות עבד
למלך עליון אשר בכו מעלה ושתחו לו
וכן אמר דוד ששתי על אמרתיך כמונח שלל רב
וכל העושה המצות בשמחה יש לו שכר אלה
ידות יותר ממי שהמצות עליו למשא אברהם
ודוד כל היום כולו היו עוסקי בתורה ומשאים
ומשכחים בשירות ותשבחות להקדש להרים
קול בשמחה ואז מנצח בכל דרכיו ועוד עמיו
ושלח רוח הקודש בקרבו ולבו שמח ומתמלא א
אהבת הקדש וכפשו קטורה בגיל ומנלה להם
רוח וקידוש של מעלה לפי שהוא יראת השם
ב' וישר וכנסם העשם בקרבו זהו שאמ' שלמה
כפשי ינאה בדברו ותעלוזכה כליותי בדבר ש
שפתיו מים רים וכן אמר דוד ברכי כפשי לפי
שהכפש ממעלה העולה למעל' וכשהיא יודעת
ענין סודה היא תאהב את בורא ותקבל מנותיו
וכאשר תגיע הכפש אל המחינה והמעלה אשר
היא דומה לו או תיחדיהו במנפוכיה ותשעשע
בחדריה ובכל עת ובכל רגע תושקת אהבתו
וזוכרת אותה כלילה על יצועו או השם ב'ה
שולח בה חשק השמחה והלביב ער וידליק מרוב
חשק האהבה כענין שכתב שוש אשש ציו
ותגל כפשי באלהי ואשרי הכפש הזוכה לאות'
שמחה אין השכיב' שורה אלא מתוך שמחה
וכל הנביאים לא היו מתנבאים בכל עת שירנו
אלא מכוונן דעתו ויושבין שמחים וטובי לב מ
ומתנבאין שאין הנבואה שורה מתוך עצלות
ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה לפיכך
בני הנביאים מביאים לכניהם ככל ותוף וכיכור
ומצקשים הנבואה כדכתיב ויהי כמנגן המנגן
ותהי עליו רוח אלהים תפארת הנשמה

שתתפאר בתפארת השמחה אשר תשמח באלהים
ותבהיק ויו יראתם להנהיג יקר הודה ויתעורר
אור חמדתם ליונה באהבה תשוקת חשק תאות
עליו להתעטר עטרת יופי המחשבות הזכות
הטהורות ותהיה כוהמת מגדל גיל עלינת
לידריה ידיר עליון ותתקשר בקישורי חנה ותהי'
דורשת וחוקרת אשר המעלות לאור באור החיי'
ובעת אשר היא מתרנמנו ומגדלת ומגלגלת
לדעת קדושת יונה ומתדבקת באמונת' לצירא
ית' או היא מתפשטת בזרוע גיל ומרחבת ב
בשמחתה באתה שפה מתקדשת קדושת קודש
הקדשים ואז מתאוו וכושאת חן לפני מלך מלכי
המלכים ובעת ההיא מתיקר' ותתיפה ומתהדר'
בהדרת גאון צו תוקף הדרתה ואז העלין
יסלנה להנהיג זיוה להכניסה בחדרי זוהר
ולנוררה בנרור החיים והרחמן ישומהו מאנשי
עבודתו השמחים עוד יש
תועלת בשמחה כמו שני אנשים שאמרו עליהם
שהיו מבני עולם הבא בשביל שהיו אנשי שמחני'
וכשהיו רואים איש עובד היו משמחים אותו כ
וכשהיו רואים שנים מתקוטטים זה עם זה היו
אומרי' להם מילי דבריהם עד שהיו עושים שלום
ביניהם וכן לענין ההלכה מתחילין מילי
דבריהם לפתוח הלב ללמוד בשמחה אך לא
שמה' ככלה ושמחת הכלים אלא דברי המנות
המשמח את הלב כדכתי' פקודי יי' ישרי משמחי
לב וכל זה בשמחת מנוה וכן כשיש לאדם
שום יסורים ישמח וכן אמרו חכמים
חביבין יסורים ישמח ועוד אמרו חכמים
השומח ביסורים מביא יצועה בעולם וירגיל פיו
לומר גס'ו לעונה או בכל מה דעבד רחמנא
עבד לעב כי יש כמה רעות אשר סובס עונות
וכן דרשו רבותינו על מקרא זה אורך פי
אנכי יצב הכך ותחמכי משל לשני בני
אדם

שער הדאגה

אדם ההולכים לעבוד בפנינה האחד ישיב קוץ
 צדגלו עד שלא היה יכול לילך בפנינה והצדור
 נכנס בפנינה לעבוד התחיל זה לקלל יומיו
 לימים שמע סכטנע ההפנה ומהו האנשי אשר
 בזה אז התחיל זה לשבח לבוא יהצדך כי דאה
 שהיה בדי לחיותו לכן ישמח האד ביכדו' ובשח'
 צוקן שיהיו לו כי אינו יודע מה טובה עתידה
 להיות לו מהם . וכן ר' מבחס איש גה זו
 צדג טובה לשמוח התן וכלה פנאמר קול פסון
 וקול שמחה קול התן וקול כלה . ימאד יזהר
 שלא לשמחם בנבול פה כי זאת השמחה היא אף
 וסימה וקנף ולא שמחת אנשים וכשים יחדיו כי
 זאת השמחה היא קלות ראש . ואפילו בשעת
 ההספר והאכל אמרים אנשים לדר וכשים לדר
 כל שכן בשעת השמחה . ודרשינן זהנכע
 לכת זו הונאת המת והכנסת כלה לחופה .
 גם נריך לשמוח בשבתות וי"ט ופורים כי כלם
 לזכר וניאת מצרים ולזכר הכיסים שהפליא עם
 צהיריו . לכן ישמח בלבו בזוהרו חסדי המקום
 וגדול עיבותיו עם עושי רעונו . ועבוד כן מ
 מתקנים מטעמים ומלבושים יקרים ושותה יין
 כדי לשמח הלב ויזהר שלא ישמח השמחה ההיא
 על ההבלים אלא ישים השמחה על אהבת השם
 ית' ויתענגע בשיעשוע אהבת הנור וישמח מ
 ועל בשמח הארון כל אשר ניה להתענוג ביום
 ההוא ולשמוח גם יזכור בימים ההם כושים
 עולם הבא אשר הוא תלכית הנעימות וכאה
 לאדם נעת ההיא שמתענג בתענוגים שיזכור
 התענוגים הגדולים ויתאוו להם כדכתיב אז
 תתענג על יי' . גם ישמח כשיראה שמחת
 הרשעים ותענוג הפושעים ויחשוב אם לעובדי
 רעונו כך לעושי רעונו על אחת כמה וכמה
 ועל זה אמר דוד כתת שמחה בלבי מעת דגנס
 ותירושס רעו . מכלל וזה דומה למלך שימין

אורחיו וכשהגיעו לחצר המלך ראו הפלני אובל ל
 אוחים ותרכנוגים אז ישמחו האזרחים וישמחו
 אם כלבים כך אבו המזומנים לסעוד עם המלך
 מה יהיה לנו . אין לשמח בטובתו ולא ישמח
 בשום פנין אלא בענין המביאו לעבודת המקו
 צ"ה . נריך אדם שלא לשמוח על דבר שהוא
 טוב לו ויש בו תקלה לאחדים כגון אדם שיש לו
 תבואה לא ישמח אם יהיה יוקר ורעב כי צעזיל
 טובתו לא ישמח בתקלות העולם גם לא ישמח
 צמותת האדם אפי' שיהיה לו ירושה ממנו או
 שאר טובות . סוף דבר לא ישמח בתקית טום
 אדם צעזיל הכאתו . ועל זה כאמר ואהבת
 לריעך כמוך . וירגיל את לבו להיות שומח
 כשים לאחרים טובות וכיותר ישמח צדאותו ב"א
 המחזרים על המנות לעשית רצון הצורא ית' .
 ולא ישמח ולא ימלא פיו שחוק כי עכשיו ערבה
 כל שמחה ביום שהיה שחוק ביה רעונו הקדוש
 היה בא פורענות לעולם . וכן עד כאן
 הביא ר' ירמיה לר' זרא לירי גיחך ולא גיחך .
 ומתי יע לשמוח ולשחוק נעת אשר תחזור השכינ'
 לביון שהיא שמחה גדולה כדכתיב אז ימלא
 שחוק פינו ולשופינו רכה כי הגדיל יי' לעשות
 עם כל אלה . מלין

שער הדאגה

הדאגה זאת המדה היא רעה ברוב
 עניינה והיא ניכרת על כל
 הפנים . כדכתיב וירא אותם והנם זועכים .
 וכת' פניך רעים והנה אינך חולה . ואמ' אחד
 מן החכמים אינו מוניא כלל לאנשי כפשות שם
 העליזות כימן דאגה . הדואג על עולם זה
 להשיג מאומה הוא מניב' מאר והיא לא נמנעת
 כלל באנשים הצועקים בשם ומאמינים בו .
 הדאגה ו 6

שער הדאגה

הדאגה והיגון הם מכלים הלכז והם חולי הגוף והדאגה הרעה שנכלל הדאגות הוא שירדוף אחר העצירות ובעת שלא ימצא כל חפץ לבדו ואלו הוא דואג ומנטער . הדואג על עולם זה הוא רחוק מאד מן התורה והמנוה והתפלה לכן יחיש לתקן המדה הזאת להסיר אותה ממנו . ואין נורד להאריך ברעיה כי כל העובד הבאים מן השמחה הם הפוך בדאגה . ועתה תתבונן גם יס בדאגה דרכים טובים כמו שאמ' הכניא מה יתאוכן אדם היגון על חטאיו . החיטא נרדף להגדיל יגון בלבדו ולהתאכזב בצמרירות הלכז על שמרה נגד יתר הכל . אם הפסיד דינר קשה בעיני האדם . ואם אבד עושדו וינא כפי מכסו הלא כפסו עליו תאכל . וכן על הנדוה כאבד נכח ויגון בלבדו ויותר ראוי שינטער ויאכזב על שהמרה נגד השם ית' ולא זכר חסדיו ועובדיו עליו . דע כי מדרגות התשובה הכל לפי עונס היגון כי היגון בא מאת טהור הכפס הכשמה העליונה ועל כן מקובל היגון והדאגה לפני השם ית' . והמשל בזה המלך אשר הכעיסוהו ילדיו ביתו הקרובי' אליו והם מאנלי הארץ הכבדים יתן להם יותר מ חכינה והמלה מחמלתו על הרקוקים והפחותי' לכן יזמול השם ב"ה על הכשמה שהיא מנטער' ודואגת על חטאתיה . וכן אמר דוד י' כנרד כל תאותי ואנחתתי ממך לא נסתרה . הדמעות באו מן היגון והדאגה . והכה טפרידמעות לא נכעלו . וכתוב פלגי מים תרד עיני על לא שמרו חוקיך . וכתוב כי עובי אגיר ודאג מחטאתי . ולעולם יקח יגון בלבדו על מה שעבר וידאג על העתיד וירא תמיד שמא לא ישיש חוק התשובה . וכתוב אשרי אדם מנחה תמיד אכילו אם היה עכשיו זכאי וזרין גמור ירא לעולם שמא יבא חטא לירו .

וכן מנינו ביעקב אף על פי שאמר לו הק"ה ושמרתיו בכל אשר תלך היה ירא שמא יגרום החטא . וכן אמר דוד אע"פ שהיה יורע שהיה חסיד גמור שמא יגרום החטא שלא יבא לנכוע הנדריקים . ולעולם ידאג שמא אין עבודתו מקובלת לפני המקום ב"ה ושמא הוא מאותם שנאמר עליהם מי בקט זאת מידכם וגומ' . על כן יוסיף אומץ . מ"ש ומעשה נחכם אחד שראה אדם אחר דואג אמר לו אם דאגתך על עולם זה ימנע מהשם יתעלה דאגתך . ואם דאגתך על עול' הבא יוסיף הש' ב"ה דאגה על דאגתך . והדאגה מועלת לפענין התורה שיחזור תמיד אולי יסכח . גם הדאגה מועלת לפענין שלא יריב עם אדם נחכם כי ירא פן ישיגהו היזק מן המחלוקת . אך בליה כשאדם קם ללמוד לא ירא משדים מ ממקום מטתו ויחשוב כמה הולכים יחיד בלילה ולא יהיה להן היזק ויבטח בשם ב"ה ויקום ולא יפחד . רב חסיד רחוק מעירו לא ימנע מלילך שם ללמוד משום פחד הדרכים כדרך שאמר הענל ארי בתוך רחובות וצחון ארנא . אלא יחשוב שרוב העולם הולכים ואינם כחזקין גם ה' א' כך לא ימנע מחמת הפחד כי שלוחי מכו' אינם כחזקין . סוף דב' בכל דאגותיו ויגונו יכיון לשם שמים . מת לו מת יתאכל ויבכה וינטער כי אולי מת בעבור שחטא בעון אבות בנים מתים והנה הוא כאילו הורגו ויעשה ת תשובה וגדרים ויתחנן לבדו ית' . אם מת אדם בשר ינטער ויבכה עליו ואותם הדמעות הק"ה סופר אותם וגיוסו בדית גנויו כמו שכ' שימה בנאדך . ואם יש נרה כגון רעב ודבר או שאר פורענות וכיונא בהן לעולם ידאג שמא עובדותיו גורמין העניין כי עכן מעל נחרס ונפלו כמה אלפים וישב לשם ב"ה כפי כחו . כל

שער החרטה

יא שער החרטה

החרטה

פוא שפועה אדס דער וחור
צו ויתכחם על המעשה הוואי

דרך ישר מאד לעניין התשובה כי מי שחטא
ומתחרט כאילו לא חטא ואי אפשר לשוב בלא
חרטה . פירש לעולם לא יתכפרו עונותיו אם
אינו מתחרט עליהם . גם התכלה אינו מקובל
זולתי החרטה . כי איך יאמר סלח לנו אדוני
וכו' כשאינו מתחרט על חטאיו . מכל וזה
דומה למלך שעבדו סרה עליו ומבקש מחילה
מאת המלך אם העבד אינו מתחרט בלבו וחור
ועושה הסירחון בכל יום יכעוס עליו המלך יותר
וכן מי שגזל בריות ונא בכל יום ומבקש
למלך שימחול לו וחור וגזל אין כפק שזה הגזלן
מרצה עליו רוב המלך בבקשת המחילה . וכן
יתחרט ויתפלל ויתודה ויחשוב שלא יעשה עוד
כזה . ואז יהיה תפלתו מקובלת . אבל העושה
טובה ומתחרט זאת מדה רע . לכן צריך
שתזהר שלא תתחרט על הטובות שלא תאבד ש
שכרך אם נתת לעני נדקה ואחר הזמן הכעיסו
הזהר כך שלא תתחרט על הטובות שעשית לו
כי כיון שהייתה כוונתך בעת הנתיב לשם שמים
הבה שכרך שמור לך . המדה הזאת
מגונה מאד אלל העולם כשאין אדם קיים בענין
שלו כשהוא אומר היום דבר ומתחרט למחר
ואינו עומד בדבריו כשהוא נודר להתענות אי
לתת נדקה או ללמוד תורה ומתחרט שזה רעה
ואע"פ שטוב הדבר שמתחרט על הרעה טוב
הוא לאדם להעמיד עכמו שלא ינערך לשנות
ממכה למכה וממדה למדה . וזו היא
תכלית הטוב שיחשוב בכפשו ויצרור המכה
והמדות הטובות ולהנהיג כפשו בהן ויחשוב על
כל שיעשה אם יוכל לעמוד בו או יתכנס בו ואל
ידלב

הלא מנינו שאלו לא דיבר עם ר' יושיע בן לוי
עבור שארי לוכל יודי אחד שלם פרסאות קרוב
לעירו כי היה לו לבקש רחמי' שלא תהיה תקלה
סביביו לכן יבחר תמיד מאילו העניינים
וכן מנינו כשהיה רעב ג' שנים צומי דוד הפס
באזה עון נא הרעב ולבסוף מנא שנצבילו נא
הרעב . לכן בכל תקלה ידאג שמה מחמתו
ואם יש לו מזל טוב ושלום ידאג שמה יאכל בצול
הזה עול' הבא אם הוא עני מיושר בייסורי' ידאג
שמה העוני והייסורין הם צדי עונותיו והקדן
קיימת לו לעולם הבא ואם ביטול מדברי תורה
מחמת העוני והייסורין ידאג יותר אם הוא חכם
בתורה שמה לא יהיו מעשיו לפי חכמתו ואם
אינו חכם ידאג על זה כי אינו יכול להעמיק כ
בשורש החסידות . ואם מכבדין אותו יזהר שלא
ישמח בכבוד ההוא אך ידאג שמה צאותו כבוד
יקבל שכרו . ואם הוא חכם וכזה צדי
העולם ישמח בזה . אך ידאג שמתוך שהוא מ
מצוה אין העולם מקבלין תוכחותיו
עוד טובות הדאגות והאכזות כראית' בר' אליהו
כל חכם וחכם מישראל שיש לו דברי תורה לאחמיו
ומתאכז על כבודו של הק"ה ועל כבודו של
ישראל שנתמעט ומחמד ומנפה על כדו' ירושל'
ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמיח בקרוב
ועל כינוס גליות השם ב"ה מסרה בקרבו רוח
הקודש . לכן ידאג ויזכה על התורה שנתכח'
ויאכז על יראת השם ב"ה אשר נמאסו ויתמרמר
על מיעוט חסידות ועל ישראל עם השם אשר
בדרסים ברגל . ויעלה ירושלים על ראש שמחתו
ויזכה לראות בשמחתה כדכתי' שישו אות' משוש
כל המתאבלים עליה . השם ב"ה למען רחמיו
יזכ ינו להיו' מן הראוי' שבנין כדכתי' עין בעין
יראו בשוב יי' ניין ובאמר ונגלה כנו יי' וראו כל
בשר יחדיו . סליק

שער החרטה

ידלג ממנהג למנהג כי מאד מרה מגונה מי
שהוא הפכפך והוא כדון לפני העולם אפילו
הוא קופץ ממדת טובה למדה טובה כי אין
ממשות צעתינו ואין לסמוך עליו
בן אדם שוב צעור שהחרטה שלך ואל תאחר עד
צורך לקצר כי אז תהיה מתחרט ואין תקנה ל
לחרטה ההוא אם עשית דבר כנגד חכרך ה
התחרט ותלך לתרניו ואם חכרך פשע בך
ומתחרט קבלהו אפילו אם ספק לך אם מתחר
בלבו רק שהוא מנקה עצמו כדרך קבלהו אם
הוכח אתו בדברים קשים עד שהוא מוכרח
כדרך שאמר דוד ובתקומתך אתקוננו אל
תתחרט על אותה קטנה כי אם תתחרט ומבקש
ממנו מחילה אז יתחזק בעצות
החרטה היא דרך לכל המעשים טובים אם הולך
בטו' מדברי תורה יתחרט על הדיטול ויתן לבו
לעבוד בתורה בכל ימיו אם לא כתחזק ש
להתפלל בכוח גדולה יתחרט ויחשוב מה ע
עשיתי בטעת שהיה לי לקנות חי העולם הזה
עסקתי בהבלים אם הגיע לימים יתחרט
מאד אשר פגרו ימיו בלא עבודת הבורא ית'
כלל גדול תקח בידך תחשוב בלבך על
כל דבר שעשית ועל כל מצוה שלא נזהרת בהן
תתחרט על כל אחד בפני עצמו ותחשוב ק
יתקוננו בלבך איך לא רדפתי לעשות רצון
בוראי זה ואיך עזבתי דברי הבנים ומסריהם
הטובים במזל החרטה היא תיקון לכל המדות
סליק *

יב שער הכעס

הכעס הוא מדה רעה וכאשר הגרע
מחלי הגוף כו הכעס מחלי
הכעס ואמרנו רבותינו כל הכועס כל מיני גיהנום

שולטים בו הסר כעס מלבך והעצר דעת
מבטריך ואין רעה אלא גיהנום שאמר כל כועס
י' למעשהו גם רשע ליום רעה ולא עוד
אלא שתחתיות שולטין בו שאמר ונתן לב רגו
וכליון עינים ודאבון כפס איה דבר שאכלה
כפס ומדאיז את הכפס הוי אומר זה תחתיות
ועוד אצרו רבותיו כל הכועס אפילו
השכינה אינה חשיבה כנגדו שא' רשע בגופה
אבו כל ידרוש אין אלהים כל מזימותיו ואף
משפחת תלמודו ומוסיף טפשות כי כעס בחיך
כבילוס יכוח וכתיב וכביל לא יבין וכסיל
יכרוש לוולת וכידוע שטובותיו מרצין
מזכותיו שאמר ובעל חימה רב פשע ועובשו
גד ל מאד שאמר גדול חימה כושא עובש
ואתה רואה ב"א כשהם כועבים ומתחזקים
בכעסן אינן משימין לבם על מה עושים ועוסי'
הרבה עכבישים בכעסן מה שלא היו עושים בלא
הכעס כי הכעס מוניא שכלו של אדם מקרבו
עד שמרבה דברי הכעס וככל במחלוק' וקטטורי'
לכן אי אפשר שיכלל הכעסן מן החטאים
הגדולים וכן אמר אליה לרב יודא לא תרתח
ולא תחטא ואמר בג' דברי' כיכר האדם האחר
מהם בכעשו כי בעת הכעס אדם כיכר אם ש
יתבצר בעשו על חמתו ועושה עכבישים בעת
הכעס בלא ההגלת החכמה בזה כיכר כעסו
אם תתגבר חכמת על בעשו ולא ידבר ולא
יעשה מעשה מחמת הכעס מה שלא היה עשה
בלא הכעס בזה כיכר חמתו ואמר החכם
ג' הק"נה אזהבך ואחר מהן מי שאינו כופס
וא"ר לא הקבדן מלמד כי מרוב כעסו התלמיד
יחזיק ממנו לשאל ספ קיתיה' פן יכעוס עליה
ואפילו אם שואלים לו אין לו לב לפרש לתלמידיו
בלהטריך וגם ישיב להם דרך כעס ומתק
כך לא יכיר והתלמידים אפילו שרבו כועס
עליהם

שער הכעס

עליהם ישאלו וידקדקו ולא יחישו על הכעס
ולא יריבו עם רבן ועליהם דרשו רבותינו ומין
אפים יוסיף ריב כל הכועס עליו רבו פעם
אחת ושניים ושותק וזכה להבין בין דיני ממונות
לדיני נפשות ואמר מר אין לך קסה יותר
מדיני ממונות ודיני נפשות הכעס
אין לו חן בעיני הנריות והוא פגול בעיניהם
ומתוך כך אין מעשיו מקובלים בעיני הנריות
ואכילו אס יש דירו תורה ומעשים טובים אין ה
העולם למ דין ממנו הכעס הוא כווד על
בני ביתו הסומעין תמיד בעסו ותלונתו וקרוכ
הדבר לו לזה לדי תקלה ומפני שמתיל אימה
יתירה כמו ההוא מעשה דמר עוקבא אשר
בקשו ביתו להאכילו אבר מן החי
הכעסן אינו מעביר על מו ותיו ואינו מוחל אך
הוא נוקם וכוטר תמיד הכעס מביא אדם לידי
מהלוקת כשהוא כועס עם חבירו יריבו עמו
והוא עמהם וכשיש מהלוקת יש קנאה ופחא
וכבר ידעת רעות המהלוקת כאשר יתבאר ש
בסער המהלוקת הכעס מוכס לב האדם
מכל טיבות כי כשאדם כועס אין לו לב לרחם
על העבדים ונהס ית' כאשר דרוגו רחם
תזכור וזה רהוק מאד מדרכי נטר ודם
הכעס מבטל כוונת לב האדם בתפלה ואין
שכינה מורה מתוך הכעס כל כעסן לא
יהיה חכם גדול כי הכעס מזרח מלכו חכמות
שלא יוכל לעשות כהוגן ולא יכיר כהוגן וכל
דבריו לא בהשכל הכעסן מוכס ממנו
עוברים ותוכחותיו כי אדם אין רשאי לגלות לו
עשיותיו ודרכיו המכוערים כי כל אדם יבחר
ממנו להגיד לו עניניו כי הוא ירגיש עליהם
ואכילו יוכיח אותו שגם אדם לא יקבל ממנו
מתוך הכעס כללו של דבר אין הכעסן
מקבל שום מדה טובה אס לא יסור מלבו הכעס

כמו שאין הכעסן מקבל תוכחה מאחרים כך
אינו יכול להוכיח את אחרים כי התורה אמרה
הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו יטא
בתחילה תוכיח אותו בנחת ובסתור ואתמה לו
בלשונו רכה ותחנונים כי לעונותיו אתה אומר לו
ואו לא תקבל עליו חטא אבל אס תוכח את
חבירך מתחילה בקול רעש וזעם ותבייש אותו
או תקבל עליו חטא ואותו חביר לא יקבל ת
תוכחה ממך כי כן דרך בני אדם כשאדם בא
על חבירו בחזקה או חבירו מתקשה כנגדו ולא
יכניע תחתיו ועל זה אמר החכם דברי חכמים
בנחת תשמעין וכבר ידעת מהלל ושמיאי
שאמר אותן השלשה גרים קפדנותו של שמיאי
בקשה לטרידו מן העולם עבותותו של הלל
קדבנותו תחת כנפי השכינה הלל מרוב ענוה
שהיית בו לא היה אדם יכול להכניסו כי ה
המוכס ענמו מן הכעס קונה מדת קענוה
והרחמנות כי מהרון אף יהיה מידת האכזריות
דכתיב וחסה אפי והרגתי אתכם וגו' וכן
לעולם יאכל חרון אף כתוב הנקמה והרה אף יי
בכס וענר בו הכעס גורם עוות לאדם
ומחמת הכעס לא יכנע וגם לא יודה על האמ'
ואמר החכם בשתרנה לחצר עם אדם
הכניסוהו ואם יודה לך האמת בשעת כעסו
ההחבר לו ואם לאו עוזב אותו הכעס מביא
לידי טעות מי גדול לנו ממה דרכו ע"ה
כעס בנ' מקומות ובא לכלל טעות כמו שפאמר
ויקנוף משה על אלעזר ועל איתמר ובתי מרדכי
לא אכלתם את החטאת וגו' וכח' שמעו
בא המורים וכתיב ויד את השלע וכתי' ויקטרף
משה על שקידי החיל וכתיב ויאמר אלעזר
וזאת הקת התורה מלמד שנסתכחה הלכה
ממשה ועתה הבין אס כך הגיע למשה
ע"ה מה הגיע לכפילים הכועסים ולכן יאמר
ש"מ

שער חכמים

אלמגאל תנהל ברוחך לכעוס והזהר בך מאד
אלא תעשה שום קלקול מתוך כעסך כי אמרו
רבותיכו המקרע בגדיו והמפזר מעותיו ה
והמשנר כלים בחמתו ויהיו צפויך כאילו עובר
ע"ז שכן אומנתו של יצר הרע היום אומר לך
עשה כך ולמחר אומר לו לך עבד ע"ז והולך
ועושה ובעבור כן לכתוב לא יהיה בך אל זר
איזה אל זר שהוא בקרביו של אדם הוי אומר
זה יצר הרע ראה איך יצר הרע מתגבר באר
בעת הכעס ואמר ר' ד' מדות בדיעות
כוח לכעוס וכוח לרנות ינא בהפסדו שכרו
קשה לכעוס וקשה לרנות ינא שכרו בהפסדו
כוח לכעוס וקשה לרנות רשע קשה לכעוס
וכוח לרנות חסיד ואילו ד' מידות כאמרים
נגד הנדיקים כשהוא כועס על העושים או כ
בענייני העולם אבל קשה לכעוס על יושי
עצמיות וגו' להם זה מידה רעה שמתרבה
לרשעים וכל שכן מי שכוח לכעוס על נדיקים
וקשה לכעוס על הרשעים ונזח לרנות לרשעים
וקשה לרנות לנדיקים זהו רשע גמור אף על
פי שהכעס מדה רעה מאד מכל מקום נריך
אדם להכחית עצמו בקנת העתה צמדת הכעס
כגון לייסר הרשעים ולהטיל אימה על בני ביתו
ולזרוק מוראו בתלמידים וכשכועס על
הרשעים יסקול כעסו לפי שאמ' משה רבינו ע"ה
על ראובן וגד תרבות אנשים חטאים לכך בן זכו
כעשה כהן לפסילים ואע"פ שלשם שמים יכעוס
הכל נריך מדה בכל דרכיו של אדם ויראה היאך
יעשה המנות בין כעסו בין בשחקו
אדם שיש בו מידת הכעס ומכריח את מידתו
ומכהגו כ"ל איכו מצעלו הכעס עליו כאמר
טוב ארך אפים מגבור וארך אפים הוא מי"ג
מדות הנאמרים בצוראית אמר החכם
מי שכעסו בו במחשבה תראה עליו הישוב ש

וההדר ומי שכעסו עליו שלא במחשבה
תראה עליו השעות עוד אמר החכם למי
שכעסו ורגזו אחי איכו רחוק מן המשובעים
ומי שרגיל בכעס אין חייו חיים ואיכו שמח
לעול וכיון שאיכו שמח איכו מקבל מאורעותיו
מאהבה ונשמחה ואיכו מנדיק עליו את הדין
ואיכו יכול לעצור את השם ית' בשמחה
כשארס שריו בתענית או כשהוא בשום נרה אז
הכעס מאד בלבו לכן בזמנים האלו נריך
ליוצר ביותר שלא יכעיס השתיקה מבטלת
הכעס וגם קול כמוך מבטל הכעס לכן
יראה האדם שכעסו מתגבר עליו שישתוק או
ידבר בנחת ולא ירים קולו כעסו כי המגביה
קולו בשעת כעסו או יתעורר הכעס אבל קול
כמוך והשתיקה משתקין הכעס וגם לא יראה
צפניו של אדם שכועס עליו אלא ידבר עמו בלא
ראיית פניו ואז יצריך הכעס מלבו ורע
כי גמר שכל של אדם הוא שימשול בכעס כמו
שנאמ' שכלו אדם האריך אפו הכעס כוטה
מאד אל הגאווה ואין הכועס כמלט מן הגאוו'
וכבר ידעת רעות הגאוו' וראוי לאדם שירחי' מן
הכעס ואפי' על דבר שראוי לכעוס עליו יעצור
את הרוח ולא יכעוס וכן נרי' בעל הכע' לעשו'
מתחילה כשיפלה בדעת שלא יכעוס נריך שלא
ירגיש כלל אפילו הוכה וקולל לא ירגיש ולא יחוש
וזה דבר צרור מי שהוא קפדן הרבה יותר כוח
לו שלא ירגיש כלל וישתוק ויעצור רוחו לגמרי
ממה שיכעוס מועט כי זה אי אפשר לכעסן ש
לעשו' כי אם ימשוך בלבו מעט מן הכעס לנשו'
יכעוס הרבה ומי שרונה לעצור רוחו מן הכעס
ורונה להטיל אימה על בני ביתו ואם הוא פרכס
ורונה לכעוס על הצבור שיחזרו למוטב כינר
יעשה יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי ל
ליסרם ותהיה דעתו מיושג עליו וכן עצמו
כאדם

שער הרצון

כאדם שהוא מדמה שהוא כועס נעשת כעסו ואינו כועס וכשהוא מראה כעסו יזהר עליו שלא יעשה כן כשיש לו אורחים עניים כי הם סבורים שהוא כועס עליהם . לכן יראה עצמו שמח בפניהם . ניוו חכמים להתרחק מן הכעס עד שינהג עצמו שלא ירגיש אפי' בדברים המכעיסים עד שיעקור הכעס מלבו ויהי דרך טובה ודרך נדיקים הם כעלבים ולא עולבין . שומעים חרפתם ואינם משיבים ושומחים בייסורין ועליהם הכתוב אומר ואיהביו כנאלת השמש בגבורתו . סליק

יה שער הרצון

הרצון זו היא מידה טובה מאד ואיכה כמנא חלא ככפס כדינה ויקרה ומי שיש בו מדת הרצון היא מסתפק בכל עניניו כפי מה שיגזור עליו הבורא יתעל' ולא ירהר אחריו . ובעל מדה הזאת אינו מנפה אל הגדולה ואל הכבוד אך רגוע ודעתו לסבל ולא יתרגש על עניניו ולא יקנוף על השם יתע' לומר למה עשה השם ית' כך וכך ומן המדה הזאת שמח בהלקו וכבר ידעת מעלת האד' וגדולתו . וכשהוא הנדיק רונה בצני אדם ובצני אדם רונים צו גם המקום רונה . גם שוכאיר משלימין אלו כדכתיב ברכות י' דרכי איש גם אייביו ושלום אתו . וכמו שידעת מאבימלך ואברהם ומשה שלימו אתו נאמר צאור פני מלך היום ורגונו כעב מלקוט . ראה מה הגיע למרדכי כשרנה צו אחשורוש . מה הגיע ליוסף כשרנה צו פרעה . ואם כך הגיע למי שרונין צו צני אדם כ"ש מי שהק"ב רונה צו שיגיעו לכמה מעלות גדולות . לכן יטריח אדם עצמו לעשות המנות ואלו ינהג

הק"ב . ואמר החכם כל מי שיש בו זאת המדר יעשיר . ומן המדר' הרצון צו המחילה והסליחה שהוא מתרנה למי שפגע בו . ומעביר על מדותיו ומי שהוא מעביר על מדותיו תפלתו כשמת . מאד מאד מדה נאה הוא לאדם שהוא מלא רצון ומבטל דעתו מכני דעת חבירו ודבר זה גורם שהוא נאהב לכל כשהוא עושה כרצון איש ואיש . והאיש הזה קרוב מאד לרכי התשובה כי כשהוא אוחז במעשה הרע וצא חבירו להוכיח הוא מתרנה מיד לעזוב הרע ש וחוזר למוטב כמנא שיש לו כחת רוח בעצמו כשהוא מודה ועוזב דרכי הרעים וגם יש נחת רוח לחבירו המתחברים אתו . וכן אמר שלמ' שומע לענה חכם אינו ר"ל לשמיעת האוזן לבד אלא שומע פירושו שהוא שומע לענת חכם ומתרנה לעשות כאשר יגיד לו החכם כמנא שכל התורה כלולה במדת הרצון . וכן כל התוכחות וכל הנכרכות כינד נעשת מתן תורה כתוב והיה אם שמוע תשמעו בקולי ושמעת' את בריתי וגו' פיר' של שמוע תשמעו תקבלו עליכם ותתרגו להם השיצו כעשה וכתרנה . לפיכך הקללות נאמר והיה אם לא תשמעו אל מצותי' אלהיך לשמור ולעשות את כל מצותיו וגו' . וכת' את הנכרה אשר תשמעו וגו' . והקללה אם לא תשמעו וגו' . וכל השמיעות הללו אינן פירושן שמיעת האוזן בלבד אך מתרנה לומר שיתרגו לעשות . וכן מנינו ביעקב אבינו צ"ה שנתרנה אל אמו ושמע לענתה לענין הנכרות וכתרנה לשמוע אל אביו ואל אמו ולקח אשה על פיהם לבן זכה וינאי ממכו שנים פשר שנטים וכתבי ושומע לי יסכון בטח שאינו מפחד מרעה . ארבע שמיעות הם יש שומע והפכיר ויש שומע ונשכר . יש שומע והכסיד זה אד' הראשון שכלומר ולאדם אחר כי שמעת לקול אשתך ימה

שער חרצון

ומה הפסוק שנאמר כי עפר אתה ואל עפר תשוב . שומע וכסבר זה אברהם אבינו שנאמר לו כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ומה בשכר שנאמר לו כי כינחק יקרא לך ורצ . לא שמע וכסבר זה יובב שנאמר ולא שמע אליה מ לשכר חללה להיות עמה ומה בשכר ויוסף הוא השליט על הארץ . לא שמע והפסוק אילו ישראל שנאמר לא ישמעו אלי ולא היטו אזנם . ומה הפסוק אשר למות ואשר לחרב לחם וכא' אם תאבדו ושמעתם עוב הארץ תאכלו . בן סורר ומורה כשכיל שלא שמע דכתי' ותפשו בו אביו ואמו וגו' והוציאו אותו אל זקני עירו וגו' ואמרו אלו זקני עירו בטינו זה סורר ומורה איננו שומע בקולינו . ודגמ' כל אנשי עירו . ועל כל ישראל כא' ממרים הייתם עם יי' ועוד כתיב על שלא רצו לשמוע כי עם קשה עורף הוא . ואחרי שהכל תלוי במדת רצון לכן יטה כל רצונו לעשות מצות הש"י . וכן אמרו רבותינו עשה רצוננו כרצונך כו' . כללנו של דבר לא יתעקש אדם ולא יקשה ערכו כנגד מופתיו וכנגד מי שמורה לו דרך ישראל אך יתרנה להם ויקבל דבריהם ברצון כפשו כי על העיקשים נאמ' ניכיס ופחיס בדרך עיקש שומר כפשו ורחק מהם . ונאמר עיקש לב לא ימנא מהם עוב . וזכמה מקיאות כשתכחו החפנים לשמוע אל דברי תורה דכתי' כי אם בתורת יי' חפצו וגו' . וכתיב יהיה כעץ שתול על פלגי מים וגו' . וכתיב אשרי איש ירא יי' צמנותיו חפץ מאד אינו אומר אלא חפץ ר"ל שישים אדם חפצו על המצות . אמר ר' אבהו לעתיד הכל עתידים להיות תמהין כנגד מי ששמע פ לאלהים ואומרי מי הוא זה שפלות לא קרא ולא ושנה והרי הוא יושב עם האבות ומשיח עמהם . האלהים אמר להם מה אתם תמיהים לא וכו

אלו מאלו מפני ששמעו אלי שנאמ' אין שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין . אף על כי שהמדה הזאת טובה מאד אל יפתמש בה חלל הרשעים ואל יתרנה להם ויסיק רצונם מכל ג' דברים רעים ומכל מה שהזהירה התורה עליו אך יתרנה להם כמה שהק' בה רונה בו דכתיב רונה יי' את יריאיו וישים רצונו על המצות אף ע"פ שהם קשות עליו מאד ישים רצונו עליהם עד שיהיו חביבות עליו . אף ע"פ שהיה קשה בעיני אברהם אבינו ע"ה לשחוט את בנו יחידו ציעל רצונו מפני רצון הצורא יתעל' והשכים ועשה צוריות וכנפס חפינה ובאהבה . אבל מי שישים רצונו וחפצו במעשים הרעים ומתרנה ברשעים ובמעשיהם ומאוס בנדיקי' אותו הרצון מביא אותו לשאול תחתית ועליהם כחמר הוי האומר לרע טוב ולטוב רע . ונאמר מנדיק רשע ומרשיע נדיק תועבת יי' גס שניהם . כל מי שרונה ליכנס בצומק החסידות ובעומק הייחוד להכיר השם ית' אין זה יכול להיות אלא אם כן הוא חכם וזכון וכפס רצון בלא כעס ל כתיב ועתה בני שמע לי ואשרי דברי יפמרו אמר הצורא ית' לישראל איני מדקש מכס אלא שתשמעו לי אם שמעתם אלי איני מקיים מה ש' שנתכבאו אם תאבדו ושמעתם טוב הארץ תאכלו . וכתיב אשרי אדם שומע לי . לכן ישים רצונו אל רצון הצורא ית' ולא יבעט ברבותיו וצמי שגדול ממנו וכן נאמר בתורה ובאת' אל הכהנים ואל הלוי' ואל השופט אשר יהיה בימי' ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט . ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאלו והאיש אשר יעשה בדרך לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם את יי' אלהיך או אל השופט ומת האיש ההוא ובערת הרע מקרבך . מכל אלה נרע אשר מדה הרטן גדול' אשר כל התור' כלולה

שער הקנאה

גם ליהיה כך , ודיר זה דמו שלמה המלך
ורחמי את כל עמל ואת כל כשרון המעשים
כי הוא קנאת איש מדיעו . מי שהמדה
הזאת מתגברת עליו הוא מנוכה מאד כי הקנא
מביאה לידי חמור כי כשארס אינו כותן אל לבו
מה שיש ביד אחרים או אינו חונק וכתור' אחר
לא תחמוד אשת ריפך . וארס אשר ההמדה
עליו קרוב לעבור על עשרת הדברות . מ'טל
כי מפשה בארס אחד שהיה לו 'פכן והיה כותל
מפסיק ביניהם יהיה הרפע חומר את אשתו
וקנת מחפניו יום אחד היה שומע שהיה האיש
אומר לאשתו רונה אני לע' וית' לסחורה כן טסה
מה משה הרשע הלך כלל שבת . וטנר הכוזל
שני' הם הרי ענר על זכור ושומר ואכס את
האשה הרי ענר על לא תחמוד ומכנ' עמה הרי
ענר לא תכלוף ואח' כך כשהתחיל גזל הממונ
נעקה האשה ועמד עליה והרגה הרי ענר לא
חרנח וכשגזל וגנב מה שחמד הרי ענר על לא
תגזל לא תגנב ולא תחמוד עמדו אכס והמו
והכוחה עמד על הס והרס הר ענר על מ
ו . כנר את אכס . ואחר כך הוצא לפני גד
והעיד הוא עם הדיריו בליעל שאילו החכמים
משהו ס' היו שמעכן לו בעל האשה חיר טס
והאמינס לו ולא יכול להוציאם לידו עד שבריו
שגדו הליסעיים את הכותל טוים הם הרגו ה
האשה וכששמע האיש ככנס גם הוא ולקח
עצוטי ענר על לא תענה וברל מקוס כהיה
זא היה כפנע שלא פסע כלל הריענר על לא
תשא . לכוף כגלה רעתו וכתפרסס' פשוטתו
ומקמת קניעת ינא לתרנית רפה ודכר כאלה'
חיים הרי ענר על אכס י' אלהיך לכוף היה
אדוק בפ' ומשתחו ועבד לה הרי ענר על לא
יהיה לך אלהים אחרים ולא תשתחיה להם ולא
תעבדם וכל זה גורס לו הקומד במנא טהומיר
קרוב ו ז

כלילה זה , אפי' אמרו לך החכמים על השמאל
שהוא ימין ועל הימין שהוא שמאל שתתננה
להם לשמוע . תתכונן שאנו מתפללי בתפלתנו
ותהי לרכון תמיד צנודת ישראל עמך . הנה
כל מעשינו ופצדיתנו כולם תלווי' צנודת הנזיר'
יתעלה ורפת שאין אדם מטיס רגליו וחפנו על
מנות הסס יח' אך ממדה כנגדו וצוהר במעט'
ברעים אשר הזהיר הש' עליהם לא לעשות חיד
ירנה הם ' נאום ההוא . אך ירנה ויחפון בלגם
אשר אינו רונה ויחפן צו' ולעיל' לא יהא אדם
סרפן כגד קצור ית' ורננו . כי נכך כשתנח
הכם אחר מימי לא עברתי על דעת חבירי אדע
אם בענמי שאינו כהן אם אחר לי חבירי עליה
לר' הן הייתי עולה . ואין נרץ הארץ במדה
הזאת כי היא כלולה במדת האהבה והשמחה
אין בעולם טוב השמחה והוא אמרו כפל
אדם מן הגג וכשתברו חביריו ונרץ דעייה ש
ותחננת על כל אדם וצד מאיכרי וענס יח
מענמי . והחושף אשר יחשף הכל איכרי שכל
מכף רגל ועד ראש אין בו מתוס . והנה השם
מ' מרפא כל איכריו ברעייה אחת והיא ש
שמיעת אורו' שנאמר והע' הו' יום
ולכו אלי שמעו והקי כפסכם .
סליק .

יד שער הקנאה

הקנאה היא ענה מן הכעס ואין
להם כחלט מחנה כי אם
אנחנו רואים אדם כל ג'א במעשים אינו אחר
רועה כי כאשר הוא רוחה שחבריו קובץ קניין
מעניע העילס הן ממנו מאבלים הן ממנו
עגדים או בוכה בית או מאהר חמון או רוא
עורח להשיג בזה כי הוא מחשב חבירי יס לזה
גם

שער הקנאה

קרוב לעצור על כל התורה • אך יש דרך
אחרת להשכיל ולהנין איך הקנאה והחמדה
מקולקלת מאד והוא על דרך שאמר שלמה בפי
אל יקנא לבך בחוטאים כי אם ביראת אלהי' כל
היום • כשאדם מקנא בחוטאים ורואה עושרם
והנחלתם ורואה נדיקים מתרללים ומתיסרין
ציונים ומתוך כך תגעל כפסם ביראת האלהי'
ומשפטיו וחוקיו וימאס לומדי תורה ומקיימיה
בצניד ששאר חוקו עלי דבריכם וגו' • אמרת
שוא עצור אלהים ומה בנע כי שמרנו משמרתו
כי הילכנו קדורכית מפני יי' נצאית ועתה אבחנו
מאשרים ודים גם כננו עושה רשעה גם בחנו
אלהים וימלטו • וזה הדרך מביא הוללות
ברעת בני אדם וישיב לבם אחורנית צראותם
רשע ושוב לו ונדיק ורע לו ומתוך כך הולכים
בשרירות לבם ואומר פלוני עושה כך והם ע
עשירים וכן כעשה גם אבחנו ומה שיקרה
להם גם לנו וכל זה מחמת קנאה שמקנא ברא
ברשעים וחומר עושרם ושלוותם ולכית' כורקי'
מעליהם עול מנות יאכל הנדיקים איכם מקנאין
ברשעים ואיכן חומדים ממונם ולא שלוותם כי
יחשבו שעושרם שמור להם לרעתם ושלוותם ל
להאכידם מרב טוב הצפן לנדיקים ויחשבו
שפוכי הנדיקים ודוחקם כרי לנרדם ולנכנס
ולהגדיל מעלותם לעולם הבא • ואין ספק מי
שהושב כך לא יחמוד ולא יקנה אלא ישמח צראות
שלוות רשעים ויאמר אם למכעיסיו כך לעושי
דעתי לא כל שכן ויתן ויחזר ויתן •

הקנאה היא באה מגריעת הכפס אם הוא מקנה
ביופיו של אדם או בצדורו או בעושרו הרי אינו
חפץ במה שגור הכורא ית' וזה רומה לעבד
שם לא תלוכות על מפשה אדוכו ואינו מתרבה
בענין אדוכו אין זה עבד נאמן וכל שכן שאין
להתרגש על הכורא ית' אשר כל מעשיו ישרים

וכפוחים שאין להרהר אחריו • מן הקנאה
יבא מחלוקת כמו שתראה בקרח שמקנא בכבוד
אלינפון בן עזיאל מתוך כך באבד הוא וסיעתו
אפילו יונקי שדים • הקנא לבני אדם בחולי
הזנף והיא מביא שחפת • אמר החכם לבנו
השמד לך מן הקנאה כי היא ניכרת כך שפכך
משתנים מדוע ולמה תשמח שונאך וינקום כך
המקנא חמם כפשו כי הוא מתאבל
תמיד ושכלו מתחסרת מרוב קנאה הטמונה ש
בקרבו אין לבו פנוי ללמוד ולהתפלל בכוונה
ולעשות מעשים טובי' • כל אדם מינא טעם
ברב במאלו חון מן המקל שאינו טועם טעם
טוב במאלו גר שתסור הטיבה מחבירו •

לכל שנאה יש תקוה שאם ישנא חבירו עצור
שגולו עסור השנאה כשישוב לו אותו דבר • וכן
כל שנאה התלייה בדבר אחר שיתקן הדבר ההוא
תבטל השנאה חון מן השנאה מחמת קנאה •
אמר החכם לבנו אל תקנא באיך על אשה יש
לו כי הוא ובעם בחייו ואתה תשבע דאגה ונער
ואמר החכם לא צברא המקנא והחומר אלא
לכעס החכמים הראשונים היו מתפללין שלא
תהא קנאותיכו על אחרים ולא קנאת אחרים
עליכו • למה היו מתפללין על אחרים בואת
המודה יותר ממדות אחרות • אלא כך העניין
כי הרבה בני אדם גורמי' שיתקנאו בהם ויחמדו
אותם • לכך היו מתפללין על אחרים כי אולי
הם גורמים הקנאה לאחרים ותורה אומרה
לכני עיור לא תתן מכשול • לכן מדה טובה
באדם שלא ילגש בגדים כעיס ומשובחים יותר
מדאי לא הוא ולא אשתו ולא בכו • וכן לעניין
המאכל ושאר עניינים כרי שלא יקנאו בו אחרי'
• אך מי שהכפיש לו הכורא ית' עושר וככסי
יהנה מהם לאחרים לעשירים ולעניים ויתנהג
עמהם בנחת ויעשה עמהם חסד

שער הקנאה

וכבר הארכנו בדבר כמה עובדה בזה קיהא
 נאהב לבריות וכשהוא נאהב לכל אדם אז לא
 יקנאנו ולא יחמוד משלו אך ראוי לאדם שיעלה
 אל מעלות הטובות ויקנאנו ויחמדו לעשות כ
 כמוהו . ומי שנוהר שלא יקנא אין גופו
 כלה ואין התולעים שולטים בו דכתיב ורקב
 ענמות וקנאה . פי' מי שיש לו קנאה ענמותיו
 מרקבין . לכן יתרחק אדם מן הקנאה ומן
 החמורה ולא יחמוד שום דבר ממה שביד אחר
 ולא יאמר אחמוד בעיניי חבירי ואתן לו מעות
 עבור אותו עניין אם אין דעתו למכור עניינו
 אז אסור לזה להפגירו כי זה יתבייש להשיב כניו
 דקם אם כן הוי כמו אונס . וכל שכן אם זה
 החומר איש כבוד שאם ישאל האילה עור פניו
 לא יפלו שאסור לשאל מחביריו מתכה אם אינו
 יודע שיתן לו בכסף הפינה משלו משל חומר
 וקנאי פגע בהם מלך אחד אמר להם המלך אחד
 מכם ישאל דבר ממני וכתן לו ולחבירו ככפליים
 הקנאי לא רצה לשאל החלה שהיה מתקנא אם
 יכתן לחבירו ככפליים והחומר היה מחלוא פניה
 דחק החומר את הקנאי לשאל שאל לכך לו עין
 ארת ולחברו שמים . כמה רצות תלויו
 צקנאה כחם הקדמוני קתקנא צאדס הראשון
 וגרם מיתה לעולם ועליו כגזה על גחונך תלך
 ולאכול עפר . וכן ראה מה אירע לקין
 ולקרח ולבלעם ולדואג ולאחיתפל גחוז אדוכיה
 ולאבשלם ועזיהו שכתבו עיניהם כמה שאינו ש
 שלהם לא די מה שנקשו לא ניתן להם אלא יף
 מה שגירם ניטל מהם . מכל אלה גלמוד
 אדם שיפרוש מן הקנאה ומן החימוד אם אפילו
 שגירו אינו שלו כי מחר בא ואינו ומה וועיל לו
 שאינו שלו . שכן גדול יש לאדם הנזהר מן
 הקנאה ומן החמורה כי ברוג העצירות אם
 אדם עובר עליהם ומתבייש ומוכש ענמו נשדיל

הנופת . מוכש ענמו מן הנזילה ונכיתה הוא
 ירא שמה יתודע ויתגלה ויתפרסמו ויתבייש
 ויפסיד הרבה . אבל הקנאה והחמורה
 הם בלז אין אדם מכיר בו אם יחמוד או יקנא
 הוי דבר המסור ללז זפל זה כאמר ויראת מ
 מאלהך . אף על פי שהקנאה היא מדה
 רעה מאוד יש מקום שהיא טובה מאד והיא
 מדת עליונים שישם קנאתו על יראת שמים
 כענין שנאמר לא יקנא לנך בעמאים כי אם
 ביראת השם כל היום . ועל דרך זה אמרו
 רבותינו ז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה .
 כי תראה אדם שלומד יתפוש קנאה בלבו
 ויאמר לומד זה כל היום גם אני אעשה כן
 וכן לענין כל המצות יקנא כל אחד בחבירו
 אתפוש מעשה חברו הטובים . אם יראה
 רשע יושב בו מדה אחת טובה וקנאה על אותה
 מדה ויעשנה גם הוא . אבל המקנא
 בחבירו שהוא עוסק בתורה ובמעשים טובים
 ואינו מקנא בו שיהפוך זה עושה כך גם אני
 אעשה כן אלא יחשוב בלבו ויקנא בו מכני שיש
 בו מעלות טובות יותר ממני וזחמת כן הוא
 ככבד בעיני העולם יותר ממני . ומחשב
 תחבולות כדי לצטלו ולבלבלו מתורתו וממעשיו
 הטובים הרי זאת הקנאה היא רעה חולה .
 חוטאים ומחטיאים שיתופו עם ירבעם בן נבע
 ולעולם יכבד אדם ירא שמים
 ועוסקים צמזות ויתן להן יד ויסייע להם
 בגופו ובממונו ואז יקנאו בו אחרים ויחשב
 גם אכחכו עושים כך יכבדו ויצזרו גם לנו
 ומתוך שלא לשמה בא לשמה
 אלמלא קנאה אין אלה כוטע כרם ואין אדם
 כושא אשה . ואין אדם צונה בית . כי כל
 אילו הענייני' באים מחמת שאדם מקנא בחבירו
 בצונה בית אין אחר גם דעת לעשות כן .

וק

שער חזקיהו

רבותינו זכרונם לברכה כל פרשה שאינה מן
הגדולים אינה פרשה שבאמר ויד השם
היתה נמנלה ראשונה •
סליק שער הקנאה •

שער חזקיהו

חזקיהו

הוא גדולה לתורה ולמנות
וגם לענין תקנת העולם
הזה והיא מדת הנדיקס לעבודת הבוראית •
ואמרו רבותינו ז"ל ורצין מקדימין נמנה
והנה תראה באברהם אבינו צדיק עקיד' שאל'
וישם אברהם צדק ונר' • וא"כ שיה לו קשה
לשחוט את בנו יחדיו עשה רצון הבורא יתעלה
בזריות להשכים צדק • ומי שעשה מעשיו
בזריות בזה הוכחה גדולה שהוא אהב צוראו
כעבר האהב אדונו ומורו בצנחן לעשות רצונו
כי הזריות תלו בלב האדם כשהאדם מפנה
על מחשבות האחרות שיש בו ותוכס מחשבה
אחת או הוא מורו בלי ספק שיכליק כמו כן עש'
אברהם שהסיר מלבו אהבת בנו וא"כ רצון צוראו
וכתב על אהבת בנו מכני אהבת הבוראית •
ועל כן נדרו להשכים כי היית דעתו קשורה ב
בחסד גדול באהבת הבוראית • על כן כשנע
לו הק"ה לזכור הפקידה כי יש בני אדם העוש'
צדק אהבנו דבר קשה לו מאד ולבו נקפו לעשו'
אל אברהם ויחזק שניהם עשו מחסן לבס • כי
מדריגות האהבה הייתה גדולה מאד ושניהם
כתדבקו עם השם ית' בדיעותם עד שנתייחדו
ציחוד גדול כי כל כוונתם הייתה לברכה יחוד
הבוראית • בעולם ולישר בני אדם לאהבתו •
ונעת בעש' באהבה עצומה השם ית' ומנותיו
נתבעל בכח גופו וכתדבקו רשתם באהבת ע'
הבוראית • ונר' עולם לכן עשו שניהם בזריות •
ואתה

וכן לענין אשה כל אחד מקנא בחבירו • וכיון
פקיום העולם תלו בקנאה ישם כל הקנאות
לשם שמות אם יבנה בית יבנה בו חדר ללמוד
תורה ושיהא ביתו ועד לחכמים ולהכנים
צו אופנים ולעשות בו חסד לבני אדם • וכן
אמר ר' חיללי שקינא אברהם אבינו לא קנה ש'
שמים וארץ ואשתו קנאה כשאמר למלכי נדק
כיונר ינאת מן התיבה אמר ליה נדקה שהינו
עושים שם אמר ליה וכי מה נדקה היה לכם
לעשות בתיבה וכי עמים היו שם והא לא היה
שם אלא נח ובניו ועם מי הייתם עושים נדקה
אמר ליה עם הבהמות חיות ועופות • לא היינו
ישמים אלא היינו כותבי לפנינו זה ולפני זה לאכל
ולשתות • ואתו עשה אמר אברהם לא היו
יונאים מן התיבה אלא בעל ששם נדקה עם
בהמות חיות ועופות • אני אעשה נדקה בבני
אדם שהם נלמו של אלהינו על אחת כמה זכמ'
אותה עשה ויע' אל' ר'ת אכילה שתייה ליה
• ועל דרך זה ירבה אדם קנאה • וכן יקנא
במעשים וברשעים לה'חם כנגדם ולבוכיחם
כאשר אמרו רבותינו ז"ל הבעל ארמאית קנאי'
פיגפין בו • משה קינא את המצרי שבאמר ויך
את המצרי • וכן מנסי באליהו דאחיב קנא
קנאתי יו' נבאות כי עזבו בריתך בני ישראל •
וכן באמר בקנא את קנאתי • והשם ית' נתן
לו גמולו על כך כמו שבאמר הכני נותן לו את
צדוטי שלום • וכאמר לא תגורו מפני אדם •
שהוא ירא השם ית' יתסור נפשו על קרובת הש'
ית' שבאמר מי לי אלו ויאספו אליו כל בני לו
• וכאמר ירא פניהם בן אלעזר
בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח
בדיו • והנה על כל ירא
שמים כי הוא טהור לב להעיר קנאה כי ש'
יראה והנה יד המרים והסגנים ואמרו

שער הזריזות

ואתה צריך לדעת כי מידת הזריזות היא תכלית
לכל המידות כיוצא יכול להי' תדיר על הפכר
כי צריך לאכול ולשון ולעשות נרכיו לכך צריך
זריזות והירות לחזור להפכו ללמוד ולא יחשיב
פחד היום גדול והשנה גדולה כי על זה אמרו
חכמים ז"ל אל תאמר לכשאפנה אשנה גמא לא
תפנה ולא תשנה • גם אל יאמר אדם עת ערב
הוא כבר אם אלק ללמוד אצטרך לעמוד מיד ת
להתפלל כי טוב שעה אחת ללמוד ואפילו דיבור
אחת מכל דבר שנפולס ועל זה באמר אונס
אונס משמוע תושב גם תכלית תושב •
וכן כתיב טוב לי תורת סוף מאלפי כסף וזה •
אמר הק"ד טוב לי שעה אחת שאתה עובד מ
בתורה מאלף עולות שעתיד בנך שלמה להקריב
לפני • אמר ר' פנחס בן יאיר זריזות מזבחה
לידי נקיות נקיות לידי פרישות פרישות לידי
טהרה טהרה לידי קדושה קדושה לידי יראת
חשא יראת חשא לידי ענוה ענוה לידי חסידות
חסידות לידי רוח הקודש רוח הקודש לידי
תקיות המתים תקיות המתים לידי אלה •
צא וראה כמה גדול כח הזריזות שמביא לידי
זריזות הללו לכן יהא אדם זהיר וזריז לכל
המנות לרזן אל הספר להשכים ולהעריב •
מדת הזריזות היא תכשיט לכל המדות והיא
מתקנת כלם • ועתה יס' לך להזכיר דברים
הנזכרים תמיד צ"ל להתעטל בהם • אדם צריך
לראות מוס דבר בספר תהיה צריך לחפש הענין
שתחבון והיה זריז לילך ולשאל מי שידע הדבר
אם יבא עני לביהך לבקש לחם אל תא' ללא אוכל
ליך ולהביא לחם אך תלך בזריזות להביא •
אם תבא ליעול ידך ויש לך מים מוטטים או
מלוכים לו אם הכלי אינו כשר כל כך כגון שיש
צי בדיק יאתה רעב לאכול אל תביאך תאונקך
להקל בכעילה אלא הזדרז להביא מים וכלי ט

הראוי לכעילה • וצריך זריזות ביותר שלא
יפנה נקביו גדולים וקטנים אפילו דגש אחת
שלא יבדור כל תשקצו • גם המטה נקביו
מביא עליו חלאים גדולים וצריך זהירות וזריזות
לבדור עמנו בנקיות שיהיו בגדיו נקיים וגופו
נקי לרחוץ כי טבעת אחר טבעת נרכיו דאי
אכבר להתקנה יפה בלי מים • גם צריך
זריזות לעושה נרכיו בלילה על מטתו אם רוצה
לננות מים ביקום ויטול ידיו וילך למקום נקי
ויטול וידרך על המים תחלה וכף • אם הוא
על מטתו ושומע קול רעם או רואה ברקים
שיעמוד ויטהר ויברך • גם צריך לקום
מהטתו ולהעביר תכומה מעפעפו ולהשכים
לימוד תורה • וצריך זריזות לברוש ממעשיו
הגרועים כגון הקללה וההשכלה וההרגי נשים
כל אלה נריכי' זריזות גדול צריכה מאד ולהטו'
כל המחצות אחר רצון הצוראית' אם יבא לו
שום נער צאיבוד ממונב או במיתת אוהבו או
יבורן צריך זריזות מאד במחשבותיו אחת נור
עולמים לבטל הנער מלבו להיות לבו אך להנמדת
האל ית' בדיכיו ובמשפטיו לקבל פאהבה להדביק
בתורה ובתכליה ובמעשיו טובים ולהתחזק בכת
כוונתו לאל עליון • כללו של דבר יצדיק
אדם בנערו איזה עבירה הוא הגל בה וימהר
לעשות גדרים להזהיר ולהשמיט מאותו עבירה
גם יצדוק עצמו באזה מנה הוא רפוי כגון
אדם בעל יצון מתחלה שהביטול בא מדברים
בעלים מי פירוצב עצמו לדברים בעלים הוא
מצטל מתורה ומתפלל ומכל טוב והשתלקמן
האנשים המדבס דברים בעלים ולא יתחבר ע
עמהם בזה יש לו רפאה לחולי • וכן יעשה
לכל המדות הגרועות יצין מתחלה על היסוד
הגרוע ויהרוס אותי ויסיר מעיניו החיטא הא
המחשיך אור נפשו ולכל זה צריך גיבור להשתלק

שער הזריות

פיהם יתעצב נשדח המידות או יעשו כלל עכף
 עד שלא יוכל לקנא ויהיה זרין לבקר
 שלום ולדרוף אחריו שכאמר בקש שלום וירדפיהו
 ויהיה זרין לבקש ידיעת התורה ויריעת
 הכורא ית' דכתיב כדקפה לדעת את' וכן
 אמרו חכמים היו גולה למקום תורה
 ויהיה זרין לבקש דקפה דכתיב דרך תרדוף
 וכתיב שמעו אלי דורכי דרך מבקשי
 ונריך זריות לכתוב ספרים אשר הוא נריך
 ללמוד מהם או כשיראה או כשישמע דבר חידוש
 יהיה זרין לכותבו ולא ימתין עד שיסבה מלבו
 אמר ר' הו' קל ככשר וגבור כארי
 לעשות דנון אריך שנשמים ראה איד
 הזהיר לעשות עצמו קל וגבור על הצנות
 וכן אמר דוד חשתי ולא הסמכתי לשמור מצותיך
 וכן דענו דבנתינו זל ושמרתם את
 המצות אלתקרא מצות אלא מצות אס תבא
 מצות לידך אל תחמיננה אל עשה אותך מיד
 ונריך מאד קלות זריות וגדולה להלחם כגד
 הרשע ל להיות אריז לב קמטה דכתיב פה שאמר
 סימני אש חרבו על ירכי ובפחה נאמר בו
 וירא פכה ויקח דומח בידו לבן הזהר
 בעצמך להיות זרין מאד להפדר מחבורת דשע
 שלא להיות בעצתם ובהסכמתם ועל הכל נריך
 זריות לעשות תשובה יחיש ולא יאחר בדרכי ת
 תשובה ולא יהא שעה אחת דשע לכפי המקום
 ית' ראה איד משרתי המלכים והשרים הם
 בשליחותם ובעצדתם כ"ס שיש לזהר לעשות
 עצודת מלך מלכי המלפס הק' זה אף על כי
 שהזריות טוב מאד יזהר שלא ימהר בעבודתו
 יותר מדאי כי הרוכב במהירות הוא קרוב מאד
 להכשל וכן מי שהוא רץ במהירות הוא כיפל
 ולא יתכן לתקן מעשה מתוקן אבל צמותו יתקנו
 העניינים וכן אמרו דבתינו הו' מתוקים

דרך והזריו' פיהא כיצור מלבו ויקן מחשבותיו
 ויקלו איבריו למלאכתו אך לא ימהר בשום ענין
 וכל אילו העניינים נריכים חכמה גדולה מתי
 ימהר ומתי יאחר ואף על כי שמירת הזריות
 טוב מאד מיהו לא יהא זרין לדרוף אחר תאותיו
 ולטרוח אחר הכאותיו ולדרוף אחר מעשיו הם
 הרעים כי כאשר הזריות לענין התורה מביא
 את האדם למעלה עליונה כך הזריות לענין
 העבירות מביא האדם לשאול תחתית וכאשר
 נריך זריות לתורה כך נריך זריות לענין
 העולם הזה פיהא זהור במלאכתו ויש הכללה
 גדולה למי שעושה עניניו בזריות לכן כן
 אדם תביה זרין לשני עולמים ועשה
 מלאכתך שהוא נרכי העולם
 הזה בזריו' כדי שתכנה
 מהרה למלאכת
 שמים

שער העצלות

הוא מדה רעה מאד
 מי שזאת המד' גוברת
 בו ענייניו מקולקלים מאד בעולם הזה ובעולם
 הבא עליו אמר שלמה המלך ע"ה על מדה
 חס על עצדתי ופכה עלה כולה קמטוכים
 וגדר אכנים כהרסה דומה חכמת ענל
 לעדה חס ענל מדה חס ענל לא די שאינו
 מגדל תנואה מכפי שאינו עונד אותה כראוי
 אלא מגדל אף דברים גרופים כגון חרולים
 וקמטוכים המזיקים ואפילו אס היה עורח
 בשדה ועד שיעדל תנואה מחמת ענלותו יפסיד
 התנואה כי גדר אכנים כהרסה והוא ענל
 ואינו מתקן הגדר ומתוך כך יכנסו תבהמות
 והאכנים ולוקחים הכל ואמר גדר אכנ' כהרסה
 אצ"פ

שער העצלות

אע"פ שגדר אצנים חזק מאד. אף על פי כן הוא
 נהרסה מחמת עצלותו. שלא יתקן חסרונו. ק
 קודם שנפלה. כן עכ"ל הענין בצורה ובמדות
 כי העצלים אוהבים מנוחה ומתוך כך המדות
 קטות עליהם. ולימוד התורה כבירה על נפשם
 יצרחו מן המדרש אל המנוחה. וכשהם יושבים
 צבית הכנסת ישיבים כעכ"ל שכתב שאלת
 תכלית תרומה כי עצלות מביאה שינה בטבע
 האדם. וכבר הזהיר שלמה המלך ע"ה מעט
 שינה מעט תנומה מעט חזק ידים לשכב.
 לא די לעצל שלא גיע ליריעת התורה כיון ש
 שאינו עוסק בתורה כראוי. אלא אפילו מחמת
 העצלות מעלה בלבו סכרות של טעות כי העצל
 יורה היתר לעצמו ויאמר טוב לגוף המנוחה
 כדושייתחזק כי כשהאדם חזק הוא יכול לעשות
 יותר מן החלש ומטה אוביו לדברים בטלים
 ואומר טובה יהא לנו פתוח. כמא שבעצלות ג
 גורם שיחפש סכרת לומר שעושה מנוחה לבטלו
 מן הלימוד. אף על פי שזאת הסכרה היא
 אמת שטוב לנו כי כשיתחזק או לשמוע מילי
 דבריחותא לפתוח הלב. זהו דווקא לאדם הזריז
 ועוסק בתורה כי אין כאצנים כח האדם או
 שהיו עצמותיו כנחוסת לטרוח תמיד וכעמים
 נדיך לכו כדושייתחזק. אבל העצל מיישר זאת
 הכסרה ובמשך אחריה עד שיתבטל מכל וכל.
 לעולם יצוין שיש בו טורח יעשה סכרה לפי
 העצלות. העצל הוא רך הלבב ואינו
 גולה למקום תורה ועליו אמר שלמה המלך ע"ה
 שבעה דברים כיצר העצל אומר
 אומרים לעצל רב בעיר לך ולמד תורה והוא
 משיב להם מתיירא אני מן הארי שצדק שכתב
 אומר עצל שחל נדרך ארי צרהיבות. אומרים
 לו הרי דר אצל ביתך. והוא משיב להם הארי
 בחין שכתב אומר עצל ארי לחון בפקד רחובות

אומרים לו הרי הוא צתוך הניח
 והוא משיב להם אם אני הולך אני מוניא הדלת
 כעול ואני נדיך לחזור. אומרים לו כתוב
 שכתב הדלת תסוב על נירה ועצל על מטתו
 לבסוף שלא היה יודע מה להשיב אמר להם אם
 הדלת פתוח או נכעול מבקש אני לשון מעט
 שכתב עד מתי עצל תשכב. עומר ממטתו
 וכוהבים לפכו לאכול מתעצל לתת לתוך פיו שכ
 מומן עצל ידו בנחת כלאה להושינה אל פיו.
 ואינו השביעית שכתב מחורף עצל לא יחרש
 אמר ר' שמעון בן יוחי זה שלא למד
 תורה בעשוריו ורונה ללמוד בזקנותו ואינו יכול
 וזהו ושאל בקנין ואין. עד כאן גיכה
 שלמה ע"ה העצל. ומטה רבינו ע"ה
 אמר דבר גדול מכלם שכתב כי קרוב אלך
 פדנר מאד בפך ובלבדך לעשותו. רק תוניה
 דברים מפך. ומי שמתעצל בזה שלא יוכיח דברי
 מפיו אין לך עצלות גדול וזה. ראה
 איך עצל רחוק מן המדות הטובות ואינו שוה
 כלום לשליחות כחל אינו שוה לשינים שכתב
 בחומן לשינים וכעשן לעינים. כן עצל לשולחן
 וכתב תאות עצל תמיתכו כי מייאכז
 ידיו לעשות. וכתב עצל חכם בעיני
 משענה משיבי טעם. שירושו של זה הפסוק
 כך היא מלך שיש לו רעים שלוחים הרבה ועם
 פלס שליחותי של מלך וגם השיבו דבר למלך.
 כשחזרו משליחות ואחד מעבדי המלך היד
 איש עצל ומערי' לומ' חולה הוא וכח ואוכל משל חן
 המלך כשרואה חזירו מיוגעים מטורח הי. רך
 מחזיק עכמו חכם בעיניו מכל חזירו. אשעות
 הוא בידו. דכתיב חזית איש מהרבמלל. כתו ש
 לפני מלכים יתיצב. אף צא הי. ולך משלם
 גמול לכקחים שהיו משיבים ששם המלך.
 בללו של דבר בעצל אינו

שער העצלות

זוה לא לעולם הזה ולא לעולם הבא כי מיאנו
 ידיו לעשות ואם החכם הענין שבבני האדם
 שבהענין לקנות אוהבים והחכמים יוראוי הפי
 ויש יותר ענין ממנו בכל אלו היו בידו ואיזה
 הק' זה ברא נריה חלטה האונרת לחמה
 ועורחת כדי להחכים הפני דכתי' לך כל מלה
 ענין אזה דרכיה וחכס לכו ימים נראות
 כמלה נרזה והירה ענינה וילמוד ממנה מ
 לשון זה במדת הוריות נגלה כפשו מתחת
 הענינות מירי שחת ויש ענינות שהיא טוב
 מאד כגון היפך ומתענין לעשות דעות ולדון
 אחר התורה אמרו על אדם שרבה המך
 לשלחו למקום סכנה לא אזה לאכת ויחברו המל'
 או חמ' למך מועד שתחרכני אני חי משתתפל
 בעדי ואני מת וע' זה הענין אמרו דכתי'
 יש זריו וכסדר ויש זריו וכסדר יש ענין וכסדר
 ויש ענין וכסדר זריו וכסדר ששונה מלאכה
 כל השנוע ואינו עושה בערב שבת זריו וכסדר
 ששונה מלאכה כל השנועה ועושה ג' כ' ד' ע'
 ראה חכמים אין העולם כלבדש שיש זריות
 שהוא טוב ויש זריות שהוא רעה וכן בענינות
 לכו תחשוב שתעשה הע' ככל אינדך ויכל מ
 מהירותך ותבחר מכל איך ואזר קנת קלות
 וקנת כבירות והכל לשם שמים תחל קל לשם
 אם חרדים המתחברים לתורה ולמצות ותהא
 קוד לשנת עשה ימים וימים רבים ותהא
 קל בביכך לריות דת ודני וזיי המנות
 ותהא כבד בעיניך לראוי מעש' הדלי ולהסתכל
 בעי' ותהא קל באונך לשמוע מוסרה
 ותורחותיו ודין תורה ותהא כבד באונך
 לשמוע ניוול פה ודברים בטלים ותהא קל
 באיך לרעוב על הרשעים ותהא כבד לרעוב
 על הדיקים ותהא כבד דיכך ובלשון
 המריבות וכסדרים וכל נכות ובלשון הרע

ותהא קל כפך בדברי תורה ותוכחות ולניות
 על העו' ותהא כבד צידך להרים יד נריכך
 ותהא קל צידך ליתן נדקה ולפשות מלאכתך
 באמונה ותהא כבד צדך לילך בדרכי
 הרעים וללכת דמסתחות וללכת בטו' ים
 ותהא קל צדך לרץ לבתי כנסיות ולר' חס
 מדרשות וללכת לבקר חולים ולעשות לוי' ולכל
 המנות ותהא כבד בלעך לחשוב הדברים
 רעים ותהא כבד על הקבצה ועל ה' כלה
 ותהא קל בלעך לחשוב הדברים תורה להטיב
 מעלות אהבת השם ית' ויראתו הטורה זוה
 תהא קל וזריו כלך להדבק באור הענין
 סליק שער הענינות

יד שער הדריכות

הנדיב רח הוא המדה אשר יגיע
 זה האדם למעלות ג
 גדולות וכסהיכיות על דרך טובה או היא
 משו' חות מאד ובה יגיע אל מעלי ידנות בעול'
 הזה ודע ה' כמו שכאמר מתן אדם ייחיד לו
 ולפי גדולי' יחסי כי בענין מתנות יא' הדבור
 מלכים וסריסורל אדם ואין דבר בעול המבוא
 את האדם לידו אהבת הש' כמו הכדיות
 וס' בע' ל' הוא יגיע לו גמול טוב עבור מת' יתו
 ויש ג' מיני כדיות האחד כד' צד' צדמוון
 השני כד' צד' צד' השלישי כד' צד' צד' צד' צד' צד'
 וחילו השלטה היה צד' דהם אנוכי שהיה כד' צד'
 צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד'
 לוט צד' אזה וכלהם עזרו כד' צד' צד' צד' צד'
 להר כל העם דרך היקר עד שכתגורו דפתיו
 הכפס אשר עש' בחרן וזאת המדה היא
 מש' חת מאד מפני שנה האר' מתכבד בדרכי'
 רבים יחילו פני כד' צד' צד' צד' צד' צד' צד' צד'
 מוכס

שער הנדיבות

מכיוון דני האדם לשוב לעבודת הבורא ית' אם
הוא נריך לעזור הכל יעזרוהו והכל בשלום ע
עמו ודע שהמתנה במקום שהיא ראויה
כגון נדקה לעניים יראי שמים אות' המתנה
היא מטמון ספון שאינה נאבד בארצות היום
אך היא עומדת כל הימים וזה היה כוונת
שלמה המלך ע' ה שאמר שלח לחמד על פני
המים כי צרוב ימים תמלאנה וכפשע הכסו'
הכי על הנדיבות כי מי שזורע חסד קוצר ת
תבואתה ומי שיש בו מדה הזאת הוא
מתעשר כמו שאמר יש מחסור וכוסף עוד
עול' כתיב יותן לרש אין מחסור ואמר דוד
באש הנדיבים פזר כתן לאביונים ונדקתו עו
עומדת לעד והמד' החשובה הזאת הלואה
אלל הבורא ית' שאמר מלוק יי' חוכן דל'
ואמר החכם עשה חסד עם מי שראוי לו ומי
שאינו ראוי לו תהיה אתה ראוי לעשותו
וראו' מי שיתן מתנה גדולה למי ששואל המתנה
הוא חני כדיר אלל הנדיב השלם הוא אשר כותן
תדיר מעט מעט או רב קודם שישראלו ממנו
ועוד אמרו חכמים זל' מדת הנדיבות
תלו בהרגל כי אינו נקרא נדיב עד שיהא רגיל
בכל עת ובכל שעה להתנדב כפי יכולתו כי אדם
שהיה יותן למי שראוי ליתן אלף זהובים בפעם
אחת אינו נדיב כמי שנותן אלף זהובים באלף
פעמים כל זהוב וזהוב במקום הראוי כי אותו
שנותן אלף זהוב בפעם אחת כתעוררה דעתו
להתנדב ואחר כך פסקה ממנו וגם לעניין
השכר אינו דומה שכרו מי שפודה שני אחד בק'
דיכרים שהוא דו מחסורו כמי שפדה י' שבויים
או השלים י' עניים כל אחד בי' דיכרים ועל
זה אמרו חכמים הכל לפי רוב המעשה ולא
אמרו על פי המעשה כל המעשים פינו
מן הנדקה נקרא בליעל רשע אכזרי וחושא

בליעל שנאמ' השמר לך פן יהיה דבר עם לנצח
בליעל לאמר אכזרי דכתיב ורחמי רשעים
אכזרי ומכאן יחוסו שאינו מורע אברהם חס
אבינו ינחם ויעקב כי הם היו רחמניים אלא
מורע הגוים שהם אכזרי שנאמ' אכזריים המה
לא ירחמנו וכל המרחם מרחמין עליו ומן הפ
השמים שנאמר וכתן לך רחמים ורחמך והרנך
והנותן נדקה לעניים בסדר פנים רעות
אינו זכותו ואפילו כתן הרבה ועוד ממנו
פרועה בסדר פנים יפות ועוד שיתן קודם ש
שישאל ועוד שיתן בסתר דכתיב מתן בסתר
יכפה אף ויש שהיו קושרין בנדר וזורקין
לאחריהם ובאין עניים ונוטלין והנותן אינו
יודע למי כותן והמקבל אינו יודע ממי מקבל או
העני אינו מכיר שכל ידע העני מי הוא שיתן
ושלל ידע הנותן מי מקבל יש לו להסתיר
וכשאלה עושה נדקה ויש עם הנדקה חסד כמו
סיקפה במעוה דבר הנריך לעני שלא ינערך
העני לעדו או ימנא נורכי העני בזול והעני
אין לו לקנות בזה ידקדק שיתן לו באותה שעה
ובזה עושה עמו חסד ועל זה אמר הכניא
זרעו לכם לנדקה וקצרו לפי חסד
ועתה שמע חשיבות הנדיבות בעלי הנדקה
דכתיב נדקה תרומם גוי בא וראה כמה
גדולה הנדקה שהיא כתובה בימינו של הק"ה
שנאמ' נדק מלאה ימיך גדולה נדקה
שנשנה אברהם אבינו שנאמר והאמת ציו'
ויהשניה לו נדקה ואומר כי ידעתיו למען
אשר ינוה וגו' על דרך לעשות משפט ונדקה
גדולה נדקה שבת נשתנה דוד מלך
של ישראל שנאמר ויהי דוד עושה משפט ונדקה
לכל עמו גדולה נדקה שבת
נשתנה שלמה המלך ע"ה דכתיב שם אלהא

שער הדיבות

שלא לפזר לריק ולא לרדוף אחר תאו' המציאו'!
 רע , אך ידקדק להיות ותזן לעניים הטובים
 להלכים ולהאכל' מן המטוב כדרכי' כל חלב לוי'
 ויהיה שכרו טוב הנכון אשר אין לא ראיה
 אלהים וילתך וגו' : סליק *

יה שער הדיבות

הציקנות

זאת המידה היא מנוכח
 ברוב ערייניה ועל ניקן
 אבר שלמה ע"ה אל תלהם לחם רע עין
 ואלה מדות נר העין לא יתן נדק' ולא ירחם על
 העניים וכשיש לו משא ומתן עם חבריו מדרקק
 יותר מדאי ולא יוותר להם מאומה אינו מאכיל
 ואינו מלביש ולא יתנה שום אדם ממנו ואין לו
 בטחון על מי שכותן לו הממון והוא שכו' לבריו'
 אינו מהדר אחר המנות ולא יקנה לו רב וחצר
 ומתוך כך יסאך רק מן התורה ומן המנות
 ואם הוא ניקן בגופו גם הוא רע ומר שלא יק
 יעשה חסד עם בני אדם . ורע על כל רעות
 אם הוא כילי בחכמתו ובספריו כיון שהוא אינו
 חסד בזה מאומה כי החכמה דומה לאש שאינו
 חסד אם מדליקין ממנו כדחת או אם אחר ועליו
 כאמר מוכן נר יקצוהו אדם . אבל ככדיכ כח'
 וברכה לראש משכיר וכשע הפסוק מדבר בדרך'
 והמשל על חכמתו . והשוב שבזאת המדה
 שאינו מסקיר ממונו בהכלים ופעמים כמעט
 מצדיקות גדולות . ומחמת שמחסר נפשו
 מעונה מתוך כך אין לו גיאות כמו שיש לכדיכ
 כי מרוב טובה והנאה שיש לו לאדם יבצע ביוגרו'
 * לכן ידקדק אדם בעשרו בעצמו ויהיה
 כדיכ במקום שראוי לו להתנדב ובמקום שאין
 ראוי לו להתנדב יהיה ניקן וכילי ויסקול כל זה
 במאני' של תור' וילמד מיעקב אינו שהיה ניקן
 שאין

מנדך לעשות משפט וזרקה . גדולה נדקס
 שמנעת עד כסא הכבוד כנא' נדק ומשפט מכון
 כסאך . גדולה נדקס שבה נשתנה ישראל שכל'
 ונדקס תהיה לנו . גדולה נדקס שבה עתיד
 הק' בה להשתנה ביום הדין שכל' ויגדנו' כנאו'
 במשפט והאל הקדוש נקדש בנדקס . גדול' נדקס
 וחסד ומנא' חיים ופכוד . והגאולה תהיה בנדק'
 שכל' מין במשפט תפדה ושניה בנדקס . ולאחר
 פטירתו של אדם היא עושה לו לוייה שכל' והלך
 לכפך נדקך . גדולה החסד שבה נכנה העולם
 שכל' עולם בחסד יבנה . לכן ידבק אדם במדת
 הדיבות שגורמ' כל הטובות האלה . ושו' יהיה
 כדיכ בממונו לקנות במנות כגון רצון גמליאל
 שקנה אתרוב . באלף זוז . ויהי כדיכ בממונו
 להדר במנות הידור מטה עד שליט . ויהיה כדי'
 בממונו לכתוב ולקנות ספרים ולהשאל' למי ש
 שאין לו בזה נדקתו עומדת לעד . ויהיה ותרין
 בזה שלא יחוש אם ילקח הספרים עבור שלומדי'
 בהם . ועל כלי ביתו יהיה כדיכ להשאל' לפיכיו
 ומידעיו ויהיה כדיכ להלות לעני כספו . ואם
 נכל להספיק ולוה גם לעשירים . ויהיה כדיכ
 במקומו ובמדתו לעולם לא ידקך על דבר מועט
 אם הוא מורד וין או שמן או אזה דבר שיהיה לא
 ימנע . ויהיה כדי' בגופ' לערוח עבור כל אדם
 לטוב ע'לם ומשאל' ולהנער בנרתם ולהתפל'
 צעדים ולשמח בשמחתם ולבקד קולים ולעשות
 חסד עם המתים . וביותר נדקך להיות כדיכ
 בחכמת תורתו ללמוד כל אדם דעת ולהמשיך ל
 לבם לשמ' וזהו כדמות הגדול שכל מיכ' הא
 חסדי' הנתת נדק' לאד' להב' או לחיי העול' הבא'
 או שגמרת הכרבו' היא טובה נד' ליוהר שלא
 יהא פזרון להשיג תאו' לבו במצי' מאכל ומשתה
 ולתת הון לזוכ' ולעשו' נגדים יקרי' ולפזר במימי
 תחת' לו שאינו מב' או לעל' שמי' ונרדף כדיכ הלב

שער הזכירה

שאין דוגמתו שכל ויותר יעקב לנדר ואמרו רז"ל
ששכח פכים קטני וחור עליהם מלמד שהנדיקו
הבית עליה ממונ' יותר מגופם לפי שאין כושט'
יד בגזל ראה ערכות גדול שאדם עשיר כמו
יעקב ע"ה הית לו לחוו אחר פכים קטני ומנינו
במקו' אחר שהי' ותרן שאין דוגמתו כמי שדרשו
רבותינו ז"ל בקברי אשר כרית' לי מלמד שכל
יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה כרי
ואמ' לעשו טול בשביל חלקך במערה היס וותרן
כזה לכן מזה ילמד אדם שלא יפזר לריק וסלא
לנודך ובמקום מנוה כגון בדיקה בשאר מנות
התלויות במעות כגון לקנות רב והבר והפרוס
יהיה ותרן גדול כדי להשיג מעלו' ע"יני' להשיג
הנפש למקום טהרה שתהא נרורה בנרוד החי'
כדכתי' והיית כפש אדוכי נרורה בנרוד חיים *

עסקים רבים וערוד נריך ליוקר מאד שלא ילוח
מעות או שלא ישאל פניינים מן ז"ל כי כיון ש
שהוא ערוד ישפח הכל ולא יזכיר * גמל לו
חבירו טוב וזכור כדי שיוכל להשיב לו
ולענין הנדקה נר' לזכור העניים ולהעלות
ללבן דברים ומתוך כך יעזר להם ואם
יבא להעיד בבית דין עלמה שראה וידע נריך
האדם שיזהר מאד שזכור ולא יפחות ולא
יסיף על מה שראה ראה אך הוהיה
ה"קנה על הזכירה שזאמר השמר לך סן תשכח
את יי אלהיך לבלתי שמור וגו' וזהו דבר גדול
הזכור את הש"י בכל מעשיו וכן אמ' דוד שוית
י' לכנדי תמיד * הזכירה הוא מעלה עליונה
והוא כלי שמתחזק' כל המנות וכל התורה *
בניית כאמר למען תזכרו את כל מנות יי *
בתפילי כאמר למען תהיה תורת יי צפיד ולזכרון
בין עיניך וכתוב כי עזה הית דמנרים ושמרת
ועשית את כל החקים האלה * וכיון שהכל
תלוי בזכירה יש לו לזכור שלשים דברי שתזכור
בכל יום שני פעמים ותפניסם בעמקי הלב *
ובמחשבותיך לא תוכלש בפיך בלעד אך תכתבם
על לוח לבך ואז תהיה עבודתך מקובלת לפני
המקום ב"ה ותשא חן ואחד לפני *
הזכירה הראשונה שתזכור איך הוציאך הבור'
ית' מאין ליש * וזכור הטובה שעשה עמך
משורך עד היום הזה ואיך גידלך ונשאך על
כל צריות וכל זה עשה לך ולא שהיה חייב שם
לעשות לך אלא נחמס עשה לך ומרוב חסדיו
גמל לך בזה * ועצור זה אתה חייב להודות
לבורא ית' * הג' שזכור חסדי הש"י שהוא שלם
באיבריו ואם היה חולה אבר אחד ובא רופא
ורפא אותו כמה היה ככנע ופחזק טוב לכוס'
ההוא ק' שיעשה כן לפני הש"י שעשהו שלם *
הג' שזכור חסדי הש"י שנתן בו חכמה ודעת
אם

שאל ויותר יעקב לנדר ואמרו רז"ל
ששכח פכים קטני וחור עליהם מלמד שהנדיקו
הבית עליה ממונ' יותר מגופם לפי שאין כושט'
יד בגזל ראה ערכות גדול שאדם עשיר כמו
יעקב ע"ה הית לו לחוו אחר פכים קטני ומנינו
במקו' אחר שהי' ותרן שאין דוגמתו כמי שדרשו
רבותינו ז"ל בקברי אשר כרית' לי מלמד שכל
יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה כרי
ואמ' לעשו טול בשביל חלקך במערה היס וותרן
כזה לכן מזה ילמד אדם שלא יפזר לריק וסלא
לנודך ובמקום מנוה כגון בדיקה בשאר מנות
התלויות במעות כגון לקנות רב והבר והפרוס
יהיה ותרן גדול כדי להשיג מעלו' ע"יני' להשיג
הנפש למקום טהרה שתהא נרורה בנרוד החי'
כדכתי' והיית כפש אדוכי נרורה בנרוד חיים *

יט שער הזכירה

הזכירה היא מידה שאין העולם
יכול להתקיי' בלא הזכיר'
כי כל משאיו מת' של העול' הזה הכל תלוי בזכיר'
כי לא היה אדם מאמין לחבירו או מלוח לו אם
לא היה זוכר וכל העניינים שנעולם כגון מקח
וממכר אם היו שוכחים דבריהם לא היו יכולים
לעשות מקח וממכר או לעשו' תנאי ביניהם בלא
זכירה ואין נריך להאריך בזה כי הדבר ידוע
לכל * לכן יקרא אדם זאת המידה להשתמש בה
לענין הזכירה כי הזכירה היא גדר לאמת
היאך יזכור כדרי' שזכר לקיים יש דבר שיכול
ובין חבירו יזכור העניין ולא ישנה דבריו *
גילה לו דבר סתר ונזיה לו שלא לגלות יזכור
ציוויו ולא יגלה * לוח מן חבירו מעות או שולל
ממנו כלי ביתו יזכור כמה מעות לוח ממנו
וידקדק בחשבוכו וישלם הכל * ומי שיש לו

שער הזכירה

אם הוּא הוּא שוטה ומקרה כמותו כמה היה
עניינו מקולקלים ולא היה נחשב למאמה ואם
היה רופא מרפא שטותו כמה היה ראוי לשבח
ק"ו הנורא ית' . הרביעי שזכור הטובה
שכתן לו האל ית' שכתן לו תורתו הקדושה רצ'
להורות לו דרכיו הישרים להגיע לעבודת האל
ית' ומתנהג בה להודות אל ארון העלין ובה
הגיע ליאור באור החיים להכניח מזיו השכינה
החמישי שזכור רחמי האל ית' שירחם
עליו לתת תורתו העבודה בידו ואילו מלך צער
ודם שלח לו כתב וקרא כל הכתב יהיה בו דבר
שלא הבין כמה יהיה מנענע על זה שלא היה
יודע מה שזוהו המלך ואין ספק אם היה מ
במקומו אפילו קטן מן הקטנים שהיה יודע מ
לפרש לו מה שלא הבין היה תמהר ללכת אליו
ולא היה מתבייש כל שכן שיעשה כן בתורת
אלהינו . השישי שזכור אם יש בו שום
מה שיעבור בו על שזוהו יצדק ויחשוב על זה
שכל הדברים שנרא הנורא ית' הם עושי' מנחתו
החמור כושא משוי' המום והפסור חורשים ואין
שום יוש' שמורדים באדוכם . השמש עושה בכל
יום מה שזוהו האל ית' ואם יום אחד שלא היה
זרח והיה חושך כמה היה כפלא בעיני העולם
או אם האדמה אינה ניתנת ונולה וכיריותיה כל
העולם מתים . ועתה ראה שכל הדברים
עושים שליחתו ואין לא יתבייש האדם להרגיל
איבריו שכבראו לשמור התורה והוא משכה אות'
ומרגיל איבריו לעבור על התורה .
השביעי שזכור בעניני העולם עבד שראה
אשר אדוכו מעיב עמו וממסין לו נרכיו כמה
נדיך אותו עבד לקבל עליו מורא אדוכו ואהבתו
ואיכנע לפניו ושישתדל בכל כחו שימלא חן בא
בעיני אדוכו . קל וחומר שיקבל האדם עליו
על מלכות שמים ויחשוב עצמו כעבד נכנע

לפני רבו ואל יראה בעצמו שום שדרה וגאווה .
השמיני שזכור כל עבדי המלך איך הם זריוס
ומשתדלים בעבודתו ואם עבדי המלך יעשו מ
מעשה המלך דבר שנדיך חכמה וענה הנה יפנו
לכם מכל דבר וישמרו כל מחשבותם וחכמתם
לעשות ענין המלך בתבונה ובחכמה ונכיון
בכל לב אשר יוכלו לעשות . ואם יבא לשבח
המלך ולהחיות לו טובה על הטוב שעשה לו הן
אם יכתוב לו כתב או יעמוד אצלו על מה יחפש
בלבו לשון נח ונאה לשבח בו המלך ק"ו שיעשה
כו' לפני מלך מלכי המלכים ששים כל כוונתו
בעבודת השם ית' לעשות כהלכתה וליפיתיה .
והכה כל מעשה בעבודת השם ית' נחלקו לשלש'
חלקים . האחד חובת הלב לבד אשר יתעסק
במחשבתו ליחד השם ית' יפנה לבו מכל מזמנותיו
ויהיה יחורו שלם לאלהים לבד . השני עסק
הלב והאזני' כגון התפלה יפנה לבו מכל עסקיו
ויעמוד בכוונה גדולה לפני האל הגדול ית' .
השלישי בעשותו לולב וזמנית וכיוצא באלו שהם
מנות האיברים לבד ואין עיקרם הכוונה כמו
התפלה כה עיקר התפלה היא הכוונה אל
אלו עיקרם באיברים בלב לב . אפילו הכי ק
קודם שיעשה זכור מנוה לשם מי יעשה ויעשה
צהידור מנוה עד שלש לארון עולמים .
התשיעי שזכור אדם שיש לו אשה שאוהב אות'
כנפשו או בנו שהוא אוהב בכל לב הוא עוררו
תמיד להשיב להם כל נדכס ולעשות כל רצונם
ואינו עושה זה עבד שירא מהם או שהם טיבו
עמו עבד שהוא עושה רצונם אלא מרוב אהבה
שהוא חושק צם עושה ק"ו שיעשה כן לפני האל
ית' שיכיון כל מעשיו לשמו הגדול לבדו ולא ש
עשה הימנית מאהבת צ"א או מיראתה או שיקוה
לקבל טובה אלא יש לו ליחד כל מעשים לשמו
הגדול לבד ולא ישתף עמו דבר .

העשירי

שער הזכירה

אעשירי שיזכור מה היו כל מעשיו עד היום הזה אם עבד בעבודת יונדו נדך שיזכור בכל יום כמה עשה עבודת השם ית' ובמה מרד נגדו לעולם ית' לבו שיעסוק יותר בעבודתו ממה ש' שיעסוק בנרכיו. ואם לא עבד כל ימיו בעבוד' הבורא ית' לכל הפחות מכאן ואילך יעסוק שם בעבודת השם ית'.

שיזכור איך הוא זרין וממהד בענייניו לאסוף הון וחושב יומם ולילה ואינו חושש לאהוב אלא למי שיעזרהו לקבץ כסף וזהב ואפשר כהא לדיק שיאבד הכל או שאל יהא ממונו לרעתו או שאל ימות מהרה אע"כ טורח כל כך אם כן מה יעשה לכבדתו הקיומת לעולם ועד. ועוד כמה אתה חייב לתקן ענייניך ולהיות זרין לזכור תמיד לזכות' ולנחלצה בזכות הקיים לעול' ועד ולעולמי עולמים. ועתה ראה מה חילוק יש בין שני עולמי' ומעלות האחר מן האחד כיתרון האור מן החושך.

הק' כה רואה מחשבות לבו ראה איך מקטע ענינו ומייבשה ענינו ההולך למדת לפני המלך כמו שכתוב כי אין לבא בשער המלך בלבוש שק ובאשר תראה ביוסף הנדיק ע"ה וישלח ויקרא אל יוסף וירצוהו מן הנור ויגלח ויחלף שמליתיו ויבא אל פרעה. והנה ראה שאין תכשיט העומד לפני המלך לעולם כמי שעומד לפני המלך שעה אחת. אלא כהנה העומד לפני המלך מלכי המלכים לעולם כי הוא רואה מחשבות לבינו בסתר ונגלוי ואין מכוס ממנו כי בכל מקום הוא שיש לבו לחשוב תמיד בגדולתו ולהכריז בלבינו לעשות דרכו ולהתקטע מח המחשבות לפניו.

השלשה עשר שיזכור אשר חכמתו יותר ממעשיו שאינו עושה כפי ח חכמתו ויש לו ממון ואינו עושה עושה עם מ ממונו כפי עושרו ויחשוב מי האיש אשר אדם

בא אליו ויאמר לריהי לך ק' זהב' על מנת שתתן לאהבני' זהו' שלא יעשה ק' שיעשה כן לפני הש' ית' ואל תאמר אילו הגעתי לשושר כך וכך או אילו ידעתי לימוד ית' ממה שאני יודע הייתי עושה מה שאני חייב מן העבודה כי כל זה ה הכל גדול מי שאומר כך כי כך דחית ונר הרע אלא כל אדם יעשה מיד כפי חכמתו ועושרו כמה שהוא עתה ואם יהיה לו יותר יעשה יותר.

הארבע' עשר שיזכור האדם שמהביר פנים לחבירו איך לבו נוטה אליו לאהוב אותו כדכתי' כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם כל שכן אם רואה מלך מקבלו בספר פנים יפות ומראה לו שהוא אהובו כמה יאהבנו וכמה ש' יסתברו ויתהללו בזה ק' לבורא ית' שהודיענו שהוא אהוב אותנו והעמחנו בכל דור ודור כמו שכאמר ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו'. שאנו חייבים לאהוב לנזרא ית' בכל לב.

החמשה עשר שיזכור שהאדם מוזמן דרכו קודם שנידך וזהו אינו יודע אם ש יחיה אם לא עד שיהנה מהו. וההולך בדרך דחוקה איך הוא מוזמן צידה לדרך קל וחומר שבעשים כן לעולם הארוך שהוא דרך רחוקה וכתאוס שולח המקום שלוחו להציא האר' יקדים האדם להזמין צידה לדרך.

הששה עשר שיזכור האדם חבירין בחור' וגבורי' יותר ממנו שהיו בהנאה גדולה ולא האריכו ש ימים ואין המות מתעכב לבא בכל שעה ואין אדם שולט בו. הכשמה היא בקדון צידו ואינו יודע מתי יבא בעל הפקדון ותנצב פקדונו ש שימהר לנקות הפקדון וישיבהו נקי כאשר בא לידו.

השבעה עשר שיזכור מעלה עונה מאד להסתלק מצני אדם כשיפול להנצל מהם וישב בחלרו יחיד כי רוב העבירות א נס בגמרות אלא בשמים כגון זמית ולשון הרע ושקרים

שער חזירה

הסקרים וחליפות מכל אילנו ינצל היושב יחיד •
 אינו מתגאה על ז' ואינו פומע לינכות שלהם
 ונעמדו שם חייב להוכיחם בג' עניינים
 צבגית היר לפחם שלקח רומח בידו בדברים
 כאשר עשה משה רבינו ע"ה שאמר לרשע למה
 תכה ריעך • כלל כמו שאמ' דוד שנאתי לקהל
 מרעים ומי יכול זה להתקוטע עמהם תמיד •
 כיון שהם עוזרים תמיד • וכשאתה יושב יחיד
 ביטלת מעליך כל זה העובש ואתה נינוח מעובו'
 הרבה • אלל עם החסידים יתחבר וישג אללם
 וילמוד מהם דכתיב הולך חכמים יחכם •
 השמונה עשר שיזכור חסדי המקום שהוא מני'
 אותי מפגעי העולם שהוא רואה כמה בני אדם
 מתים ביסורין קשים ברעב ובצמא ובסמי המות
 ובנרעת ובחרב ובמים ובאש והוא יודע בעצמו
 שהוא ראוי לכל הנרות בעבור כמה עבירות שג
 שעבר ולא שמר משמרת האלהים ואע"פ שהוא
 רשע גמור חמל עליו הש ית' והנילו מכל המדו'
 ויודע כמה הוא ראוי להכניע לפניו בורא ולבקש
 ממנו שישמרהו מכל נרות המתרגשות בעולם
 כמו שאמר הכתו' והיה אם שמוע תשמעו בקול
 יי' אלהיך כו' • עד כי אכניי' רופאך • ואמרו
 רבותינו ז"ל אין כבוד ממית קטא ממית •
 התשעה עשר שיזכור ויחשוב אם יש לו ממון
 שהוא פקדון בידו כי כשרנה ששה ית' יקחנו
 ממנו ויפקדו ביד אחר • לכן לא ינטער ל
 לפרוע מה שהוא חייב כגון אם הוא גזל ישיב
 הגזילה בשמחה וישנה להשם יתע' שידו מגעת
 הגזילה ויזהר שלא יפחד אלא יחשוב מה שהש'
 ית' יתנה כי הכל שלו כשרונה כותנו בידו שג
 וכשרנה לוקח ממנו • לא יזהר עני בשביל
 פניותו ולא יחשוב שפניותו בא לו ממנו אך
 יחשוב שהאל ית' ברחמיו נתנו לו ויבקש ממנו
 שישיעו על ממוני לעשות רצון הבורא יתעלה

ולא יהיה פושרו שמור לבעליו לדעתו •
 העשרים שיזכור וייתבונן ביו העליונים ובין
 התחתונים ויבין שהוא קטן ושפל בגד דברי
 העליונים ויבין שחלק לו הק"ה חלק טוב כי ה
 השליטו על כל העולם על ההנחות על הקוות
 על הדנים על העופות על הפירות על העשבה
 והודיע סודו גדולתו וגבורתו וכפלאותיו וכמה
 הוא חייב להודות לו עבדו כל זה כמו עבד
 כבודו שגדלו אדונו ונשאו על כל שריו ועבדו
 ק"ו שהגיע לידיעת בוראו אשר הוא אדון כל
 הארזים שהוא חייב להשפיל את עצמו לפניו
 ולעבדו באימה וביראה •

האחד: רצונים שיזכור
 תמיד על מצות המלך וירגיל עצמו לעשו' הטוב
 עד שיהא רגיל בו מאד ואחר כך יוסיף יותר
 וישאל מאלהים צור שיעזרהו שיודיעהו חכמה
 ויחוק אבריו לכבוד מנותיו ולעשות מדרגה אחר
 מדרגה • הכ"ב שיזכור לעולם לעשות
 טובה עם חבירו לסייע להם בערחה ונמשאם
 ויאבה להם מה שיאבה לנפשו וישנה להם מה
 ששוכח לעצמו וישתדל לקנו' אחים וריעי' וכאמרו'
 שיעזרוהו על תורתו כי כשלבד שלם עמהם או
 יאזהרן ורבים יהיו בני שלומך • וגילה סודך
 לאחד מיני אלף • הכ"ג שיזכור תמיד
 גדולתו של האל ית' ויבין בריאת העולם גדולים
 וקטנים ואיך הגלגלים הולכים והשמש והירח
 והכוכבים וירדת הגשמים וכשיבות הרוחות ת
 ובאילו עוד הרבה עצמו מספר ובשביל שאדם
 רואה אילו הכפלאות תמיד איכה תמה לבו על
 כך אבל כשהחמה או הלככה לוקה או הס תא
 תמיהים מאד זהו בשביל שאינו תמיד ורגיל כמו
 שיבד ככל יום ממזרח למערב • לכן הבט
 אליהם ועשה עצמך כאילו לא ראית הכפלאות
 מכל ימך ויהא כראה כאילו היית קומא עד
 עתה

שער הזכירה

עשה ועשיו כחצת עיניך. אן הוא כפלא
 בעיניך מאד. כן תעשה עניןך בכל יום.
 זכן אמר דוד כפליים מעשיך. ונפשי יודעת
 מאד. הארבע ועשרי. שיזכור ויחשוב
 אדם שעיניו רבות איבו יכול לראות בכלי כסף
 והב המנויירם בניור דק. אף על פי שרואה
 הכל מכל מקום אינו יכול להסתכל כל כך כמו
 מי שעיניו חזקות. כך אם למד אדם תורה
 וחכמה בנצוריו וכראה לו שהאמין אותם
 כראוי לא יקמוך על אותה ההננה כי החכמה
 מתחזקת כשמגיע לימים ממה שהנין דכערותו
 לפן צעת שחכמה מתחזקת תתחיל להתבונן
 על עב יכין וזאז תבין והוסף להבחין ותעמוד
 על צדוק העניין וישר מבתחל' ותעסיק לעולם
 לחקור מכל אדם מה שלא ידעת צפויך שכאמ'
 מכל מלמדיו השכלתי. ואל תחשוב מריודע
 לארש לך ממה שידעת בנעירך ועל זה כאמר
 יראתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו.
 החמישי ועשרי. שיזכור תמיד כע'מות
 עולם הבא ויוניא אהנת עול' הזה מלבו ויגביר
 אהנת עולם הבא בקרבו. וכבר אמר אחד
 מן החסידים כמו שאין מים ואש מתחברים
 צכלי אחד כך לא יתחבר בלב המאמין עולם הזה
 לעולם הבא ולא יאהב עולם הזה אלא משום
 שפעולם זה יקח נידה לעולם הבא.
 הששה ועשרים שיזכור אותם העומדים בצמות
 המלך היריאים ובהנלים מפניש המלך קל וחומ'
 שורא מעינש מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך
 יוצא לרון לעבודתו. השבעה
 ועשרים שיזכור את מי שהכעיס המלך ונתחייב
 מיתה והקיל לו והניח לו יסורין או איבוד ממון
 תחת המית' שנתחייב לכן יקבל בשמחה ובאהבה
 ויהא סימן גדול שחפץ בנצירות הדורא ית'.
 השמנה ועשרים שיזכור מי שנותן

ביתו לאדם צמתנה גמורה ורונה המקבל להרום
 ולנכות לפי צעתו שלא יוכל הכותן לעכב כך
 ימסור אדם את נפשו ואת אשתו ואת צמיו וכל
 ממנו בעד השם ית' ויהא הכל כחן לו צמתנה
 וכיון שמתחילה מפר ענינו ביד השם ית' הרו
 שם צמחוננו על השם ית' וכבר האמין לבו
 לקבל משהבה מה שיגזור הדורא ית' עליו
 ואפילו אם לא שלח השם ית' רעה לא על גופו
 ולא על ממנו ולא על דניו ולא על אשתו יש לו
 שכר גדול על דעתו הנכונה אשר הכין לבו
 לסבול הכל לאהבת יגורו.
 התשעה ועשרים שיזכור על בני אדם ויראה
 שיש אדם אחד שקול כאלו מאה. ואין זה מחמ'
 הגוף אלא מחמת תבונתו וחכמתו ונדקתו.
 לכן תתקן כשמתך כי כל המעלות הם ממנה
 אם היה אדם חזק ונריא ויפה תואר לא היה
 שזה כלום אם היה שוטה. ואם היה אדם
 מכוער וחלש והיה מוכלל בחכמה היה עולה
 לגדולה ולהשיבות.
 העשרים שיזכור אם אדם צא אל ארץ כנענה
 ולא הכיר שום אדם ואין שום אדם מכירו ואמל'
 עליו ארץ המדינה ונותן לו מזונו צכל יום
 ויום והזהירה שלא ימרוד בו ולא יעצור על מה
 מצותו והודיעו גמול טוב על עבודתו והזהירו
 על הנסיעה ולא הודיעו העת. צחמת
 העבד הזה חייב להכניע ולעזוב הגאווה ויחקור
 על עבודת המלך צמה יעשה רצונו ויאהב גר
 כמוהו ויטהר להרבות בעבודת המדינה מכני
 שאין לו קומל שיכנע בעדו כן צחמת האדם גר
 בעולם כשיגיע זמן נאחו לאויר העולם אם היו
 משתדלים כל העולם להקדימו רגע יא לאחר
 או לקשור אחד מאיבריו לא העיכולים.
 וכן אם נאחו לאויר העול' לא היו יכול כל העול'
 לתת לו מנוח. וזאת האל הכאמן והוא ביחוד
 שאין

שער הזכירה

ועל זה נאמר ולא תטור אלא ישכח מלבו כל
שכחה. ואם הוא הרע לחזירו ויזכור כדי שיתקן
מה שעשה לו. ואם שמע דברים בטלים לא
יזכרם. אך יהיה כפי הקולט את הסולת
ומוציא את הקמח אבל לא כמשמרת שקולט את
השמרים ומוציא היין. ענין זכירה התורה
נבאר בעזרת השם ב"שער הזכירה

ב שער השכחה

השכחה היא מידה רעה מאד
בענייני העולם הזה
ובענייני העולם הבא. ומי שהוא שכחן יכתוב
כל שביים טיב זיכו וזין חזירו כדי שיזכור אם
הוא לזה ולזה יכתוב הכל. אפילו אם לזה
כרוטה מחזירו יכתוב הכל ויתן לב שלא ישכח.
וראוי לאדם שהוא שכחן ושכחן שלא יהא לזה מ
מכני אדם כי הם מתביישים לשאל ממנו והוא
סוכח ולא יפרע וכפא עוכי. ומי שידע בעצמו
שהוא שכחן יזהר מאד לחזר ענייניו משל
כמו שעשה מלך אחד שכתן לאחר מעבריו הא
המשרתים כתב ואמר לו כשתראה שאני כועס
תניח לי והיה בכתב כתוב כן הרבה דע כי
איך אלהים אלא אתה גוף כלה שאכל קנתו
את קנתו פירש שינאו תולעים ממוקנת בשרו א
באלו שאר בשרו וישוב בקרוב לרימה ותולע
והיה למלך עבד אחד שנייה שיעמוד לפכיו
צעת שיניה להכות צני אדם בשושים של אש
והיה אומר לו כך להכניע לכו. מזה ילמוד
כמה דברים אדם שהוא סוכח יעשה לי זכרוננו
ונרץ גדרים גדולים שלא ישפח התורה כדכתוב
השמר לך ושמור כפסך מאד פן תשכח את ה
הדברים אשר ראוי עיניך. ונרץ לזהר שלא
ישכח

שאין לו חדר כי אם ארוכיו שחמול עליו והוא
בזרחו. הנה השלמנו שלשים פכים
שיזכור אדם תמיד ואנחנו הזכרנו אותם דרך
קצרה וכל אחד יוסיף להעמיק בהם כפי חכמתו
וילמוד מהם כל מדות פוזות החמודות והזכות
והם מתלבנות הכפשות להתיפות משחרורית
ותהיה זריו מתר לזכרה ותתחדש לך כח עליו
אשר לא ידעתי וחייב אדם בכל ימיו הזכרונות
לעולם בכל שעה והרף עין. ויזהר
לזכר בכל כשימותיו כדי שלא יכרוד ממנו המור
והפחד והבושת מהאל הרואה עליו תמיד בכל
עת. לא ולמד שהזכירה התורה למלך דכתי'
וכתב לו את משפט התורה וגומ'. וכתב לא
ימוש את ספר התורה הזאת מפך. ואומר
זהו הדברים האלה וגו'. ושיכנתם וגומר.
וקשרתם וגו'. וכתבתם וגו'. והיה לכם לזיכור
וגו'. למפץ דזכרו וגו' לפי זה ראוי לזכור האלה
בכל רגע. וכתב בכל עת יהיו בדרך לבני
ראה מידת הזכירה כמה היא רחבה מאד
כונן וזכור כל מדות העובות ולולי הזכירה
היה שופת הכל וקיה נשאר ריק מכל. לכן
חזק בזאת המידה המתחזק בכל המדות. וזה
תקנה גדולה לקטית כל המידות שהיא רגיל
לאחור זה הספר ואז יזכור כל המידות וישוב
מהם לכל הפחות יחזור אותן פעם אחת לשבוע
וסומכ כללות של מידות הכתובים
בתחילת הספר יחזור בכל עכס. ויזכור
עצמו תמיד אם קינר לקיים המידות עד שהיא
רגיל לקיים לקח כל מידת הטובות שבה.
דע לך שהזכירה מביא לדי עשייה כדכתוב
וזכרת ועשית. לכן הזהיר במידת הזכירה.
וזהו לזכור כל מנה ומנה לשם מי שתעשכ'
ומי הוא בעל מלאכתך. וזהו אדם
מאד שלא לזכור את חזירו שעשה לו דבר רע.

שער השתיקה

שכח מדות העונות . אך ישתמש במדה השכח' לשכח המצות שעשה כחש יתן לב לזכור מצותיו ותורתיו ושכח רעותיו ותחבולותיו אז יהיה צדי' צדיקו ולא ישוב . אך יזכור בפסיו ויכתבם על ספר ויקרא בדי' שזכור הכל וישוב מכל אחת ויתודה עליהם . אך על מצות שעשה לא יחוש לזכור . לעולם ידמה צדיקו כאלו הוא דיק ממנות ומלא עבירות . ושכח העלאת חבירו וימחול לו ושכח מלבו שפאלה וקנאה והרפורים רעים וצעת התפל' שכח מלבו כל דבר שצבול' אך יעלה במחשבתו עד הפס ית' וידבק בו בדבק גדול . וכשהוא עושה צדיק ושכח מלבו כל דברי תורה ודברי קדושה . אך יחשוב בצרכי ציתו באותה שעה ויחשוב שהוא מלא צאה וצוה יספיל לבו . כללו של דבר לכל מנוה ומנוה יעשה מה שלא ישכחה כי נר מנוה ותורה אור . בליק .

בא שער השתיקה

השתיקה

זה דברים אמר ר' שמעון בן גמליאל כל ימי גדלותי צין החכמים ולא מנאתי לגוף טוב אלא שתיקה וכן אמר שלמה ע"ה אויל מחריט חכם יחשב ואמר החכם כשאני מדבר הוא מושל בי כחש אני מדבר אל האדם שאינו הגון אותו הדבור מושל בי ומצרכי לכנוע לפניו ולבקש ממנו מחילה . וכשאני מדבר אני מושל מלאמרו ומלהסתירו . אמר ר' שנים היו עומדים לפני אדריונוס היה אחד מלמד על הדבור לא שהוא יפה ואחד מלמד על השתיקה שהוא יפה . אחר המלך לאותו שהיה מלמד על הדבור שהוא יפה היאך אתה אומר אמר ליה אלמלא הדבור היאך המלך מתמלכים בעולם . והיאך ספיקו

כורשות לים . היאך המתים בגמלים חסד . היאך הכלות משתכחות היאך נושא ומתן בעול' מיד אמר ליה המלך אדריונוס יפה דברת . אמר ליה למלמד על השתיקה שהוא יפה היאך שבת השתיקה מיד צא לדבר . צא אותו שהוא מלמד הדבור שהוא יפה וסדרו . אל' למד כערפת אותו . אל' מוריהני למדתי משלי על שלי כי למדתי מן הדבור על הדבור וזה צא אל' למד משלי פי' שלו לכן סטרתי אותו אל' לא כך אמר שלמה לא אמ' האלהים שתהיה יושב ושותק כחש אלא אמר צדוק דברים לא יחדל כשע . ש וחשך שכתיו משכיל . פירש שחשך ומנוה מלדבר כחבירו . אין לך גדול מאהרן ומרים ע"ה שהבאר עולה ומשקה בזכות מרים ע"ה . וענני כבוד מקיפין לישראל בזכות אהרן וכיון שכתבו רשות לפיהם ושאר חכמה חכמה כפדעו ועל כמה עניינים השכינה מסתלקת מישראל משום שבהם דם ע"ה ולשון הרע . מנשה צד' . שעשה פעולה ונתן לעבדו לפונות לבשל פשה מהן מבושלין ועשה מהן קשים הכנים לפניהם הדכים וחור וקתן לפניהם הקשים קרא לעבדו אמר ליה מה ראית לעשו כך מהם דכים ומהם קשים אל' להודיע השכל מן הלשון אם אדם רונה עושה אותו כך או קשה . אמרו לחכם מה הוא זה שאתה מרבה בשתיקה אמ' להם הדבר מנאתי כחלק לד' חלקים . האחד כולו כונן כגון נביא אדם הרגילים לקלל ב"ה ודברי כבלה . השני כונן מנד אחד כגון שמעבד אחד לקבל מ ממנו תועל' ובאותו השבט שמעבד הוא הכעיס את שוכאו ויזיק למי שמעבד לשוכאו . השלישי לא כונן ולא תועלת כגון דברים של הכל איך ב כביות חומה כלוכו וכך הוציאה עליה . וסיפורי מלכים ושרים . הרביעי שכולה תועלת כגון התורה ודברים שהם תלוי בהם אצל יש חכמי

שער השתיקה

פסות • עבור שהלשון קל מאד נרדף לזהר
 מאד להכבד הלשון לשמור אותו שלא ידבר רוב
 דברים במאד הכבד • וכבודות של רוב דברי
 יותר מכבודות של רוב שתיקה • ואם שמע
 מחידו מדבר ישמחך עד שיסיים לדבריו כי משיב
 דבר אדם ישמח איזלת היא לו וכלימה •
 מי שהוא רגיל בשתיקה כינוי מכמה עבירות צ
 מחכמות ולינכות אלפון הרע משקרי וגידופי
 כי כשאדם מחקך ומגדף אותו אש יפנה לו יוסף
 לדבר לו כפלים • וכך אמר החכם אני שומע
 דבר הרע ואני שותק אמרו לו ולמה אמר להם
 אש איש ומענה להם למחרתי אני ירא שאשמע
 חירופים אחרי יותר קשים מן הראשונים ואומ'
 כשהכסיל חולק עם החכם והחכם שותק תשובה
 גדול' לכסיל ואומר' שהכסיל מזנוער בשתיקת
 החכם יותר משאד' היה משיב לו • ועל זה כאל' אל
 תען כסיל כאיולתו • ועוד אדם יכול לגלות לו
 סודות כיון שאינו רגיל ברוב דברים לא יגלה •
 ועוד אינו רגיל ברכילות • ועל זה כאל' מות
 וחיים ביד לשון כי אדם עושה בלשונו יותר
 ממה שעושה בחרבו כי אדם עומד באן ומומר
 חבירו הרחוק ממנו למיתה • אבל החרב אינו
 ממית אלא כשמוך • לכך נבראו באדם שתי
 עינים ושתי אזנים ושתי כחירות זפה אחד
 לומר שממעט בדבריו • השתיקה יפה
 לחכמים קל וקומר לעכשים סייג לחכמ' שתיקה
 פתח רכולא משתיקה • ולפעמים שהשתיקה
 רעה כדכתיב ענה כסיל כאיולתו בדברי תורה
 אש רואה שהכסילים מלגלגים על דברי חכמים
 יענה להשיבם מעשותם שלא יהיו חכמים בא
 בעיניהם אש רואה אדם עוזר עבירה ומחב
 בירו ויכחו • וכבר אמר שלמה מענה
 דך השיב חמה לשון דכה תשבר גרם • לכן
 ורגיל אדם שיהא לו דברים רבים ולא יהיה רגיל
 בדברים

בתורה המלוקים על ה' חלקים • ה' מנוה
 ב' כוהר ממנו • ג' נמאס • ד' נאהב ה' מותר
 • מנוה היינו לדבר בדברי תורה וירא פמים •
 כוהר ממנו כגון עדות שקר וככלו' פה ורכילו' •
 נמאס שאין בו לא עבירה ולא תועלת כרוב פס
 שיפור העולם כגון לדבר מזה פנפפה כבד
 ומאכזה מלכים וכמה דברים מעכיוכי העול' •
 ב' אהב הוא הדיבור שמענה מעשים פ' צד ומגנה
 מעשים הרעים ולענה מעשה הנדיקים • כדו
 שישיבו מנהגותם בעוכבי' וילכו בדרכיהם
 ולנכות הרעים עד שיתגבו וימאסו בעיני צ"א
 וימחו זכרם ויתרחקו מהם ולא יתכהגו במנהג'
 • המותר הוא דיבור של סחורה לפרנס מעניין
 מלבושים ועניין אכילה וצתייה ושאר צרכיו מי
 שממעט לדבריו בעניין זה הוא משוכח לפי דבריו
 חכמים רוב דברי העולם אין בו נורך מלבד ד
 דברים שם איסור גדול לדבר בהם כגון לינכות
 חכמות ושקר ומספר לשון הרע • ועל אלו
 והארבע צ"א לכתוב פער לכל אחד בפני עצמו
 לקמה • בכמה מקומות עובד שתיק' כגון
 אדם שפוגע בו מלת הדין כמו באהרן כתיב
 וזרוס' אהרן • ואם שמע צ"א שמחרפין אותו
 ישתוק • וזאת היא המעלה הגדולה לשתוק
 למחרפין • וגם ירגיל אדם עצמו ולשתוק
 בבית הכנסת שזהו נכיצות • וזה נרדף וריוות
 גדול' לסייג לבו לתכלה • ואם הוא יושב בין
 החכמים ישתיק וישמע דבריהם כי כשהוא
 שותק שומע מה שלא יודע וכשהוא מדבר אינו
 מייסוף ידיעה • אך אש הוא משופך בדברי
 החכמים ישאל מהם כי זאת השתיקה רעה היא
 מאד • שלמה המלך ע"ה אמר עת לחשות
 ועת לדבר • פפמים שהדיבור טוב ופפמים
 שהשתיקה טוב • ואשר החכם כשלא תמנח
 אדם ששלמדך מוסר הדבק בשתיקה כן תדבר

שער השתיקה

דברים קשים . והוא כלשונך שתשמור
 כאישון בת עין . כי פי כסיל מחיתה לו כושק
 שפתיו מוקפכפסו וכתיו שומר פיו לפונכו שומר
 מנרת נכסו . ונאמר החרש תחדשו ותהא
 לכם לחכמה . ואם תשב בתבונה עוד שיאמרו
 לך דבר מה אתה שותק כל כך ממה שתהיה
 מדבר ויהיה דעריך להם למשא ויאמרו לך שתוק
 ויזהר שלא לבייש אדם ולא ינטער בדבריו אם
 אשב אצל אדם פיה לו מים בגופו שהוא מתבייש
 ממנו או גיש מים נזכיו או באשתו שהוא מתבייש
 בו או שיש פגם במעפפתו יזהר הלא ידבר על
 אותו מוס או בלאתו פגם אכילו אם אינו מדבר
 עליו הלא מדבר בשיח אחר שיש בו זה כי הוא
 סגר לעולם שמדבר בלא וותבייש . אם אדם
 עושה דבר של גנאי ואחר בו ועושה תשובה גם
 יזהר שלא ידבר באותו העשה לפניו לא לא יאמר
 לו אפילו דרך פחוק היאך עשית כך ולא כזהרת
 ממנו כי היה לך לעשות בעניין אחר .
 לא אדם אומר לך דבר שירעת כדור שתוק עד
 שיגמור הדבר כי אולי יחדש לך בו דבר שלא ע
 ירפת מתחלה . גם יש לו הכאה שיאמר לך
 הדבר ואפילו אם ידעת שלא יחדש לך תשתוק
 עד שיגמור . פנים שהיו להם מריבה
 זה עם זה ואח' כך נתפייסו יחד אין לפוס אחד
 מהם לדבר אתה עשית לי כך וכך ולכן עשיתי
 לך כך ואפילו אין דעתו לחזור למחלקתו כי מ
 מתוך כך שיאמר לו אתה עשיתי לי כך או יביט
 לו חנינו אדרב' הכשיעה הית שלך ומתוך כך
 תגוררו המריבה פעם אחרת . ואפילו אם לא
 תגמור המריבה תבישהו שפסע . יש יושב
 לפני חכם ושותק יש לו סגר כגון שיכיון לשמוע
 דם שותק ויש לו עבירה כגון שיחשוב מה אדבר
 לפניו כיון שאינו יודע להשיב לי כראוי הלא אינו
 מרע נגדו כלום . ויזהר מאד כמו שאמר

ר"ל שנפה דברים בגולס ופנפה נחפס . חכם
 אינו הדבר בכני מי פגדול ממנו נחמ' ונחמיו
 ואינו ככנס לתוך דברי חנינו . ואינו נבהל
 להשיב . משיב כעניין ופואל ככלכה . ואומר
 על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא
 אמר אומר לא שמעתי ומודה על האמת .
 וחלופיהם בגולס . אומר החכם מי שמדבר
 בחכמה ובהשכל כמלא בתבטל . ויש חן לדברי
 הכבדנים כנופך במפנות והב' חכמת המפנך
 בוויה ודבריו אינם כפמפי ויסיס דבריו נשיו של
 חכם ופמיר כדי להשמיט אבל הוא ישתוק .
 כללו של דבר האדם העושה דלת לפתחו לא
 עת לפתחו ועת לסגור . כך יסגר דלתיו כח
 כי יש סני דלתות הפפתים והפונים . והוא
 מאד לפתוח פיו ושומר לפונך כמו שחשמו' בסוף
 והב' ומדגליות בחדרך ובתוך התיבה . ותעשה
 מסגרת למסגרת כך תעשה לפיך .
 איך היו הראשונים כזהדים משמיה נשילה כל
 ימיהם . ובה העניין תקצר גדולה להתכלל
 בכוונה . כי רוב ציפול הכוונה בתפלה בא
 מדבריו בעלי הקצופי' דלנו גם השתיק' היא גדר
 גדול לירא פמים כי אי אפשר להיות יראת שמים
 בלב המרוב' דברים . עתה יש לך לפרש ד' מערים
 על ד' כיתות שאינם מקבלי השכינה כת לינחית
 דכתיב מושך ידו את לוננים . כת דונרי
 פקדים דכתי' דונרי שקדים לא יכון כנגד פיו
 . כת חכיפות דכתיב לא לפני חנף יבא .
 כת הספרי לשון הרע דכתי' כי לא אל חפץ רע
 אתה ולא יגורך רע . ועתה יש להשכיך
 עמקיהם ולחלק חלקיהם כי יש תועלת הרבה
 להניח הענין על דוריו . הלינוכתחלק
 לחמשה חלקים האחד איש הקותן דופי נבני
 אדם . כמו שנאמר תשב בלחך תדבר בנן אמן
 תתן דופי ומי עושה כך נקרא לך דכתי' וד

שיעור השתיקה

היה לך שמו עושה צעירה ודון פיר' הפסוק
 כך היא ויר' לך . הלכנו יש ב' שתי מידו'
 רעות ר' את שהוא זר ועושה העבירה בודון ש
 שהוא מזיד על חבירו בדבר שאין לו בו ריוח
 עושה כזק והפסד גדול לחבירו כי כשהוא נתן
 דופי ומצאנו רוחו בעיני בני אדם ומשניאו זהו
 תכלית הודון יותר מן הגדול וגדב כי כשהוא
 גודב או גחל אין זדון הלב כי אם להנחתו הוא
 כדי להרבות לו הון אבל הכותן דופי בב"א
 אין להרבות לו הון אלא להרעות הלב וגם הלך הוא
 יהיה צענ' הגאולה ולכך הוא כותן דופי בב"א
 אצל ההפסד שיכני ספ' הוא מכיר מומן לעצמו
 ומתוך כך לא יתלוצץ בבני אדם ליתן להם דופי
 בהרעיהם ואלו הם היסודות ואומרים פ' כי עשה
 כך וכך ומתלוצצים בו . השני שלוש על
 דברי צ"א עבד שהוא בן להם מחמ' שלא הנליחו
 גם הם בממוץ ובכבוד ולועג בעניים לא שיתן
 בהם מוס אלא הם נבזים בעיניו וזה הענין בא
 מחמ' הגאולה או לפעמים בא מחמת שליו גרוב
 תענוג כמו שכתב רבת שזעה לה כפשינו הלעג
 העלכיים . וזה ראיה שאותם שאכזבים הם
 לועגים ופעמים נדבד שלותם לועגים בנדיקים
 כמו שכתב לועג לי וכתב לועג לרש חרף
 עושיהו . ופירש מי שלועג לרש עבד שהוא
 דג ונראה בעיניו מה שהוא רש הוא מחמ' חזקון
 חבמתו ומה שהוא עשיר הוא מחמת חכמתו
 כמו שכתב כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה
 וזה האיש הלועג הוא חרף הגדול ית כי הוא
 מניפה קסם ית' כדכתב עשיר ורש כפשו עשה
 כולם הקסם הר' הוא עשה לינכות על מעשה
 הגאון . הלא יש לועג לדברים ואין
 דעתו להנחות בעליהם אך מרחיק פעילות שיש
 תקיה ואחרית לפעולתם והלך הזה הוא חכם ע
 בעיניו וכל מעשה שהוא לא התחיל נראה לו

טעות ולועג עליו ופעמים תצאנה המידה
 הזאת לידי מיכות להלעיג על המנות דכתיב
 זרים הלינוני עד מאד ומתורתך לא נטיתי .
 וזה הלועג אינו מקבל תוכחה שכתב אל תוכח
 לך פן ישאך ואמר מוסר לך לזקק לו קלון .
 ועבור שהוא חכם בעיניו מתלוצץ בפעולת אר'
 אחר והיא המידה שאין לו תקוה שכתב ר' איתי
 אים חכם בעיניו תקוה לכביל ממנו .
 הרביעי הקוצע עצמות תמיד לשיחה בטילה
 ולדברים בטלים כמו יושבי קרנות והם מחפשי'
 בכל יכולתם למצא לינכות כי אין להם מלאכה
 אחרות כי אם שיושבים ולועגים בבני אדם ש
 ומתלוצצים במעשיהם . ג' שתי דעות יש בדבר
 האחר שכל המדבר דברים מבין חטא . השני
 שמתלוצצים תורה . ויש בדבר הזה דרכי
 מות כי לא שם אל לבו כי ידעת הזאת שהוא
 יושב ומתלוצץ יהיה יכול ללמוד או לעבוד מ' זה
 לקטות חיי העולם הבא .
 החמ' סי' המתלוצץ על מעשה ועל דברים לא
 מזמת שהוא בן לאותו מעשה שהוא מתלוצץ אלא
 הוא לועג בדרך המשחקין דרך שחוק ופעמים
 שגורם לזה משתה היין שכתב לך היין הומה
 שכר . ודע כי לא יהיה מנהג לנטי קבוע
 באדם עד שהא כודק עול שם מ' מ' על כן
 יקבל עליו עונש לתת עליו יסורים מדה כנגד
 מדה שכתב ואתם אל תתלוצצו כן והזקו שם
 מוכרותיכם והחכמים היו מזהירים תלמידיה'
 שלא להתלוצץ ואפילו דרך מקרה וזר' וכל זה
 הונתו להזהר תלמידיהם כי רבים נכשלים
 בלינכות על דרך מקרה המתלוצץ על
 דרך עושי מנות זה הדבר כוטה למיכות שאינו
 מחמין המנות והרי זה כמי שמתלוצץ על מנות
 החלך כלום חיים יש לו ועוד זה המתלוצץ
 מקטוף גם אחרים שלא יעשו המנות כי הם
 יראים

השקד

שער

השונא לפי שנאמר: לפיכך אדם שהוא דונא להיות איש האלהים אמיתי נרדף להסיר תחלה ממנו כל מדות הגדולות כדי שלא תמטכנה המדות שיש בו לפי עניינה ואז יוכל להשיג האמת. ויש בעניין השקר תשעה חלקים. האחד המכחיש דעמתו כפקדון או בהלואה או שהעיד שקר וכהנה דבות יש בזה השקר שני גונבים האחד מחמת השקר כי השקר בלא נזק הוא תועבת השם ית' שנאמר הנה שונא י' לב חורש מחשבת און. עינים רמות ולשון שקר. ואומר כי תהפוכות שנאמר: העונם השני מחמ' הנזק שהזיק לחבירו השני אין בגוף השקר כזק בחבירו אך מתכוין להטעות חבירו שיאמין בו ויבטחו בו ולא ישמור ממנו ואז יוכל להרע לו כמו שנאמר כפי שלם את ריעהו דבר ודברו ימים ארבו. ואף בענייני בשר ודם כתבנו השקר שנא' תועבת מלכים שפתי השקר. השלישי המשקר בחבירו לא לגזול ממנו דבר שהוא שלו אך הוא רואה טובה שעתיד לבא לחבירו והוא מהדר אחר אותו טובה לקחת אלו בשקר וברמאות או ידבר שקר לחבירו עד שיתן לו מתנה כגון שממשיך בשורות השקר לו ויתן לו מתנות עבור זה ויזנא בזה העניין. ואמר ר"ל המחליף בדבריו כאלו עיבר ע"ז. שנאמר אולי ימושני אבי והיית בעיניו כמתעתע. ונא' על ע"ז המה מעשה תעתועים. ולאו דווקא כאלו עובר ע"ז ממש אלא הדמיון על קנה כי הוא כהתר בשקר וכעור בשוא. הרביעי המשקר בסיפור דברים ששמע מקצת ומחליף ומתפרין להחליף ואין לו שום ריוח באותו שקר וגם לא יזיק אותו שקר לחבירו ופועמים שהיה מספר דברים שהוא בודה הכל מלבו ויש עונם לי פאהב שקר בלא תועלת. ועל זה אמ' כלמה ע"ה יפוח כזבים בדברים. יש לך לידע שזאת המדה

אריאוס מן הלוננות. אבל בע"ז יוכל להתלונן ויכול להתלונן בעושי עבירות כדי למונעם מן העבירה וגם אחרים לא יעשו עבירות כשמתלוננים עליהם. סליק.

בב שער השקד

השקד

דע כאשר ישקול האדם בסף וזה במאזנים ומבחין בין קל לכבד כך ישקול האדם החכם במאזנים להבין השקר והאמת ויש חילוק בין שקר לשקר כיצד האומר על העץ שהוא זהב אותו שקר ידוע הוא. האומר על כחושת קלל שהוא זהב אותו שקר נרדף הדמיה כי יש לשפיהם דמית אחד. ויש ויפנים העושים דמות הנחש כדמות הזהב. ואולי יבטחו בהם ויפלו. להבהין כי אם בקושי גדול. כך ענין המחשבה יש מפולפל ועושה סברות לקיים השקר עד שגראה שהוא אמת. אבל החכם מבין כל אחד להנדיל בין השקר ובין האמת. וזה דבר ידוע לכל שהשקר והאמת השופים בלב אחד. יש אדם מוזויף אפילו שידע בוודאי שהדבר שקר הוא כמסך אחריו כ"ס כשים רחוקות לכדרי' לשקר. שרומה להיות אמת. שודאי ימסוך אחר שקרו. אבל יש אדם אמיתי ולא יעשה שקר אלא כשים סברות לו לשקר או הוא כמסך אחר השקר. והחכם יכחיש הסברות של שקר בחכמתו. ויש לך לדעת שכל אדם מושך אחר סברותיו ואחר מדותיו העלל יעשה כל סברותיו אחר העללות. וכן הכעסן אחר בעסו. וכן הגאה אחר גאותו. וכן כל המדות שנארכו לפי המדה שיש בו הוא עושה. הפזרן אחר הכורנות. הניקן אחר הניקנות. האוהב לפי אהבתו. השונא

שער האמת

האמה תביאנהו להעיד שקר באחר מחמת שהוא
 אזהר שקר ויש אנשים שמחליפין מקנת דברים
 בטמנו בלי דעת כי אינם שמים על לב דעת מ
 שהם שומעים הדברים לאקור כל אמיתתה גם
 זה מדה רפה • ועל זה אמר שלמה צ"ה ואיש
 שומע לכנח יפקוד • פירש מי שנותן לב לשמוע
 ולהדין תוכן הענין והדברים אשר יספרו עבור
 שסיכרו אותם על דרך האמת שלא ימנע דבר
 לשון שקר אותו האיש לכנח ידבר כי יתאור כני
 אדם לשמוע דבריו ולא יעברו בו על דבריו
 החמשי האומ' לחבירו שטוב לו או שיתן לו מתנה
 או שיצוור לו ולא יאמר לו על דרך הכעסון ש
 שיצטח בו לב חבירו • ובטעה שיאמר לו כך היה
 בלבבו שלא לתת • ועל זה אמרו ר' שלא ידבר
 אחר בפיה ואחר בלב • השישי המכניח
 חבירו להטיב לו והכניחו כל כך עד שיצטח בו
 לב חבירו אין לו לחלל הכעסותו ואם הוא משקר
 בזה יש בו יותר עונש גדול מן הראשון שלא עשה
 אלא דיבור בעלמא והאומ' לחבירו ליתן לו מתנה
 מועטת אף על פי שלא הזכיר לו לשון הכעסות
 אמרינן כל החיור כדיבורו יש בו משום מחוסרי
 אמתה כי לב חבירו צומך עליו ונוטח בו אחר
 מהמתנה מועטת ואם איש פני הוא אף על פי
 שהמתנה מרובה אם חוזר בו דעתו רבה כי כדור
 ועבר על לא יחל דברו • וכן מו' שהתפאר
 בפני רבים לתת מתנה לאדם דהוי כמו הכעסה
 כיון שהוא מתהלל על כדירתו • ואין ככון שישוב
 מדברו מאחר שכתכנן וכתהלל בדבר
 השביעי המתעה חבירו לומר כי עשה עמו
 טובה או דיבר עליו טובה ולא עשה ועל זה א"ר
 אכור לגכור דעת הדביות ואפילו דפתו של גוי
 ויש בזה חטא כי אנו חסדי' לדבר דבריו אמת כי
 הוא מסיכדי הנפש • השישי המשתבח
 במעלות שליכס כמנאות בו וזהו חטא גדול •

ואפי' אם היה אמת כי כשמתהלל בראה מדבריו
 שלא עשה נדקותיו וכדירותיו לשם שמים אלא
 לשם ענינו ולתהלה ואמרו רבותינו ז"ל מי ש
 שמכדין אותו שהם כדורים שיוצא ב' מסכתות
 והוא לא ידע רק אחת חייב לומר להן איכא יודע
 רק אחת • כל כן שאסור לו לכזב ולהתפאר
 במעלות שאין בו • השמיני המספר
 בסיפור דברים שטמנו ומחליף בדברים על שם
 אודות חכמו ואין הפסד לשום אדם בזה אך יש
 לו משע הכאה בעקרו • אף על פי שאינו מרויח
 ממון בכך כגון האב' שאמר לאשתו עשה לי
 טלפחי ועשתה חמני וכשאמר חביו עשתה לו
 טלפחי הלך הנו והיפך הדברים כשהיה חפץ
 חמני אמר לאמו תעשה טלפחי והיא עשתה פ
 חמני וזה הנו לכבוד האב כדי' שיהא לו מזומן
 המאכל שחפץ • ואע"כ מיהא צדו שלא לעשו
 עוד משום למדו לשונם לשון שקר אך אין עונש
 בזה השקר כעונש המספרים על לא דבר אשר
 הוכרזו נחלק רבינו • עוד כאן תעשה
 חלקי שקר • ועוד יזהר האדם
 אם חבירו אכלו ושאול ממנו דבר טעם בידו לא
 יאמר לו אין לי אך ידחה בענין אשר לא שקר •
 ויש ספק בספר חסידים אפילו
 יבא גוי לבית יהודי ויבקש להלוות מעות ויש
 ליודי מעות ואין דעתו להלו' לזה הגוי לא יאמר
 לו אין לי מעות אך ידחה אותו אך שיוכל בלי ש
 שקר שיוכל להיות שאם היה מדע הגוי שאם היו
 לו מעות לא היה יכול לישמע ממנו בלא שאלה
 היה יותר טוב לומר אין לי מכני דרכי שלום •
 אך הכל תלוי בדעתו של אדם אך שבראה לו פ
 עניין של גוי אם יוכל לומר יש לי אבל אני נרדף
 אותם למקום אחר אם בענין זה יוכל לדחותו
 בלא שאלה יעשה • וגדול עונשו של שקרן
 אפילו כשאומר אמת אין מאמינים לו ושקרן אין

שער השקר

האמת

הנפמה כנראת ממקום
רוח הקודש שבת' ויכח
באפיו נפמת רוח חיים וכחנבת ממקום עהרה
וכנראת מוהר העליון מכסא הכבוד ואין
למעלה במקום קדשי הקדשים שקר אלא הכל
אמת שכאמר אלהים אמת * מנאתי
כי כחזב אלהים אשר אלהים וכתובו אלהים
אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם * ועתה
יש להודיעך שהקדוש ב"ה אלהים אמת כי תמנא
כ"א פעמים אלהים שהוא ב"ה אמת * וגם כן
אלהים ב"ה כ"א * והאלהים עשה את
האדם להיות נטר וחיותו של הק"ה אמת כתי'
דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו וכשאר פוסק
בשקר או אין השקר רובק לאמת וכשם אמת
כביכול מכון שנתו בשמים כנגד ב"ה כי כשיש
אמת בכל אדם או מודים שפשה שמים
וארץ והים והכל זהו שכאמר עושה שמי' וארץ
הים וכו' וסמך ליה השומר אמת לעולם עושה
משפט כו' וכשיש בגידה ושקר כביכול או כמי
שאין מכון שנתו בשמים ובארץ * ומי
שהוא זוכה להתבונן לדברים אלו איך נפשות
כחנבת ממקור האמת יעשה כל עמינו באמת
ולא יכנים השקר במקום קדושת האמת *
ולכך אמר הכסוף קדש " לכל קראיו לכל אשר
יקראוהו באמת * כי הקדוש ברוך הוא
שם אמת מתקרב למי שקוראו באמת *
ואיזה דבר נקרא קריאת אמת זהו במכנה
לבו מכל דבר שנעולם ומתקרב אל הקדוש ברוך
הוא לבד * ופכלו הולך ומתחוק להדבק באור שם
העליון * וישם מחשבתו בחשקו תמיד * וזה
הענין ישיג האדם כשהוא מתבודד בחצרו *
ומכ"י זה ידנה כל חסיד
להפרד ולהתבודד ולא יתחבר עם אדם רק
לנוכח גדול * אבל אם התפלל בטבעת
פתי

או רגלים * ולא יגרום אדם שאחרים משקרים
נשכילו כינר כשארם רואה ששנים מדברים דבר
סתר יחד שבניה לא ילך אצל אחד ויבקש ממנו
שגלה לו הענין שמה אינו רוצ' לגלות לו ומתו'
כך יפלק אותו בדברים אחרים כמנא שמשקר *
וכך ידקדק בכל ענינו שלא ישקר במשא ובמתן
שלו ולא יגרום שאחרים משקרים * ומהר
שלא יתחבר לשקרן וימעט דבריו צמו * ונריך
חכמה גדולה להבטל מן השקר כי יצר הרע לא
לעולם הוא אורב לאדם להפילו ברשתו *
ופעמים שהתירו חכמים לשקר כגון לעשות
צין אדם לחיורו * וכן מותר לשבח הכלה לפני
החתן שהיא נאה וחפודה ואע"פ שאינו כן *
ובאוספיוא אם בעל הבית הטיב לו אל יאמר
בפני רבים כמה טוב פלוני שנתארחתי בביתו
כמה כבוד גדול עשה לי פן יבאו רבים שאינם
מהוננים להתארח אצלו * ועל זה כאמר מדרש
דיעו בקול גדול קללה תחפז לו * ונמשכת
אם שואלין לו אם שגורה בפיו בגידה מידת *
עונה היא שיאמר לא * ומטה אם שדה לבא
לבית הכנסת מפני שמשמש מטתו ושאלוה' למה
שהה ותלה בדברים אחרים * ובכל אלו שהתירו
חכמים לשכות אם יוכל לעשות שלא לשקר הוא
צונן יותר ממה שיאמר כגון אם שואלין לו
יודע אתה משכמות פלונית ישיבוכי

אתה סבור שאני יודע *

ואם יוכל לסלק

השואל

בענין שלא ישקר הוא

טוב מאד *

פליק שער השקר *

בשער האמת

שער האמת

פפתיו אל הכותל ומחשבו בענייני העולם ויקרא
בלשונם ולבו בעניין אחר או מתחשוב להתכבד
היאך קילך ערב כדי למלא חן בעיני ב"א לקבל
מהן שנה או אין עבודתך אמת ואתה מאותה
שנאמר עליהם קרוב י' צפיק ורחוק מכליות
לכך חנו מתפללין וטרה לכי לעבדך באמת
שנעשה כל עבודת יי באמתות ולהאמין בלב
שלם וכפס חסנה ולא מפסי אבשים ולא עבד
ממוז או רעות רוח וזה שנאמר אס תשוב ער
שרי תבנה שאין מחשבה חוננת צינך ופין שרי
או תבנה בעניין חזקה בזהר השכינה לכך
אמר דוד מי יגור באהלך ומי ישכון בהר קדשך
הולך תמים ופועל נדק ודובר אמת בלבו ולא
אמר דובר אמת בפיו אלא רנה לימה שיהיה
האמת תקיף וקדוש בלב האדם לכך הסדיר
הראשונים כשה הלהם מקח היו כותבין אותם
לקינה כפי הסכמת לבנם איך שהיו מסכימים
ליתן אפילו אם היה הקונה רונה להוסיף לא היו
דוים אלא כפי הסכמת לבנם אדם חשוב
ההולך בדרכו זה לזכר אמת בלבנו ואם קיבל עלינו
במחשבותיו לעשות דבר אחר יכתוב אותה על
מחשבה שלא ישכחה ולא יחל דבריו מחשבותיו
ואם אינו יכול לעמוד בליך אצל חכם ויתיר לו
מחשבותיו ויהרהר שלא יהיה במחשבות וכלם כל
זמן שלא יוציאם צפוי כל הדובר אמת בלבנו ש
ואינו רונה לחשוב השקר אפילו דבריו שלא יפין
להם בל דבריו ומחשבותיו יתקיימו שכל ותגזור
אומר ויקס לך ומי שהוא איש אמת בכל משא
ומתן שלו הן כמקח וממכר הן בהלוואה לעולם
יאמר בראשון סוף דעתו וירגיל כל אותה תה
המתעסקים עמו שידעו שלא ישנה ולא יעריך
זלא יחסיר אמר החכם תמיד תשים האמת
לעומתך ר"ל שיעשה סימנין לעצמו כגון לעשות
משא ומתן שיזכור שלא ישקר ויכתוב בכתב ויביא

אגלו אותו כתב ויראה כי קודם משא ומתן
וכן יכתוב בבית מדרשו ועל שולחנו שיזכור ולא
ידבר שקר וכדי שלא ישכח לדבר האמת וכך
עשה אחר כותב על כותל ביתו ובית מדרשו
בכל הכתלים למעלה וכו' יוס המיתה ולא תש
תחטא ומי שאינו מדבר אלא אמת יחיה ויארז
ימים ויכבד סמך לדבר מה שאמר הפסוק י'
אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם
ואם לא ידבר אלא אמת יכל כל ימי חייו דכתיב
תורת אמת היית צדיקו וגולה לא נמא צדקתו
כי מלאך יי צדיק הוא מלאכים העליונים
הם נורת אמת ואינם בגופו והנשמות יאברו מ
מהם כאור היוצא מן הנשמה והנשמות הם
בגופות על כן אינם יודעות הנשמות רק מעש
ובמראות הלילה שאין הנשמה מתפסקו בגופי
הגוף ובירדע סוד הנשמה ציד בדבר
והחלומות מעין המחשבות דכתיב רעיוןך על
משכבך סליקן והחלומות על ידי מלאך המלאה
לאדם ולפי שאין כל המחשבות אמת על כן אין
כל החלומות אמת ומי שמרגיל עצמו מיהיה כל
מחשבותיו אמת גם יראה בלילה מראות אמת
וירדע העתידות כמו המלאכים והמדבר אמת
אין מעלה כמוה לכן ראש דברך יהיה אמת
וכאמר מדבר שקר תרחק גם הרמיות של
אדם יהיו אמת כי שכל האמת גדול מאד
לכן ירגיל עצמו ללך באמת וילמד תורה וירדע
האמת שיוכל לעשו המנו על אמיתתן כהלכתן
ולעול יורה על האמת אפילו בדבריה האגדה
שאין בו קיים מנות ילמוד כדי שיאמין הלב דבר
אמת אל תבוס לקבל האמת מאיזה מקום שיבא
אפילו מקטן שנקטנים וכזה ח"ה תקבל האמת
מימנו כי מרגילית טובה שהיא ציד קטן וכזה
ח"ה חשובה היא המרגלית עתה
שהאריך הגלות בעוה ויתר מדאי יש לישראל
להגדיל

שער אמת

חטאיו ימנעו להשמתו מן תועלתה צפון הנשמה
והדבק' לזיו העליון אשר לזה התואר אין לו פרק
ודמיון . ולרשעים נתן להם גמולם זהבאם
מועטת המוסקת ובעולם הקצר הוא העולם
הזה וחטאם שמונ' לעולם הארוך ובנער גדול
שהוא גיהנם אשר לאותו נער אין לו ערך .
הרחמן ודריכנו באמתו ויבאנו לחדריו להגיע
לאור העליון אשר שם חביון עיונו וכוונת פארתו .
סליק שער האמת .

בד שער החניפות

דחניפות בחלק לתשעה חלקים .
הראשון מי שהוא מכיר
בחניו שהוא פשע גרמאי ושהוא מונית' שם רע
על הכשרים ושהוא גזול ממון חבירו ובא זה
ומחניף לו לא שהוא מחניף לו ומסבמו אלא שהוא
מחליק לו לשון ויאמ' לא כפלת און ממה שעשית
בדבר הזה יש כמה עבירות והרבה עונשין .
האחד שהיה לו להוכיחו על חטאיו ולא די שאינו
מוכיחו אלא אומר לו לא חטאת ומחזיק יד מן
מריעים ויש לזה החנף עונש שלא קיבל על
האמת . ועוד שזה החנף נותן מכשול לכני
החוטא כשאומר לא חטא לא ישוב מרעתו ויוסיף
עוד לחטוא מלצה העונש שנענש על בזק ונעה
צ"א שהזיק וניער החוטא ולא יסלם להם ולא
יפייסם מחמת החניפות של זה ומנדיק רשע .
וכאמר מנדיק רשע ומרשיע נדיק תופנת י"ג
שכיהם עון זה החוטא גלוי לרבים . וזה מחניף
לו ברבים . ואמר לו זך וישר אתה אז חלל השם
ית' ובזה דת ודין . וחייב אדם למכור עצמו
לסכנה ולא ישים עצמו בעון זה . ואמר
רז"ל פ"ה על אגריפס שהיה קורא בתורה כפז
וכשהגיע לכסוק לא תוכל לתת עליך איש נכרי
ולנו י ס

להנדיק מהצלי העול' ולאחוז בחותמו של הקדו'
צ"ה שהוא אמת ולקדש עצמם אף במותר להם
ושלא לסקר לא לישראל ולא לגוי ולא להעפפות
בשום עניין שנאמ' שארית ישראל לא יעשו כול'
ולא ידברו כזב ולא ימנא בפיהם לשון תרמית .
ועוד כתיב וזרפתם בארץ שום אדם זורע פור
אחד אלא למנא כמה כורים כך זרע הק"ה
ישראל בארצות כרי שיתספו עליהם גרים . כל
זמן שהם מתנהגים עמהם בלא מרמה ידבקו
בהם . והנה הק"ה הקפיד על גזל של רשעים
שכאמר ותמלא הארץ חמם . משל מעט
צר' שמעון בן טטח שקנה חמור מישמעאל אחד
הלכו תלמידיו ומנאו אכן טובה תלוי בנאורו .
אמר לו חזריו ברכת השם היא צעשיר אחר
להם חמור קנתי אכן טובה לא קנתי . הלך
והחזיר לאותו ישמעאל קרא הישמעאל צדוק יו'
אלהו שמעון בן טטח . וכן יש צירושלם חכמים
הזקנים קנו קנים מן הגוים ומנאו צדוק של
מעות והחזירו להם אמרו הגוים צדוק אלההון
דיודאי . וכן יש הרבה מעשי' שהחזירו מפני
קידוש השם . וכשיש אמת למטה או ישקיף
השם יתע' בצדק על הארץ שנאמר אמת מארץ
תנחם ונדיק משמים כשקף . לכן ראה שיהיה
כל עכייכך באמת רע או טוב ותסמוך על האל
הנאמן שומר הנרית והחסד לאוהביו וגומ' .
ומה היא כאמוכתו שהוא הנרית אם נדיק שחטא
חטא קל הוא פורע גמולו בעולם הזה וזה דבר
ברור שטוב יותר לנדיק להיות כידון אפילו צד
צייסורין כאיוב כל ימיו בגופו שהוא דבר דיו
בעול' הזה שהוא לו זמן קצר לחיות ולתת גמול
קטוב לנשמה שהוא ככבד בעולם העליון שאינו
כלה ואינו פוסק עולמית זה יותר טוב לנדיק
ממה שלא היה פורע לו חטאיו בעול' הזה והיה
דן אותם בעולם הנשמו' בייסורי גיהנם או מחמ'

שיעור החניפות

וְלֹא עֵינֵינוּ דַּמְעוֹת אָמְדוּ לֹא אֲחִינוּ אֶתָּה בְּאוֹתָהּ
 שֶׁעַתָּה כִּתְחִיבֵנוּ מִכְּחַיֵּי יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּהּ עַל שֶׁהִחֲכִינוּ
 לְאַגְרִיפַס גַּם הַיּוֹשֵׁב עַל הַדִּין חָלַל יִפְחַד
 מֵאִישׁ כְּמוֹ שֶׁאֵל לֹא תִגְדְּרוּ מִכְּחֵי אִישׁ וְהַחֲכִינוּ
 כֹּה יֵשׁ בּוֹ עוֹנֵשׁ שָׂקָר וְחִיפּוֹת • הַשִּׁנִּי
 הַמִּשְׁבַּח רַשָּׁע בְּכַנִּי בִּלְבָבִי אוֹ שֶׁלֹּא בְּכַנִּי
 וְאֵפֶס שֶׁלֹּא יִגְדִּיק אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו הַרְעִים אֶלֶּא
 אָמַר בְּסֵתֶם אִישׁ טוֹב הוּא עַל זֶה כִּחְמַר עֲוֹנוֹיָם
 תּוֹרָה יִתֵּן לָרַשָּׁע כִּי זֶה הַמִּשְׁבַּח לֹלֵי שְׁעוֹב
 הַתּוֹרָה לֹא הִלְלָה שְׁעוֹבֵר עֲלֶיהָ וְעַל דְּבָרֶיהָ •
 גַּם לֹא יֵלֶךְ עַל הַרְשָׁע בְּכַנִּי בִּלְבָבִי לֹא עוֹשֶׁ
 טוֹבָה וְאֵת לִכְזֹת הַמּוֹל עֵינֵינוּ וְעַתָּה כִּי זֶה
 דַּע מֵאֵל כִּי הַשּׁוֹמֵעַ סְבֻרִים שֶׁהוּא נִדְּיק וְיִתְּנוּ
 לְכֹהֲנֵי כְבוֹד וְיֵשׁ מִכְּשׁוֹל גְּדוֹל בְּכַבֹּד הַרְשָׁעִים כִּי
 כְּשֵׁם כְבוֹד לְחַכְמֵי הַנְּדִיקִים וְהֵם עֲלִינוּתָם אִלּוּ
 כָּל הַעֲשִׂים יִשְׁמְעוּ לַעֲגָתָם וְעוֹד שְׂאֲחָרִים יִקְנְאוּ
 בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וְיוֹסִיפוּ לִקְחַ וְיִרְבֶּה הַדַּעַת
 וּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה בֹא לְשִׁמָּה • וְעוֹד יִשְׁתַּדְּלֵה
 בִּלְבָבִי בְּרִאיוֹתֶם הֵדֵר הַתּוֹרָה יִכְדְּרוּ מַעֲלָתָהּ וְיִבְּאוּ
 מִחֲסֶדָה בְּלִבָּם וְלִמְדוּ לִטֵּס הַקִּבְּלָה בְּלִבָּם
 וְעוֹד יֵשׁ טַעַם עוֹבֵד בְּכַבֹּד הַחֲכָמִים הַנְּדִיקִים כִּי
 יִסּוֹד כֶּפֶס הָאֵרֶם הוּא לְהַחֲיוֹת בּוֹ עֲבֻדָּתוֹ וְיִרְאָתוֹ
 וְתוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא הַקִּבְּלָה זַעֲזוּרָה כָּל הָעוֹלָם מִכְּבֹד
 הַנְּדִיקִים כִּמְנַל מִכְּבֹד הַנְּדִיקִי בְּכֹכֹל מַעֲמָד
 וּמִקִּיָּם כּוֹוֹת הַקִּבְּלָה בְּדִרְגַּת הָעוֹלָם •
 וְהַיּוֹהֵל לִתְלִמִּיד חֶכֶם וְלִירֵאָה שְׂמִים בֹּהַ יִבְטֹל
 כּוֹוֹת הַקִּבְּלָה וְהוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֵין עֲבֻדָּתוֹ יֵא
 עֵיקָר • עַל כֵּן יִכְבְּדוּ עוֹבְדֵי הַקִּבְּלָה לְכַבֹּד הַקִּבְּ
 בִּלְבָבִי לְהוֹדִיעַ כִּי עֲבֻדָּתוֹ לִכְדֹּר הוּא עֵיקָר אֶבֶל
 בְּכַבֹּד הַרְשָׁעִים יֵשׁ חִלּוּלֵי הַתּוֹרָה וְהַעֲבֻדָּה וְהוּא
 עֲבִירָה הַמְּבַלְהֵעִים וְנִסְתָּר • וְעוֹד יִבְטֹל מִמִּשְׁכֹּל
 אַחֲרֵיהֶם וְעוֹשִׂים בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּמִקְבְּלֵי פוֹדֵעוֹת •
 כִּי וְנֹא כֹה נֶאֱמַר אִלּוּ לְרַשָּׁע אִלּוּ לְשֹׂכֵחִים •
 וְעוֹד בְּכַבֹּד הַרְשָׁעִים מִשְׁכָּל כְּבוֹד הַנְּדִיקִים

וְאֵין כְּבוֹד לְנְדִיקִים אֶלֶּא לְאַחַר הַשְׁפֵּלֶת הַרְשָׁעִים
 וּפְתָה אַחֲרֵי שֵׁם מִכְּשׁוֹל לְעוֹלָם בְּכַבֹּד הַרְשָׁעִים
 יוֹהֵר שֶׁלֹּא יִסְכַּר טוֹבָה מִרְשָׁעִים גַּם לֹא יִזְכֹּרֶם
 לְטוֹבָה שֶׁאָמַר שֶׁם רַשָּׁעִים יִרְקֹץ • וְכִתְיֹב
 תּוֹצֵאת נְדִיקִים אִישׁ עוֹלָם • וְאִשׁ אִינוּ דוֹנָה לְסַפֵּר
 רַשָּׁעוֹ גַּם טוֹבָתוֹ לֹא יִסְכַּר • הַשִּׁלְשִׁי
 חֲכָף הַמִּשְׁבַּח רַשָּׁע בְּכַנִּי וְאָמַר לוֹ כֹּמֶה הוּא
 כִּחְמַר וְאִדָּם טוֹב אֶתָּה חָךְ אִינוּ מִסְּפָר בְּשִׁבְחוֹ ו
 בְּרִבּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְרִבּוֹ לְמִיָּקָם גַּם זֶה הַחֲכָף
 גְּדוֹל עוֹבֵד לְכַתִּיב בְּפִתְחֵי חֲכָף יִשְׁחִית רִיעָהוֹ כִּי
 כְּשֶׁיִּשְׁבְּחוּ וְאִמִּין לוֹ וְיִתְּנוּ שֶׁהוּא טוֹב וְיִדְּרוּ
 לְבָבוֹ וְיִתְּנָה לֹא יִשְׁכַּח בִּלְבָבִי שֶׁאִינוּ נִדְּיק שֶׁ
 כְּשֶׁמִּשְׁבַּחֵי אֱלֹהִים וְיִתְּנוּ לְבָבִי אֶתְּנֵם וְיִדְּעוּ כִּי כֵן
 הוּא זֶה הַפִּתְחָה בְּתַכִּיכָתוֹ שֶׁלֹּא זֶה אֶבֶל הַנְּדִיקִים אִשׁ
 מִשְׁבַּח אוֹתוֹ אֵרֶם לֹא יִתְּנָה בֹהַ עֲבֹד שֶׁאָמַר
 דְּבוֹתֵינוּ עַל אֶפְלוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם אֲוִמְרִים עַלְיוֹ
 שֶׁאֵתָּה נִדְּיק הוּא כְּרַשָּׁע בְּעֵינֵינוּ וְאָמְרוּ אִשׁ
 יֵשׁ לָךְ רַעִים מִקְנָתָם מִשְׁבָּחִים אֲוִתָּךְ וּמִקְנָתָם
 מִיִּשְׂרָאֵל וּמִכּוֹכָבִים אֲוִתָּךְ אֶלֶּא הוּא אֵת הַמּוֹכִיכִים
 וְלֹא אֵת הַמִּשְׁבָּחִים כִּי אִילּוּ לִחְיֵי עוֹלָם וְיִבְאֹדֶךְ •
 וְאִלּוּ בְּרַעֲתָךְ יִשְׁמַחוּ כִּי יִשְׁבְּחוּךְ וְיִתְּנוּ לְךָ
 וְעַתָּה מִדְּחָה • הַמִּשְׁלֵל כֶּה חֶלֶק לְדָרֶךְ חֶלֶק
 וּמֵאֵלֶךְ יִי דְּוָחָה כִּי יִדְּחֵה אֵרֶם וְיִפְּגַל בְּפִתְחָה
 חֶלֶק הוּא כֶּה מֵלֵא חֶטֶא וְעַל זֶה נֶאֱמַר יִכְרֹת יִי
 כָּל שְׁפָתֵי חֶלְקוֹת לִשׁוֹן מִדְּבַר גְּדוּלוֹת יִקְבֹּל כֶּה
 חֶלֶק בְּשִׁבּוֹל שְׂמִיחָת רִיעָהוֹ וְיִקְבֹּל לִשׁוֹן הַקֶּשֶׁה
 שֶׁהוּא הַיּוֹפֵךְ הַחֶלֶק וְהוּא לִשׁוֹן הָרָע • וְיֵשׁ חֲכִיכֵי
 שֶׁמִּחֲכִיכֵי לְבַבִּי זָרוּעַ כְּדֵי שֶׁיִּתְּנוּ אֵת (וְיִכְשֹׁאוּ
 וְיִגְדְּלוּ אוֹתָם עַל זֶה אָמַר ר' כ' הַמִּתְּנָף לְחַכְדֵּי
 לִטֵּס כְּבוֹד לְסוֹף נִפְטָר בְּקִלּוֹן • הַרְדּוּעִי
 הַמִּתְחַבֵּר לְרַשָּׁע אֶת פִּי שֶׁאִינוּ מִחֲנִיף לוֹ וְאִינוֹת
 מִשְׁבָּחוֹ אֶלֶּא שֶׁהוּא מִקְרָבֵי וּמִתְחַבֵּר עִמּוֹ יֵשׁ לוֹ
 עוֹכֵס לֹא דִי שֶׁאִינוּ מוֹכִיחִים אֶלֶּא שֶׁמִּקְרָבֵי וְיֵשׁ לוֹ
 עוֹכֵס בֹּהַ • וְעוֹד מוֹסָף עוֹכֵס עַל הַקְּרִיבוֹת
 שֶׁהוּא

שער החיפזות

שהוא מקרבו שנאמר בהתחברך לרשע פרץ יי' מעשיך . והנדיקים מואסים הרשעים וא"ל לא לחכם הולך הזרזיר אצל העורב אלא שהוא מינו . וכן אדם המתחבר לרשעים הדומה לו . ואמרו אסור להבתכל פני רשעים שנאמר לולי פני יהושפט מלך יודה אני כושא אס אבינו אליך ואראך . וכל המסתכל ברמות אדם רשע עיבוד כהות לעת וקנתו כי ינחק אבינו ע"ה שכהו עינות מפני שמסתכל בפשו . אף על פי שלא היה מכירו במעשיו . ויש מכשול גדול בחביר הרשעים . האחד מפני שהוא חוהב שוכחו של יוגר כל . ואין העבד הנאמן לאדונו מתחבר לשוכא . השני שלומד ממעשיו . הג' שגם אחרים יתחברו אתו ויאמינו לו והוא יגזול אותם וגם הם ילמדו ממעשיו ואפילו אם לא ילמדו ממנו הם רואים ממנו דברי שאסור להם לראותם . וגם היא לא יסוב כי אם היו מוכיחיו אותו והיו כבדלים ממנו היה שב מדרכו הרעה . ומי שמתקבד לרשע להוף שהרשע מושל עליו . זהו רע על כולם כיון שהוא מושל עליו לא רע יכוחו לעשות טובה . הרביעי שזה נריך להכיר מחמת יראה לעשות כמה דברים טובים לכן אל יתחבר אדם אלא עם ירא שמים כירש לקיים עם מי שהיה מדבר בשוק היו מאמיכים לו סחורה בלא עדים כי היו יודעים צודאי ביון שדבר עמו בשוק שהיה נאמן הרי הדיבור היו כמו חכיפות . ההמישי איש שהוא נאמן בעיני כל העם וכולם שומעין לו והוא מעמיד קרובו להיות פרכס או להיות רב ואומר עליו הכהגתיו שהוא חכם ואינו כך . וכל העם סומכין עליו . וכן האומר על מי שאינו מכיר שהוא נאמן העם מפקידים בידו פקדו ומכחש ואמרו חכמים ז"ל כל המעמיד ריין שאינו הגו כאילו כועע אשירה . ובמקום שיש

תלמיד חכם כאילו כועע אצל מוצק . ועתיד הק' בה ליפרע מן המעמיד . השישי מי פוש בדו למחות או כו מוחה ואינו נותן לב על מעשה החטאים . זה הדבר קרוב להכפות כי הם החוטאים חשבים כיון שאינם מוחים בצדיקו ואינן מקבעין אותו כל מעשינו הם עושים וכו' עויונו לבצר הרע מקרבו שנאמר וביערת הרע מקרבך . וא"ל מי שיש בידו למחות על אכסי ביתו ואינו מוחה בתפס על אכסי ביתו . באכסי עירו ואינו מוחה כתפס על אכסי עירו . בכל העולם כולו ואינו מוחה כתפס על כל העולם שנאמר וכשלו אש באתו ודרשו רבותינו ז"ל צפון אחיו ואמריו כל ישראל ערבים זה בזה . השביעי הרואה אכסי מקומו עם קשי עורף ואומ' בלבו אולי לא יקשינו אם אוביחם ועל כן הוא מוכע מהוביחם גם זאת חטא ועוכו ישא כי לא כיסה להזהיר ולהוכיח אולי יסובו ועל זה נעכש' נדיקי' גמורי' בחורבן הראשון אבל אם הדעה גלו וידוע לכל . ונכחן ונחקר כי החוט' שוכא מסר ולא ישמע למוכיחיו על זה נאמר אל תוכח לן כן נאמר . ואמרו כעס שמנוה לומר דבר הכשמש כך מנוה שלא לומר דבר שאינו כשמש . ואמר מוטב סהיו עם שוגגין ואל יהו מוידין . השמיני השומע מדברי לשון הרע או כבלה או יושב בסוד משחקי וצווי תורה ומצות וידוע שהם קשי עורף ולא יקבלו תוכחה על כן הוא שיתק גם זה יעכש' כי היה לו לעכוש אותם שלא יאמרו כי הוא כמותם שהוא מודה בדבריהם כי הוא חייב להגבור בהם לתת גדולה לתורה ולמצות ולקבא לכבוד הנדיק שהרשינו . זה אחד מן הדברים שחייב אדם לעשות לחבורת הרשעים כי הוא כעכש' כשומע דבריהם הרע תמיד והוא אינו יכול לענותם תמיד . ודבר זה מפרש בדברי שלמה

שער החניפות

שלמה ע"ה אל תקנה בליש עולה ואל תתאווה להיות אתם כי שור יהנה לבס ועמל שפתותיהם תרדנה ד'ל שמשא חטאתם כי תשמע דבריה' תמיד ותהי כמותיהם * התשיעי המכבד הרשעים גחמת דרך שלוש אמנם לא ידבר טוב הרשע ולא יתנהג צדקו על דרך שיחשבו כ"ל שהוא כבד צדיקו ואין לחלוק לו כבוד אלא כדרך כ"ל המכבדים העשירים בעבוד כי נלחה דרכם ולא מפני שהן ערכם ואף בזה יש חטא ואשמה כי לא הותר לכבד הרשעים אלא מחמת מורא שירא שיחל לו הרשע ויגרוס לו הכסד בזמן סיד הרשעים תקיפה על כן הותר לכבדו בדרך שמכבדו כפי אדם בעלי זרוע * אך לא ישתמשו ולא ידבר עליו טוב כפי כ"ל * וכן אמרו ד"ל מותר להחכיף את הרשעים בעולם הזה * ויש רשעים שאין מחניפין להם מניין ממרדכ שאמרו תחכיף להמן והשיב להם לא תדרוש שלומם ועונתם זהו אומרים לו שבו צדתינו מחניפין להם מפני דרכי שלום אפילו הכי לא רנה להחכים לרשע כזה * ויחכיף אדם לאשתו משום שלו בית * לבעל חובו שלא ילחצוהו לרבו שילמדנו תורה * ומנה גדולה להחכיף לתלמידיו ולחזיריו כדי שילמדו ושישמעו לרבו לקבל תוכחה לקיים המצות * וכן כל אדם שהוא סביר שימשיכו אליו שישמע לו לקיי' המצות ואם יצא פלג בכעס לאישמע לו * אלא בחניפות יקבל תוכחתו מנה גדולה להחכיף לו כדי להוציא יקר מולול כי יש אדם שאינו מקבל תוכחה נגדירה אלא בכח שכלל דברי חכמים נחת בשמעים * ויש שצריך גערה שני"מ חת גערה במצו * ויש צולקו שאמר ומהלומות לני כסילים * ויש אפילו בהכחית לא יועיל שכל מהבנות כסיל מאה * אם כן מה נעשה לו אין לו תקנה אלא פגדוהו

יש חניפות רע מאד כגון אדם המחכיף לחזירו ומדבר עמו דברים מתוקים כדי שיסמוך עליו ויאמין לו ואחר שיאמין לו יסמוך עליו הולך עמו ברמאות וזה כענין שכל' כי חכם מזורה הרפת צדיק כל בעלי כנף והם לדמם יארכו ינפכו לנפשות * פירש הפסוק הציור עופות זורקים ח'עים ובאים עובות לכול החטים על הרשת ואז יהיו נינודים * ולזה דומה החכף הזה * ואסרו חכמים להחכיף ואסרו שלא יסלח אדם דורון לחזירו מודע שאינו מקבל או יקרא לחזירו לכול אכלו וידע שאינו אוכל * וכן אם אדם דונה לפתוח חבית יין למכור וצא חזירו לקנות יין לא יאמר לו חבית רונה לפתוח חבית עבוכך וכל זה וכיוצא בזה נקרא גניבת דעת * וזה אסרו חכמים ד"ל להחכיף ולגבול דעת הצדקות * אמר ר' שמעון בן חלפתא מיוס שגברה אגרוף של חטופה כתעוותו הדיונים שם וכתקלקלו המעשים ולא היה אדם יכול לומר לחזירו מעשי גדולים ממעשיך * אמר ר' אלעזר אל אדם שיש לו חניפות יוציא חרון אף לעולם שכלל וחכימי לב יציאו אף * ואח תפלתו בשמעת * ואפילו עובדין שבמעו אמו מקלקלין והוא כופל בגיהנם * וכל מהחכיף לרשע כופל בידו ואם אינו כופל בידו בידו כופל בידו בידו * כל שיש בו חטופה מאוסה עוה ולבסוף נזלה לכן יתרחק אדם מן החכיפ' לא יחכיף לאדם להחזיקו ברשעו גם אם יש לו לקבל עונות הרבה ממנו * לא יחכיף לקרובו ולא לבני דומן שאינם הולכים בדרך טובה כי כמה צ"א עומדי' ברשעם מחמ' שרואי' שאין להם בוש עבד דרכיה המכוערי' ועבד שרואים שמחניפים להם * ואין דבר בעולם הנועל בתחית בתשובה כמו החניפות * מפשה באר' אחר בשד שהיה לו בת להשיא והיו נר

שער דחצי פתח

צדקו שני ב"א אשר כל אחד חפץ לישא בתו והלך
 אדם הכפר ונקם מאדם אחד לעשו עמו מריב
 ולקח לבסוף אותם שנים לרונ ביניהם ועשו כך
 אחד מהם היה מחכיף לאותו אדם כשר כדי לו
 להשיאו בתו והיה מוכה אותו בכל דבריו ואז
 בתן לבו לאותו שהיה מחייב אותו כי אמר ודאי
 הוא אדם טוב שלא החכיף ולא כשא לי כדים
 לכן מי שהוא כרעם או דין או גבאי נדקה נדק
 שלא יהא חכיף כ"א יחכיף הפרנס לשום אדם
 ולא יוכיחו לפשות בעצב ולסור מן הרע או יהיו
 כל הקהל מקולקלים כי כל אחד יאמר הפרנס
 מחכיף לפלוני ולא יקבל תוכחתו לכן דין
 המחכיף לאחר מבעלי דינים או יסתמנו דברי
 השכי ולא ידע לטעון כאשר ראוי לו במל שלא
 ינא הדין לאמיתו וכן גבאי נדקה המחכיפו
 ויתנו נדק לאחר המחכיף להם או שהם מחכיפי
 לו ויתנו לו חף אם אינו ראוי לכך לכן נדק
 הסדיק להתרחק מאד מן החכיפות שלא יחכיף
 ולא יקבל החכיפות מאחרים ויהר מאד שיעשה
 מעשים טובים שלא יתכוין בהם להחכיף לאחר
 אלא לשם שמים בלבד והגרוע שבכל החכוכו
 המחכיף לחבירו כדי להחטיאו כגון שיש לו ח
 מחלוקת עם ב"א ואין הדין עמו והוא מחכיף
 לבני אדם לסייע לו ולהתחזק טעותו או מי
 שהוא נדק אחר פצירות כגון זנות ושאר דעות
 והוא מחכיף לחבירו כדי שיעשה כמוהו כגון
 ירבעם בן נבט וכה למלוכה בשניל שלא החכיף
 לשלמה המלך והוכיחו על עמין בית מילא
 הרונה ליכנל מן החכיפות והר להרחיק עצמו
 מן הכבוד כי מי שאינו חושש להתכבד לא יצטרך
 להחכיף וגם נדק לזהר שלא יזהה מאחר
 ב' דוב המחככים מחככים לאדם שסבורים
 שיהיו להם הנאה מהם לכן מי שמתרחק מאילו
 שני דברים הנאה וכבוד גינול מכמה פצירות
 החרוץ

כי כמה בני אדם עושים מעשים טיבים כדי
 שיקבלו כבוד מבני אדם וכו' העניין מקלל כל
 עבודת האדם כי כמה בני אדם עושים מעשים
 טובים ומתפללי ויש להם קול ערב והוא מהרה
 בלבו נפעת התפלה כמה קולי ערב ובני אדם
 נכנין ממני שמועין אותי וכן דרכו של יגד הר
 עושה כן לכל המנות להפיל האדם צרעתו ולא
 יהיו מעשיו לשם שמים וכן לענין ההנאה
 מי שנהנה מחבירו אפילו אם יראהו שעוה כל
 העצירות שבעולם לא יהא ראוי להוכיחו כי ירא
 שלא יזהה עוד וענין ההוא תחילת קצת
 חכמי הדור הזה הם רודפים ליהגית מן העם
 על כן ימנעו להם כדי שיחזקו אות דחוק גדול
 ולא די שאינם מוכיחים אותם על ענינים אלא
 מתוך שהם מחכיפין להם הם עצמם אוחזים
 מעשיהם וכמשיכים אחריהם ודך נריתו של אדם
 להיות במשכים נדעיותיו ובמעשיו אחר ריעה
 וחנינו וכו' כמנהג אנשי מדינות אף שהם
 עושים יעשו גם יהוא לכיב יש לאדם להתחב
 לנדיקט ולשכ אלא חכמים ימיה כדי גילמד
 מעשיהם ויחרתק מן הרשעים ההולכים בדחוק
 כדי שלא ולמוד ממעשיהם והוא שאמר שלמה
 ע"ה הולך את חכמים יקדם ורוע כסילי רוע
 ואמר לארי האש אשר לא הלך בעצת רשעים
 וגו' וכן אם היה במדינה שמנהגות רעים
 ואין אנשי המדינה הולכים בדרך ישרה ילך מ
 למקום שאכסיה נדיקס ונהגים בדרכי עושים
 ואם כל המדינות שהוא ידע ושומע שמועתן
 שנהגין בדרך לא טוב או אינו יכול לילך למדינ
 שמנהגיה טובות משני הגיפות יש לבדו כ
 בענין שאלמד ישב בדר וידע כי כטל עלו
 ואם הם רעי וחטאים שאין מכירין א תו צמדינ
 אלא אם כן דוה עמהם ונהג במנהגם הרע
 נא למעדות ולמדנרות ואל יזהה עצמו בדרך
 החרוץ

שער לשון הרע

הקטאים כעכין שאלמר מו יתנני במדבר *
סליק שער החניכות *

בה שער לשון הרע

לשון הרע

מה לשון הרע המספר
בגנות של חבירו אע"פ

שאלמר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוניא
קס רע. בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך
וכך עשה פלוני כך וכך היו אבותיו וכך וכך
שמעתי עליו ואומר דברים של גבאי עליו הכתוב
אומר יכרית * כל שפתי חלקות לשון מדברת
גדולות * ואמרו רבותינו * כל המספר
לשון הרע כאילו כפר בעיקר שאלמר אמרו
ללשונינו כגביר שפתינו אתנו מי ארון לנו *
ולכך לשון הרע הוא חטא כי הוא עושה רעה
גדולה לחבירו שהוא מבאיש ריחו בעיני העם
ושאר הפסדות ואין ריוח לבעל הלשון * ונודאי
הרגיל בלשון הרע פורק עול שמים מעליו כי
הוא חוטא בלי הכאה והוא רעתו יותר מבגב
ונואף שהם רודפים אחר הנאותו ואינו כריקת
עול כמו לשון הרע * ועוד אמרו רבותינו
ז"ל שקולה לשון הרע כנגד עבודה זרה וגילוי
עריות ושפיכות דמים * ודבר זה תימה
מאד ששקולה לשון הרע כנגד אילו העצירות
וכל אחת מהן יהרג ואל יעבור ואמרו חמורה
ע"ז שכל המורה בה ככופר בכל התורה כולה *
ואמרו משומד לע"ז משומד לכל התורה כולה *
* ויש ליתן טעם בדבר כי בעל הלשון שוכח
באולתו * פעמים ויותר בכל יום ויותר בכל
יום מבלים ונוניים בני אדם מלבד מה שמזיק
למי שאלמר עליו * ואפילו עבירה קלה כשאלמר
עובר עליה כמה פעמים היא כעשית גדול אפי'
שער אחר שהיה רק וחלש מאד כשתקנן הרבה

שערות יחד תעשה מהם חבל חזק ומה שאלמר
שקולה לשון הרע כנגד אותה שלשה עצירות *
הפירש שעובר על ארצו ג' עצירות פעם אחת
מחמת רוב היגר ולא כנגד המשומד היונא מן
הכלל לעבור עליהם בכל עת * ועוד בעל
לשון הרע קשה לו לעשו' תשובה כיון שהוא רגיל
בכך לימד לשונו לדבר רע * ועוד החטא
קל בעיניו כי אמר לא עשיתי רק דיבור בעלמא
וחי' כותו לכ לשון הרע הכוזב שיעשה ואפילו
אם ישוב אין תשובתו שלמה כי אינו מכיר גדול
החטא אשר עשה והוא גרי מחילה לאותן שדיבור
עליהם והוא אינו זוכר מי הם כלם *
ועוד יש שדיבור עליו ועשה לו רעה והזיק לו
לאותו אדם ושכח מה דבר עליו כי ל"ה מכסה
ומכה בסתר הוא בכלל ומכה אחד בלשונו שרחו'
ממנו וזה החוטא מתבייש ממנו להודיע שגמלו
רעה ופעמים ידבר על פגם מפסחה וזיק *
לדורות הבאים אהריו ואין לו מחילה לזה כי
אמרו ר"ז המדבר בפגם מפסחה אין לו מחילה
עולמית * ועוד מי שהוא רגיל בלשון הרע
פעמים ידבר דברים כלפי מעלה דכתיב שמו
בשמים פיהם * ואין בכל עצירות ט"ס עונש ע
עליה כמו מי שמסית דברים כלפי מעלה *
כי אמרו רבותינו ז"ל עשרה כסיוות כיסו
אבותינו ובכללם לא נחתם גזר דינם אלא על
לשון הרע שאלמר אם לא כאשר דברתם אלי
וגומ' * ואמר וישמע יי' את קול דבריכם *
ואין התורה מגיבה על בעלי לשון הרע דואג
האדומי כיון שסיפר לשון הרע לא עמדה לו ח
חכמתו ולא הגיבה עליו תורתו * ומה שאלמר
רו"ל עברה מכנה מזה ואין עבירה מ' ה' ת
תורה שאלמר כי נר מטה ותורה אור *
ועל העיבר דרך מקרה אמרו ולא על הפרק
עול אזהרת עבירה * אמרו רבותינו ז"ל
בנסת

שער לשון הרע

בגטת ישראל אהבה בקולה שבאמר כי קולך
ערב וטובה בקולה שבאמר כחכה עלי בקולה
על כן שבחתי * . וכאמר מות וחיים ביד לשון
ואהבה יאכל פריה * פירש אהבה הלשון אדם
החפץ לדבר תמיד עונה הגונה וככונה אלנו *
שיאכל פריה פירש שלא ידבר דברים בעלים רק
ידבר בדברי תורה והכאת שלום וללמד לרבים
לעשו * ט דה ולהורות להם הטוב ולהרחיקם מן
הרע ולקנות האמת כי אין קץ למנות שיוכל
לעשות בלשון וזה חיים ומית ביד לשון *
מספרי לשון הרע כחלק לששה חלקים * האחד
צמי שהוא אומר רע על כל אדם כן יעשו לו *
ולפעמים אומר דופי על אדם כשר וכפי אז היא
מסקר וגם מספר ל"ה והזהרנו מן התורה
שלא לקבל ל"ה אולי הוא אקר ומי שמספר לשון
הרע גם הוא מקבל ל"ה * ודע כאשר יורה
השומע על לשון הרע אז הוא כמו המספר כי
כל השומעים שהוא מורה יאמרו כיון שהוא מכ
מידה אם כן הוא אמת הדבר ואפילו אם לא
יורה אלא שומע ומראה עיניו כמקשיב אל הא
הדברים ומאזין בדברים צפני בכי אדם בזה
יאמינו גם אחרים והוא מהייע למספר ל"ה כי
אם היה גופר במספר לשון הרע היה מוכנע
עצמו למספר לו יותר אבל עתה שהוא מקשיב
ומראה לו כפיס אז גורם לו לדבר יותר *
וזהו הירנו במילת לא תשא שמוע שוא שלא כאמין
סיפר לשון הרע בלבונו להחזיק מהשבותינו
שהדברים אמת ולהבות דע ינינו את מי שמספר
עליו * השינוי כשאמר לשון הרע שהיא
אמת אם יזכור לו דינו וינינו מעשה אבותינו הא
ה' עים עובר על מה שכתב בתורה לא תוכו איש
את אחיו באובאת דברים הכתוב מדבר *
השלישי אם יכלים בפני אחרים על מעשה
אבותיו על זה אמרו רבותנו ז"ל כל המלבין פני

חבירו דברים אין לו חלק לעולם הנא *
הרביעי אם הוא מודיע תועבת אבותיו בפני
בני אדם שלא בפניו לביישו בעיניו ב"ה על זה
אמרו כת מספרי לשון הרע אין מקבלים פני
השפיכה * החמישי אם הוא בעל תשובה
ומספר עליו עונות ראשונים בזה יש לו עונש
גדול כי השב מעונות שלו כעשין כזכיות וזה
מביישו בעצמות שהם זכיות * ועוד הוא כותן
מכשול לפניו כי מחשיב בלבו כמו שמביישני גם
אכי מביישו ויכנס עמו במחלוקת וחתוך כך גם
יתקלקל בתשובתו ויחזור לענין הראשון *
ועוד אחרים השומעים הבושת של זה ימנעו
ולא יעשו תשוב כמנא שזה כועל דלתי התשובה
* ודע שאם יראה איש שחבירו יעבור על
התורה צותר והוא גילה לרבים יש לו חטא בזה
כי אולי החוטא שנ מדרכו הרעה ולא היה לו
לגלות אלא לחכם נכוע שלא יביישנו כדי שיחזיר
בתשובתו עד שלא יחזיר בתשובתו עד שירע כ
שלא שב מדרכו הרעה * ואם החוטא תלמיד
חכם איש יורא חטא ראוי לחשוב עליו בנרור *
שעשה תשובה * ואם תקפו ינרו פעם אחת
בתחרט אחר כך * המספר ל"ה בפכש מן
הכוכ שהזיק לחבירו * ועוד יש עונש שמח
צקלן חבירו * וכתוב ואהבת לרעך כמוך *
וכמו שאהב בכבוד עצמו כן יאהב בכבוד חבירו
וכתיב שמח לאיד לא יבקה * יש גר שיש עון
גדול על המספר ל"ה שהוא אמת יותר מן הא
המספר על דרך שהוא שקר כי כשאדם מספר
דברים כנים על חבירו יאמינו ויהיו לבושת
דיכיהם אחר שכתוב ועשה תשוב על חטאתו *
אבל לזין הרע על דרך שקר ינינו כל העולם
שהוא שקר ולא יאמינו * אבל לעולם רוב ענייני
השקר יש בו עונש יותר מן האמת *
השישי המספר לשון הרע על גזאים שהם
רצחים

שער לשון חרע

רעפער פירש אס תסכר פונעם פכני שוכא . אז
 הוא ישיב איך תפנחהו . והוא עושה כך וכך ועל
 זה נאמר מנרד רעכו בקול גדול קללה תחשב
 לו אבל בפני אלהיו מותר דתכן חמשה תלמידיו
 היו לו לרנן יחנן בן זכאי הוא היה מוכה שפחן
 זכו . וכן המספר לשון הרע דרך שחוק ודרך
 קלות ראש כלום שאינו מדבר בשנא' הוא שאומ'
 בפסו' כמתלהלה הורה זקנים וחנינים בן דימה
 את ריעהו ואומר מפחק אני . וכן המספר
 ל"ה דרך רמיות והוא שמספר לתומנו כאילו אינו
 מדבר שדבר זה ל"ה אלא כשמוכיתו בו אומ' אינו
 ידע שאלו מפשי' של פלוג' או שזהו לשון הרע
 המספר דברים שגורמים היוק לחבירו הן
 בגופו הן בממונו ואפילו להיגר לאלו להפחידו
 הרי זה ל"ה . והאומר דבר לחבירו אסור לגלותו
 בלא רשותו . כל האומר בפני שלשה או הוא
 כמו ידוע לכל . ואם ספר אחד מן ה' אין בו
 מקום ל"ה אבל אם הוא מתכוין לגלותו יותר יש
 בו משום ל"ה . ואם האומר הזהיר השומעים
 שלא יגלו אפילו אמרו בפני דברים יש בו משום
 ל"ה . מעשה בתלמיד אחד שגילה דבר שכתב
 בבית המדר' אחר כ' בשנים והניחו מני' המדר'
 ואמרו זה מגלת סודות . ועוד יש עבירה
 אחת הנקרא רכילות . ואיזה רכילות זה שהולך
 מזה לזה ואומר כך וכך שמעתי על פלוני אף
 על פי שהוא אמת הרי הוא מחריב העולם .
 והזהירו בזה כדכתיב לא תלך רכיל בעמך .
 ואיזהו רכילו' המגלה לחבירו דבר' שדבר ממנו
 בסתר . והניח מכין לדין שלא יאמר אני מוכה
 וחבירו מחייבין אבל מה לעשה שחבירי רבו עלי
 לפי האמר לא תלך רכיל בעמך . הזהיר נד
 מאד מלשון הרע . כי בזה אתה מתבייש ענמך
 כי כל הפוסל פסול . ואינו מדבר בשנאו של
 אדם ודרכו לפסול ב'א' נמונו כי נמוס ש'ש' בו
 קול

בשנים וגונים באמונה ומחלקים ליראי שמים
 המספרי' לשון הרע עליהם שהם גונבי' הנדקה
 ונושאים פנים ונותני' למישהם דוני' ולקרוביהן
 זהו לשון הרע אין ערך לעונשו כי גורם שאלת'
 גבאים יסתלקו ויתמכו אחרים רעים במקומן
 ובמנא שמכע טוב מן הכותכים נדקה וגו' א
 פנינים העונים כי אותן אחרים הרעים לא
 יחמלו על הטובים . וכמוצ' בזה ציעל עבודת
 הק' זה וביש עבדי הק' זה ונכיהם וקרוביהם
 כי תחת אשר היה לו לכבדם לא די שלא כיבד
 אלא גם הרע להם ומוכה שאר יראי שמים שלא
 להיות גבאים כיוחסנו למה נעשה דבר גלגל
 שיהיו יחביו כאשר נחשדו פלוני ופלוני יראי
 שמים . ואמרו רבותינו ו' לשון הרע הורגת
 שלשה בני אדם אומרו והמקבלו ואותו שפאמר
 עליו . והמקבל ל"ה נענש יותר ממי האומרו .
 מחבירי' לשון הרע אסור לדור בעפונתם כ'ש
 לישב אצלם לשמוע דבריהם . עוד יש רעה
 בלשון הרע כי המספר ל"ה על חבירו או הוא
 מתגאה וירא' ענמו נדיק בעיניו כי יחשוב פלוני
 עשה כך וכך ואני לא עשיתי כמנ' שהוא מתגא'
 ומחזיק טובה לעצמו . ואילו יעשה מנוה והחוי'
 טובה לעצמו היה דע מאד . כל שכן וכל שכן
 שעושה עבירה גדולה בל"ה ומחזיק טובה לעצמו
 ואם אדם מהסר ל"ה על היתומים ועל
 האלמנות או עונשו עוד יותר כי בלאו הכי הם
 פוערים והוא מעביר אות' יותר מי שאומ' לחפירו
 היכן יש אש אלא בבית פלוני דשכית ביה נשר
 ודגים אפילו זה הוא לשון הרע . באוראה
 איך נדיק אדם ליוהר בלשון הרע . ועוד יש
 איך ללשון הרע כגון שאמר תשתקו מפלוני ואני
 רונה להודיע מה שאני יודע בו . וכן כל כינוא
 בזה . ועוד אמרו רבותינו ו' אל יספר
 אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לירי

שער לשון הרע

הוא מונח כל היום בלבו כיון שהוא מונוח כי כל אדם נכחז ונלכז במעשיו . כינר אם תראה אדם שהוא רגיל לשנח נשים ולדבר מהן תמיד דע לך שהוא אוהב נשים . ואם הוא משנח מה מאכלים טובים ויין ובה רגיל דע לך שהוא גלל וסובא . וכן בכל דבר . וראייה מהפסוק מה אהבתי תורתך כל היום היא שחתי . נשניל שאני אוהב את התורה לעולם אני מדבר בה . כי כל דבר שאדם אוהב בלבו הוא נרץ לדבר המידי בעל הלשון מחכם מומי ד"א והוא דומה לזבובים שהם לעולם יכוחו על מקום הליכלוך . אם יש באדם שחין הזבובים מניחין על הגוף וישנו על שחין . וכך הוא בעל לשון הרע מניח כל הטוב באדם ומדבר מן הרע . מעשה באדם אחר שהלך עם החכם בשדה וראה נבלה אחת אמר אותו אדם כמה מסרחת הנבלה זו . אמר החכם כמה לבנים טיביה . החכם הוכיח לאותו אדם ואמר למה תאמר הגבאי שלה תאמ' השנח כי לעולם אדם יספר בשנחו של עולם . אם תראה אדם אשר ידבר דבר או יעשה דבר ויש לדין דבריו ומעשיו לנר חובה ולנר זכות . אם הוא ירא אלהים כתחית לדוכו לכף זכות על דרך אמת אכילו את הדבר כוטה לחובה יתיר מלזכות . ואם הוא בינוני אשר יזהר מן החטא ופעמים ירשלו בו יש עליך להטות הכפך טע ולהכריע לכף זכות . והמקום יתע' וכריע אותו לכף זכות . והיא מנות עשה מן התורה שנאמר בדרך השפוט עמיתך . ואם הדבר כוטה לנר חובה אם האיש רוב מעשיו לרעה וידעת כי אין יראת השם יתעל' בלבו תכריע מעשיו ודבריו לכף חובה . אם גילה לך אדם חטאתך אל תאמר כמו שגילה חטאתי גם אני אל אגלה חטאתי שנאמר לא תקום ולא תטור וגם לא תפאר אף על פי שהוא גילה עלי אני לא

אגלה עליו כי צוה הדיבור גלית החטא וזה הל' הדבר עיקר גדול ביראת כמים . ואם החוטא אינו ירא שמים כמו הפורק עול משליו . ואינו כזהר מפצירה אהת וכל בני עירו יודעים שהיא צבירה מנוה לספר בגנותו לגלוי חטאיו להבאיש בעלי עבירות בעיני בני אדם עבור שישמעו העם וימאסו בו וירחקו ענמם מן העבירות שנאמר תועבת דריק איש עול . ונאמר יראת יי' שנאת רע . ואמר רשע בן דריק מותר לקראתו רשע בן רשע . דריק בן רשע מותר לקרותו דריק בן דריק . ודווקא על דרך זה מותר להכלימו לשם שמים אבל מי שמתקוטט עמו ומכוין לחרפו להנאתו לבד ולא לשם שמים אין לו לגלות חטאתו . וכן אם במגלה הזה הוא חוטא אין לו לגלות פשע של חוטא אחר כי צודאי אין מגלה מסתרו לטובה ודבר שפתיים אך למחסור . אך מיפוע כעמים שלשון הר' מנוה כגון שני רשעים שנתייעצו לעשות רעה מותר לגרום בלשון הרע ולגרום שיטא זה את זה ויעשו רע זה לזה שלא יעשה רע לעובדים . וכן כואף מחזר אחר בואפת מנוה לדבר לשון הרע שלא יעשו העבירה . ופעמים אפילו כשהחוטא רשע גמיר אין להכלימו דרכי במקום שיש לדאג שמא ינא לתרבות רעה . ומותר לספר ל"ה על בעלי מחלוקת שנאמר ואני אבא אחריו ומלאת את דבריו פפור אשר הרב דברי' תלוויים בלשון . דריק לשמור לשוכו מאד מאד . ועל כן אמר דוד כבוד לשוכך מרע . ואמרו רז' למעשה באדם אחד שקרא בריאח מי רונה לקנות סב חיים בלא כל העולם לקנות והונוי ספר תילים וחראה להם מה שכתוב בו מי האיש החפז חיים כו' כבוד לשוכך מרע . וכשראה זה ר' וכלי הכניחו בדיתו והאכילוהו והשקוהו וכוחן לו מעות בלא תלמידו ואמר ליה יא

שער לשון חרע

לִיה עַד עֵתָה לֹא יָדַעְתָּ זֶה הַפֶּסֶק • אָמַר לִיה
 יָדַעְתִּי אֲבָל לֹא שָׁמַתִּי עַל לְבִי לְהוֹדֵר בְּדַבָּר זֶה
 וּבְשִׁיטָּתִי קוֹרָא זֶה הַפֶּסֶק עֲבַרְתִּי עָלָיו • וְלֹא
 חָשַׁתִּי בְּאֹהֶ וּקְיִימוֹ בִּידֵי וּמַעֲשֵׂה אֹהֶר יוֹתֵר
 בְּלִשׁוֹנִי • לָכֵן אֲדָם שֶׁהוֹדֵל בְּלִשׁוֹנוֹ לְהַחֲרִיף
 וּלְהַתְלוֹנֵן וּלְסַכֵּר לִשָּׁן הָרַע וּלְדַבֵּר כּוֹז וּדְבָרִים
 צָטוּלִים • וְעֵתָה הוּא רוֹנֵה לְצַנֵּעַ וּלְמַבּוֹעַ
 מִזֶּה וּלְעֵשׂוֹת גְּדֵר גָּדוֹל וְחֹק מֵאֵד • וְזֶה הַגִּדֵּר
 שֶׁיִּתְרַחֵק מִחֲבִירָיו הַרְאָטוּבִים שֶׁהֵיךְ דָּגִיל לְדַבֵּר
 עִמָּהֶם לִינְכוּת וּחִכּוּכֹת וּלְשָׁן הָרַע גִּשְׁקָר • כִּי
 אִם יִתְקַרֵּב אִגָּל לֹא יוּכַל לְמַנּוֹעַ כִּי הֵם יִתְחַלְלוּ
 לְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוֹדֵגְלוּ זֶה לֹא יוּכַל לְהִתְאַפֵּק
 מִלְּדַבֵּר עִמָּהֶם כְּמוֹ שֶׁהוֹדֵגְלוּ וּבְדִי לְהַדְגִּיל עִמּוֹ
 בְּמִתְיָקָה מֵאֵד מֵאֵד בְּדִי לְהַדְגִּיל עִמּוֹ לְמַנּוֹעַ
 עִתִּיחוּת כִּי וִירָכֶה לִשָּׁן בְּחָרֵד לְבָרוּנוֹעַסוֹ בְּתוֹר
 וּיִתְחַנֵּךְ עִם הַחֲבִירִים שֶׁאִינֶם מֵרַדִּים כִּי אִם
 מֵרָ"ת וִירָאֵה שָׁמַיִם וְכוֹזָה דַּעֲכִיין יִרְגֵּל עִמּוֹ
 וְעִים דְּבִים וְאִלּוּ יִמָּנֵף דְּכִיחָה לְמַכְתּוֹ • כִּתְי
 מוֹת וּדְיִים בִּיד לִשָּׁן וְאֵלֶּכֶּיָּהּ יוֹכֵל פְּרִיה •
 מַעֲשֵׂה הַיָּד בְּמֶלֶךְ פֶּרֶם שֶׁאֵלֶּה • אִלּוּ הַרְפִּיאוּס
 אֵין לָךְ דְּפֹאֶה עַד שֶׁנָּתַן לָךְ חֶלֶב לְבִיחָה • וּבַעֲשֵׂה
 לָךְ דְּפֹאֶה אוֹ עֵנֶה אֲחֵר מֵהֶם אֲנִי אֲבִיא חֶלֶב
 לְבִיחָה אִם רְנוּכָךְ יִתְנוּ לִי עֵינִים • אָמַר הַמֶּלֶךְ
 לְעַבְדֵּי שִׁתְּנוּ לוֹ כֶּתֶן לוֹ הֵיךְ לְגֹב אֲרִיּוֹת •
 וְהִיּוֹת עִם לְבִיחָה אֲחֵר מִיִּנְיָקָת וְעִם רִאשׁוֹן עַמֵּר
 מִרְחֹק וְהַשְׁלִיךְ עַן אֲחֵת וְאֲכַלְתָּ • יִים שְׁנֵי
 בְּתִקְדָּתָה מַעֲשֵׂה וְהַשְׁלִיךְ לֹא אֲחֵרֶת כֵּן הִיָּה
 עוֹשֶׂה עַד שֶׁהִיָּה עִמָּה וּלְקַח מִתְלָבָה וְחֹזֵר לוֹ •
 בַּעֲהִיָּה בְּדֶרֶךְ רֹאשׁ בְּחִלוֹס וְהִיָּה אֲבִירֵי מִתְרִיזִין
 זֶה עִם זֶה • הַדְּגִלִּים אֲמוּרִים אֵין כָּלֵל הַאֲבִירִים
 דּוֹמִין לְבִי לְפִי שֶׁאִם לֹא הִלְכְּנוּ לֹא יוּכַל לִיקַח מִן
 הַלְּבִיחָה חֶלֶב • וְהִידִים אֲמוּרִים אֵין כְּמוֹנוֹ לְפִי
 שֶׁאִם לֹא הִיָּינוּ עוֹשִׂים לֹא הִיָּה דְבַר כְּלוֹס
 אָמַר הַלֵּב אֵין כְּמוֹנֵי אִם לֹא נִתְּנִי עֵנֶה מֵה הֵם

הַעֲלֵתָם כּוֹלֶכֶם • אָמַר הַלֵּשׁוֹן אֵין כְּמוֹנֵי לְפִי
 שֶׁאִם לֹא אָמַרְתִּי אֲנִי אֵת הַדְּבַר מִי הִיָּה עוֹשֶׂה
 אוֹתוֹ הַשִּׁבְיוֹ לֹא כָל הַאֲבִירִי אֵין לֹא יִרְאֵת לְדַמּוֹת
 אֲלֵינוּ הֵלֵא אֵתָה בְּמִקּוֹם חוֹשֵׁךְ וְאֵין בְּךָ עֵינִים כִּי
 בִּאֲשֶׁר לְשֹׁאֵר אֲבִירִים • אָמַר לִיה הַלֵּשׁוֹן הֵלֵא
 תְּרָאוּ שְׁאֵנִי שׁוֹלֵט עָלֵיכֶם שֶׁמֶר הַלֵּשׁ אֵת הַדְּבָרִי
 הֵיךְ אֲבָל מֶלֶךְ אָמַר לִיה אֲדוּבִי הַמֶּלֶךְ הֵיךְ חֶלֶב
 כִּלְבָּא קֶנֶף הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְתַלְמוֹתוֹ • בַּעֲהִיָּה הוֹלֵךְ
 הַתְּחִלָּה הַאֲבִירִים לְנִכּוּת אָמַר לָהֶם הַלֵּשׁוֹן הֵלֵא
 אֲמַרְתִּי אֵלֵיכֶם שֶׁאֵין בְּכֶם מַמַּשׁ אָמַר הַלֵּשׁוֹן אִם
 אֲנִי מַנְלָה אֲתֶכֶם תְּרַעַו שְׁאֵנִי מֶלֶךְ עָלֵיכֶם אֵת
 לִיָּה תֵּאֲחָר לְתַלְמִין הַשִּׁבְיוֹ אֵל הַמֶּלֶךְ אֲוִלִי אֲכַנֵּל
 הַשִּׁבְיוֹ אֲלֵיו • אִלּוּ לְמֵה נּוֹתֵנִי לְתַלְמוֹתִי אֵת לִיָּה
 שֶׁהַבִּלְתִּי לִי חֶלֶב כִּלְבָּא אִלּוּ וְזֶה אֵיכְכָת לָךְ אִם
 יִהְיֶה לָךְ דְּפֹאֶה • וְעוֹד לְבִיא כִלְבָּא קֶרֶן לֹא
 לְקַח עִמָּה וְיִסֹּם אוֹתָהּ וּבְמִנָּה חֶלֶב לְבִיחָה • אִלּוּ
 הַאֲבִירִים עֲכַשְׂיוֹ אֲנוּ מוֹדִים לָךְ • וְזֶה מוֹת
 וְחִיִּים בִּיד לִשָּׁן • לָכֵךְ אָמַר דּוֹד הַשְּׁמֵרָה מִחֲטָא
 בְּלִשׁוֹנִי • רֹאשֶׁה הַלֵּשׁוֹן טוֹב מִקְרַבְכוֹת שֶׁכֹּאֲמַר
 אֵלֶּלֶה עִם אֲלֵהִי בְּסִיר וְאִגְדֵּלָה בְּתוֹר וְתַטִּיב לִי
 מַשׁוֹר בֶּרֶךְ מִקְרִין וּמִפְּרִים • בְּרִיךְ שֶׁתְּתַכּוֹן
 וְתִכְחֹץ עֵינֶיךָ הַלֵּשׁוֹן אֲשֶׁר כָּל עֵינֵיכִי הֵאֵר לְרַעֲה
 וּלְטוֹבָה תִּלְווּ בָּהּ יוּכַל אֲדָם לַעֲשׂוֹן בְּלִשָּׁן עֲבִיר
 גְּדוּלוֹת וְעִגּוּמוֹ אֵין מִסְפֵּר כְּגוֹן מִלְּשִׁינוֹ וּרְכִילוֹ
 וּלִינְכוּת וּחֲטָפוֹת וּשְׁקָר וְכִיּוֹנָא בְּאֵילוֹ וְכָל אֵילוֹ
 עֲבִירֹת גְּדוּלוֹת אֵין רוּחַ לְבַעַל הַלֵּשָׁן יוּכַל
 לַעֲשׂוֹת מִנּוֹת לֹאֵין חֶקֶר בְּלִשׁוֹנוֹ מִשְׁכּוֹחַ בְּכִי אוֹ
 הַאֲמוּרִים מֵה כּוֹכַל לַעֲשׂוֹת מִנּוֹת הַלֵּא אֵין בִּידֵינוּ
 מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת נִדְקָה לְפִכִּים וְהֵם אִינֶם יוֹדְעִים
 אֲשֶׁר מִקּוֹד הַמִּנּוֹת קְרוֹב לָהֶם מֵאֵד מִקּוֹד חִיִּים
 בַּעֲוֹלָם הַזֶּה וּבַעֲוֹלָם הַבָּא וְהוּא הַלֵּשָׁן • וְכֵן
 אָמַר דּוֹד מִי רוֹנֵה לְקַכּוֹת עוֹלָם זֶה וְעוֹלָם הַבָּא
 אִלּוּ אֵין אֲדָם יוּכַל לַעֲמוֹד בַּשִּׁנְיָהֶם • אָמַר לָהֶם
 בָּוֵל הוּא מֵאֵד • וְכֵן הוּא אֲמוּרֵי הַלֵּשׁ הַחֲפֵן
 קִיּוּם

התשובה

שער

והתחילו לספר בשבחה של תשובה ללמד
 שתשובה מגעת עד כסא הכבוד שנאמר טובה
 ישראל עד יי אלהיך אמר רבי עקיבא
 שבעה דברים קדמו לעולם אלו הן תורה תשובה
 גן עדן וניהנם וכסא הכבוד ובית המקדש
 ושמו של משיח ולמה אילו שבעה דע לך
 שעיקר בריאת העול הוא בשביל האד"כ"א נריך
 בעולם התחתון אלא באד והוא מושל בכל עול
 התחתון בנהמות וחיות ועופות ודגים ושרטט
 ומאחר שעיקר הנריאה בשביל האדם א"כ הונרך
 להקדים התורה שהיא קיום העולם דכתיב אם
 לא בריתי יומם ולילה חקית שמי נאדך לא שמתי
 וכיון שהקדים התורה הונרך כמו כן להקדים
 התשובה כי כיון שיש בתורה עשה ולא תעשה
 ועונשין המפורסין בתורה הונריך על כל פנים
 להקדים התשובה שאם יחטא אדם שיהיה לו זמן
 לשון שאם לא כן לא היה העולם קיים דור אחד
 שאין אדם נדון בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא
 כי מיד שהדור חוטא הוא ראוי לכליתו ולהשמדו
 ולכך נכתב מעשה כדום בתורה להודי' להטא'
 שהם ראויים להיות כלום הם וכל אשר להם גמ
 הארץ היא ראוייה להכך כמו כדום אלא שהק"נה
 הקדים תשובה וממתין דגר אחר דור וכיון ש
 שהקדים תורה ותשובה הונריך להקדים כמו כן
 ג"ע וניהנם וכסא הכבוד שהם מקומות לשלם
 איש כמעשיו וכיון שהקדים כל אילו הונריך
 להקדים בית המקדש ושמו של משיח כי בימים
 ההמה תמלא הארץ דיבה ולא יהיה יצר הרע
 בב"א כלם גדולים וקטנים יורעים השם יתעל'
 דיבה גדולה ואז ידעו כלם שעיקר בריאות
 העולם בשביל עצודת הבורא יתע' לכן הקדים
 אילו השבעה לעולם ועלו מושיעים בהר
 ציון ולשני פסע ביעקב זהו ונא לנין גואל
 עמך וכן יהי רצון * עמוד שבע דברים
 יקדים

קיום א"ל מוי וכל לקכות חיים א"ל כבוד לסוכה
 מרע וירגיל ענמו כלסון לדבר דברי תורה
 ויראת שמים ולהזכיה כניאדם ולגלות כניא
 אהריו לשמור ולעשות ולכחם אצלים ולנחם עני'
 ולדבר על לבם דברים של תנחומים טובים ולדבר
 אמת ולהתרגל בשירות ותושבחות ואז יהיה
 אהוב למטה וכחמד למעלה ויהיה מכרז ברצ
 טוב הנסוך לנדיקים *
 סליק *

כך שער התשובה

התשובה אמר ר' יוחנן גדולה
 התשובה שמגעת עד
 כסא הכבוד שנאמר טובה ישראל עד יי אלהיך
 ואמרו רבותינו ז"ל כשעלה משה לרקיע מנא
 ביות של מלאכים פתחו לפניו ספר תור' וקראו
 מעשה יום ראשון וכספו והתחילו לספר בשבח
 של תורה * עלה לשני ומנא חבילית של מלאכי'
 וקורין מעשה יום שני וכספו והתחילו לספר
 בשבח של תורה ושל ישראל עלה לשלישי ומנא
 מלאכי' וקורין במעש' יום שלישי וכספו
 והתחילו לספר בשבח של ירושלים עלה לרביעי
 ומנא ארזלים קורין במעש' יום רביעי וכספו
 והתחילו לספר בשבח של משיח עלה
 לחמישי ומנא מחכות מחכות קורין במעשה יום
 ה' וכספו והתחילו בענכ כה של גיהנם עלה
 לששי ומנא שם מלאכים והיו קורין במעשה יום
 ששה וכספו והתחילו לספר במעשה גן עדן שם
 ומבקשים לפני הק"נה ליתו חלקם של ישראל בגן
 עדן עלה לשביעי ומנא אופנים ושרפים
 גלגלים ומלאכי רחמים ומלאכי חסד ונרקה
 ומלאכי רתת ויוע מיד אחז משה בכסא הכבוד
 פתחילו לקרוא במעשה יום שביעי ויכלו וכספו

שער התשובה

יִקְרִים הָאָדָם לָשׁוּב בְּחַדָּתוֹ כִּשְׂהוּא בְּגִדְלָו כְּחַו
הָא' כִּי עֲבֹדֶת הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וְכָל הַמַּעֲלֹת
שֶׁהָאָדָם חַיִּיב הֵם רַבִּים מְאֹד מְאֹד . וְעַל זֶה נֶאֱמַר
אֲרוּכָה מֵאֲרָץ מִידָה וְרַחֲבָה מִכִּי יָם וּי יוֹם קֶנֶר
כִּי הַעוֹלָם הַזֶּה הוּא יוֹם קֶנֶר מְאֹד כִּנּוּן מִי עָלִי
אֲרָץ לֹא כִנּוּן אֵלֶּיךָ אֲלֵא כִנּוּן עוֹף הַפִּיּוּרָח בְּחַוֵּי .
וְהַפִּיּוּרָחִים זֶה הוּא הָאָדָם שֶׁשֶּׁנֶּה בּוֹ מֵדֶת הַעֲבָלּוֹת
וְעַתָּה הַתְּכוּנִן אָדָם שֶׁמִּחוּיִּב לֵילֵךְ מֵהַלֵּךְ יוֹם י'
בְּרַסְאָתָּה וְיוֹתֵר וְהַדְרֵךְ מֵלֹא מַכְפָּלֹת מַעֲשֵׂי
וְאֲבָכִים . וַיֵּשׁ לִישָׁעִים וְרוֹנֵחִים בְּאֹתוֹ הַדְרֵךְ
וְהוּא נֶרֶךְ לִלְכַת עַל כָּל פְּכִיס כִּי כֵן נִיּוֹה לוֹ
הַמֶּלֶךְ וְלֹא יוֹכֵל לְדַחֲוֹתָן כִּמֵּה נֶרֶךְ הָאִישׁ לְהַקְדִּי
בְּדוֹקֵר וְלִחְגֹּד מִתְּכוּן בּוֹרִיָּאָה וְלִלְכַת בְּמַהִירוֹת
לְכָנִיִּם לְהַשְׁכִּים וְלִהְיוֹת לְעֲבֹדֶת הַבּוֹרָא
יִתֵּעַ' וְאֵפִילוֹ כִּשְׂעֵשֶׁשׁ כָּל יִכְלֹתוֹ יִשְׁנֵי מַצַּע מִן
הַמַּעֲלֹת כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ דְּבֻרֵינוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב כִּי
הוּא יִרְעֵי יִנְרָנוּ . מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁכָּתוּב שָׂדֶה
לְעֲבָדָיו וְאָמַר לָהֶם לְעֹבְדָה וּלְשׁוּמְדָה וּלְהַבִּיֵא
מִמֶּנֶה ל' כּוֹר בְּכָל שָׁנָה יִהְיֶה עֲרָחוֹ זֶה וְעֲבָדוֹ
אֹתָהּ הֵיטֵב וְהַבִּיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה' כּוֹרֵין אֵל
מֵה וְאֵת עֲשִׂיתֶם אֵל אֲרוּכִינוּ הַמֶּלֶךְ הַשָּׂדֶה שֶׁ
שֶׁכָּתוּב לָנוּ הִיא זִיבּוֹרִית וְאֲבָכִינוּ בְּכָל כַּחֲנוּ עַם
עֲבָדָהּ וְלֹא עֲשֵׂה יוֹתֵר מִזֶּה הַשִּׁיעוֹר . כֵּן
הָאָדָם אֵפִילוֹ כִּשְׂעֵבֹד בְּכָל כַּחֲנוּ עֲבֹדָתוֹ קִטְנָה
וְאִם יֵאמַר אֲמֵתִין עַד שֶׁאֵיכָּה פְּכִי וְעַד שֶׁאֲרוּיָת
דִּי סִיבּוּקִי הִכָּה עֲבָדוֹת הַעוֹלָם אֵיכָּה פּוֹסְקוֹת .
וְאֵל תֵּאמַר לְכַשְׁאֲפָנָה אֲפָנָה שֶׁמֶל לֹא תִפְכָּה .
הֵב' אִם יֵאמַר תְּשׁוּבָתִי עַד שֶׁכָּנוּס וִיאֲסוּף הוּן
אוֹ יִחְמוֹר וִיכְסוּף יִתֵּר כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ רַז"ל אֵין
אָדָם יוֹנָא מִזֶּה הַעוֹלָם וְחֲנִי תֵאֲרוּתוֹ בִּירוֹ . יֵשׁ
בִּירוֹ מִכָּה מִתֵּאֲרוֹה לְעֲשׂוֹת מֵאֲתִים . הַשִּׁיעָה יִדּוּ
לְמֵאֲתִים מִתֵּאֲרוֹה לְעֲשׂוֹת ד' מֵאֲתִים . וְכוּ אֲוֹהֵב
כִּסָּף לֹא יִשְׁנֵעַ כִּסָּף . הֵב' הַזֶּמֶן מִתְּמַצֵּעַ
וְהַעֲלָה מִרְוּבָה מֵלֹאֵת הַתּוֹרָה וְתִיקוֹן הַכֶּסֶף

וְהַשְׁנוֹת הַמַּעֲלֹת כִּמוֹ הִירָאָה . הַדְּבִיעַ
כִּשְׂתֵּאֲחֵר לְתִקּוֹן כִּפְשׁוֹ אוֹ הֵינֵר הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר
וּמִתְקַסֶּה הַלֵּב וְכִכֵּר הוֹרֵג בְּעֲבִירוֹ וְכָל הַעֲבָדוֹ
הֵן עֲשִׂינוּ כְּהִיתֵר וְלֹא יוֹכֵל לְטַהֵר עֲנָמוּ .
הַחֲמִישִׁי מִי שֶׁאֵיכָּה רֹנָה לְהַקְדִּים לָשׁוּב אֲוֵלִי לֹא
יֵאֲרֵךְ יָמִים יָמִוֹת עֲרֵס יָסוּב עַל כֵּן יוֹהֵר בְּכָל
עֵת וְיִהְיֶה בְּגִדִּיק לְבִישׁ . הֵב' כִּשְׂתֵּאֲחֵר
לָשׁוּב יִהְיֶה עֲבֹכּוֹתֵינוּ יִשְׁכָּח וְיִשְׁכָּח וְלֹא יִדְאָה לָהֶם
כֹּאֲשֶׁר בְּתַחֲלִילָה . הֵב' כִּשְׂהוּא בֹא לַיּוֹמִים
וְיִחַלֵּשׁ כַּח הֵינֵר וְלֹא יִקְבֵּל שָׂכָר עַל הַתְּשׁוּבָה כֹּאֲוֵלוֹ
עֲשֵׂה תְשׁוּבָה צִימִי בְּחַדָּתוֹ כִּשְׂהִיָּה בַּחֲחֹק כְּחַו .
וּבְעֲבֹד אֵילוֹ שְׂבַעַה דְּבָרִים יִקְרִים אָדָם אֵת
עֲנָמוֹ לְתִקּוֹן כִּפְשׁוֹ לְכִי מֶלֶךְ עֲלִיָּין . וְאַחֲרֵי
שִׁיעָלָה בְּכָל הָאָדָם לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה לֹא יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה אִם לֹא יִשִּׁים עַל לְבוֹ ו' דְּבָרִים .
הָרִאשׁוֹן שִׁדְעָה מַעֲשִׂיו וְיִכָּרֵם כָּלֵם אִם
אָדָם שֶׁלֹּא הוֹרֵג לְקִיָּים הַמִּצְוֹת מִכְּעוֹרֵיו וְעֲשֵׂה
כָּל יָמָיו עֲבִירוֹת וְכִמֵּה בְּכִי אָדָם פְּעוּרִים שְׁאִין
אָדָם בְּקִרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה אֲלֵא אִם כֵּן בֹּא עַל אֵשֶׁת
אִישׁ אוֹ עַל גּוֹיָה אוֹ יוֹנָא לְתַרְבּוֹת דְּעָה וְכוּ יוֹנָא
בְּאֵילוֹ מַעֲבִירוֹת גְּדוּלוֹת . אֲבָל בְּשִׁאֲרַ עֲבִירוֹת
אֵין יוֹרְעִים לָשׁוּב עֲלֵיהֶם . וְזֶה אֵיכָּה כֵּן כִּי עַל
כָּל מַה שֶּׁהוֹדִירוּ דְּבֻרֵינוּ עָלֵינוּ הוּא יוֹתֵר חֲמוּר
מִדְּבָרֵי תוֹרָה כִּי כָּל הַעֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים
חַיִּיב מוֹתָהּ וְכָל מִי שֶׁעֹבֵר עַל דִּית אוֹ דְּבָרֵי
חֲכָמִים נֶרֶךְ לָשׁוּב . וְעַתָּה שָׁמַע בְּכִי כִי
רוֹב הַעוֹלָאִין כּוֹהֲרִים מִדְּבָרֵי דְּעָלִי וּמִלְּהַסְתָּכָל
בְּכִשִּׁים וּמִלְּדָבָר עֲמֵהֶם שֶׁלֹּא לְנוֹדֵךְ . גַּם לֹא
כּוֹהֲרִים לְהַתְּפִלָּה בְּכוֹנָה וּמִלְּדָבָר בְּדִית דְּכִנְסָת
וּמִשְׁחִיק וּמִקְלִית רֵאשׁ . גַּם לֹא כּוֹהֲרִים בְּזִדְקָה
לְתַת אֹתָהּ לְמִי שֶׁהוֹגֵן לָהּ וְלֵאמֹן הַלֵּב וּלְקַפּוֹן
הִיד וְלְרַבֵּר דְּבָרִים קָשִׁים לְעַכְשִׁים . גַּם לֹא
כּוֹהֲרִים מִשְׁכּוֹעֵת חֲכָם וּלְקַלֵּל חֲבִירוֹ אוֹ עֲנָמוֹ
בְּשֵׁם . וְהַזְכִּיר פֶּסֶם שְׁמִים לְבַעֲלָה אוֹ בְּמִקּוֹם
שִׁיעַ

שער החשובה

שאינו טהור או בידים שאינם נקיות ונטול ת'ת
כנגד כלם . גם לא כוהרנו מקבל ופכאה ולסון
הרע וגאות וכעס ומכל המדות האמורו בשפר
יהיה . גם לא כוהרנו בענייני קיום המנות
התלוין במעשה כגון בעולת ידים וזענייני שם
בזיקין אדם לחבירו ומקיום טבת כדן רבים
נכסלים בזה כי דבר פשוט הוא מאד מי שאינו
בקי במנות נכסל בהרבה מקימות . וכמה
עשה אדם עבירות כל ימיו ולא הרגיש לכך נר'
זה השב לידע העבירו' שעשה והיאך יכול לדעת
למוד המלות ויבין בכל מנה ומנה מה חסר
וממה שלא קיים ובמה עבר . ואם לא ידע כמה
עבר איך יתחרט אלא אם כן ידע העבירה שם
שיתחרט עליה כמו שאמר הכתוב כי פשעי אמי
אדע וחטאתי כגדי תמיד . השני אפי' כשהוא
ידע עבירו' שעשה לא יתחרט עליה אם לא ידע
בדאי . רעת העבירות שעבר צ"א יחשוב מה
בכך אם כהנתי מן העולם הזה בלא צרכה או
אם בעלתי מן התורה אין זה דבר דע כל כך
מי שחושב כך לא יתחרט ולא ישוב בלב שלם אלא
כדיך לחשוב אין שום דבר דע בכל העולם כמו
מי שאינו חושש על גמנות המלך המורמם קל
וחומר ממלך בשם ודס העובר על צוויי כמה
הוא דבר רעה . השלישי נדריך הקוטא
לידע ולהאמין מעומק הלב שיש לו גמול עונם
בדיכים קשים על העבירות שעשה ואם לא ידע
זה לא יחש לשיב אבל אחר שיבדור אצלו העונם
אז ישוב ויתחרט ויבקש מאת האל המהולל מחיל'
כמו שאמר סמר מפתך בשריו . הרביעי
נדריך שידע החוטא שכל עבירותיו שעבר כל ימיו
עבירות גדולות וקטנות וכל המחשבות רעות
ודברים בטלים וכל עכניו מקטן ועד גדול
הכל כתובים בספר ואין שכחה לפי הס' יתע'
דכתיב הלא הוא כמוס עמדי מתוס באזניות .

ואמר ביד כל אדם יחתום צ"א יחשוב שיש שכחה
לעונותיו לא יתחרט ולא יבקש ממנו עליהם מ
מחילה . כי רבים חושבים בשביל שהק"ה מאחר
לפרוש העבירות שיתכחו ולא יבא לדין עליהן
כמה שאמר אשר כעשה כתבם מעשה הרעה
מהרה . על כן מלא לב בני האדם הוללות .
החמישי שידע באמת שהתשובה היא רכושא
שלמה לעבירות כי החולה שאינו מאמין שרכוש'
שעושין לו שהיא תרפא אותה לא יחוש לאכול ה
הרפואה או לשתות המסקה . אבל כשהו יודע
בדאי תועלת הסם והמסקה או יתאוה לסבול
מרירות הרפואה . כך כשידע בודאי תועלת
התשובה או יתאוה להגיע אל מעלו התשובה .
הששי נדריך לחשוב בלבו הטוב ת שעשה
לו הבורא ית' מעודו ועד היום הזה והיה לו
להודות עצור הטוב ת וזה לא עשה אלא עבר
מנותיו . ויש לו לסקול עונם העבירה כנגד
המתיקות ושכר המזון כנגד נערה בשול' הזה
כמו שאמרו חכמי' היו מחשב הכסד מנה כנגד
שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה .
השביעי נדריך שידע להתחזק מאד ולסבול סבל
גדול להמנע מן הרע אשר הרגיל בו כי זה דבר
פשוט מאד עבירה שהורגל בה כל ימיו שהיא
רומה לו להיות וקשה לו מאד לפרוש ממנה .
ועל כן נדריך אדם חיזוק גדול יגדלים גדולים
לפרוש ממה שהורגל ונרץ הסכמה גדולה בכל
לבו ובכל נפש להמנע . ויסיר ההרגל מלבו
כאילו לא הורגל ורגיל וימאץ בלבו הרעות
כמו שאמר קרעו לבבכם ואל בגדיכם
וכשהחטיא קובע בלבו אלו השנעה עניינים או
הוא קרוב לדרך התשובה . והנה מדרגות
רבות לתשובה ולפי המדרגות יתקרב אדם אל
השם ית' ולעולם אין הנגמ' טהורה בטהרת
שלימה שהיו העונות בלא היואל אחר שיטהר
האדם

שער התשובה

האדם את לבו כמו צנר המטנף אס יכנס אותו
מעט או יעבור העיטוף אבל רועס וכתס יסאל
צו . אבל לפי רוב הכיכוס יתלבן לבמרי וכן
כתיב הרב כנסיני מעוכי . לכן תכנה לנך מן
העון דכתב כנסי מרעה לנך ירושלים ועתה
יס לך לכתוב לך עשרים עניינים שהן מעיקרי
התשובה . הראשון יתפוס במדת החרטה
ויפוס אל לבו כי יש פונס גדול למי שעבר מנו
המלך הגדול כמו שאמר הכתוב תנו לאלהים
כבוד בערס יחשך כו . ובשארס חושב ימי
חושך אשר יגיע למי שפסע באלהי יעקב וירא
מאר לאתחרע על מעטיו ויאמ' כלבמה עשייתי
איך לא היה פחד אלהים לנכר עיניי ואיך לא
יגורתי מתוכחות על פוני ואיך לא משלתי על
וגרי בהנחת רגע אחד ואיך טמאתי כשמתירה
הטהורה אשר נפחת בי מחקור הקודש . ואיך
עשיתי חילוף עולם גדול וארוך קיים לעולמי עד
בעולם הקטן הכלה . ואיך לא זכרתי יום
המות אשר לא כשאר לכני כשמתו בלתי גוויתו
ואדמתיו . וכן ירבה בלבו מחשבות מעכין זה
וזה הפניין אשר דבר ירמיה אין איש כיהס על
הרעה לאמר מה עשיתי . השני עזיבת
החטא שיעזיב החוטא דרכיו הרעים ויגמור
בכל לבו ולא יוסף לבא בדרך ההוא עוד . וזה
ראשית התשובה לעזוב דרכיו ומחשבותיו הרע'
להסכים בלבו ולקבל עליו שלא יוסף לחטוא ו
ישע מחשבתו ברעה אשר השב ויכרית מעשיו
הרעים מידו . השלישי היגון שיאכח
בחדירות הלב כי אם אדם הפסיד דיוקר קשה לו
ואס אחד עשור יתאבל ולבו מר בקרבו . וכן
אס ינפצו סאר נרות ינטער מאד קל וחומר
שינטער במי שמרד בארון הגדו' והשחית דרכו
לפניו והוא עשה לו חסד שינטער בכל רגע .
ודע שמדריגות התשובה ומעלותיה לפי גודל

המדריגות של הנצר על העצירות שעשה צר
הנצר צא מההרת הכשמה העלוונה והקצה
מרחס על האדם נהיות כשמתו שרוייה בנער
על זה כיהמלך ירחס יותר על ילדי ביתו הלא
הקרובים אליה והם מאנולי הארץ הנככרי' ממה
שירחס על הכפריים לכן כשהנשמה נכרדה
מלמעלה ממקום קדוש כשהיה מנטערת או
תקבלכה מהרה יותר הכל . הרביעי יגון
ונער במעשה . עד כאן דברנו מנער ויגון
בלב זה עניין רביעי הוא נער ויגון במעשה
כמו שאמר וגם פתה כאס יי' טובו טובו עדיי
בכל לבכס בנוס ובכי ובמספד . ונריך
להראות סימני נער ויגונו במלבושו כגו' לחגור
סך כמה שאמר על זאת חגרו סקים וכמו שאמ'
ותכסו כסקים ארס ובהמ' ויסיר בגדיו החמורי'
ממנו וימעט תענוגים במיכי המאכל והמשתה
והטוילים זאמכו רבותינו ז"ל הלב והעניים
שני כרסורי החטא וכתי' לא תסורו אחרי לבבכ'
ואחרי עיניכס לכן בזאת יכופר עון הסרסורים
עון כרסורות הלב במרירות ונער ושון כרסורות
העניים יתכפר כרמעות שנאמר פלגי מים ירדו
עיני על לא שמרו תורתיך . לא אמר על לא
שמרתי אלא על לא שמרו . פורס העינים הם
היו מרגלים לתור החטא על כן הורדתו פלגי
מים . וכשינכח על כשעיו יאמר רמעותי
יכנו חרון אכך ותטות מעשי ישיבו אכך ממני
וערך טולחני אשר פרכתי יחשנו כמזבח פרוך .
והסיר אשר לא הנגתי על גחלי כאס תוקד
על מזבחך ואת חסרון דמי יכפר כרס על קרנו'
המזבח ומיעוט חלני כחלב אימורים . וקול בכו
כקול שירים משוררים וריח רעבון כפשי כרית
הקטורת וחלשות איברי כנתח קרבן ושברון
לבי יקרע ספרים ספתונים בהפכותי ושינוי
בגדי החמודות כנגדי כהונה ומנוסת רחינה
כקידוש

שער התשובה

כמוך וסיחת הציון. ואילו העניינים מכריעים
הלב. התשיעי. טבירת התלויים ימים
אל לבו כי התלוי מקלקל כל המעשים ויטרפו
מן המותרים אפילו בדבר היתר לו רק לשופר
בפשו ולקיים גופו. וכן לענין האשה כי כל
ומן האדם בולך אחר התלוי נמשך אחר תולדו
הגוף. ויתרחק מדרך נפש המשכלת. דכתיב
רשמו יעורון ויכעו. וכתיב פן אשנע וכיחשתי
ואמרתיו מי יי. והנה התלוי הנמוכה בלב
האדם שהיא שורש כל המעלות. לכן ימחר
לתקן התלוי. וכבר הארכנו לעיל. ויש
בטבירת התלוי תועלת גדולה. כי בזה יגלה
שלו עוצ וישר כי הוא מואס בעצב אשר גרם
לו החטא. והפוגע אפילו מן המותר הוא גדר
גדול שלא יגע באיסור בלומר אפילו במותר לא
אמלא תלוי ואלך אעלה גדי באיסור.
העשירי להשיב פכלו. כיגר הסתכל בעריות
יתכה בטחית עינים. בלשון הרע יפסוק
בתורה. ובכל אנרים שחטא ישתדל לקיים
בו מנוה. ובזן אמרו חכמים הנדירים באר
שחוטאים בו מתרחים. ועוד אמרו חכמים
אם עשית חבילות של גבירות עשה כנגדם ש
חבילות של מנות. רגלים ממחר לרון לעבירה
ישיו עמהרן לרון לדבר מנוה. פה שדיבר
עלה. אמת הנה חכו וכו' פתח בחכמה
ידים גופכות הם יפתחו ידו לעני. עניס דמו
יהא דכאוגח עינים. לב חורב מהשכות לון
בלבו יגפון אמדי מרה. האחד עשר
חיפוס דרכיו כמו שאמ' בחפפה דרכיו ונאקד
כו. והחיפוס הוא שידרוק עצמו מן העבירות
פעשה בימיו ויש בזה תועלת לשלש דברים.
האחד שיזכר כל הדברים שחטא בהם ויטורה
על בלם כי הודיו מעיקר הכפרה. השני
כמה לו עבירות וחטאים וכו' וטורה הכפרה.
השלישי

בקידוש ידים ורגלים ותשובותיו ושינוך אל כי
באמת על רוע מעללי פעמיתיו ולא אשוב להרע
לפניך. החמישי הדאנה שירא מנעם
עונותיו בי יס עונות שהתשובה תולה בפרתן
ויסורין ממרקין כמו שאמר ביעוני אביד ארא
מחמאתי. ומה חילוק יש בין היגון והדאנה
כי היגון על מה שעבר כבר. והדאנה על
העתיד שירא לעולם אולי יקצר בענין התשובה
ולא יגלים חוק התשובה. וירא שמה יתגבר
יגרו עליו כמו שאמר רז' אל תאמן בעצמך
עד יזה מותך. השישי הכוונה כמו
שאמר בנשתי וגם ככלמתי כי נשאתי הרבה
נעוריי. והנה החוטא יתבייש מאד לעבור ע
עבירה לפני בני אדם ואף לא יבוש לפני הק'
ג' ה'. וכבר ביארנו ענין הכוונה בשער
הכוונה. השביעי ההכנעה בכל לב
והעפלות כי המכיר את בוראו ידע כמה שער
על דבריו ויפיל אותו ויגרע. וכתי' ונחי
אלהים רוח נשברה. לב כשבר וכדכא אלהי לא
תנוה רוח נשברה היא רוח נמוכה. ההכנעה
היא מעיקר התשובה. והכנעה יתקרב האדם
אל העם ב' שאמר ואל זה אבינו אל עני
וכפה רוח. ומדכנה העליונה בהכנעה ה
המחוייבת מדרך התשובה גידול ויאדיר בעבור
הבורא. ולא יחזיק טובה לעצמו אלא הכל יהיה
בעיניו כנגד מה שהוא חייב בעבודת השם ית'
על כן יכנע ויעבור בהללע ולא יחמוד
בכור על מעשיו הטובים. השמיני
ההכנעה במעש' שיתכה במענה רך אל חירף
אותו אדם על יופעו הראשונים ושתוק אולי אמר
ידעתי כי חטאתי. ולא יעשה מלבוש' בלוי
ותכשיטים כמו שאמר יהוד עריך מעליך.
יהיו תמיד עיניו שוקף כמו טאמר ושח עיניו
וישיע. ושימי ההכנעה מענה רך וקול

שער התשובה

השלישי כי אף אל כי שהוא מקבל עליו לעצוב כל
חטא נדון לידע כמה שחטא עליהם כדי לעשו
גדר להזהר מאותן דברים שכתבנו בהן כי נדון
האדם יותר שמירה מאותן עבירות שהורגל בהן
ושהוא קלה בעיניו לעבור והיכר גולש בהם
והוא כהולה כשהוא מתחיל להנדיח נדון להזהר
מכמה עניינים שלא יחזירו לחוליו. כך מי
שהוא חולה מן העבירות כשיתחיל לשוט נדון
להזהר מאד * השנים אשר שחקור
וידע גודל כל אחד מעבירותיו. ונחיצה עבירה
יש מלקות או מיתת בית דין או כרת וכשידע
גודל החטא ומדד לבו בידו ויוסף הכנעה *
השליש אשר שיהא העבירות הקלות דומות
בעיניו כחמורו. כגון הסתכלות נשים ולהרבו
עמהם דברים או דברים בטלים או לילך בטל
או להזכיר שם שמים לבטלה * כל אלו ועוד
דנות הם בעיני אנשים רבים ואפילו בעיני
גדולי הדור הזה הם קלים כחשב כל אלו והיו
כחצוצים לו חמורות מאד. ויש כזה ד' טעמים
האחד אף להניח לקטנות העבירה אלא יביט
לגדולת המלך שהזהיר עליה * משל למלך
שנייה לטוב עבדיו לאחד ניוה להביא לו לשמות
כי הוא מאד נמא * לשני ניוה לפשות דבר
שאזנ נדון כל כך והזהיר כל אחד בכפשו בודאי
כל מי שעובר חייב מיתה * כי תולין אותו שגכ
דיכר אחד כמו שתולין אותו שגכ אלף כי כל
כל אחד עובר מנות המלך. כך על כל התורה
הזהיר שמור אף כל המנוה אשר. ובתיב ארור
האיש אשר לא יקום בו. השינוי כי מי שעובר
הקלה הרבה פעמים או היא חמורה כי ינטרפו
עוקש על כל פסע ופסע * השלישי כי כשהוא
מורגל בעבירות והם לו כהיתר ולא יסתמר מהם
וכחשב עם פורקי עול ומשומר לדבר אחד *
הרביעי כי דרך היצר פשהוא כונח בדבר קל או

יכנח בדבר חמור * לכן אמרו חכמים היר
זהיר במנוה קלה כחמורה עוד שמנוה גוררת
מנוה * ועבירה גוררת עבירה * הארבע
עשר הוידוי שצאמר והתורה אשר חטא עליה *
ויש חובה עלת להזכיר עונותיו ועונות אבותיו
ולמה יתורה על חטאת אבותיו משום שהיה שם
כעכש כשאחוז מעשה אבותיו בידו. וכן כתוב
והתודו את עונם ואת עון אבותם. וזהר מאד
בעת הוידוי שגמור כלבו לעצוב דרכיו הרעים *
כי אם חוזר עליהם אז הוא כטובל ושרץ בידו *
כי הוידוי הוא כטבילה והחטא פסרן וזה דבר
ברור שאין טבילה מועלת לאחוז שרץ *
החמשה אשר התפלה שיתפלל החוטא לשם ב"ה
ויבקש מאת השם ב"ה שיצורו על תשובתו שם
ויפתח לו שפרי טהרה * הששה אשר
תיקון המעוות שיתקן כל מה שפועל כגון אם
גזל אדם ישיב הגזילה קודם הוידוי כדי שיתרצה
בוידוי. ואם גזל את האדם ואין לו לפרוע
יתפלל לאלהים שיתן לו השגת יד שיפרע *
השבעה אשר לרדוף פעולת החסד והאמת שכ
בחסד ואמת יכופר עון. ואם החוטא לא שב
אל השם ית' לא יתכפר עוכו בפועל חסד כמו
שאמר אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד. ופירש
חכמים לא יקח שוחד למחול על המנע ולהעביר
העונות וזה הפסוק בחסד יכופר עון על בעלי
תשובה דבר כי יש עבירות שהתשובה וי"כ תולין
ויסורין ממדקין * והנה החסד מגין בעד
החוטא וישמור עליו מן היסורים גם יניח מן
המות כמו שצאמר ונדקה תניל ממות. ועוד יש
עון וחילול השם שהתשובה וי"כ תולין ומיתה
ממדת כ"ס אם יכופר העון הזה לכס עד
תמותו. וכשאדם משתדל לאחוז בידו האמת
ויחזיק ידי אנשי אמת וישא ראשם וישפיל אנשי
השקר ויגיעם עד העפר. הנה זה דרכו קירוש
הש

התשובה

שער

השם • והנה כשיצורר אדם במדת האמת או
 יסלח לו עון וחילול עם התשובה •
 השמונה עשר שיהיו חטאיו כגדו תמיד • ולא
 יסכח אותם כ"ש • כי כשעו אנו ארע וחטאתי
 כגדו תמיד • • התענה עשר עונות החטא
 בשבט החטא לידו • והוא בחוזק תלותו • ואמרנו
 חכמים איוהו בעל תשובה אשר תשובתו מגעת
 עד כסא הכבוד זהו אשר נבחן ויגאל בקי באותו
 כרק ובאותו מקום ובאותה אפה פירש כשיודע
 החטא לידו • והוא בתוקף יגדו • ויתקף יגדו בעצו
 יראת השם ב"ה • • ואם לא כזרמן בידו בענין
 זה יוסף • כנכסו יראת השם ב"ה דבר יום ביומו
 ככה יעשה כל הימים וזה מדרגה עליונה מן ה
 התשובה • • העשרים להשיב רבים מפיו
 כאשר תשוב ידו שכתמר טובו והשיבו מעל כל פ
 פשעים למדנו שזה מעיקרי התשובה • וכאמ'
 הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא •
 למדנו אס לא יוכיחו יענש על חטאיו וכן אמר
 דוד אלמדה פושעים דרכיך • וחטאים אלי ישובו
 • ארבע ועשרים דברים מעבדים את
 התשובה ד' מהן עון גדול והעושה אותן מאילו
 בד' אין הק' בה מספיק בידו לעשות תשובה לפי
 גדול חטאו • ואילו הן המחטא את הרבים •
 ובכלל עון זה המעבד את הרבים מלפני מנוה
 והמטה את הרבים או חבירו מדרך טובה לדרך
 רעה כגון מסית ומדיח ורואה את זכו ויגאל לו
 לתרבות רעה ואינו מוחה דליו כי אס היה מוחה
 בידו היה פורש וכמנא מחטא אותי • ובכלל זה
 העון כל שאפשר בידו למחות לאחרים בין רבים
 בין יחידים ואינו מוחה אלא מכח חות' בכסלונם
 • והאומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא
 וי"כ מכפר כי כל המחשב כך תשובתו קשה מאד
 כי לעולם יחטא כיון שחושב שישוב אז העבירה
 קלה בעיניו • • ומאותן כ"ד דברים יש מהן ה'

הן כופלין דרכי התשובה דכתי עושהם ואילו
 הן הכורט מן הנבחר כשפושין תשוב' והוא חומ'
 שלום עלי כפשי ואינו מנפער בנער הניבחר לבן
 אינו זוכה בזכות שפושין • והחולק עם חכמים
 לפי שמחלוקת גורמת לכרוש מהן ואינו יודע ד
 דרכי התשובה • • והמלעיג על המנות וכיון
 שכתבנו בעיניו אינו חושב עליהם לעשות ואם
 לא יעשה כמה יזכה • • והמבזה דביתו ודבר
 זה גורם לדחבר נלמדנו מן העול' כאותו האיש
 ובזמן שנערד לא ימנא מלמד שמורה לו דרך א
 האמת • והשוכח את התוכחות שהרי לא הכיח לו
 דרך שהתוכחות גורמת לתשוב' שבזמן שמודיע'
 לאדם חטאיו ומכילימן אותו חוזר בתשובה כ"ש
 זכור ואל תשכח כו' • ממרים הייתם כו' • ולא
 כתן השם לכם לב לדעת כו' עם ככל ולא חכם
 כו' • • וכן יפעיה הוכיח את ישראל עד שחזרו
 בתשובה • לפיכך נריך להעמיד בכל קהל וקהל
 אחד מחכמיהם זקן וירא תמים מנעוריו • ואהוב
 להם שיהא מוכיח לקהל להחזירם בתשובה • זה
 ששוכח את התוכחות אינו בא להמוכיח ולא פא
 שומע דבריו • ולפיכך יעמיד בחטאו שהן טובו
 בעיניו • • ומאותן כ"ד דברים יש ה' דברים
 העושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה
 לפי שהן עבירות שבין אדם לחבירו ואינו יודע
 חבירו שחטא לו שיבקש ממנו מחילה • • ואילו
 הן המקלל את הרצ' ולא קילל אדם ודוע שיבקש
 ממנו מחילה • • והחולק עם גכ כי הוא חושב
 איזה גבי'ה כי אני אינו גוכ ואפילו אס ירצה
 לשו' ולהחזיר למי יחזור כי הוא אינו יודע ממי
 גכ הגכ • והוא מחזיק ידי הגכ ומחטא אותו •
 והמונא אבירה ואינו מכריז עליה להחזיר
 לבעליה וכשרונה לעשות תשובה אינו יודע על
 מי הוא • • והאוכל סוד עניים יתומים ואלמנות
 אילו ב"א אמללים הם ואינם ידועי' ומכורסמים
 וגולין יר' 12

שער התשובה

וגלין מעיר לעד וזה האוכל אינו יודע על מי
הוא שיחזיר לו • וי"א שחזר בד' לשון דוחק פי'
שהוא דוחק אילו העניינים בחוב שהן חייבים לו
עד שמחליטין לו קרקעותיה או מטלטלי' שלהם
בפחות משניים ואינו חושב שיש בזה חטא כי ש'
יאמר עלי' אני נוטל • והמקבל שומר להעות דין
ואינו יודע עד היכן מגיע הפיייה וזו וזמה כחה
כדי שיחזיר הדבר • ועוד הוא מחזיק יד שהטעם
לו הדין ומחטא אותו •
דברים יפ' ה' דברים והעושה איתן אין חוקתו ל'
לשוב מהן לפי שהן דברים קלים בעיני רוב ב"א
וזמנא חוטא זהו איך כראה לו חוטא • ואילו
הן האוכל מסעודה שאינה מספקת לבליה
כגון שאדם יבנם בבית עמי והוא מזמן לו הרבה
ואינו עושה ברתון כך אלא שהוא מתבייש ממנו
להזמין גשע וזה אינו בראה לו חטא בזה כי הוא
אושב שאוכל ברשותו ולא בעל כרחו • והמשתמש
בצבואו של עמי אפי' אינו אלא קצודוס ומחריש'
ואומר בלבו לא חסרתי מהם והרי לא גזלתי
והמסתכל בצעירות כי המסתכל חושב בלבו אין
דבר כלום שהוא אומ' כי בעלתי או קרדתי והוא
אינו יודע שראות העינין פון גדול שהוא גורמת
לגופן של העדרות שחאמ' לא תתורו אחרי לבבך'
ואחרי עיניכס • והמתכבד בקטן חבירו אומ'
בלבו שלא חטא לפי שאין חבירו עומד אצלו ולא
הגיע לו נזשת ולא נישא אלא שהוא עורך מעשה
הגזונות וחכמתו וחריפותו וזהו אומ' ממעשה פס
חבירו וחכמתו וחריפותו והסומע דבריו יהיה
הוא מכובד בעיניו וחבירו בזוי • והחוסר
בכשרים בלבו ואומ' שאינו חוטא לפי שהוא אומ'
מה עשיתי והלא לא עשיתי שום דבר אלא חסר
בעלמא זהו אינו יודע שהחסר עין גדול שממנו
אדם כשר ברשותו כבעל עבירות • ומאותן
כ"ד דברים ה' מהן העושה אותן כמנחן אחרתו

תמיד והם קשים למרום מהם לפיכך נריך אדם
להזהר בהם מאד שחא ידבק בהן והם כולם ש'
דעות רעות עד מאד • ואילו הן רכילות ולשון
הרע ובעל כעס ובעל מחשבה רעה והמתחזר
לרשע מפני שהוא לומד ממעשיו • כי כשהוא
תמיד אצל הרשע ורואה מעשיו אף הם רשומים
בלבו • והוא שאמר שלמה ורוע כסאיה ירוע •
כל אילו הדברי' וכיונא בהן אף על פי שמעכבין
התשובה מכל מקום אינו מוכעין את התשובה
אלא אם עשה אדם תשובה מהם הרי הוא בעל
תשובה ויש לו חלק לעולם הבא • העובות ד'
מיכין הם האחד גביו לבין המקום ב"ה לבד ב'
כגון תכילין וסוכות וכוונא באלו • והמין הסני
סנין אדם לחבירו • אותן העבירות שנין אדם
למקום ב"ה עשה תשובה באותו ענין שער •
כגון אם לא קיים מצות עשה יסתדל לקיים אם
לא עסק בגמילות חסדים יטרח מעת התשובה
ואילך לגמול חסד • ואם עבר על מצות לא
תעשה יתן בלבו שלא יעבור משתה זאילך כללו
של דבר מ' שרונה להמת מבעלי התשובה השלמי'
נריך לערוך מלחמה גדולה בלבו • ואין העניין
כמו שקוטנין העולם כי לא יחשב בעל תשובה
אלא מי שעבר מעבירות ידועות כגון מ' שחא
על גויה או אשת איש או שגבר או כיונא באלו
ואין העניין כן כי יש גזלנים הרבה
שאין יודעין שהם גזלנים כגון מי שקורא חבירו
לדון עמו ויודע שאינו חייב לו מאומה אבל הוא
התכוין להקטין ולגדלו ולהפסידו שיפור מא'
מעצמי' וזה הדבר אינו מעלה בלבו שהוא גזל •
אדם המסביע את חבירו שנועה אצלו בדין יש
לו עונש בזה • ובענין זה אדם עושה בכל יום
ונכל שפה רכילות חבילות • כיצד אדם חייב
להתפלל בכוונה ולכרך כל דרכות בכוונה •
ויש מעשים בעולם המכוונים בכל לבם • וככה

התשובה

שער

יס בכל המצות עניינים שאינן גדול הדור הוא
 אינן כוהרין בהן מוחמת שאינן שמין על לבם
 ומוחמת שאינן לומדים המצות והמדות העובדות
 לכן מי שברצה לבד לעשות תשובה שלמה ויהיה
 רגיל להגות בהם ח"ו הזה ויבן יראה לעשותו
 כמה שטענה כל ימיו ויבין על כל דבר ודבר ש
 שיקרא אם קיים אותו אם לאו ואם יראה שלא
 קיים ישתדל ויטעם בכל כחו כדי לקיימו וגם
 יהיה רגיל בספר המצות להגות בו ולהבין כל
 מנהגו כמשפחה ויבין לב על כל מנהג לקיים
 כמאמרם וזה הענין הוא דרך הגדול בדרכי
 התשובה לעשות תשובה מכל דבר ודבר בפני
 עיניו יס עבירות שדין אדם לחבירו הן
 קשות מאד לתקן ולעשות תשובה כגון אדם ש
 שהורג בגזל כל ימיו ואינו יודע ממנו גזל או
 אינו יודע היכן הוא דר או שמה הלך לו למדינת
 הים או שמה אחד המעות שיש לו להשיב
 ויש שנהג בעבירות כל ימיו עד שהוא מורגל
 בהם ומלומד כמו שאמר למדו לפונם שקר ה
 העוה בלאו ויש מי שגזל על הערוה והוליד
 ממנה בן והחרפה לא תמוס ויש מי שרגל
 בדרכי כזב ולספר גנאי על דבי אדם ויש מי
 שהדיח דבי אדם והתעה אותו לדבר איכור
 ויש מי שרואה דבי אדם הילכים בדרך רעה
 ותעו מן הדרך הישר וזה היה ירא מהם להופיח
 לא היה מתבייש מהם עד שחמק להורות להם
 דרך הישר עליו הכתו' אומ' הרשע צעונו ימות
 ודמו מידך חנקם בכל אלה הדברים וכיוצא
 בהן קשה בהן מאד התשובה אך יש תקנה
 גדולה לתקן הכל מתחילה ישוב החוטאן בכל
 ענייני התשובה ויראה ויבין בכל חלקי התשובה
 וימסור נפשו לעשות והכל יעשה לסם שמים
 בכל כחו ובכל לבו בסתר ובגלוי או הקדוש ב"ה
 מקיל עליו ענייני התשובה ומדריכו לדרך ישר
 כל

לתשובה כגון אם הוליד בן מעריות הקדוש
 ב"ה יכרית אותו הקבר ויסתכל הדבר באיל לא
 היה ואם גזל ממון הק"ו יסין לו ממון
 ויכרע לגזל וירצנו וימחול לו ואם עשה
 לאדם דבר בגופו או בממונו יפנים לו הנזק
 ית' רגון ואהבה בלבו כמו שאמר בנרות
 דלכי הים או יביו יפליס אותו ואם אותו
 שנגזל רחוק ממנו הק"ו יקריצנו אצלו עד ש
 שירצהו וימחול לו ואם לא ידע חשבונו
 הממון ואינו מכיר האנשים אשר גזל יתן לו יס
 הק"ו שיפשה דרכי רבים בעון לבנות גשר או
 לתקן בארץ או לבנות גמי ככסות או שאר
 דרכי רבים ויהיה לו הנאה ממנו לכל העול' למי
 שגזל ממנו וגם לאחרים ואם ימות הנגזל
 ישיב הממון ליורשיו בזיקו בגופו או דיבר עליו
 דופי ילך על קברו צמחמד עשרה דבי אדם
 ויבקש מחילה מאת השם יתברך ומאית הקדוש
 ב"ה ימחול ואמר רז' לין התשובה כמכפת
 מן החוטא אלא מכנידנו לבו אבל מי שרונה
 להתקרב אל האלהים לא ישגיר שיערי התשובה
 לפכו אך פותח לו שיערי תשובה ומורה לו דרך
 הישר דכתיב טוב יסר יי על כן יורה חטאים
 בדרך ואומר ונקטתם משם את יי אלהיך
 ומנחת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך
 ואומר כי קרוב אליך הדבר מאד צפיק ובנצח
 לעשותו ואומר קרוב יי לכל קדאיו לכל
 אשר יקראוהו באמת העונה הגדולה
 שהטיב הקדוש ב"ה עם דבי אדם היה אשר
 הכין דרך לפושעים ולחוטאים לכוס מחשך
 לאור ואינו סוגר דרך התשובה אף אם הרצו
 לפשוט שנאמר שובו דנים שיבנים ארפא
 משונתיפם והתשובה מקובלת גם
 אם ישוב החוטא מרוב נרותיו כמו שנאמר
 אם ישוב מיראת פנים שנאמר בנך נך ומנאור
 כל

שער החשובה

כל הדברים וגו' ושנת עד שישיג ענייני התשובה
שנאמר ושנת ליי' אלהיך והקצבה עוזר לשנים
לעשות תשובה אפילו בדבר שאין כמו על אדם
יכול להשיג יחדם בקרבנו דוח עבודה עד שישיג
ענייני התשובה שנאמר ושנת עד ליי' אלהיך וז'
ושמעת בקולו ואומר בסיף העניין ומול יי' את
לבבך ואת לבב זרעך סירש אפילו בדבר שאין כך
כח להשיג הק' בהימול לבבך ויתן לך כח לעשותו
ויש ד' דברים בענייני התשובה הראשון
השני מחזק הכרתו אלהיו והוא כמו צנד הבזוח
מאדוכיו וכשחושב בעצב אשר גמלו שמרנונו
מבקש מחילה ממנו וזכמוהו אמר הכתוב אם ת
תשוב ישראל קודם לא העונש ואומר טובו אליו
ואשובה אליכם . השני ששם מחמת שיש לו
מוכיחים המכלימים אותו שישוב . זהו בעד
שכרת מאדוכו ופגע בו ענד כחמץ והוכיחו ש'
והכלימו על שכרת ויועץ אותו לשוב זה בענין
שימחול לו ופג אליו וככע . השלישי
כשהוא רואה עונשים שהבזראית מעשים למי
שיצא מדרכיו ואז ישוב אל אל מיראת עונשו .
והוא בעד הבזרח מאדוכו כשישמע העונשין
שעשה למי שכרת ממנו וזו ישוב . הרביעי
שנא עליו עונש ונדות ושב . זכנ בענד שכרת
ופגע בו ליסטי ותפשוהו ויכרו אותו על בריחתו
ושב . והמשכיל יאחז תשובתו בדרך הראשון
ולפוע מאהבת גדולתו . ששה דברים יעוררו
לב האדם לשוב . האחד כאשר תמנאו את האיש
נרות ישיב אל לבו ויאמר אין זה כי אם מחמת
עונותיו ודרכיו הרעים וישוב אל יי' וירחמהו
שכאמר ומנאוהו רעות רבות ונרות . ואמר ביום
יהוא על כן כי אין אלה בקרבנו
והתשובה הזאת לכפי השם לא כמנהג בשר ודם
כפי הטא איש לאיש ובעת נדתו מתחרט וככע
אליו מפני שהוא נריך לעזרתו זאת החטא היא

גדועה צמיחו . כמו שאמר יפתח מדוע נאל
אלי כאשר נר לכם . אבל מן חכמי האל ית שהוא
מקבל תשובה מתוך צרה והוא מתרצה בה שכל
שובה ישראל עד יי' אלהיך כי כשלת בעונך .
וזכתיב את אשר יאהב יי' יוכיח וכו' . ואם
אין האדם עושה תשובה בעת נדתו או עונשו
כפול כמו מלך בשר ודם אם איש חטא לו והוא
מייקר אותו ואיכר רוצה לקבל מוסרו יוסיף לו
ליסרו ויכביד עולו . וכן מדת הק' בה כדכתי'
ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסר אתכם
ואם לא ייתנון שהרעות בלות עליו מפני
חטאיו אלץ יאמר מקרה הוא בזה יש קנף גדול
על האיש ההוא שאינו מאמין שמחמת עונותיו
באין לו יסורין . תדע ותשכיל כי מוסר השם
צ"ה שהוא מייסר את האדם הוא עושה להעני
לו צ' עונות . האל' לכפר חטאיו . כמו שנא'
דאח עכתי ועמלי ושא לכל חטאתי . השני כדי
להוכיחו ולהשיבו מדרכיו הרעים כמו שנא' אף
תרוא אותי ותקחי מוסר . ואם לא עשה תשובה
מפני הנרות אז אוי לו שסכל ייסוריו ולא כתכפרו
עונותיו ועוד נכפלו עונשיו שאינו מאמץ ש'
שבעבור חטאים נתיסר . ויש על הכוונה ביי'
צ"ה לידע כי הנרות הם לעונותיו ולהעניב
באחריתו שנאמ' אל תשמחי אויבתי לי כי כפלתי
קמתי כי אשב בחושך יי' אור לי . ואמר רז'
אלמלא שנפלתי לא קמתי . ואלמלא שיעבתי
בחשך לא היה אור יי' . לכן כל איש כשיש לו
צרה בגופו או בממונו או בכניו יתן לבו להתעכב
עם התשובה כמו שהניבור חייבים להתענות
בעת נדתם כאשר תקנו חכמים . לכן בעת
צרה יחפש במעשיו . חיפש ולא מנא עון בירוש
שיסורין של אהבה הן . הפיכי באשר יבוא ימו
הזקנה ויראה חלשות כחו או יחשיב לאחריתו .
ויזכור קנות וישוב אל השם וירחמהו . גמי שאינו
חוזר

שער התשובה

דחוד לעת זקנתו יהיו צונטיו כפולין . כמו
שאמרו חכמים ז"ל ג' הק"צ שונאן דל גיא
עטיר מכתא זקן מבאף . וכשארם רואה שימיו
יהולכין ובכיין גופו מתדלדל והולך וזהו התחלת
הנסיגה שהוא נוסע לבית עולמו הלך וכסוע
יומם ולילה זהו תימהון גדול איך לא יתן אל לבו
להכין נידה לדרכו הגדול והרחוק ואין זה בא
אלא מחמת מיעוט חמכה והס חטאי' לשם ב"ה
ימאד שלא יראו אור התשובה והם כמו חולה ש
שאינו מרגיש בחליו ומתוך שאינו מרגיש חליו
לא יחשוב על הרפואה כך זה האיש אינו מרגיש
יחטאיו ואינו מתכוון לקנו . ועל כן לא יחש
לתקן ענייניו . ויום אנשים אשר כל חפצם
וכל מחשבותיהם וכל ענייניהם על ענייני גופם
ועסקים כל היום בהבל העולם ולא יתנו חלק
לתורה וליראה את השם ב"ה כמה הם במהרה
התחתוכה . לכן מי שהלך בשרירות לבו בנעוריו
לעת הזקנה יתן אל לבו לגרם מקרבו ענייני
העולם הזה ויתייחד תמיד להתכוון בירא' השם
ולצקס תורה ומצוות . והשלישי כאשר ישמע
מוסר חכמים וישמע המוכיחי' אותו בזה יעורר
לבו לחזור בתשובה ויקבל עליו כל דברי התוכחה
ואחר שיקבל אז וזהו זה האיש זכות גדול .
ונשעה קטנה יונא מפילה לאור גדול . ויש לו
סכר וזכות על כל המצוות על כל המוסרים כיון
שאמר במחשבתו לקבל עליו ואשרי לזה המקבל
סוכה בשעה קלה . וכן אמרו חכמי' ז"ל וילכו
ויעשו כפי ישראל וכי מיד עשו והלא לא עשו עד
יד לחודם אלא כיון שקבלו עליהם לעשו מעלה
עליהם הכתוב כאילו עשו . ואמרו חכמי' ז"ל
כל שמעשו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת
פכאמר בעשה וכשמע . פירש זה העניין אדם
סקיבל על עצמו בלב כאמן לשמור ולעשות את
כל דברי התורה ולעשות כאשר יאמרו לו חכמי'

ואחרי אשר קבל לקיים הכל דורש וחוקר ושואל
לחכמה מה לעשות או יש לו סכר אכילו מאותן
המצוות והמוסרים שאינו יודע כיון שקיבל עליה
וגמר בלבו לעשות . כמו שאמרו ישראל על הר
סיכי בעשה ונשמע שהקדומו עשייה לשמיעה .
ובעניין אחר לא יתכן שיהיו מעשיו מרובין מ
מחכמתו ובעניין זה כאמר בדכאל איש חמוד'
כדכתיב אל תירא דכאל כי מן היום הרחשון
אשר נתת אל לבך להכין ולהתענות לפני אלהי
כשמעו דברך . אלמא כשאדם נותן אל לבו
לעשות הטוב מיד מתקבל לרנון לפני השם ב"ה
ומי שאינו מתעורר לשוב מחמת מוכיחו והיו
צונטיו כפולין . הרביעי בסיקרא האדם
מנות האלו ויקרא בדכאלים ובצנצנים ובזהר
חכמי' התלמוד ורואה איזהו חרות ועונשין והמנות
המוסרים הנפשיים או יתעורר לבו ויתשוב
איך יקרא עניין התורה כמפל בעלמא אך יתן
אל לבו דברי התורה כל אשר יקרא כ"ש ירמיה
ויהי כשמוע המלך את דברי הכר התור' ויקרע
את בגדיו . ובענין עזרא נאמר כי נטעים
כל העם כשמעם את דברי התורה וארס ב"ה
ישית לבו לדברי השם ב"ה רבו על זה כשעו
כ"ש ולא פחדו ולא קרעו בגדיהם . ואמרו
חכמים כל הלומד ואינו מקיים פוח לו פנה פכ'
שלייתו על פניו ולא יבא לאור העולם וכאמר
אכתוב לך רובי תורתו כמו זר כחשני . וכאמר
איך תאמרו חכמים אכתבו ותורת השם אכתבו
אנחנו לסקר עשה עג סקר סופרים .
החמישי כאשר יגיעו לעשרת ימי תשובה או כל
אדם יעורר לבו וידעו צנצנ' וס' הדין כי יחשוב
כי כל מעשיו בסכר נכתבין ונעת ההיא
האלהים יבא במשפט את כל מעשה וכל בעלם
אס גוז ואס דע כי האר' נידון בר"ה וגזר דין
נחתם ב"ה הלא בשעה שמיאין האדם למשפט
לפני

שיעור התשובה

לפני מלך נשר וחס הלא יחרד חדרה גדולה
וישיתם ענות כנפשו ולא יעלה על לבו לעשות
שום דבר אחר לולי למנוח זכות איך יוכל מן מ
המשפט לכן מה כואלו ומה נשתעו חילו שאיכן
יורעים איך יהיו משפסם ועוסקים בדברים
בטלים וולתי התשובה למנוח חן לפני הדיון
הגדול לכן ראוי לכל ירא שמים למעט עסקיו
באשמורת ולהתעסק בדרכי התשובה לאשיעם
בענייני העולם ומתענין ומקדימין להתפלל
אכל איכן עורכין מערכות נגד העובות לסלק
מהן כל דבר מכווער אלא כל איש שמתפלל ש
ומתענה ומתודה ואוחז דרכיו הראשונים אין
זה דרך התשובה אלא יתעורר האדם לשוב
בתשובה שלימה בעשרת ימי תשובה הם עת
דבון והתפלה בשמחת נהם כמו שנאמר בעת
דבון עיכיתך ואמרנו רבותינו דרשו יי
בהנחל אלו עשרה ימים שבין ר"ה ל"ב
ואמרנו רבותינו ז"ל כי י"ב מכפר עם התשובה
על כן הזהרנו הכתוב שכסוב וכטהר לפני
הסם צ"ה בתשובותינו ויכפר עלינו ביום הזה
לטהר אותנו הספה לעולם יראה אדם
פגמו כאילו הוא כוטה למות ולא יאמר כשאזקן
אשוב שמה ימות קודם שיוקח על כן בכל עת
הבון לקראת אלהיו כי אין אדם יודע פתו ע"כ
יעורר את כפסר להיות טהור להשיב רוחו בטהר
אל האלהים אשר כתבו בו ויחפש מעשיו בכל
דגש כמאמר ר' אלעזר שוב יום אחד לפני
מיתתך אמר ליה תלמידיו רבינו וכי אדם
יודע מתי ימות אמר להם ישוב היום שמה
ימות לאחר וכמאן כל יומי בתשובה ויהי
מקשט בכל שעה כאילו עתה יבא לפני המלך
הגדול לכן ידאג אדם לעולם אפילו כשהוא שלו
וסקט וירעד מיום המות ואז נריך ליתן דין
וחשבון ויתודה בכל עת בלב כסדר וכדכא כאילו

מתקיימות ויהא מורא שמים עליו ויש לאדם
לחדש מנוח בכל יום אולי הגיע עת מותו ואם
יעשה כך אז אינו חסר מכל המנות אפילו אחת
כי אמרו רבותינו ז"ל כל העושה מנוח אחת
סמוך למיתתו דומה למי שקיים כל התורה כולה
לכן יקח אדם משיבת תורתו ויתעורר להניין
אחריתו לקשט עצמו בהכשר המנות להיות
לפני האלהים בכל דגש
אדגש מיני תשובות הן תשובת הבאה
תשובת הגדר תשובת המשקל ותשובת
הכתוב תשובת הבאה כינד אם חטא באשה
או בגביה ובלתה האשה או אותו פון לירו
והיה יכול לחטא כנראשונה והיה עדיין בחוץ
תאותו ובחשק יגרו ולבו כוער אחריה והיא מע
מתרנית לו ועונד רוחו ומכתק תאותו מיראת
שמים לבד זהו תשובה שלימה
תשובת הגדר כינד לא יראה שקוק כפי וכתולג
ולא באשה בפניה או בין בדיה ואפילו באשתו
בעוד שלא עבדה וכפי יעשה גדר לכל המנות
וכתב הרא בד וראינו לרבותינו שהיו חסידים
גמורים והיו גודרים ענמם בכמה גדרים והיה
מהם מי שפירס מאשתו אחרי שקיים מנות פרי
ורביה וכל אחד ואחד היה גודר ענמו לפי מה
שהיה מכיר את ענמו אדם שיש לו תאווה
לעבירה אחת ואין לו תאווה לעבירה אחרת
כגון לאחר יש תאווה לזנות ולא לגבול ולשיכי יש
תאווה לגבול ולא לזנות לכן כל אחד יעשה
גדרים לפי מה שרואה שיגרו מתגבר עליו אם
דעתו כמשך לגבינה יתרחק מלקבל פקדונות
ולהשתדל בשל אחרים וכן יעשה גדרים לכל
דבר וכן אמרו רבותינו ז"ל על אברהם
שהיגר השלים עמו ועל זה כאמר בראשית י
דרכי אים גם אויביו ישלים אתו דוד המלך
עשה מלחמה עם יגרו וראה שלא היה יגרו דך
וענשו

שער התשובה

וּמַצְעוּ כֹחַ וְלֹא הִיָּה יִכּוֹל לֹו וְעַמֵּד וְהִרְגוּ שְׂכָנֵי
 לְבֵי חָלָל בְּקֶרְבֵּי • פִּירֵשׁ אֲבֵרָהִם הִיָּה יִנְרוּ דָךְ
 וּמַכּוּ כֹחַ וְעִרְבּוּ וְלֹא הִיָּה נָדִיךְ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ • מִחַ
 מִלְחָמָה כְּדֹאמְרֵיכֶן בְּתַחֲלִילָה לֹא הִיָּה אֲבֵרָהִם מִלֵּךְ
 אֲלֵא עַל רַמְ"ג אֵיבָרִים וּלְבַסּוֹף הִמְלִיכוּ עַל רַמְ"ח
 אֲבָרִים וְהוֹסִיף לוֹ מִמְּשָׁלָה עַל כ' עֵינַיִם וְכ' אָזְנֵי
 וְעַל הַגּוּי • אֲבָל דוֹד הִיָּה לַעֲוֹלָם יִנְרוּ קֶסֶה
 וְחֹזֶק וְהִיָּה נָדִיךְ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מִלְחָמָה בְּכָל יוֹם •
 וְכֹאשֶׁר רָאִה שְׂאִינוּ יִכּוֹל לַעֲמֹד בּוֹ עַמֵּד עָלָיו
 וְהִרְגוּ • יֵשׁ אֹמְרֵי שֶׁהִרְגוּ בְּתַעֲכִית • נֶשֶׁם אֹמְרֵי
 סָפִירֵשׁ מִן הָאֵשׁ לְגַמְרֵי כִי יֵרָא מִן הַהִיתֵר יִבְיָתוּ
 לְאִיסוּר וְכֵן כְּרַבֵּי זֶה וְכֵן כְּדַנְרֵי זֶה אַחֵר שֶׁרָאִה
 שִׁינְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו יֵשׁ • פָּנִיו לְהַכְרִיעוֹ וּלְהַלְחֵם
 עִמּוֹ עַד שֶׁהִכְנִיעוֹ וְהַכְרִיעוֹ • הַגִּדֵּר הַמַּעֲוֹלָה
 לְהַכְנִיעַ הֵינֶר הוּא רַעֲבוֹן הַכֶּסֶף לַמַּעַט תַּעֲבֹדוּ
 וְהַהֲכָאוֹת בְּמֵאֵכֶל וּבְמַשְׁתֵּה דָךְ שִׁיחֵה מִן הַרִּישׁ
 הַטּוֹב וּמִן רַחֲיִית הַמִּין לְפִי שֶׁהַחֲמִין עֲרֵבִין עָלָיו
 וְהַמֵּאֵכֶל הַמּוֹעֵט יִהְיֶה מִתּוֹבֵל וּמִתּוֹקֵן יִכֶּה בֶּאֱ
 צַפּוֹר שִׁיעֲרָב עָלָיו וְתִהְיֶה כֶּסֶף מִקְבֵּלָתוֹ וְעַד
 וּמִתְפִּיִּיבָת בְּמַעַט מִמֶּנּוּ • וְלַעֲוֹלָם יִפֹּת מַעַט
 מִכְדֵּי נֹורָתוֹ וּמִהַשְׁלֵמַת תְּאוֹתָיו • וְלֹא יִשְׁתֶּה יֵין
 כִּי אִם מִזֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 וְלֹא סִיגִידָה שֶׁהִנְחִיתָ מִמֶּנּוּ מִשּׁוּךְ יָדָךְ מִמֶּנּוּ •
 וְכֵן תִּקְסוֹת יֵשׁ בְּעֵינֵי הָאָדָם שֶׁלֹּא תִזְקְכוּ
 אֲכִילָתוֹ • וְכֵן הִיא כְּטִיעַת הֵינֶר וְשִׁבְיַת הַתְּאוֹה
 וְכִי בְּסַעֲוָה כֵן הַדֶּרֶךְ בְּכָל הַהֲכָאוֹת שֶׁבְּעוֹלָם
 וּתַעֲבֹגִים שֶׁלֹּא יִמְלֹא אָדָם כָּל תְּאוֹתָיו וְאֵין נָדִיךְ
 לִימַר שֶׁשְׂמֹרֵה אָדָם גִּבְּמוֹ מִן הַמֵּאֵכֶלִים • שֶׁהוּא
 מְכִיר שֶׁהֵם מוֹיָקִים אוֹתוֹ • כִּי הָאוֹכֵל דְּבָרִים שֶׁ
 שְׂמִיָּקִים אוֹתוֹ וְאִפְסָר לוֹ בְּמֵאֵכֶל אֲחֵר הִרִי הוּא
 פּוֹטֵעַ בְּגוֹסֵי מַכֵּי שֶׁהוּלֵךְ אַחֵר תְּאוֹתָיו וְאִינוּ
 חוֹסֵם עַל אֲבִידַת גּוֹפּוֹ • וְהִרִי זֶה דֶּרֶךְ יִנְר
 הָרַע וְעִנְתּוֹ שֶׁמִּסִּיתוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים אֶל דֶּרֶךְ
 הַמּוֹת וְיָדַע כָּל חֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִינֵר הָרַע אֲלֵא דֶּרֶךְ

הַסֵּתָה מִתְחַלָּה מִסִּית אֶל הַמּוֹת • לִמְלֹא תְאוֹתָיו
 וְאַחֵר שֶׁהוֹרֵג לִמְלֹא מִן הַהִיתֵר וְהָרַעִיב כֶּסֶף
 לְהִיָּת שׂוֹקֶקָה בְּכָל עֵת לִמְלֹאוֹת תְּאוֹתָיו אוֹ מִסִּית
 אֶל אִיסוּר הַקָּל וּמִן הַקָּל אֶל הַחֲמוּר • עַל כֵּן
 הִזְכֵּר בְּהִיתֵר לַעֲשׂוֹת גִּדֵּר לַמַּעַט הַתְּאוֹה מִן הַ
 הַמּוֹתֵר • וְאִם יֵעָלֶה לְכָךְ אֶל הָאִיסוּר מִזֶּה
 אֵתָה כּוֹשֵׁא קָל וְאֹמֵר בְּעֵצְמָךְ וּמוֹבְטָח לֹד שְׂאֵתָה
 פּוֹרֵשׁ מִן הַהִרְהוּר וְכָל שָׂכָן מִן הַמַּעֲשֵׂה •
 וְאֵל יִתְעַכֶּה אִישׁ עֵינָיו כֶּסֶף כֵּן יִחַלֵּשׁ לְבוֹ
 וְיִתְעַרְבֵב מִחוּ וְיִהְיֶה כֶּסֶפוֹ מְרוּכָה מִשְׁכָּדוֹ כִּי
 יִבְעַל מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא בָעַל מִן הַחֲלָשׁוֹת • וְאִפְּי
 בְּעֵשֶׂה פְלוֹמֵר לֹא יִכָּל לְדַקֵּק כְּרָאוֹ • וְלִהְיֵין
 הַכְּבִינִיָּם לְפִי שֶׁאֵין תּוֹרָה כִּסְמִית אֲלֵא מִתּוֹךְ שֶׁ
 שְׂמַחָה • וְאֵל יִמְכֵּעַ עִנְיָנוּ מִכָּל שְׂמַחַת מִנְּהוּ
 וּמִכָּל הַכֹּאֵשׁ מִנְּהוּ כְּדֵי שִׁיחֵי עֵינָיו סָקוּחוֹ כְּכֹהֵל
 יִנְר הָרַע • וְהִיָּה כּוֹהֵר עָלָיו כֵּן יִמְלֹא כָל תְּאוֹתָיו
 • וְאִם יִחַלֵּשׁ לְבוֹ עַל מִיָּעוֹת אֲכִילָתוֹ טוֹב לוֹ
 שִׁיחֵלֵל שְׂכֵי פַעֲמִים בְּיוֹם מַעַט מַעַט • וְלֹא יִמְלֹא
 כְּרִישׁוֹ בְּכַעַ אֵתָה וְאִם לֹא יִזְדַּמֵּן לֵאכּוֹל כ' כַּעֲמִי
 יִהְיֶה אֲנִלּוֹ מִן הַמִּרְקָחַת הַמוֹשָׁח הַלֵּב וְיִחַלֵּל מִלֵּן
 מַעַט וְיִתְחַזֵּק לְבוֹ • גַּם אִישׁ יִרְאֶה בְּעֵינָיו
 שִׁיחֵה נָדִיךְ לְהַתְעַנּוֹת יוֹם אוֹ יוֹמִים בְּסַעֲוָה קָ
 יִתְעַכֶּה לְפִי תִקְנָתוֹ כִּי הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲכִית • וְהִיא
 נָדִיךְ לוֹ בְּקֶרֶךְ קָדוֹשׁ וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִן הָאֵשׁ
 הַתּוֹרָה וּמִן הַמִּנּוֹת עֲבוּרָה כָּל אָדָם יִכּוֹל לְרַעַת
 בְּעִנְיָנוֹ אֵיךְ יִגְדּוֹר לְפִי עֵינֵינוּ • וְהָרַשׁ לְכָל הַ
 הַגִּדֵּרִים שִׁשְׂמֹר עֵינָיו בְּמֵה שְׂאִינוּ סָלוֹ •
 וְאִם יִמְכֵּעַ רִאִיתוֹ מִמֶּה שְׂאִינוּ סָלוֹ בְּקֶרֶךְ נִכְנַע
 וְכִיָּסֵן • כִּמוֹ שֶׁאֵם עַל אוֹתָהּ אֵשׁ שֶׁהִיָּת גִּידֵמַת
 וְלֹא הִכִּיר בָּהּ בַּעֲלָה עַד יוֹם מוֹתָהּ • וְאַחֲרָהּ
 עָלָיו כִּמֵּה נִכְנַעֵה אִישׁ זֶה שֶׁלֹּא הִכִּיר בְּאֵשְׁתּוֹ •
 וְאִם יִשְׂמֹר בְּעֵינָיו כִּמְנַח שֶׁלֵּב שְׂמִיר • וּמִתּוֹךְ
 סָלָנוּ וְעֵינָיו שְׂמֹר בְּמֵאֵל כּוֹלֵי שְׂמֹר •
 תְּשׁוּבַת הַמַּשְׁקָל כִּי הִכָּה שְׂכֵחָה מִן הַעֲבִירָה
 יַעֲשֶׂה

התשובה

שער

ועשה לו נער בתענית וצמיעו אכילה ושתיה
 בענין המשכב ובענין כל ההנאות ימעט *
 תשובת הכתוב אם בא על הגדה יש לו
 בזה כרת או שעבר על חייבי מיתות ד"ר או מ
 מלקות יקבל עליו להנער ולעשו נער לעצמו
 כענין הכתוב בתורה * והנה הרוקח כתב
 היאך יעשה נער לעצמו על כמה עבירות *
 וכן מבינו בתלמוד שהיו רגילה בתעניות אפילו
 על העא קל מאד אפילו דיוצור בעלמא כ"ש
 איכס אחד בושנו מדבריכס ד"ש * ועל זה יעב
 בתענית עד שהשחרו פניו * וכן מעשה ברב
 חסדא שאמ' לרב הוכא תלמיד ורבו נדיק לו מהו
 שיצמוד לפניו אמר ליה רב הוכא לרב חסדא לא
 גריככא לך * ועל זה ישנו בכמה תעניות *
 וכן מבינו דרוד סכסלס שכינה ורוח הקודש *
 ממנו כ"כ שנים בכל יום ויום היה מוריד דמיו
 והיה אוכל פתו בעפר שנאמר כי אפר בלחם
 אכלתי * אמר לפניו רבונו של עולם קבלני
 בתשובה שלימה לפניך כדי שאזכה הרשעים *
 בעולם שנאמ' ואלמדה פושעים דרכיך כל אדם
 ילמד מדוד בענין התשוב * וכן אדם הראשון
 כיון שראה שנקנס מיתה על ידו יש ק"ל שנה
 בתענית ופירש מן האשה והעלה זרדי תאינים
 על צפרו * ואם אדם עשה תשובה וחזר
 לפורו ואפילו עושה כך הרבה פעמים לעולם
 יכול לעשות תשובה אך יש להחמיר בתשובה
 שכייה ושלשי יותר מצראשונה * וגרפינן
 בירושלמי מי שהיה רשע כל ימיו ועשה תשובה
 הק"ה מקבלו * אך יוחזק ולא עוד אל כל
 עבירו' כחשבות לו בזכיות בכד' יכ מכפר אם
 עשה תשובה מאהבה עבירות כעשו לו בזכיות
 מיראה ודויות לו כשגבות * וכל איתן
 שאין להם חלק לעולם הבא וכידוכין בגיהנם
 לדורי דורות דחוקא איתן שמתו ברשע אבל עשו

תשובה אין לך דבר שעומד בפני עלי תשובה *
 ולא יחשוב אדם הואיל וחטאתי והחטאתי אחרת
 לא אוכל לשוב ומרפה ידו מן התשובה חליטה
 מעשות זה * כי אמר בפרק חלק אפילו ירבעם
 שחטא והחטא * הק"ה אל עתה תשוב * ולא
 רנה נא ולמד מאחאב מלך ישראל שגזל וחמד
 ורנה וקרא ליהושפט מלך יודה וכתן לו מלקות
 בכל יום ג"פ ביום ונתפילה והיה משכי' ומערי'
 לפני הק"ה ולא שב אל מעשיו הראשונים שנא'
 הראית כי נכנע אחאב מפני צפסיקת' אם היה
 למוד לאמלל בג' שעות היה אוכל בד' * ומהו
 ויהלך אט אמר ר' יהושע בן לוי שהיה הולך יחף
 וממנו ילמוד כל אדם * ועוד נא ולמד
 ממכסה בן חזקיה שעשה כל התועבות הרעות
 שבעולם וקבלו הק"ה בתשובה * ותני תנא
 קמיה דר' יוחנן מכסה עשה תשובה לג' שנה *
 וקבלו הק"ה * ועשה בדורות האילו אשר
 בני אדם חלשים מאד בגופם ואין להם כח כס
 כצראשונה מה יעשה אדם שחטא כל ימיו בל"ה
 ובחגיגות וכל המדות כולן * ולא כזהר כל
 ימיו בגופי הממות מחמת שלא ראה אדם שלא
 היה מקיים אותן שלמוד ממנו ולא חש כל ימיו
 להתפלל ולגדך הצרכות * כן בכל המנות אם
 יסבול נער לפי מה שעבר כי אין חקר ואין מספ'
 לרובי העבירות לאדם שאינו מדקדק במעשיו *
 לכן יש לשום דרך לפני בני אדם המתכדני' לשוב
 * ויש חילוק בין אדם לאדם * כיצד אם זה
 החוטא בעל תורה ואם יכבדו עליו בעניני
 הנער והתעני' או לא יוכל לתקן מדותיו הרעו'
 יש להקל עליו במיני התעניות והנער יש להורו'
 שיעסוק בתורה בעסק גדול * וכו' ויוקרא
 רבה שכשל אדם בעבירה ובתחיוב מיתה בדי
 שמים מה יעשה ויחיה אם הוא למוד להיות ק
 קורא דף אחת יקרא ב' דפין לקרות כלק' אחד
 ופנה

שער התשובה

תפנה צ' ברכים אלמא יש כפרה צדק לימוד
 ויעשה חסד ואמת וזוה יתכפרו עונותיו שכל
 בחסד ואמת יכופר עין ויטרח לעשות כל מנוה
 ומנוה כמאמרה • ויטרח לזכות הרבי ולגמול
 חסדים לבני אדם ולהתפלל בכוונה ובהכנעה
 ובקריעת הלב ולבקש מחילה מאת השם על כל
 פשעיו וימנע ענמו משחוק ועיוולת ודברים
 בטלים ומלשמוע חידושי העולם וכן ימנע מכל
 דברי וישער בענמו בשיעור מכוון איזה דבר
 ויכל לעשות ומה יוכל לסבול עם פסק התורה
 והמצות וישתדל לעולם שיהיה ככנע לאלהים •
 ולכל הפחות יום אחד לשבוע יתעבה ובאותו
 היום יפכה ענמו מכל דבר שבעולם וישב יחיד
 לבדו ויעירך מחשבות בלבו לאלהים להדבק בו
 ולהיות מר רוח על שערך במרד כגד המלך ה
 הגדול יבכה ויתאבל בשברון הלב וירב בתחנוני
 וירבה בתשחחות וילקה ענמו באותו היום ג' פ
 ונשעה שמלקין אותו יאמר והוא רחם יכפר
 עון ולא ישחית וכו' עד כל חמתו וכן יאמר בכל
 מלקות ומלקת ג' פעמים וכן יעשה כל הימים
 עד שימנע חן לפני המלך עליון • ואם
 החוטא הנא לעשות תשובה הוא אדם שאינו
 יכול ללמוד או שהוא מטיפל או שהוא עם הארץ
 או שהוא למדן אך אינו יכול לכופ ענמו לשמור
 את כל דברי הספר הזה • לכל אלה יש להחמיר
 לסבול יסודין קטין ואין היסודין שוין לכל אדם
 כי יש אדם שהוא כריא מאד ויש שהוא חלש הלא
 צהיות בית דין בירושלים בלשכת הגזית והיו
 דנין דיכי בפשות ומלקיות היו אומדי במלקיות
 כפי כח האיש הכלקה • וכך יש לעשות עכשיו
 הכל לפי ענין האיש יש אדם חס מחמירין עליו
 בענין הנער יעזוב לגמרי ולא יעשה תשובה •
 לכן נריך החכם לחקור ענין האיש ולהורות לפי
 גאות עיניו • ועתה יש לכתוב ענינו הנער

למי כל עבירה ועבירה • הנא על הגוה
 יתעבה וילקה ולא יאכל בשר ולא ישתה יין לכל
 הפחות מ' יום או יתעבה ג' ימים וילך ויש
 שלש שנים צעם לשנה • ואם אחר התשובה
 יחזור לסורו יחמיר יותר עליו צימות החמה ילך
 במקום נמלים הרבה וישב ביבשה ערים וצומ'
 החורף ישבר הקרח וישב במים עד החוטם •
 ואם עוד יחזור לסורו יחמיר עליו יותר ועתה
 המוניה שכנת זרע לבטלה יתעבה מ'
 יום ואפילו אינם רגופים וישב במים צימות
 החורף כדי צליית בינה וגומעה כל מ' יום ולא
 יאכל בשר ולא ישתה יין ודבר חס לבד משבתות
 וי"ט • וירחץ הראש מועט במים פעמים או
 שלש כל אותן מ' יום • ואם חיבק או
 נישק אשתו בדה יתעבה מ' יום הנא על
 אשתו בדה יתעבה מ' יום רגופים וילקה בכל
 יום ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא מאכל חס
 לבד משבתות וי"ט • ולא ירחץ כל אותן הימים •
 יתודה בכל יום • המנשק שאר בשים
 או מחבק יתעבה שיני וחמישי וירחק מפתח
 ביתה • רבע בהמה חיה או עוף יתעבה ולא
 ירחץ מ' יום ולא יסתכל בבהמה חיה ועוף •
 צעפה שנוקקין זה לזה • רונח ילך
 בגולה שלש שנים וילקה בכל עיר ועיר ויאמר
 רונח אני ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא יגלח
 שער ראשו וזקנו אלא פעם אחת בחדש ויקשור
 ידו אשר רנח עמו בזרוע ובזנארו • וילך יחף שס
 ויבכה על חטאתו ויתענה בכל יום עד שיגמור
 תעניתו וגלותו ואחר כך יתענה שנה אחת •
 שיני וחמישי אם יחדפוהו ישתוק ואותן שלש
 שנים לא ילך בטויל ושחוק וכשיגלה ישכיב ענמו
 לפני פתח בית הכנסת ויעצרו עליו העובדים
 ושנים אך לא ידרכוהו • משומר יסיר
 מלבושיו הנאים ויתאבל ויבכה ו' נעצר כל ימי

חזקוני

שער

חזקוני שפיל רוחו וגאיותו ויתורה שלשה פעמים
 בכל יום ולא יאכל בשר ולא ישתה יין כי אם
 בשבתות וי"ט וירחן מעט ולא יחוף ראשו כי אם
 פעם אחת או ב' בחודש ולא ילך לשחוק ולא
 לנישואין כי אם בצרכת נישואים לבדה ויתרחק
 מע"ז ומצבדיה ולא ישכח אל גלחים וכומרים
 ולא במקום שמדברים דברי מינות ויתרחק
 מפתח ביתם ולא יהנה מהם ומיד כשיושב נריך
 עזילה ויסבול בער ויסורין כנגד חטאיו כי כפר
 בעיקר וחילל שבתות ובעל ככריות ועבד כס
 כריתות ומיתות בית דין • לכן נריך וסורים
 גדולים ויתשובה גדולה • הצא על אשת
 איש או על כננה המאורסה הרי זה אוהבה
 על בעלה כיון שנתרנית וחיוב עליה מיתת ב' ד'
 לכן יסבול לגער הקשה כמותה • יושב בשלג
 או בקרח בכל יום פעם אחת או פעמים או ג' פעמים
 ובימות החמה יסב לפני זבובים או לפני דבורים
 או שאר יסורין הקשים כמותה • ויתורה בכל
 זה בדכי ואכחה ושנה תמימה לא יאכל לחם חם
 ולא ירחץ כי אם בע"ש וי"ט מעט • ולא יראה
 סוס שחוק רק לשמוע ברכת חתנים • ולא יערך
 עצמו בשום דבר וילקח בכל יום וישכב עליו
 הארץ או על דף אחד בלא כר וכסת • כי אם ג'
 בשבתות וי"ט ישכב עליתן וקט וכר בראשו כי
 יסיר רוח גסה שבו ואותו התאוה וחיי בער ת
 תחיה וילבש שק על בשרו ולא לרצו מעניין
 תאות נשים • ולא יסתכל בנשים ונתכבשיתיהם
 אפילו קאמין עליהן ולא ישמע קול דיבוכן ולא
 יהיה עם הנשים כלל לא ברמיה ולא בשום דבר
 ואפילו עם אשתו כשהיא מדה לא כתייחד עמה
 בשום יחוד • הכשבע לשקר
 או מעל בהרס וג' לו ללקות כנה פעמים כל ימי
 חייו ויתירה ימים רבים ולאחר כן יוהר לבתי
 השבע אפילו באמת לא בתורה ולא בפשט

אבותיו אך ידור בחיי ראשו • אכל ישבע לקיים
 את האמות • ויהר שלא ימנא שם שמים לבעלה
 מכיו ויודעצו איבריו כשיזכיר את השם ב"ה •
 ויהר בצרכה לבעלה ואם שגג וצריך ברכה
 לבעלה יאמר אחריו ברוך שם כבוד מלכותו
 לעולם ועד • ואותם המרגילים צפיהם
 ובפיו זרעם להזכיר שם שמי' לבעלה או לכפסם
 ולזרעם כי כן למדו לשונם לבן ישמור ויגדור
 עצמו וזרעו והציריו הכשעמים לו מלהזכיר שם
 שמים לבעלה ואם הונך זה השב לעשות ית
 שבעה לכל חובו אפילו באמת יתעבה אותו
 היום בכל שנה • אם הורג לרצח בבית
 הכנסת לעשות שחוק וקלות ראש מעט שיכור
 ויהר שלא ירצח בבית הכנסת שום דבר של רגל
 ואפילו שלא בשעת התפלה • ויבט בחורא גדול
 ויתפיל בהכעשה ויתעבה מ' יום בין רבובים
 בין מופלגים וילקח בהכעשה בכל יום •
 גכ או לקח רבית ונקם ממנו מחילה ויתעבה
 מ' יום • ויהר מלקבל פקדנות ולא ירגיל ל
 ללכת על ממון חבירו ויעשה גמילות חסד בגופו
 ובממונו ויותר משלו לעמלי תורה יראי השם
 ב"ה • וזה שלקח רבית אם היה יכול שלא
 ליעול ריבית אפילו מן הגוי היה טוב •
 המלצין חבירו הרי הוא משניאו בעיני הסר ש
 ומעליל עליו ולקח ממנו • וממית רעהו ואשתו
 ובנו בו יכרע לחבירו כל מה שהפסד • וינקם
 ממנו מחילה וילקח ויתעבה יותר משבתיה
 ויתורה כל ימי חייו כי נחשב כאילו הרג חבירו
 ואשתו ובניו וכמה עבירות עשה על כן ישבר
 רוחו • ואם אין לו מה לשלם ידנה עליו רעים
 וינקם ממנו מחילה וינמס ויפרע לו או ליורשיו
 • רכיל כיונא בו ואין לו רפואה וינקם
 ממנו מחילה ויתעבה מ' יום או יותר • ולקח
 בכל יום כל ימי חייו ויהיה כל עסקיו במנות
 ובעסק

שער התשובה

וצעקם שלום צין כל אדם וצין איש לאשתו .
 המכה חבירו וטערו צין בממונו צין באובאת
 דברים אין לו כפרה אם לא ירנה חבירו ואין
 יום הכיפורים מכפר אלא עבירות טעונו וצין
 המקום אבל טעונו וצין חבירו נריך לפייסו .
 המגביה ידו על חבירו בקרא דשע יבקש ממנו
 מחילה ויתכפר * המלצין פני חבירו יתענה
 מ' יום או יותר וילקה בכל יום ויתודה כל ימי
 חייו * המכה שם לחבירו יבקש ממנו
 מחילה בפני רבים ויתענה י' יום ויתודה כל
 צנעה בכל יום * המלכה את הגר יבקש
 ממנו מחילה וילקה ויתודה ויתענה מ' יום
 המקניע את חבירו יביא ג' קורות של
 צני אדם ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה
 לי ואין נריך לבקש יותר משלשה פעמים ואם
 מת מוליד עשרה צני אדם על קברו ויאמר
 חטאתי ליי' אלהי ישראל וחטאתי לפני פלוני זה
 שהקניעו ומתחילה ילך המקניע למי שהקניעו
 ויאמר פשעתי כך ואם אינו מקבל יביא עשרה
 צני אדם ומבקש ממנו מחילה בפניהם והווקא
 שלא צוהו ברבים אבל צוהו ברבים לא די ש
 מחילה בפיוס ציכו לציכו ולא יהא המוחל
 אכזרי ואם הקניעו והוסיף עליו שם רע אין לו
 מחילה עולמות אלא אם כן יתענה וילקה ציכו
 לצין עצמו ארבעים יום או יותר *
 המחלל את השם חילול השם הוא עון גדול מאד
 ומהו חילול השם אמר רב כגון אכא דאחילכא
 לבי טבחה ושקילכא בישרא ולא יהיבכא דמי לא
 לאלתר כי מביא עצמו לירי ולזול דגזל והעול
 לומדים ממנו ומזלזלים יותר * ר' יוחנן
 אומ' כגון אכא דמכבי' ארבע אמות בלא תור'
 וכלא תפילין ועולם מזלזלים ולומדים ממני ל
 להקל יותר * דבי ר' אחי אמרי כל שהביריו
 צוקים מחמת שמועתו פי' שאומרי' עליו מעשי'

שאינם מהיגכים וצני אדם למידים ממעשי
 וצוקאים קל וחומר ממנו ומורס היתר על גופי
 עבירות * אמר ר' אבהי משום ר' חנינא בן
 גמליאל כוח לעבור עביר' צסתר ואל יתחיל שם
 שמים צפרהסי' פירש שלא ילמדו צ"א מחעביו
 * ואמר ר' אילעי הוקן אם רואה אדם שינרו
 מתגבר פלוי ילך למקום שאין מכירים אותו
 וילבש שקורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל
 שם שמים צפרהסי' ופ"ד חס ושלוס שהותר
 לו לעבור עבירה אלא חכמים עמדו כגד ינר
 הרע שאינו מתאוה אלא על האיפור ולמלאות
 תאוותיו וכיון שעולה למרחוק ולובש שקורים או
 לבו ישתבר וימנע מן החטא אבל לפשות איסור'
 כלל לא * אך מעשי' הללו מסבדים רוע ינר הרע
 ומוכעים אותו מלעבור כדאמר ר' אילעי כי יביע'
 דרכים ואכסניות ולבישת שקורים' משתבדים ינר
 הרע וזוכעין אותו מן העבירה ואומרי' כל שלא
 חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם * ואמ'
 בגמרא אמר רב יוסף זה העובר עבירה צסתר
 כאילו דוחק רגלי שכינה * חילול השם היא
 עבירה שיש לה פירות כי כשעשה דבר רע או
 אחרים לומדים ממנו ומזאת העבירה יש לכל
 אדם לירא מאד מאד כי חילול ישנו בכמה דברים'
 ואין לו שיעור כי כל המבזה מצות אחת ומיקל
 צבכור שמים נקרא מחלל השם כי אחרים ילמדו
 ממנו ויקילו יותר לכן צרי' אדם לזהר מאד בכל
 מעשיו שלא ילמדו ממנו להקל ולזלזל עבר אר'
 על כריתו ומיתו' צ"ד תשובה וי"כ מכפר מחנה
 ויסורי' מכפרי' מחנה אבל כתחלל שם שמי' על ידו
 אין כח בתשוב' לתלו' ולא י"כ לכפר ולא פיסורים
 למרק אלא הכל תולין ומית' ממרק' ע"כ ויהר כל
 אדם מחילול וירחיק מן הכיפור ומן הדומה לו *
 ועיקר השוב' של חילול השם שיריע פשעיו כגד
 דבי' ויאמ' אל תלמדו ממני כי אבי חטאתי עויתי
 פשעתי חיללתי הש' באיולתי ויתעכ' כמ' תעקין'

התשובה

שער

כי יעשו מכל חטאת והתווד' אשר עשו זה יוד' וי
דברים וכל כפלי חטאות ואשמות וכל חייבי מה
מיתות ב'ד או מלקות אין מתכפר להם במיתה
או במלקות או בקרבן עד שיעשו תשובה ויתוודו
וכן החובל ומזיק ממון חבירו אף על פי
ששילם אין מתכפר אלא עד שיתוודה וישוב מ
מלעשות כזה לעולם וכינר מתוודה אלא
השם חטאתי עויתי פשעתי לפסיד ועשיתי כך
וכך והרי נחמתי ונושתי במעשי ולעולם איני
חוזר לדבר זה זהו עיקרו של יודוי וכל המכיר
להתוודות ומאריך בעניין זה הרי זה משוּבָּת
גם זה עיקר הוידוי אבל אכחשו חטאיו ומאיר
טוב לפרש החטא שלו בתוך הוידוי כגון אם
אכל כבילות וטריפות או שאר דבר איסור כס
כשיאמר אשמתני יאמר אכלתי דבר איסור ואם
חטא בזנות כשיאמר נגדתי יאמר בעלתי בעיל'
זנות ויפרש בה מה בעל גויה או נדה ואם
גנב כשיאמר גזלתי או יאמר לפלוני ולפלוני ג
גנבתי וגזלתי ואם הוציא שו' לבטלה כשיגיע
להעויותיו או יאמר הוצאתי שו' לבטלה ואם זנה
עם עריות כשיגיע לזרנו יאמר זמנתי ואם
חולל שבתות כשיגיע לחמסני או יאמר חיללתי
שבתות ואם חמד יאמר חמדתי וכן לכל
אלפא ביתא לכל אות ואות שצויר יאמר מעין
אותה עבירה פעשה ואומר נצכי יעזוב רשע
דרכו ואז יושיל לו ונסוף הוידוי יאמר עברתי
על מצות עשה ועל מצות לא תעשה עברתי על
חייבי כריתות ומיתת בית דין עברתי על ת
תורה שצבת ועברתי על תור' שנעלמה שבחתי
סמך הגדול שכתתי עול מלכותך ויראהך ולתה
נדיק על כל הבא עלינו ירושלמי כינר
מתוודה רבון העולמים הרע בעיניך עשיתי ש
ובדרך רע הייתי עומד ושוב איני עושה כן יהי
רבון מלפניך יי' אלהי ואלהי אבותי שתבשר לנו
על

גיתודה בכל יום עד יום מותו • על כל
עבירה ועבירה שאדם עושה בין בשוגג בין
במזיד כגון שנגע בכר או הלניק ואינו זוכר
שהוא שבת או שעשה בלא ידיעה יש לו לא
להתוודות ולהתענות לכל הפחות שבו ימים שני
וחמישי וכן יעשה לכל העביר גדול וקטנות
שאדם עושה יתעבה ובוה יש בו שתי טובות
מחמת שהתענית מכפר והפנית שימכר מה
מעבירו כיוחס' אם אעש' זה אנטרך להתעכל
ביומכר מתוך כך מן העבירה וזהו הגדר
הגדול לפני כל העבירות שיקטנס עצמו או ליתן
נדקא או לעשות נער בגופו כשעונר וכן יעשה
לכל העביר' שהוא רגיל בהם כגון שחלה וקנא'
נשמחה לאיר חבירו ודברים בטלים ולסוף הרע
או לא התכוון בדברות ובתפילה שורק הדברות
מפיו בלא כוונת הלב וכל כיונא כאילו הרצה
שאר יכרוק עצמו בכל יום בזה העניינים אם
כגע באחת מאלו ועבר עליהם ימהר להנעפ'
ולתאבל ולהתוודות על איזה עון שעש' ולבקש
מחילה מאת השם ית' בלב כענר • עניין
גדול הוא הוידוי כי שנו גדושתיו היה רחוק
מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התודה
שכן דרך המומתין מתגדין שכל המתוודה יש לו
חלק לעולם הבא ואם אין יודע להתוודות
אומ' לו אמור תהא מיתתי כפרתי על כל עונותי
שכן מנינו בעבן שאמר לו שים נא כבוד ליי ותן
לו תודה ויען עכן אל יהושע ואמר אמכה
אבני הטאתי ומכין שכיפר לו הוידוי דכת'
וואמר יהושע מה כפרתו יפברוך יי' היום
הזה • היום הזה אתה עכור ואין אתה עכור
לעולם הבא • כל מנות שנתורה בין עשה
ובין לא תעש' אם עבר אדם אחת מהן בין בזדון
בין בשוגג כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב
להתוודות לפני האל ב'ה שחמרה איש או אשה

שער התשובה

על כל פשעינו ותפלות ותמחול על כל עוונותינו
וחטאתינו * כללו של דבר ישוב אדם מכל
מדות הרעות * המדות הרעות הם נריכון
חיוק גדול מאד כי כצר אדם מורגל בזה וקשה
לו לפרוש מהם ועל זה כאמר יצחק רשע דרכו
ואיש און מחשבותיו * ואל יחשוב בעל תשובה
שהוא מרוחק ממעלות התשובה מפני החטאים
והעונות שפשה אין הדבר כך אלא אהוב וכחמד
לפני הבורא ית' כאילו לא חטא מעולם * ולא
עוד אלא ששכרו הרבה שפרי טעם טעם חטא
ופורש ממנו וכדע יצחק * אמרו חכמים
מקום שנפלי תשובה עומדים בו אין נדויים
יכולים לעמוד * כלומר מעלתו גדולה ממעלות
של אילו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשין
את יצרם מהם * כל הנביאים כולם נזויו על
התשובה ואין ישראל כגאלין אלא בתשובה *
וכבר הנביאה תורה שהוף ישראל לעשו תשובה
בסוף גלותו ומיד הם כגאלין שכאמר והיה כי
יבאו עליך הדרכה והקללה אשר נתתי לפניך *
והשכית אל לבך וגומ' * ושבת עד יי' אלהיך
וגו' * ושב יי' אלהיך את שבתך וגומ' *
גדולה תשובה שמקדבת את האדם לשכיבה שכל'
שונה ישאל עד יי' אלהיך וכאמר שובו עדיו
כאם יי' וכאמר אם תשוב כאם יי' אלי תשוב אם
תחזור בתשובה אלי תדבק * התשובה
מקדבת את הרחוקים אלמם היה זה שונאו לפני
המקום ב' * משוקן ומרוחק ותועבה * והיום
אהוב וכחמד וקרוב וידיר * וכן אתה מוניה
בלשון שהק' בה מרחיק את החוטאים בו מקרב
את השבים בן יחיד בן רבי שכאמר והיה במקו'
אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל
חי * יכנים בדשפתו כאמר כתבו את האיש ש
עריצו וכו' * אם יהיה האיש הזה ככהו חתום
על זה ימיני מעם אתקד וגו' וכיטע שש בגלותו

כאמר כורכבל ציוס ההוא אקחך זרובבל בן
שלתיאל פנדי ושמתך כחותם על ימיני *
כמה מעולה מעלת התשובה אלמם היה זה
מיודל מהשם אלהי ישראל ית' שכאמר פונותיך
היו מנדילוס דיכיתם לבין אלהיכם נועק ואינו
נענה שכאמר גם כי תרבו תפלה איכבי שומע
ועושה מנות וטורפין בפניו שכאמר מי בקש
זאת מידכם רמוס חניני * מי גם בנס ויטגור
דלתים עולתיכם ספו על זנחיתם ואכלו בשר
והיום הוא מודבק בשכיבה שכל' ואתם הדנקים
ביי' אלהיכם * נועק ונענה מיד שכאמר טרם
יקראו ואני אענה ועושה מנות ומקבלי חותה
בנחת ובשמחה שכאמר כי כצר רנה אלהים את
מפשיך * ולא עוד אלא שמתאוו להם שכאמר
וערבה ליי' מנחת וגומר * בעלי תשובה
דרכן להיות שכלים וענוים ביותר ואם חרבו
אותם הכפילים נמעשים הראשינים ויאמ' להם
אלמם הייתה עושה כך וכך אל ירגז להם אלא
שומע * ושמים ויודעים שזהו זכות להם ושכל
זמו שהם נוסים ממעשיהם שעברו וככלמים מ
מהם זכותו מרובה ומעלתו מהגדלת *
חטא גדול הוא לומר לבעל תשובה זכור משפך
הראשונים או להזכירם לפניו כדי לנישו ועל
זה כאמר ולא תונו איש את עמיתו * ומי
שהוא בעל תשובה יש לדרוש להם נמעשים הם
טובים ולהתרחק מן עשתונות העולם הזה *
ולזהר דענת השם ב' * ולחבות בנילו ולשאת
עול תורת השם ברוך הוא וחרפת אוילים וכיוון
ז' להיות כהרש וכעויר ובמת כפנין *

שכאמר עליך נשאתי חרבה

ואתן לבושי שק * ואני

תפלתו לך יי'

עת רגון *

פליק מעד התשובה *

שער התורה

בין שער התורה

התורה

בשלושה כתרים ככתר

ישראל כתר תורה

כתר כהונה כתר מלכות כתר כהונה

זכה בו אהרן שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו

וגו' כתר מלכות זכה בו דוד ז"ל שנאמר

זרעו לעולם יהיה וכסאו כעמש כגדו' כתר

תורה הרי מונחת ועומד ומוכן לכל שנאמר

מורשה קהילות יעקב כל מי שירצה יבא ויעול

שם תאמר שאלתו כתרים גדול' מכתר

תורה הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו בי שרים

יסודרו הא למדת שכתר תורה גדולה מכתר

כהונה ומכתר מלכות ואמרו חכמים ז"ל

תלמיד חכם ממזיר קודם לכהן גדול עם הארץ

הכנס לפני ולפנים אין לך מנוה בכל המנות

שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה רק ת"ת שקולה

כנגד כל המנות לפי שהתלמוד מביא לידי

מעשה ומה שאמרו תלמוד תורה כנגד

כל זה הולמד על מנת ללמוד וללמד ולשמור

ולעשות ולקיים ומכני קביעתו של תורה

אינו יכול לקיים כל המנות וכעשה שאינו

לומד עושה כל מה שיוכל לעשות וזוהי מראה

דעתו שחפץ בעשיית המנות ואז תלמוד תורה

כנגד כל כי כשהוא לומד המנוה וספן לקיימו

אז יש לו שכר כאילו קיימה כיון שכתב כ"מ

מחמת קביעתו וכמוה ששכר עשייה ולומד

בדיו' אבל מי שהולך בטל פעמים רבות

והיה יכול לעשו' מנוה בעת הדיעול ואינו חושש

לעשותה או בעשה שעושה שום מנוה אינו

מדקדק בה כראוי על זה לא כאמר תלמוד תור'

כנגד כל' מי שנשאו לו לעשות מנוה

זו ולקיים כראוי לה ולהיות מוכתר בכתרה של

תורה לא יסית דעתו לדברים בעלים ולא ישים

אל לבו שיקנה תורה עם עומר וכבוד כאחר

אלא כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל

ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי נער

תחייה ואם תאמר עד שאקבץ ממון

וכשאפכה מעסקי או אחזור ואקרא ואשנה אם

תצלה מחשבה זו בלבד אז אין אתה זוכה לכתרה

של תורה לעולם אלא עשה תורתך קבע מ'ס

ומלאכתך עראי' כתוב בתורה לא בשמי'

היא פירש בגסי הרוח ולא מעבר לים היא

פירש באותה שהולכים מעבר לים לפיכך

אמרו חכמים ז"ל לא כל המרבה בסחור מחכים

ואמרו חכמים הוי' מעט צוסק בצסקין

ועסוק בתורה ומתוך שאדם עוסק בתורה

לשמה וטרח ויגיע לשם שמים אז נעשו שתי

כליותיו כשתי מצינות ומוציא טעם והלכות

מעצמו מה שלא למד מעול' ומה שלא כיתן אפי'

למשה בסיני כאשר מנינו באברה' אבינו ז"ל

שלא למד מעולם בפני שום אדם אך מעצמו

היה יושב ומחשב אחר המנות ולמד מלבו כל ה

התורה והמנות עד שהעיד עליו הכתוב וישמור

משמרת חקותי ותורתי ואמרו חכמים ז"ל

שאפילו עירובית בשילין היה יודע

וגם אמרו חכמים ז"ל במסכת עבודה זרה

אברהם אבינו ע"ה למד ארבע מאות פריקים

ומי לימד לו כל זה אלא נעשו שתי כליותיו כשתי

מעצמות וכוננות לו חכמה ותורה וכן

מנינו בר' אליעזר הגדול מתוך שעסק בתורה

הרבה העידו עליו רבותיו ז"ל שכתגלה לו מה

שלא כתגלה למשה מסיני וכן אמרו

רבותיו ז"ל מדורו של משה רבינו ע"ה עד דורו

של יושיע ומיושיע לזקנים ולנביאים ולאנשי

כנסת הגדולה ולתנאים ולאמוראים ולגאונים

ולכל חכמי הדור שעסק בתורה הרבה וכתבו

כשם עליה כתגלה להם רזי תורה וסוד חכמה

מה

שער התורה

מה שאין אדם יכול למצוא מעצמו • וכבר מנו חכמים ז"ל בפרקי אבות מ"ח מידות שנקנה תורה בהם • ומי שיעלה על לבו להיות זוכה לדרך התורה יטרח לקיים אותם מ"ח דברים ואז יעלה לכל טוב • ונרין הלומד להיות זרין וזהיר ללמוד • כי מלאכת התורה אינה דומה לשאר מלאכות • כי אם הלומד שאר מלאכות אפילו יבטל ממנה כמה שנים לא יפסידה • אבל כשלומד תורה ואינו חוזר מיד שוכח • ואפילו אם יחזור מאה פעמים אם יסיח דעתו ממנה ישכח הכל • והדין כותן כיכל מלאכות אינה נריכות לב כי אם ללמוד המלאכה בתחילה אבל כשלומד בעשייתן אינם נריכות לב אך עושה מלאכתו וחשוב בהם והנה • אבל הלימוד אינו כן • כי כל פעם ופעם נריך לבו לכיון שמועתו ולא לחשוב בשום דבר אחר כי אם בשמועתו • לכן מי שיפנה לבו לבעלה מיד הוא שוכח מה שטרח כל ימיו • וגם אמרו חכמים ז"ל אם אין אדם שוכח מה שלמד אם כן למד כל התורה כולה ואחר כך היה הולך בעל והבעילה מביאה לידי שיעמום • לדי עבירה • לכן נגזרה גזירת השכחה שיהא אדם עוסק בתורה כל ימיו ומתוך כך אינו בא לידי חטא • והתורה מביאה לידי מעשי טובים וזכות כי כאשר הוא עוסק בתורה והוגד לו עונש העבירות וזכות המצוות אז כותן אל לבו לעשות טוב ויגיעת התורה משכחת ומונעת אותו מן העון אבל הבעילה גוררת את העון ומורידו לשאול • לכן יהא זרין לעסוק בתורה תמיד יום ולילה ואף כשהוא הולך בדרך או שוכב במטתו ואם אינו יכול ללמוד בפה יחשוב לבו על שמועתו ויהא דעתו על לימודו שלא יסיח דעתו מליבו ואז קיים והגית בני יומם ולילה • כי אינו אומר ודברת בני יומם ולילה אלא והגית

בני והגית אינו אלא בלב ועל זה נאמר נשכח ונקומד ונלכתך בדרך • וזהו שנשכחו דבותיכו ז"ל שלא הלכו ארבע אמות בלא תורה • או היו לומדים וגורסין אז היו מחשבים בלגם בשמועתם או בלימודים • לכן תעשה לך וכל דעתך על התורה בכל עת כי אדם לומד בתורה חכמה ודרך ארץ ועבודה • ונביעות וכל מעשים טובים ומן השמים עושים לו נרכיו והתורה משמרתו ומגדלתו ורוממתו כמו שפיר חכמים אמר ר' מאיר כל העוסק בתורה לטמה זוכה לדרגים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדי הוא לו נקרא ריב אהוב ומגדלן • ש ורוממתו על כל המעשים הרישכר כרי עולם הזה • אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים וולתיד • ואין למעלה הימנה לעולם הבא • אמר ר' שאול אומר במדרש מהו ונתה ערום אמ' ליה אימתי נעשית דברי תורה כזוכה בזמן שנעליה מבזין אותה כינר חכם יושב ודורש ולא תטה משכבו • והוא מעה משפט לא תקח צדק והוא יקח שוחד • וכן דרשו רז"ל חכמת המסכן בזויה איזה חכמת מהסן בזויה זהו שהוא עני במעשים טובים או חכמתו בזויה וכסיורה הנראות לעשות טוב • והוא אינו עושה או אין דבריו מקובלים • ולא המדרש עיקר אלא המעשה • לכן יש לכל אדם לכוי מעשיו לשם שמים וראה והבו מאלו שש בן אנויה בשביל שלמדו אביו שלא לגמה לסוף כהכך למינות • דאמרין בסגיגה ובידועלמי ובמדרש קהלנות כשנימול עשה אביו העודה לחכמים • והזמין ר' אליעזר ור' יהושע ושאר חכמים והיו יושבים בסעודה ומדברים דברי תורה עד שבאת האש סביבם בא אביו של אלישע ואמר להם דבותיכו וכי באהם לשניף את הבית אמרו לו אביו אלא שובכי שאנו חוזרים דברי תורה ונביאים וכהובים

שער התורה

וכתובים והדברים מעידים כיכותינו שמהר סיני
 כתבו ומתוך האש כתבו אמר כיון שאני רואה
 שכך כח התורה אם כתקיים לי כן זה אני כתבו
 לתורה ובשכל שהיה מתכוין שלא לשמה אלא
 לכבוד כהפך בכו למינות ואף על כי כן
 לעולם ילמוד אדם אפילו שלא לשמה שמתוך ש
 שלא לשמה בא לשמה *
ועתה יש לכתוב ענייני התלמוד והמנו
 כל מנה שנתנה למשה עסיכי
 בפירושה נתנה שכאמר ואחכה לך לוחות האבן
 והתורה והמנוה תורה זו תור שבכתב והמנוה
 זו פירושים ונינו לעסוק בדברי תורה על פי
 המנוה ומנוה זו כקראתה תורה שבעל פה
 כל התורה כתב משה רבינו ע"ה קודם שמת
 בכתב ידו ונתן ספר לכל שבט ושבט והמנוה
 שהיא פירוש התורה כגון בעל פה לא כתבה
 אלא ניוה בה לזכר וליושיע ולשאר ישראל שכל
 ואת כל הדבר אשר אכתי מנוה אתכם אותה ת
 תשמורו לעשות וגו' ומימות משה רבינו ע"ה
 עד רבינו הקדוש שהוא ר' יודא הכהן לא כח
 בכתב ספר לרבים ללמודה כי למדו הכל
 מבחון וכל אחד היה כות' לעצמו וכתב שמועתו
 מה שמע מרבותיו וקורא על פה צרכים וכן
 עשו עד שהגיע הדבר לר' יהודא הכהן כיון
 שרא' כימיו שכשתנה העניין כי ראה שהתלמידים
 מתמעטים והלכות והנרות מתחדשת ובלות
 ומלכות הרשעה מתגברת וישראל מתגלגלים
 והולכין לקנה הארצות והשיעבוד כשראה
 עניין זה שהיו ישראל מבלבלים והיתה תורה
 משתכחת מישראל או חיבור המשניות להיות
 ביד כל אחד ואחד כדי שלא ילמדו ולא ישתכחו
 וישב כל ימיו הוא ובית דינו ולמד המשניות
 צרכים והיו לפני גדולי חכמי ישראל ועמהם
 לאלפים ולרבות משאר תלמידים ותלמידים של

רבי יהודא הכהן חיבורו גם חיבורים רב
 חיבר ספרא וספרי לבאר ולהודיע עיקר המשנה
 * ור' חייא התוספתות לבאר ענייני המשנה *
 ור' יוסי ור' קפרא חיברו ברייתות לבאר פ
 ענייני המשנה וכתבגלגל הדבר כך עד שנאו
 האמורים והיו להם מחלוקת בפירוש המשניות
 והברייתות והתוספתות עד שחיבר רבי יונתן
 תלמוד ירושלמי וקרא ירושלמי בשכל שהיה
 דר בירושלים * ואחר כך כמה מאה שנה
 חיבור רב אשי שהיה בדב תלמוד בבלי ועניין
 שני התלמודים הם פירושי דברי המשנה *
 והדברים האלו כתבחדשו משני התלמודים ומן
 התוספתות ומן הספרא ומן הספרי מכלם
 יתבאר האסור והיתר העמא והטהור החיוב
 והפטור הכשר והפסול כמו שהעתיקו איש מפי
 איש עד מפי משה רבינו ז"ל מסיני וגם
 יתבאר מהם הדברים שגזרו חכמים ונביאים ש
 שהיו בכל דור ודור לעשות סייג לתורה כמו
 ששמעו מפי משה רבינו ז"ל בפירוש ושמרתם
 את משמרת עשו משמרת למשמרתי *
 וכן יתבאר מהם המנהגים שתקנו או שנהגו
 בכל דור ודור לפי שאסור לסור מהם שכאמר
 לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל *
 וכן משפטים ודינים פלאים שלא קבלו
 אותם ממה רבינו ז"ל ודכו בהן בית דין הגדול
 שנאותו הדור שהמזה כדרשת בהן ובסקו אותן
 הזקנים וגמרו שהדין כך הכל חיבור רב אשי
 מימות משה עד סוף ימיו ואחר בית דין של
 רב אשי כימי בכו כתפזרו ישראל פיזור גדול
 בכל הארצות והגיע לקננות ולאיס רחוקים
 ורבתה קטטה בעולם וכשתבשו הדרכי בגייסו
 וכתמעטו תלמידי תורה ולא ככנסו לאלפים
 ולרבנו ללמוד כמו שהיה מקודם אלא מתקבצו
 בכל ציר וציר ויחדי ואשר בכל מדינה ומדינה
 ומדינות

שער התורה

ומצויים בחיבורים חכמים כלם יודעים המנות
אשר נ"וה ארון הכל ב"ה אחר האמוראים
עמדו הגאונים אשר ידעו כל התלמוד בבלי
וירושלמי וספרא וספרי ותוספת' והם הוסיפו
לאור החמורות של התלמוד לפי שהתלמוד ע
עמוק הוא מאד י ועוד שהוא מעורב בלשון
עברי ומעורבות לשונות אחרות לפי שאותו
הלשון הייתה נרודה לכלם בבבל בעת שחיבור
התלמוד וציומי הגאונים אשר בבבל לא היו
מכירים אותו הלשון עד שילמדו אותו ושאלות
רבות היו שואלים לכל צד ועיר לכל גאון שהיו
דימיהם לפרש להם דברים קשים שבתלמוד והם
כפי חכמתם ואותם השואלים היו מתקנים ה
התשובות ועושין מהם ספרים להבין בהם
וגם חיבורו הגאונים שכל דור ודור חיבור
לבאר התלמוד מהם מי שפירש הלכות יחידות
מהם מי שפירש פירכות יחידות שכתקשו צומו
ומהם מי שפירש מסכתות וסדרים
ועוד חיבורו הלכות פסוקות בענין האיסור
והמותר והפסור והחיוב כדברי שהשעה נריכה
לכך שהיו קרובים להשיג ידיעת המנות למי
שאינו יכול לירד בעומקו של תלמוד
ואח"כ עמד רבינו משה מקוני וחיבור ספר אחד
וליקט מאותו ספר של מיימני וחיבר עליו שאר
דברים של אחרונים וכן כל אחד עשה ספר
לפי מה שראה ענייני הדור שהיה בו וכן
חיברו רבנים רבים פסקות כגון הרוקח ורבי
אליעזר ממ"ץ ואבי העזרי ואור זרוע וכן
יעשו רבנים רבים כל אחד חיבר ספר לפי מה
שראה ענייני הדור שהיה בו כי ראו שנתמעט
בע"וה ידיעת התלמוד ואין אדם יכול לידע ה
אם לא מתוך ספר פוסקים וגם רבינו
שלמה פ"ה שראה צימוי מועוט הלכות שהיו
הדורות דע"וה מתמעטים והולכים ועל כן

נתעורר לבו לפרש התלמוד ללמוד בני ישראל
דעת ואחר כך עמדו יונאי יריכו רבינו תם
ור"י ושא"ר רבנים ופילפלו פלפול גדול עד דא
שחיברו התוספות בישיבתו של ר"י שהיה בעל
התוספות ושם היו גדולים כגון רבי שמסון
משא"ן כן שהיה חיבור ג"כ תוספות לבד משאר
תלמידים שהיו לרוב מאד והם היו גבורי בתור'
והיו לבניהם גדול מאד ופתוח כאולם ולמדו
בעסק גדול ומסרו כפסם על התירה וידעו בלא
עיון כל התלמוד פירש והתוספות ואחר
כך בע"וה רבו הנרות וכתמעטו הישיבות והיו
אותם התוספות האחרונים כבדים עליהם ולא
יכלו לשאת ובאו גדולים אחרים וקצרו התוספות
ההם כל אחד כפי חכמתו להקל לאנשי דורו ה
הלימוד ועדיין בימים ההם היו בקיאים בכל
התלמוד והיו יודעים המנות מתוך התלמוד עד
שכתב גלגל שנתגרשו בנרפת שהיו מחזיק בתורה
והיו לומדים בעסק גדול כעניין שעשו ראשונים
בימי חכמי התלמוד שהיה עיקר לימודם לחזור
התלמוד כדי לקיים ושנכתם לבניך שאם יסאלך
דבר לאתגמם אלא אמו"ל מיד כיו"ה הדבר אי
אפשר הוא שיהיה המנות שכונים ומומנים כפי
האדם להשיב השואל אם לא צרוב חזרות כמה
שאלה בחג"ה אינו דומה מי ששוכה מאה פ
פעמים למי ששוכה אותו מאה ואחד
ואמרין במסכת תענית פר"ל היה חוזר ההלכה
מאה פעמים קודם שצא לפני רבי יוחנן וכן
עשו כלם בימי חכמי התלמוד שעיקר לימודם
היה חזרה ואמרין במסכת מגילה
שרב אשוי היה יתיב לפני רב כנה ולא קאתו רבנן
אמר ליה דילמא טרידי בפערת פורים א"ל לא
היה אפשר למיכל מלאור תא א"ל לא וא"ל
לא שבר למר להא דאמר רבא סעודת פורים ש
שאל כלילה לא ינא מ"ט ימי משתה ושמה כתיב
אמר יד 41

שער התורה

אמר ליה אמר רבא הכי אל' אין , תנא מיניה
ומכין סניאין ודמיא ליה כמאן דמונח בפיסתי .
ועתה ראה זה היה דבר קל מאד ואפילו הכי
היה חוזר אותו כמה פעמים ופכשיו אין שום
אדם שהיה חוזר דבר כזה יותר על פנים אחד
אגב' פעמים . ויש ראיות גדולות ברורות
בכמה מקומות בתלמוד שהיו כלם רגילין בחזרה
ולכל אחד היה לו סכום מפין כך וכך מרקים ל
לעם כשהיו עורדים כיום או היו פורעין בלילה
• וכל שלשים יום היו חוזרים תלמודם . וזוה
הענין היו לומדים גם כן בנרפת עד שהגיעו
למעלות רבות וליריעה גדולה ולא הונדכו לא
לספרים פוסקים כי היו יודעים המנות מתוך
התלמוד והתו' אבל מיום שנתגרשו בנרפת
בתלמוד הלמוד מאד מאד . ופור דוד הזה
כשכח התורה מחמת כי הלומדים הללו סבורים
לעשות כמו הראשונים להחזיק בשלכולים אך א
אינם דומים לחכמי נרפת כלל וכלל לא . לכן
היה פתוח כאלוהם ופורתם היה אומתם והיו
ממיתים עצמם עליהם יומם ולילה לכן השינו
וידעו בתלמודם . אבל פכשיו אינם יודעים
כן אלא מבלבדים זה את זה ומבטלין רוב היום
ועוסקין באותו לימוד כחצי יום והלימוד שלהם
עראי דעראי והניטול קצת . אבל בימי חכמי
התלמוד הלכו ללמוד י' שנים ויותר והיה לימוד
גדול בקביעות טאם היה אחד מתעטש לא היו
אומרים אבותי מכי ניטול בית המדרש מזה
הענין יש לדעת רוב קביעותם . ואמרו
בכתובות . רב יוסף דריה דרבא שדריה אבוי
לבי רב קמיה דרב יוסכן פסק ליה סית שכן כי
הוה תלת שבין מטא מפלו יומא דכיפורא אמר
אמיל ואחא לאכמי ביתי שמע אבוי שקל כדנא ל
כפק לאמיה . אמר ליה זונתך ואל' זונתך כזכרת
איעבוד לא מר איפטיק ולא מר איפטיק .

ראה והבין זה הענין כמה היו דבוקים בתורה
על כן זכו לרוח הקדש . וכן בארץ נרפת
עוסקים בפסק גדול וזמן רב . והיו יושבים
במקו' אחד ללמוד כל התלמוד והיו חוזרים תמיד
ולא פסקה תור' משיהם והיו עושים כמ' ומפשי'
הראשונים כדאמר איכיש ליגמר אע"ג דלא ידע
מאי קאמב' ואמרי' מעיקרא ליגמר איכש יהדר
ליסבר וכל זה אינם עושים עתה כי כל אחד
דונה ללמוד תוספות וכל חידושים וקידושי ג'
דחידושים קודם שידע נורית התלמוד . אם
כן איך ינליחו כיון שעושה להפך ממה שאמרו
חכמי התלמוד כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל
אמת ואין להשיב עליו או לשנותו ולא להוסיף
ולא לגרוע . ועל כן מרוב טובה הלימוד
העיון והשלכול רבים פורשים מן הלימוד מרוב
טורח השמועות והדקדוק שאומר על פה כי
אומרים מה נוכל להבין סדרות מבהון הלוואי
שהיינו יודעים מה שנתוך הספרים ואם היו
לומדים בקביעות יומם ולילה או היו לומדים
והיו בקיאים בתלמוד . והיו מתאווים ללמוד כי
היה להם להבין דקל והיה אדם בא ללמוד לעול'
כיס ולא כיס תיר ולא תיר זהו מוספים בכך
יראת שמים שלימה . ויום היו מתרבים
התלמודים והיו עוסקים תמיד . אבל עתה
מרוב טורח השמועה כעשית עליהם ההלכה
כמסא כבד ולא יוכלו עוד להניט בה ומתוך
כך עוסקי' כשיגשו ונלינכות ומבלבלין ומבטלי'
ועוסקים במיני תחבולות ואין להם יראת שמי'
• ואמר צפרק הסוכר את הכועלים
רבי זירא ותיב בתענית הרצעים יום דליסכח
מיכיה תלמודא דרבנן כי היכי דלא כיטריד' .
ואמר דויקרא רבה ככסל אדם בעבירה אחת
ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה אם היה
רגיל לקרא דף אחד יקרא שני דפין או לשנות
פרק

שער התורה

בעולם אלמא מי שאינו חוזר לא יוכל להורות
כדין אלא טועה צדוק ההוראות
ואמרין במדרש משלי אמר רבי ישמעאל כמה
קשה יום הדין שעתיד הקדוש ב"ה לדרוש כל הא
בעולם כולו על עמק יהושפט וכיון שתלמיד
חכם בא לפניו אמר ליה כלום פסקת צתורה
אמר לו הן , אמר לו הק"ה הואיל והודית לפני
אמור לי מה קרית ומה שנית ומה ששמעת ש
בישיבה מכאן אמרו כל מה שקרא אדם יתפוס
בירו שלא ישיגהו צושה וכלימה

ליום הדין •

סליק שער התורה •

בח שער יראת שמים

יראת שמים כתוב בתורה אעתה
ישראל מה י"י אלהיך

שואל מעמד כי אם ליראה • וכתוב את י"י
אלהיך ד"י וכתוב יראת י"י היא איננו •
ואמרין אין להק"ה בעולם הזה אלא ירא' שמים
בלבד • וכתוב ויאמר לאדם הן יראת י"י • הן
משמע אחר שכן בלשון ינונים קורין לאחת הן •
אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים
לו נשאת ונתת צאמונה קדעת עתים לתורה •
פסקת בפריה ורביה נפית לישועה • פלגת
בחכמה הבנת דבר מתוך דבר אפילו הכי אי
איכא יראת שמים אין ואי לא • משל לאדם
שאמר לחבירו בא והעלה לי חטים לעלייה והעל'
לו אמר ליה ערצת לו בהן קב חומטין אמר ליה
לא א"ל מוטב שלא העלית • ואמר רבה
בר חנינא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת
שמים דומה לגזר שיש לו מפתחות הפנימיות
והחינוכיות אין לו אם כן צהי פיה • מפני
ר' יכחי חבל על דלית ליה דרת' ותרע' לדרת'
עבד

פרק מעם אחת ישנה פעמים • או ללמוד פרק
אחד ללמוד ב' פרקים אלמא רוב גירסא עיקר
כיאם היה הפלפול עיקר לנפוק ולהרים קול •
חגי יום בדבור אחד או היה לו לומר אם מתחל'
היה רגיל להקשות קשיא אחת יקשה ב' קשיות •
ובפרק האיש מקדש אמרין בשמת רבי
מאיר אמר ב' אדא אל יכנסו תלמידיו ר' מאיר
לכאן שקנתרבים הם • וכל זה שלא היה רונה ת
להתבטל מבידסמו כי ר' מאיר היה חריף ולא
עמדו חביריו על סוף דעתו • ועוד התם
אמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו אולם •
ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא מחט
סדקית • ואמר רבא רבא כחננע בבירא לסברא •
ועכשיו אין פני הדעת אך אנו יכולין לומר
כחננע כי אם כחננע שיש לגמרא ולסברא •
והא דאמר בפרק כמה מדליקין אמר רבא
בשעה שמכניסין אדם לדין שואלץ אותו נשאת
ונתת צאמונה פלגת בחכמה משמע שדרך א
אדם לפלפל זה לימוד הגמרא שמקשיבן משניות
על הברייתות ומתרגיבן להו • אי כמי על
ידו עסק והגיון בתורתמיד כותז דעתו לרקד'
ומונא טעמו אבל לישב כל היום לכעכע לפי
פשוטא שלא לעשות כן • וכן עתה רוב
הלומדים מורים בענמם שאין לומדים כהוגן
יודעים שאינם לומדים דרך הישר כי מרוב ע
טורח הפטפוט' שהם מכעכעו' הם מתעטלי'
לגמרי ולא ישיבו ללמוד לא תורה ולא נביאים
וכתובים ולא אגדות ולא מדרשים ולא שום
חכמה מחמת רוב תחנולות שלקס •
ודרשו רבותינו על פסוק זה על שדה איש פנל
עברתי וגו' • מי שאינו מחזיר תלמודו מתחל'
מחליף ראשי פרקים סוף מחליף דברי חכמים
סוף שאמר על עמא טהור והרי היא מחריב את

שער

דלת שמים

עבד פירש דלתא חנר תרעא שער • ובא רבי
 יכאי לומר מי שאין לו חנר מה מועיל שיעשה
 לו שער בחכס • כך התורה איכה אלא שער
 ליכנס ליראת שמים • ואמר להו רנא
 לרנכן במטו מכיכו לא תירתו תרתי מיני גיהנ
 להיות יגיעים ופמלים בתורה בעולם הזה ולא
 תקיימוה ותירתו גיהנם במותכם • דאס כן
 בחיכם לא כהיתם מזה העולם מחמת טורח
 הלימוד ובמותכם תאכדו מעלמא דאתי ומאחר
 שאכדו דואים שהכל תולה ביראת שמי' וכל התור'
 איכה מועלת לאדם אלא ביראת שמים • והוא
 יתד שהכל תלוי בה והיא לצדה עומדת לאדם לא
 לעולמי עולמים • וכן דוד ז"ל העיד
 יראת יי' טהורה עומדת לעד • וכן שלמה
 המלך ע"ה העיד ואמר והאלהים עשה שיראו
 מלכיו • וכתוב טוב מעט ביראת יי'
 מאונר רב ומאומה צו' • לכן יש לידע שיש
 שלשה מיני יראה • והאחת היא יראה גדולה
 מאד • בגין אדם שאינו ירא מלפני האלהים אך
 כשיעשה שום מעשה טוב הוא מכני בכי אדם
 שאם לא יעשה מעש' הטוב הן בלימוד הן בדרך
 הן בתפלה הן בכל דבר אז לא יאמינו בו ויבזהו
 אם כן מה שיעשה אינו אלא למנוא הן בעיניהם
 ואם איש זה מכין כך כל ימיו אז אחריתו עדי
 אונר • כיון שאין מחשבתו בהק' צה
 השני הוא ירא מלפני האלהים אך הוא ירא סך
 מלפניו מחמת עונש גיהנם או שלא יבא לגן עדן
 ומתוך כך יתחזק במעשה טוב • וזה האיש אפי'
 מקיים כל התורה בכובנה זו טוב הוא שירא מ
 מלפניו הק' צה שיבא לו למשפט אך לא הגיע לא
 לעיקר הטובה כי כל כוננתו ונעבודתו אינו
 אלא לטובת עצמו ולא לכבוד הק' צה •
 אבל השלישי המרגלית הטוב והו שירא מפני
 הק' צה לא מפני שום דבר בעול' רק שהוא ברע

מלפניו וכל איבריו מודפועין צווכרו גדולתו
 וגבורתו ועבור שזה הדבר עמוק מאד מאד
 לפני בני אדם להבין כי דרך בני אר' שלא יעשו
 מעשיהם אם לא יקוי שיהיה להם ריוח או להרחי'
 הכזק מעליו ואם אין אחד מאלו אז המעשה
 הכל ודוק ועבור שזאת השלישי היא קשה להשיג
 תורה לעשות המעשה ליראת עונש ולקוות
 הגמול • על כן תמנא ברכות וקללות
 להכחיד לב הקורא כדי שיצורר לבו כמ' שעושין
 לנער צבור שהוא קטן בחכמה לעורר לבו ליתר
 לו אגווס ופירות נמנא שהנער אינו לומר ש
 לכבוד התורה כי אינו יודע פרכה ואינו יודע
 בלימודו טובה אלא חושב טובה ועמל של הלימוד
 ולומר כדי להשיג הפירות כמו העושה מלאכה
 שאינה חשובה בעיניו אלא בשביל הריוח שבה •
 אבל אם היו כודרים לנער קטן ויאמר לו תלמוד
 ואתן לך אשה ופס או בית או תהיה מלך אז לא
 ילמוד עבוד זה • ויותר יעורר לב הנער עבוד
 פרי אחד ממה שיצורר עבוד כל אלה כי אין לבו
 מכיר טובות האשה או המלך • וכן ענין
 התורה היא להעיר לב האדם דברי' שהוא מכיר
 ויודע שהם טובים להמשיך לבו לעשות הטוב •
 וכל זאת נריך לעשות לאדם עבוד שחכמתו קט
 קטנה וחלשה ואין הבחנה להבחין סוד הענין
 וזה נקרא שלא לשמה • לכן אל תהא דומה
 לנער אך תבקש האמת לכבוד האמת וזה הענין
 נריך צינה והבחנה גדולה • לכן יש להודיעך
 פכין הכסמה כחה וגבורתה • ואז תשים פכלך
 אל יסוד העליון • ודומה זה הענין לכן
 מלך נער בן שנה או שבתים שנגנב והוליוכוהו
 למרחק אלף פרסא' או יותר ונתגדל בבית כפרי
 ונתלמד מעשה כפריות ולא חשב ולא זכר אחד
 מלכותו כי לא הכיר ולא ידע • ואחר שעמד על
 דעתו בא לו אחד ומכפרו ואמר לנאפה מלך •
 אבל

יראת שמים

שער

הגויים • וגם לא לשום דבר כתר הק' צה לרעת
אלא את ישראל דכתיב אתה היראת לרעת כי יי'
הוא האלהים • וכתיב מ' גדול אשר לו חקים
ומשפטים נדוקים ככל התורה הזאת • וכתיב
את יי' אלהיך תירא ואותו תעבד • ומאילו
הפסוקים אנו למידים שחייבין ישראל לירא את
השם ית' ולהתעסק בהגיון חזרתו ולהתקיים מ
מזותיו שמתוך יראת השם יתע' יצאקו בתורה
ויקיימו מזותיו ומתוך הגיון התורה יבינו כיר'
עצמים וחידושים ומתחכמים לרעת את השם
ית' וכחו וגבורתו וגדולתו ומעשיו הגדולים
והנוראים והנכבדים כדכתיב אמרו לאלהי' מה
נורא מעשיך • וכתיב לכו בניי שמועו לי
יראת יי' אלמדכם • אין דבר בעולם שקול נגד
היראה לא כסף ולא זהב ומרגליות וכל מטמוני'
כולם הן כאין נגד יראת הק' צה כי יראת' היא
אננו • לכן ימהר לאנור בגמ' לננו דבר
שהוא אננו של הק' צה וילמוד אדם בעולם הזה
כי כל אדם משתדל לאנור העוב שיכול ומי ש
שיכול לאנור כמו המלכים ודאי הוא עושה אם
כן מי הוא לאנור מה שאנר מלך מלכי המלכו'
הקדוש צה • ועתה אודיעך חכמת
הכסף ורוח ופשמה כדי ליראה את הק' צה •
הכסף הוא הכנר כי הדם הוא הכסף והוא
מתאוו לאכיל ולשתות יחשק ממטלה ותאותה
לפי שהכנר מלא דם ומתאו לעידוכי' ולשעשועי'
והוא נפש שני' עה תבון כופת • רוח הוא
הלב ומקטש שגרה גדולה ומלכית צ' צ' בני אדם
לרדוף אחר הכבוד על כן גיאת הלב בקרא גפי
הרוח והוא קמגדוה דעת בני אדם להשתדל
ולהתגדל •
החכמה והיא יושנת במוח כמלך בגדוד ורומה
לבבד נוראה ומאסת בתענוג' בני אדם והבלי
פעשועי' ומחכמת ומשכלת דעת וכל מחשבותיה
לעבוד

אלא לא הגיר לו איזה צן מלך או גבה לבוקנת
אלך לא חשש כל כך כיון שלא ידע מי הוא אביו
ואחר כך בא לו מבשר אחר והגיר לו אמה מלך
הוא אביו והגיר לו מדינתו וארצו או גבה לבו
יותר ויתאוו לילך שם מכל מקום הושפל לבו
בזכרו אפילו אם אלך שם לא יאסור כי לא
מכירים אותי • אחר כך שמע המלך היכן בנו
ושלח אחריו מבני ביתו שהכירו סימונים בגופו
ושלח עמהם שרים ובגדי מלכו' להביא בנו אצלו
וכשבאו אילו אלו וראוהו הכירוהו והראוהו לו
הבגדים של מלכות או גבה לבו מאד ואחר ש
שהליבשוהו והרכיבוהו על הסוס אשר רכב בו
המלך אז ידע תוקפו וגבורתו והיה לו לב המלך
גבה מאד מאד • כך העניין הנשמה היא
בת מלך כפוחה באדם מכסא הכבוד והוצאה צ'
בגוף המלוכלך אשר חשקו רב מאד לעולם הזה
ויש לו כמה מיני תאות עד שנקבע הכסמ' שהיא
בת המלך ביניהם וכמשכת אחר תאות הגוף
וסוכחת אביה העליון ובעת שמראים לה שמים
וכוכבי' נחמה ולבנה היאך מתבהג' הם במנהג
טוב ואומר לה שהיא כנראת מאותו שגדל אותה
או היא נותעלה יותר ויותר ובעת שמלמדין
אותה סוד ייחוד הק' צה וסוד חכמה הנשמה
אז היא לובשת בגדי מלכות וככנס' בסוד היראה
וגם אפילו אדם שאינו יודע כל זה כשחושב
למעלה מעומק הלב ומבחי' גבורות האל ב'ה
אז ילבש מורא בלבו דכתיב שאו מרום עיניכם
וראו מי ברא אלהי' המיניא במספר נבאם לכלם
בשם יקרא מרום אובים ואמין כח אים לא כעדר
• וגם לא כתר הק' צה רשות לשום אימה
בעולם לספר תהילתו אלא ישראל שבאמר עם
זו יצאתי לית הלת' יספרו • וכתיב עם קדוש
לוי אלהיך • וכתיב ויי' האמירך היום להיות
לו לעם סגולה • וכתיב לתתך עליון על כל

שער דלת שמים

לעבוד להק"ה ביראה ומחשבה מה יהיה בסוף
 בעת שימות הגוף ויכלה ואין תשוב בשורה
 למי שנראה ותכנסה בגוף • האדם יש לו שני
 ארוכים ונמותו כעשה חפשו מהם • שנאמר קטן
 וגדול הם הוא ועבר חפשי מארוכיו • השני
 ארוכים הם רוח וכפס • שהם חוששים בתעבורה
 ולהרבות ממון ולאלכל ולשתות ולשמוח ולעשות
 כל מהשבות הלכ • ולמראש עיניו ולרצון דברים
 הנלים ולהנאת הגוף • והנשמה הופכת משם
 מחשבותיהם ואומרת מה שזה לאדם • ומה יתרון
 לו בכל עמלו שיעמול ודרגע אחת ואיכנו והגוף
 כלה • ואז איה חכמתו ויפיו א"כ אין עוד אלא
 לעבוד את הק"ה ולדבקה בו • זה אמר רבה
 זה אמר רבה • אם הנפש והקוח מתגברים אל
 תחלת הנשמה ואין לה כח לעמוד בפניהם על
 כן המתעסק באכילה ובשתיה לא יחכם לעולם
 וכשהנשמה מתגברת על הרוח והנפש או
 תפקחנה עיני הנשמה להביך חכמת העליונים
 לכן נריכה הנשמה להחליש הרוח אשר ממנו
 יוצא הכפס והגאולה והנפש בעלת התאוה •
 וכפמתגברת הנשמה החכמה או תצאה ליד
 ענוה • לזהמה יש כפס ורוח כי הנשמה
 מתאוה וכופפת כמו אדם • אבל אדם יש לו
 נשמה יתירה המדברת והמדברת בין אמת לשקר
 וכשימות הגוף או ימות כפס התאוה וכפס
 הרוח וכפס • נורת הנשמה העליונה החכמה
 שאינה מתה כמות הגוף שנאמר והרוח תש
 אל האלהים אשר נתנה היא רוח החכמה
 וכפס אדם חוטא מת נשמת כפסו וכפמת רוחו
 דבתיב והנפש החוטאת היא תמות • ואז
 משה רבינו ע"ה איש האלהים והאדני את
 הנפש ההיא מעמיה • שמע מינה קורא כפס
 אותה שהיא מתה • ולאחר מות הרע
 הנשמה החכמה יקלעה דרך הקלע מפני ת

ששמה לרוח וכפס • וכפס נדוק אשר נשמה
 העליונה יתחזק על רוח וכפס היא נרורה תחת
 כסא הכבוד • והכסא ששמה לרוח וכפס
 הכרת הכרת • והחכם ששמה לנשמה העליונה
 שבושחה לו מכסא הכבוד נשמתו תזכה לרצ
 טוב הנפון • ועתה הטעם לזכור ותבין
 ותרש שהנשמה היא שכינה כלל והוא מושב ה
 היראה • כי ממש תונאות המחשבה והמחשבה
 מתרוממת ומגדל • נחדרי הלכ באלה יתרומם
 גלי הים • הנשמה דרשת וחוקרת ומתבוננת
 בכל המעשים והלכ משועש בחכמתו להרחוק
 ונפשה בראיתו עיניו רבים ברגע קטן מחשב
 הכה והנה ורץ ושב מעכין לעכין •
 האדם החכים והשכל אותו נור עולמים ולמדו
 אותה חכמה ורעת • ונזאת החכמה זוכר האדם
 כל העבדות ורואה כל הכולדות ונזאת החכמה
 עושה גלגלים וריחם לעחון בלי עמל • ונזאת
 החכמה עושה נבואות ומעמיד חילים ומזרז
 ממלוח במלכותו ומנהיג בממשלתו וטובש עמה
 • ונזאת החכמה פורש רשתות לעמקי מטלות
 ימים ונבחרות לזר נדים ורגום לעומקי תהומו •
 ונזאת החכמה יגור קיות מדבריות וזר ילכוד
 עופות המעופפים בגובהי שמים וזה יודע
 ומבין תחלואי הגוף ורפואתו לנקש הרפואות •
 ומבין תועלת הסמים וכזקס ומכיר שרשים
 ועשבים ומיני הפירות קדים וחמים לחים שם
 וינשים וזה יודע להשקף בגוף נמרקח הרפואו
 להעמידו על חזקתו • והנה עינים
 רואות גדלות האדם וכבודו אשר גדלו וכפס
 הקדוש ב"ה על כל היגורים והגלגלים על כל
 בדרת תחתונים ואין כח כפה לספר רוב פא
 פעולות אשר יפעל האדם בעולם התחתון ואף
 בעולם העליון שולח האדם תאותו וטוב ויעוש
 על כפס החכמה אף על פי שגובהו הילך בארץ
 כמו

יראת שמים

שער

יצמו בהמות ושרנים נשמתו הולך בעולם העליון
 מרוב חכמה והיא תתבונן ויודעת חכמה מדע
 שבעליונים וחכמת מדע שברקיעים והילוך
 הכוכבים ושיעור קומתם אף על פי שגוף האדם
 קטן מאד כשמתו גדולה ורחבה יותר מן השמי
 והארץ כי יודעת דום וגובה ודרכי חמה ומולו
 וכל חילוקיהם הכל בכנס דנשמה וכיון שהכל
 כלול בה אס כן היא גדולה מכולם שאם לא כן
 לא הייתה יכולה להחזיק את הכל כי אי אפשר
 להכניס מי הים דגוד קטן ועתה בראותינו
 שהאדם שולט בחכמתו בעלי עולמים בעולם
 התחתון ובעולם העליון אס כן ראוי לכל האדם
 לחשוב ולהתבונן למה הוריע הק' בה כל זאת
 איך זה כי אס להשכיל לעיניו בלבד שלם כי כש
 בשמין ומכיר בפלאות הגדולים והנוראים או
 ראוי להכניע עצמו ולשעבד הגוף לנשמה כי כל
 החכמות הגדולות האלו הם מן הנשמה ולא מן
 הגוף כי הנשמה מנהגת את הגוף כמו אדם
 רוכב על סוס ומנהיג אותו ומשכו לכל דבר
 שירצה אס כן הפוס טפל לאדם ואין האדם
 טפל לבוס לכן אומרו יאבונלהם המעצבדי
 הנשמה לגוף ומכניעים העיקר תחת יד המעבד
 וזה יוכל לדעת אחר אשר עולם העליון משמשת
 לינוגלם התחתון כבזן השמש והגשם והכוכבים
 בוראי ובדרור אין זה להכחית הגוף שיהי' בהנאת
 עול' זה כי אין בו ממש והוא שכל דומה ותולע
 ומוזמן לפגעים ומוכן למות והשמש והירח שם
 וכוכבים הם זכים ונלולים ואיך יתכן זה פאותו
 עניין הגדול ישמש לגוף הכלה במדורל
 אך הנשמה שהיא נלולה וזכה ומנושאה עד
 לשחקים ומעלה מהם וגדולה יותר מן שמים
 וארץ כי בה ככנס ידועת שמי וארץ והיא מקפת
 אותם באמת זה סדרה וצאייה גדולה ששמים
 וארץ כבראו לנורכה של כשמה ולשמש לה והיא

תתבונן ותבין מי איך אשר שמים וארץ כבראו
 לנורכי אין זה כי אס להשתעבד להק' בה להנין
 נפלאותיו ולהללו ולשבח ולולי התורה כדי לנרף
 וללבוש נשמת האדם מה נורד יש לו בעולם
 וכי זה סדרה שהעולם בנרא להנאת הגוף אל
 האוכל והשכל ועתה בראותינו
 שהאדם בנחר מכל היגורים מרוב חכמתו וחזק
 בעולותיו כי כל היגורים משועבדי לאדם ויש
 בו כח ללמוד חכמה ולהנין סודות העמוקים
 רוי עולם התחתון והעליון והו סימן מובהק
 לאדם שיהא נפשו נרורה בגורו החיים אס הוא
 מקיים את התורה משל למה הדגד דומה
 למלך שהכניס עבדיו בחדרי חדרים והראה להם
 אוצרותיו ומרגליות וכל גכזו והמסיל והשליטם
 על כל זה וגילה להם סודיו והזהירם שיהיו עמו
 באמונה ואז יתן להם מנוחה גדולה ויכסא
 אותם ככלי כפלים יותר ממה שהיה צד עכשו
 וזה יהיה להם לאות שגילה להם סודותיו
 ואוצרותיו והמפלים על ארצו באמת בזה יבחינו
 שהמלך אומר אמת כך הק' בה הראה לאדם
 גודלו ותפארתו וגיל' לו סודיו מעליוני ותחתוני
 והמפילו על כל צוראי בזה בוחן בזה גדולתו
 לעתיד אס יזהר בעבודת הקדוש ב'ה
 גם יש ראיה גדולה שהנשמה בא מלמעלה כי
 אנו רואים שכל אדם אין לו די במה שיש לו אלא
 לעולם מבקש מעלה יתירה ממעלתו אס יש לו
 אף חומר אלבים אס הוא צר במדינה זו מבקש
 להיות מושל במדינה אחרת ואין לך מלך או
 שר שאין מבקש מעלה יתירה ממעלתו וזאת בא
 מחמת שאין הנשמה מתדבקת לאילו הטוב
 אבל היא מתאוה לעולם למעלות כי היא עליזה
 על כל ברואים ועל כן האדם אהולך
 בקומה זקופה צבור הנשמה ושאר הנדיות ה
 הולכים על גחונים וכפופים ועבור שהנשמה

שער

ידאחשמים

צא מלמעלה מכסא הכבוד על כן הגוף שהיה
 שרויה בו יש בו דמיון של כל העולם ועל כן
 נקרא האדם עולם הקטן • הנשמה
 היא דומה לבוראה והגוף דומה לעולם התחתון
 ועליון • ועתה שמע חכמה מוכלאת
 במו שהאלהים עליון ומושל על האדם ועל כל
 העולם למעלה ולמטה כן האדם כל צד שיש
 דבון בוראו • כי למטה ע"ה אחר הק"ה במעט
 העגל הרף ממני ואשמדס וגו' • ובמעשה
 קרח בלעה אותם ואת כל אשר להם על פיו •
 ואליהו ז"ל כשנע שלא היה על ומער כי אם לפי
 דברו והיריד האש והרג נביאי הצעל והחיה
 המת וגזר על אלנשע להאיות כפי שנים ברוחו
 • וכן כל הקדושים שהיו בארץ היו מושלים
 למעלה ולמטה ברגון הק"ה כשצושיין רגונו •
 לכן תזהר שתקיים תורותיו חקותיו ומצותיו כדי
 שתזכה לרג טוב הנכון • וכמו שהאלהים יודע
 ומבין אחר וקדם כן האדם שבתן לו האלהים
 חכמה • וכמו שמספיק האלהים וכותן לחם
 לכל בשר כן האדם מכלכל בני ביתו ומשרתיו
 ובהמתו • וכמו שהאלהים משלם גמול טוב
 ורע כן האדם • וכמו שהאלהים עושה בניין
 העולם ומוסדות הארץ וכעייית הרקיע ומקיה
 ימים • כן גם האדם עשוי לבנות וליסד ולקרות
 ולהקיות ולהזריע ולהנמיח ולכטוע ולעשות כל
 דבר אך בניג"ע ותלאה והכל ברגון הבורא •
 וכמו שאין כל בריה יכולה לראות את האלהים
 כך אין יכולת לשום בריה לראות הנשמה •
 וכמו שהאלהים יודע עתידות כן גם האדם
 בעת אשר יכוח רוחו וגופו מלעסוק בצמל נרכיו
 ויפוח וישקוט רוח החיים מלהתעסק בנורכי ה
 הגוף אז יראה בחלומותיו עתידות ויראה רוחות
 המתים ותקומות שלא ראה ואדם שלא ראה •
 ודברים ותמהונים גדולים מה שהוא אינו יכול

ראות כשהוא ער • וכמו שאין בריה בעולם
 שיודעת סתרי האלהים כן אין בריה בברי אדם
 שיודעת סתרי מחשבות לב האדם כי אם האלהי
 לבדו ככתוב יי' יודע מחשבות אדם • וברוב
 דברים ידמה האדם כמעט מוצר לאלהים לפי
 מפעל הכח וקנר החיים שבתן לו האלהי הוסיף
 הק"ה יצר הרע לטובתו ולרעתו כדי לנחנו
 ולכטוע ולהרוס ולעקיר נטוע ולהרוג וליוסר
 ליגבור הון ולהלחם למסול ולסלול ולקנוף עד מ
 מאד • ואם לא היה היצר הרע בשביל אימת
 המות לא היה עוסק בצריה ורביה ולא היה
 בונה בניין ולא היה מתאווה לקנות מנסה וקניין
 ולא היה כוטע ולא היה זורע כי היה אומ' לבדו
 מאד שגזרה גזירת המות מה לי לעמל לאחר
 והיה כל העולם כאחד ובהרס • והק"ה לא ברא
 העולם מימי בראשית כי אם להבנות ולהתנהג
 ברחמי הרבים על ידי בני אדם ואם יתגבר ג
 ביצרו הטוב לכבוש את יצר הר' שלא יחטא לפני
 יוצרו כי ישתמש ביצרו הרע לעשות הכל ביראת
 השה צ"ה • בלא צון וכשע זו היא טובותו אשריו
 ואשריו יולדתו • וכמו שהאדם דומה מעט
 מוצר לאלהים כן בניין גופו דומה לכל העול'
 • עשה לו גלגולת הראש כמו רקיעי השמים
 שעל הרקיע הזה • עשה לו הקרה העליונה
 של פה הנטועות צה שיכים והמתלעות כדמות
 הרקיע הזה שעלינו • וכמו שמצדיל הרקיע
 הזה שעלינו בין מים העליונים למים התחתונים
 גם כן תקרה העליונה של פה מצדיל בין הליח
 של פה ובין הליחה שבראש • ובין הליחה שנקרב
 העליון • וכמו שהאלהי שיכן שכיבתו הקדוש'
 בשמים העליונים שקירה על המים כדרכיו
 המקרה במים עליונותו • וכן חוכן את רוח נשמת
 חיים והדעת והבינה בקבוס המוח של ראש ה
 הנקרא

שער

ידא תשמים

ופירות טובים ורעות יש שים להם ריח טוב
 ופירות טובים לתחייה ולרפואה • ויש עשנים
 ושרטים וכרות להמית כעשבי סמי המות •
 ובקן ודרדר • עונים כדמו לעושים כדכתיב
 כתפוח צעני היער וכשופנה בין החוחים •
 והרעים כדמו לרעים כדכתיב וכליכל כקן
 מוכר כולהם • וכמו שעשה מתחת לארץ
 תהומות וטיט ורפש • כן עשה בלדס הקרב
 העליון והמעיים שמקבלין המאכל והמשתה •
 וכמו ששורבים מן הרפש ואין הטיט שרבים •
 ורמשים למיניהם • כן נשרבים במעי האדם מ
 מרפש השמרים של מאכל ומשתה שרבי ורמשי
 תולעים ארוכים וקטנים גדולים וקטנים •
 וכמו שעשה מקוה ימים בעולם • כן עשה מקוה
 מי רגלים הוא הכולל הוא השלפוחית •
 וכמו שעשה אדני הארץ למטה ממכה • כן עשה
 יסוד כל בניין הגוף את ענמות הענה מזה
 ומה • וסתי ירכיים • וכמו שעשה חכמים
 מקולמות המשוקעים בתהום אשר מצביהם
 המים יונאים • כן עשה שתי הכליות ללאת ולעבו
 מצביהם מתוך גיריהם את מי הרגלים הוא ה
 השתן אל השלפוחית • וגם ליחלוקה ארע עובר
 ויונא מצביהם אל ביצי הצרור • • וכמו
 שהתהום קרא אל התהום כדכתיב תהום אל
 תהום קורא • כן קורא קרב העליון הוא אל
 איסטומכא אל המעיים להקבילם שאר המאכל
 והמשתה והמעיים קורא אל גירי הכליות שהם
 כניכורים להקבילם המים מי הרגלים הם ה
 המתמנים וכפרדים מן המאכל המעיים ללכת
 אל השלפוחית וניכורי הכליות קוראים אל גיר
 השלפוחית להקבילם המים ההם להוליכם
 להקיותם בתוך השלפוחית שהיא דומה לתחתון
 שהוא תחתון לכל התהומות • ועיד אותם
 מעי קורא אל מעי האסטומכה לקביל את דמו
 הנזלה טו

הנקדם על המוח על הלחה ונאה והבין האמת
 כי אם יקרע קרום המוח או ינקב מיד ימות ה
 האדם על אשר בו מבין רוח חיים • וכמו
 שזכר האל ית' שכינתו הקדושה במערב • כן
 שכן את המוח אחורי הראש על האוזנים וסיכן
 את רוח חיים על המוח • וכמו שמתקיים כל
 העולם ומתכהג בכח אל אחת • כך מתכהג
 כל הגוף בכח רוח חיים אחד שכתן לו האל ית'
 ומתקיים בו להיות בריא ומקוים עד בא קינו •
 ואם יתפרצ בגופו מלומה רוח רע אחרת לא
 יתקיים להיות כבתחלה • וכמו שכתן ברכי
 השמים שכי מאובות וחמשה כוכבים • כן ברא
 בראש האדם שבעה שימושים שתי פינים ושתי
 אוזנים ושתי כחיריים והכה העין הימנית
 דומה לחמה והשמאלית דומה למאדים האף
 הימנית דומה לכוכב והשמאלית דומה לכוגה •
 הכה והלשון והשפתים דומה לנרק • וכמו
 שנעשה איור בין דקיע ובין הארץ • כן נעשה
 בגוף האדם החזה והגווה • וכמו שמשיב
 הרוח באויר חללו של עולם • כן תנא נשמת רוח
 חיים מן הריאה שחזה ובגווה הוא חללו של
 גוף • וכמו שרקע הארץ על המים כן קרס
 ומתה קרום הבשר שעל הכבד ועל הבטן ועל
 המעיים ועל העחול הוא הבשר שבין הריאה
 ובין הכבד והעחול והמעיים והבטן • וכמו
 שעשה האל ית' עופות ודגים וחיות ובהמות ת
 תמימים ורחמנים מלעשוק זה לזה • ויש שהם
 אכזריים וטורפים וזולעים זה לזה • כן עשה
 גם כני אדם העינים כדמו לעופות ולבהמות
 העובים שנאמר יצתי תמתי • ונאמר ואתם
 באכי ונאן מרעיתי • וכני אדם הרעים כדמו
 לחיות רעות לאריה • כדכתיב דמיוני כאריה •
 יבסוף לטרוף יש דומים לרובים וזאבים שנא'
 כזאבי ערב • בעולם יש אילנות ועשבים

שער יראת שמים

הנראה והגלל * וכמו שעשה האלהים
בהרות להשקות העולם כן עשה בגוף האדם
ורידן הן גידו הדם המושכים את הדם להשקו
את כל הגוף * וכמו שיש בעולם מים
גלולים ועכורים מתוקים ומלוחים ומרים כך
באדם מצינו יונאים מים מלוחים * מכחיריו
יונאים מים קרים * ומגרונו מים חמים * ומפיו
מים מתוקים * ומאזניו מים מרים * ומי
השתן הם מרים וסרוחים * בעולם יש
רוחות קרים וחמים * כן באדם כשפותח פיו
וכופח או הרוח חם וכשסוגר פיו וכופח או ה
הרוח קר * רעמים בעולם קול באדם *
צדקים בעולם באדם פכו מאירים כנר *
מזלות בעולם והחווים בכוכבים ירעו מהם
עתידות כך יש אותות באדם כשיש חיכוך לאדם
זלא שחין וזלא כינה וזלא פרעוש בזה יודעים
הבקיאי * בחכמה הזאת עתידו * וכן בשירטוטיו
האדם ובתואר פניו יודעים עתידות והחכמה
הזאת היתה דיר חכמים הקדמונים אבל מן
האחרונים כשתכחה * לכן יבולין החכמים
לירע עתידות מן האילנות והעשבים והו מה
שאמר על ר' יוחנן בן זכאי שהיה יודע שיחת
דקלים פירש היה בקי לראות בתכונות הדקלי
ומזה היה יודע עתידות * וכאשר יונאי
מזג דרום והוא נד ימין של העולם החם ומללי
צדקה וגשמי צדקה בן ינא צד ימינו של אדם
החם מן המריה התלויה בצד * וכן יונא
ליחלוח הדם מן הכנר שבנר ימינו של אדם *
וכמו שינא הרעה לעולם מנר נפון בעולם כן
ינא הקור מנר השמאל של אדם מן העחול ומן
המרה השחורה השוכנת בעחול בתוכו *
וכמו שינא הרעה לעולם מנפון כן ינא כל
חולי רע וקשה מן המריה השחורה השוכנת ב
בעחול צד שמאל * וכמו שצד נפון של

עולם מדור כל המויקי והזקינ והזוער והרוחו
והצדקים ורעמים מנויים כך הוא מקור מזירה
השחורה בעחול צד שמאל שממכה תולדות כל
חולי רע * וקשה כמו השחפת הרביעית וכל
מזיקי אגפון והפחד והרעד של איברים *
וכמו שעולין הנשיאין שהם כעסן מן הארץ
ומעלי המים מן התהומות אל אויר הרקיע ול
לחמטיר על הארץ * כן עולה עשן קרב העליון
ומעלה ליחלוח אל הכה ואל הראש * ומן אותה
הליחלוח העולה מן הקרב יולו הדמעות וריר
הנחירים ודוק הכה * וכמו שצדא
בעולם הרים כן צדא בגוף האדם שכימי הכתפי
וקשרי הזרועות והארכזות על צדדים * וקשרי
הקדסולים ושאר הקשרים של כל האיברים *
וכמו שצדא בעולם אצבים ונורים חזקי * וקשים
כן צדא באדם השיכים והמלתעות * שהם קשים
מכרזל ומכל פנס * וכמו שצדא בעולם
אילנות קשים ורכים * כן צדא באדם עצמות
קשים ורכים * וכמו שצדא בעולם ארץ
עבה וקשה לחה ורכה כן צדא האדם הנשאר *
כנגד הארץ הרכה והעור כנגד הארץ הקשה *
וכמו שהאילנות והעשבים העושים פרי
וזרע ויש שאינם עושים פרי וזרע כך יש בני
אדם יש שמולידין ויש שאינם מולידים *
וכמו שמנמיח פשנים מן הארץ כך מנמיח
האדם שער הראש והזקן * וכמו ששהניש
חיית ורמש ציפר ובארץ כך שורנים צראשו של
אדם ונשערו * וכמו שצדא האלהי בעולם
התלי ונעשו צדקים צמורה ועד מערב מקנה
אל קנה והכוכבים והמזלות * וכל דבר שנעולם
ארוקים בו כך צדא בגוף האדם את חבל הכ
המוח הלפז אשר בתוך חוליות השדרה * והוא
נעו מקנה מוח הראש ועד ענף הענף
ושנים עשר הנתחים והנלעים * וכל איברי הגוף
ארוקים

שער ידאת שמים

לנצח ענוה ויראת יי' ית'. לכך נרדף האדם
לרעות את ענמו להצין עניינו איך כדרכו וגזעו
ואיך כונן מטינוף זרע. ואחר כך חתיכת נער
ונכחה בו רוח עליונים מרוקס בענמות וגידים
דם וגוף ולנוש עוד ובשר וכונן וקלכתר פנים
וקימת אפים ואיך נקנזים נחיריו לפנים.
ולגרדן ולהנשים ולהריות ואזניו לשמוע וחוריו
עיניו לראות ובהיך העין יש בו כמה נצעים.
וריסו עיניו. ופה וגרון וחך ולטון ושפתים
לפתוח ולסגור והמיתעות הלחיים ואגילי פה
ידים ורגלים וחלל הגוף ואנצעות וקשריהם
ונכרניהם. ויצן איך כל אחד משונה מחבירו
ואיך היה אסור תשעה חדשים בצטון
אמו וינא עדות עיור חרש וחוגר כל אלה
יחשוב ויאמר בלנו מי פתח פיך פייכך ואזניך.
ומי עשה לך כל תיקובי גופך. מי השחיר
סערותיך בימי צמורתך ואפילו תרחץ אותך בכל
נתר שבעולם לא היה מועיל ללבו ובימי
זקנותך הוא מתלבן מאיליו כאלה
וכאלה תחשוב ותהיה עני
ושכל רוח וירא
שמים.

ארוקים בו ומטה ומטה * כמו שיש נשנה
שס"ה ימים כך יש צארכ שס"ה גידים *
סיף דבר מעשה צראשית ומעשה מרכבה הכל
רמוז צארכ מעט מועד והעודע כור הדבר
יצן כפלאות השם יתעלה. על כן נקרא
האדם עולם קטן ועצור אשר גוף האדם הוא
מנויור דוגמת עולם העליון ועולם התחתון.
לכך כיתן בו הנפש שהוא דומה מעט מועד *
ועל כן אמר דוד כפס ממלאה כל הגוף
ומכלה את הגוף ואינה אוכלת וסובלת את הגוף
והיא יחידה בגוף והיא נקודה ודואה ואינה
כראת ואינה יסובה * כך הקדוש צדוך
הוא ממלא עולמו ומכלה את הכל שכאשר המה
יאבדו ואתה תעמוד. והקדוש צדוך הוא איך
לפניו סיכה שכאמר הכה לא יטס ולא יטון *
והוא יחיד וגבור וטהור והוא רואה כל ואין
ד"א רואהו * לכן תבא הנפש שיש בה
כל המדות הללו ותשתבח להקדוש צדוך
הוא שיש בו כל המדות הללו.

הנפש יושבת וחושבת

מי צראה ואז

היא

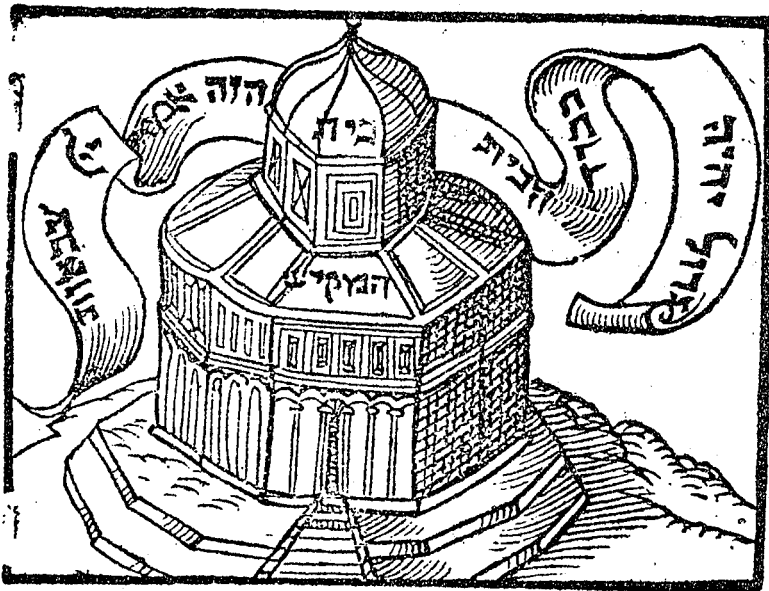
ברוך יי' אשכאין גומרי' עליו הלל לאמור * בשבח ותהילה בשיר ונזמור
שעורנו להתחלת חספר ולגמור * בחורש טבת שנת לקיים מ"ק ר"א נאמור
ובא לציון נואל ולשבי פשע וגומר * והא עני הרוכב על החמור
ויזכינו השם לעשות ולקיים ולשמור * הספר אורחו צדיקי המשיב נפש מכל בשמים ומור.

אלה דברי השישור הקצין כ"מ מרדכי בר גרשם
כ"ץ מחוקק וצ"ל ובניו

הר בצלאל בר מרדכי הכהן מחוקק שליטא
שלמה בר מרדכי הכהן מחוקק שליטא

על ידי העושה וואלטה גאס שמואל בר ראובן ואל

ועציר הנקרא שמואל דרעקסלר •

בסדרה זו הופיעו עד כה:

סדרה א'

- מ' נות: ארגון שנים עשר השבטים, ירושלים תשי"ח.
תקנות הסנהדרין של פריס, ירושלים תשי"ח.
א' אלט: המלכות ביהודה ובישראל, ירושלים תשי"ט.
הדיפלומאטיקה (תורת התעודות), ירושלים תשי"ט.
ש"פ רבינוביץ: עקבות של חופש דעות ברבנות של פולין במאה הט"ז, ירושלים תשי"ט.
בנימין מטודלה: ספר המסעות, ירושלים תש"ך.
א' אלט: התנחלות בני ישראל בארץ ישראל, ירושלים תש"ך.
ש' דובנוב (עורך): CHASSIDIANA (כתבי התנגדות על כת החסידים), ירושלים תשכ"ב.
ל' צונץ ע' וולף: חכמת ישראל בראשיתה, ירושלים תשכ"ג.
וולטיר: היהודים, ירושלים תשכ"ג.
מגילת אחימעץ (כתב יד): ירושלים תשכ"ד.
J. Toland: Reasons for Naturalizing the Jews, 1714, ירושלים תשכ"ד.
אגוברד, ארכיבישוף ליון: איגרות נגד היהודים, ירושלים תשכ"ד.
London: Meetings Against Persecution of Jews in Russia (1882, 1890), ירושלים תשכ"ד.
נות, הרצברג: השופט בישראל — מבחר מחקרים, ירושלים תשכ"ה.
ר' ישראל לייבל: ספר ויכוח, ירושלים תשכ"ה.
יוליאנוס קיסר: נגד הגליליים, ירושלים תשכ"ה.
ספר נצחון ישן: ירושלים תשכ"ה.
מאיר משעברעשין, נ"נ הנובר: סיפורי הגזירות בשנות ת"ח ות"ט, ירושלים תשכ"ה.
הפולמוס על "ההשכלה — מטעם" ברוסיה, 1842—1843, תעודות, ירושלים תשכ"ו.
J. Tucker: 2 Letters Concerning Naturalizations, 1743, ירושלים תשכ"ו.
גלצר יאנקובסקאיה, השלטון העירוני העצמי במזרח הקדום, ירושלים תשכ"ו.
מגילת תענית: מהדורת צ' ליכטנשטיין — אבנרי, ירושלים תשכ"ו.
תעודות לתולדותיה של כת מדבר יהודה, ירושלים תשכ"ו.
גוטהולד אפריים לסינג: חינוך המין האנושי, ירושלים תשכ"ז.
ר' דוד ממאקוב: שבר פושעים, ירושלים תשכ"ז.
קונטרסים מפולמוס ה-Jew Bill, 1753, ירושלים תשכ"ח.
סוגיות מתקופת המלוכה בישראל (מבחר מחקרים), ירושלים תשכ"ח.
תקנות קראקא שנ"ה, ירושלים תשכ"ט.

סדרה ב' (בשיתוף עם המפעל לחקר תנועת הפועלים היהודית)

- רודין, דראגומאנוב; אקסלרוד: חיבורים מן השנים 1880—1882, ירושלים תשכ"ו.
האמת, כתב העת הסוציאליסטי הראשון בעברית, ירושלים תשכ"ו.
אי. איליאשוויץ: מה על יהודי רוסיה לעשות? ירושלים תשכ"ז.
י' חאסין (ז'יטלובסקי): יהודי ליהודים (1892), ירושלים תשכ"ז.
אסיפת חכמים, כתב העת הסוציאליסטי השני בעברית, ירושלים תשכ"ז.
ארבעה נאומים של פועלים יהודים: (וילנה, 1892), ירושלים תשכ"ז (רוסית ועברית).
אגודות פועלים יהודים באנגליה (תקנונים, 1886—1890), ירושלים תשכ"ז (יידיש ואנגלית).
שמואל גוז'אנסקי: מכתב אל האגיטאטורים (וילנה, 1893—1894), ירושלים תשכ"ח.
יו. מארטוב: נקודת המפנה בתולדות תנועת הפועלים היהודית (וילנה, 2 במאי 1895), ירושלים תשכ"ח.
(רוסית ועברית).
פנקס אגדת הסוציאליסטים העברים בלונדון 1876, ירושלים תשכ"ח.
הוועידה הראשונה של אגודות הפועלים הציוניות ברוסיה (מינסק, 1901), ירושלים תשכ"ח.
י. סולומון, הפועל-המזרחי (רשימה ביבליוגרפית וכתוביות), ירושלים תשכ"ח.
תזכיר "לומינה" לקונגרס האינטרנאציונאל (יאסי, 1896) ירושלים תשכ"ט (גרמנית ועברית).
ב. לאזאר, אנטישמיות ומהפכה, (פאריס, 1895), ירושלים תשכ"ט (צרפתית ועברית).

Bm
649.5
Ø7
1969

קובץ זה הוא לקט של דברי מוסר המאורגנים על-פי נושאים.
רובו של הלקט שאוב מחבוריהם של חכמי מוסר מספרד ומאשכנז.
כפי הנראה נתחבר באשכנז במאה הארבע-עשרה והפך לחבור
פופולארי שמהדורות רבות נדפסו ממנו.

הדפוס הניתן כאן בהעתקת צילום הוא הדפוס הראשון (פראג
שמ"א) של הנוסח העברי. מספרי העמודים נוספו במהדורה זו.
קיים נוסח בידיש של ספר זה השונה מן הנוסח העברי שלפנינו. כפי
הנראה תורגם מעברית והוא אף נדפס לפני הנוסח העברי (באיזני ש"ב).

ארחות צדיקים

(דפוס פראג שמי"א)

קובץ דברי מוסר מימי הבינים המאוחרים

